Boris Akunin
Gambit turcesc

Traducere: Denisa Fejes

2007
ISBN: 978-973-50-1771-2

„Va fi deliciul oricărui cititor şi savoarea oricărui jurnalist, o mică bijuterie ce probează condiţia de orfevrier a unui autor singular.”

(Elisabeta Lasconi, „Pe urma lui Dumas şi Eco...”, *Adevărul literar & artistic*, 22 august 2007)

„Dacă Gogol ar fi scris despre Erast Fandorin, ar fi semnat fără îndoială B. Akunin... *Prekrasno* -- super!”

(*Lexikon der Kriminalliteratur*)

„O mulţime de personaje excentrice şi nenumarate surprize... Demn de Christie, Collins şi Conan Doyle.” (*The Washington Post Book World*)

„Scris cu o concizie elegantă şi cu o eficienţă impecabilă, un fel de Alexandre Dumas reconstruit.” (*Madame Figaro*)

Capitolul întâi

ÎN CARE O FEMEIE CU VEDERI PROGRESISTE AJUNGE ÎNTR-O SITUAŢIE DISPERATĂ

La Revue Parisienne (Paris),
14 (2) iulie 1877

„Corespondentul nostru, care însoţeşte de două săptămâni Armata Dunăreană a Rusiei, ne informează că, printr-o ordonanţă emisă ieri, 1 iulie (13 iulie pe stil european), Împăratul Alexandru aduce mulţumiri trupelor sale victorioase, care au forţat cu succes trecerea Dunării şi au pătruns între hotarele statului otoman. În ordonanţa imperială se spune că vrăjmaşul este definitiv înfrânt şi că, peste cel mult două săptămâni, deasupra Sfintei Sofia din Constantinopol se va înălţa crucea pravoslavnică. În înaintarea ei, armata nu întâmpină nici o rezistenţă, dacă nu punem la socoteală înţepăturile ca de ţânţar pe care i le administrează detaşamentele aşa-zişilor «başbuzuci» (capete demente), compuse din indivizi pe jumătate bandiţi, pe jumătate partizani, faimoşi prin apucăturile lor barbare, de o abominabilă ferocitate.”

Femeia-i creatură fragilă şi nestatornică, a spus Fericitul Augustin. Acest

sfânt obscurantist şi misogin a avut dreptate – de o mie de ori dreptate. În orice caz, în ceea ce o priveşte pe o anume creatură pe numele ei Varvara Suvorova.

Totul a început ca o voioasă aventură, să vedeţi însă cum s-a sfârşit. Aşa-i şi trebuie, proasta de ea. Maică-sa repeta fără-ncetare că, mai devreme sau mai târziu, Varea o să intre-n bucluc – şi poftim, intrase. Iar în timpul unei altercaţii cotidiene furtunoase tatăl, om înzestrat cu o mare înţelepciune şi cu o răbdare îngerească, împărţise viaţa fiicei sale în trei perioade: drăcuşor în fustă, pedeapsa lui Dumnezeu, nihilistă smintită. Până azi Varea se mândrise cu această caracterizare şi spunea că nu are de gând să se mulţumească doar cu atât, dar prea marea-i încredere în sine îi jucase o festă urâtă.

De ce, Dumnezeule mare, se învoise ea să facă popas la han, sau cum s-o fi numind spelunca asta abjectă? Pentru că Mitko-surugiul, hoţul acela ordinar, începuse să se văicărească: „S-adăpăm caiite, caiite s-adăpăm”. Poftim, i-au adăpat. Doamne, ce se face ea acum?

Varea se aşezase într-un ungher al şopronului întunecos, cu podeaua acoperită de scuipat, la o masă de scânduri negeluite, şi era speriată de moarte. O singură dată o mai încercase o asemenea groază crâncenă şi deznădăjduită: când avea şase ani, spărsese ceaşca favorită a bunicii şi se ascunsese sub divan, în aşteptarea inevitabilei pedepse.

Poate n-ar strica să se roage, dar femeile cu vederi progresiste nu se roagă. Iar, între timp, situaţia părea să devină absolut disperată.

Deci, aşa. Parcursese rapid şi chiar confortabil bucata de drum de la Petersburg la Bucureşti – trenul expres (două vagoane de pasageri şi zece platforme cu piese de artilerie) o purtase în goană până în capitala principatului român în trei zile. Din pricina ochilor căprui ai domnişoarei cu părul tuns scurt, care fuma ţigări cazone şi nu permitea, din principiu, să i se sărute mâna, ofiţerii şi funcţionarii din staful militar care călătoreau spre teatrul operaţiunilor de război mai-mai să se omoare între ei. De câte ori trenul oprea într-o gară, Varei i se trimiteau buchete de flori şi coşuleţe din coajă de tei pline cu căpşuni. Ea arunca buchetele pe fereastră, pentru că socotea vulgar să primeşti flori, şi curând fusese nevoită să renunţe şi la coşuleţe, pentru că o năpădise o spuzeală roşie. Altfel, călătoria fusese veselă şi agreabilă, deşi la nivelul inteligenţei şi al ideilor toţi cavalerii ei erau, se-nţelege de la sine, nişte nulităţi. Ce-i drept, unul din ei, un cornet, îl citise pe Lamartine şi auzise chiar şi de Schopenhauer, acesta şi curte îi făcuse cu mai multă delicateţe decât ceilalţi, dar Varea îi explicase, camaradereşte, că merge la logodnic, după care cornetul avusese un comportament ireproşabil. Altminteri, nu arăta rău deloc, semăna cu Lermontov. Ei, dar Domnul cu el, cu cornetul. Şi a doua etapă a călătoriei se desfăşurase cât se poate de bine. De la Bucureşti la Turnu Măgurele călătorise cu diligenţa. Sigur, fusese nevoită să îndure hurducăturile şi să înghită nori de praf, acum însă mai avea o zvârlitură de băţ până la destinaţia finală. După cum auzise, cartierul general al Armatei Dunărene fusese cantonat pe celălalt mal, la Ţareviţî.

Urma acum să pună în aplicare ultima şi cea mai importantă parte a Planului elaborat încă la Petersburg (în sinea ei, Varea aşa îl numea, Plan cu „P” mare). Cu o noapte în urmă, la adăpostul întunericului, trecuse cu o lotcă Dunărea puţin în amonte de Zimnicea, acolo unde, în urmă cu două săptămâni, glorioasa Divizie a paisprezecea sub comanda generalului Dragomirov forţase invincibila barieră navală a turcilor. Dincolo de Dunăre începea teritoriul turcesc, zona operaţiunilor militare, şi puteai foarte bine să dai de belea. Pe drumuri mişunau patrule călări de cazaci, numai o clipă de neatenţie şi-ţi puteai lua adio: te trimiteau în doi timpi şi trei mişcări îndărăt la Bucureşti. Dar

Varea, fată isteaţă, bănuise asta şi-şi luase măsuri de prevedere.

Într-un sat bulgăresc de pe malul sudic al Dunării dăduse de un han tocmai la momentul potrivit. Mai departe, ca la carte: hangiul ştia ruseşte şi-i promisese că-i face el rost, pe doar cinci ruble, de un *vodaci* de nădejde – de o călăuză adică. Varea îşi cumpărase o pereche de pantaloni largi aducând a şalvari, o cămaşă, cizme, o vestă fără mâneci şi o cuşmă stupidă din postav, îşi schimbase veşmintele şi se transformase instantaneu dintr-o domnişoară europeană într-un plăpând adolescent bulgar. Astfel travestită nu va stârni bănuiala nici unei patrule.

Porunci anume vodaciului să o ia pe un drum ocolit, evitând aşadar coloanele în marş, pentru a ajunge la Ţareviţî nu dinspre nord, ci dinspre sud. Acolo, la Ţareviţî, la cartierul general al armatei, se află Petea Iablokov, care-i este… de fapt, nu e foarte clar ce-i este el Varei. Logodnic? Tovarăş? Soţ? Să zicem aşa: fost soţ şi viitor logodnic. Şi, fireşte, actualmente tovarăş.

O porniseră la drum la crăpatul zorilor, într-o căruţă care hurduca şi scârţâia. Surugiul, Mitkovodaciul, un individ taciturn, cu mustăţi sure, care mesteca fără-ncetare tutun şi scuipa pe drum în jeturi lungi şi vijelioase (Varea tresărea de fiecare dată), fredonă la început ceva exotico-balcanic, apoi amuţi şi se adânci în gânduri – abia acum înţelegea Varea limpede în ce gânduri anume.

Putea să mă şi ucidă, îşi spuse Varea şi tresări. Şi ar fi fost chiar foarte uşor, cine-ar mai fi stat să-şi bată capul? Ar fi crezut cu toţii că au făcut-o ăştia, cum le zice, başbuzucii.

Dar şi-aşa, chiar dacă nu fusese ucisă, totul luase o întorsătură urâtă rău. Mitka-trădătorul îşi dusese călătoarea într-un han care aducea mai mult a cuib de bandiţi, o instalase la o masă, poruncise să se aducă brânză şi un urcior cu vin şi o tăiase spre uşă, explicându-i prin gesturi că se întoarce imediat. Varea pornise după el, căci nu voia să rămână singură în spelunca aceea soioasă, întunecoasă şi fetidă, dar Mitko îi spusese că trebuie neapărat să lipsească o vreme pentru, în sfârşit, nişte nevoi fireşti. Cum Varea nu pricepuse, el o lămurise printr-un gest, iar ea se întorsese fâstâcită la locul ei.

Nevoile fireşti se lungiră peste orice limită cu putinţă. Varea ciuguli puţin din brânza sărată, cu gust rău, îşi muie buzele în vinul acriu, apoi, nemaiputând suporta atenţia pe care începuseră să o manifeste faţă de persoana ei siniştrii muşterii ai speluncii, ieşi în curte.

Ieşi în curte şi încremeni.

Nici urmă de căruţă. Iar în căruţă rămăsese geamantanul cu toate lucrurile ei. În geamantan avea şi farmacia de voiaj. Iar în acea farmacie, printre tampoane de vată şi bandaje, se aflau paşaportul şi banii, toţi banii până la ultima lăscaie.

Varea vrusese s-o ia la fugă pe drum, dar în clipa aceea ieşise din han jupânul – într-o cămaşă roşie, cu nasul stacojiu, cu obrazul plin de negi – şi începuse să zbiere la ea, explicându-i prin gesturi: întâi plăteşti, după aia pleci. Varea se întorsese, pentru că se speriase de hangiu şi pentru că n-avea cu ce plăti. Se aşezase binişor într-un ungher şi încercase să trateze întâmplarea ca pe o aventură. Nu reuşise.

În han nu era nici o altă femeie. Ţăranii murdari şi gălăgioşi de aici se purtau altfel decât mujicii ruşi. Mujicii sunt oameni cuminţi şi, până se îmbată, discută între ei cu jumătate de gură, pe când aceştia zbiară cât îi ţin bojocii, beau la vin roşu cană după cană şi izbucnesc tot timpul în hohote animalice (aşa îi păreau Varei). La o masă lungă, aşezată ceva mai departe, nişte muşterii jucau zaruri şi, de câte ori aruncau, iscau mare tărăboi. La un moment

dat, începură să suduie mai abitir şi-l pocniră pe un ins mărunţel, beat turtă, cu o cană de lut în cap. Insul se prăvăli sub masă, nimeni însă nu se osteni măcar să se apropie de el.

Hangiul făcu un semn din cap spre Varea şi emise pesemne o remarcă savuroasă, care-i făcu pe cei de la mesele vecine să se întoarcă spre ea şi să izbucnească în hohote ostile de râs. Varea se ghemui şi-şi trase cuşma pe ochi. În han, în afară de ea, nimeni nu-şi ţinea căciula pe cap. Dar nu şi-o putea scoate, părul i s-ar fi revărsat pe umeri. Nu avea părul prea lung: aşa cum îi stătea bine unei femei moderne, Varea se tundea destul de scurt, însă tot i-ar fi trădat imediat apartenenţa la sexul slab. Respingătoare definiţia asta dată de bărbaţi, „sexul slab”. Dar, vai, corectă.

Acum toate privirile erau aţintite asupra ei, numai căutături vâscoase, de rău augur. Doar jucătorilor de zaruri nu le ardea de ea, şi încă unui individ abătut, cu nasul vârât în cana lui cu vin, aşezat două mese mai încolo cu spatele la ea, mai aproape de tejghea. Nu-i vedea decât părul negru, tuns scurt, şi tâmplele cărunte.

Varei i se făcu îngrozitor de frică. Ia nu te mai smiorcăi, îşi spuse ea. Eşti o femeie matură, puternică, nu o domnişoară fandosită. Trebuie să le spun că sunt rusoaică şi că merg la logodnicul meu, care e militar. Noi suntem eliberatorii Bulgariei, aici toţi se bucură să ne vadă. În fond, e uşor să vorbeşti bulgăreşte, trebuie doar să adaugi un „ta” în coada fiecărui cuvânt. Armatata rusata. Logodnicata. Loogodnicata de soldatata rus. Ceva în genul ăsta.

Varea îşi întoarse privirea spre fereastră – te miri că apare din senin Mitko? Te miri că şi-o fi dus totuşi caii la adăpat şi se întoarce? Dar pe uliţa prăfoasă nici urmă de Mitko sau de căruţă. În schimb, Varea văzu ceva ce nu-i atrăsese atenţia mai devreme. Deasupra caselor zări înălţându-se turla unui minaret coşcovit, nu prea înalt. Aoleu! Te pomeneşti că-i sat musulman? Bine, dar bulgarii sunt creştini, sunt pravoslavnici, toată lumea ştie. Şi-apoi, uite la ei, beau vin, or Coranul le interzice asta musulmanilor. Dar dacă satul este creştin, ce caută aici un minaret? Şi dacă-i musulman, de partea cui sunt locuitorii: de-a noastră sau de-a turcilor? Mira-m-aş să fie de partea noastră. Aşadar, „armatata” n-o să-i fie de nici un folos.

Doamne, ce-i de făcut?

Avea paisprezece ani când, la ora de religie, Varenkăi Suvorova îi răsărise un gând de o evidenţă incontestabilă, mai mare mirarea că nu-i venise încă nimănui până atunci. Dacă Dumnezeu l-a creat mai întâi pe Adam şi după aceea pe Eva, asta nu demonstrează nicidecum faptul că bărbaţii ar fi mai importanţi, ci faptul că femeile sunt desăvârşite. Bărbatul a fost doar o probă, o schiţă a omului, în vreme ce femeia este varianta sa revăzută şi adăugită, validată în final. E limpede ca lumina zilei! Dar, nu se ştie de ce, tot ceea ce are viaţa mai interesant, mai adevărat, aparţine bărbaţilor, în timp ce femeile nu fac decât să nască şi să brodeze, şi iar să nască, şi iar să brodeze. De ce atâta nedreptate? Pentru că bărbaţii sunt mai puternici. Deci, trebuie să fie şi ea puternică.

Şi Varea hotărâse că ea avea să trăiască altfel. În Statele Unite, bunăoară, există deja prima femeie medic, Mary Jacobi, şi prima femeie cleric, Antoinette Blackwell, în vreme ce în Rusia – doar înapoiere şi pravile învechite. Dar nu-i nimic, daţi-ne doar ceva timp şi v-arătăm noi.

După terminarea liceului, Varea dusese, ca şi Statele Unite, un război victorios pentru independenţă (tăticul ei, avocatul Suvorov, se dovedise prea moale pe acest tărâm) şi se înscrisese la nişte cursuri pentru moaşe,

transformându-se din „pedeapsa lui Dumnezeu” în „nihilistă smintită”.

Nu reuşise să termine cursurile. Varenka parcursese fără probleme partea teoretică, deşi multe aspecte din procesul creării fiinţei omeneşti îi păreau uimitoare şi incredibile, dar când sosise clipa să asiste la o naştere adevărată, se făcuse de râs de-a binelea. Neputând suporta urletele cumplite ale femeii care năştea şi aspectul înfiorător al căpşorului mucilaginos lunecând afară din carnea ferfeniţită şi însângerată, Varea leşinase în chip ruşinos, după care nu-i rămăsese decât să urmeze nişte cursuri de telegrafie. Iniţial, o măgulise faptul că urma să devină prima femeie-telegrafist din Rusia – scriseseră despre ea chiar şi în *Gazeta de Petersburg* (în numărul din 28 noiembrie 1875, articolul „De mult era timpul”), slujba însă i se păru insuportabil de anostă şi fără nici o perspectivă de viitor.

Aşa că, spre uşurarea părinţilor, Varea plecase la moşia lor din Tambov, dar nu ca să stea cu mâinile încrucişate, nu, ci ca să-i înveţe carte şi să-i educe pe copiii ţăranilor. Acolo, într-o şcoală nou-nouţă, mirosind a rumeguş de pin, îl cunoscuse pe Petea Iablokov, student din Petersburg.

Petea preda aritmetica, geografia şi bazele ştiinţelor naturii, iar Varea, toate celelalte discipline. Ţăranii aflaseră însă destul de curând că mersul la şcoală nu le aducea nici bani, nici alte foloase, aşa încât îşi adunaseră odraslele pe la casele lor (la ce bun să trândăvească, doar avem atâta de muncă), dar la vremea aceea Varea şi Petea înjghebaseră deja proiectul vieţii lor viitoare – o viaţă liberă, modernă, clădită pe respect reciproc şi pe repartizarea judicioasă a obligaţiilor.

Gata cu umilitoarea dependenţă de mila părinţilor. Închiriaseră un apartament pe Vîborgskaia – ei da, cu şoareci, în schimb, cu trei camere. Ca să trăiască precum Vera Pavlovna cu Lopuhov[1]: fiecare cu teritoriul său, a treia cameră fiind destinată conversaţiilor şi primirii de oaspeţi. Proprietarilor li s-au prezentat drept soţ şi soţie, dar convieţuiau exclusiv ca doi camarazi: seara citeau, beau ceai şi discutau în odaia comună, apoi îşi urau unul altuia noapte bună şi se ducea fiecare în camera sa. Şi trăiseră astfel aproape un an, şi chiar trăiseră foarte bine, în veritabilă şi deplină înţelegere, feriţi de vulgaritate şi murdărie. Petea mergea la Universitate şi dădea meditaţii, iar Varea învăţase stenografia şi câştiga din asta aproape o sută de ruble pe lună. Redacta procese-verbale la tribunal, copia memoriile unui bătrân general cu mintea rătăcită – altminteri, cuceritorul Varşoviei –, apoi, la recomandarea unor prieteni, ajunsese chiar să stenografieze un roman al Marelui Scriitor (ne vom lipsi de nume, pentru că istoria aceea s-a sfârşit urât). Varea nutrea o adâncă veneraţie pentru Marele Scriitor şi refuzase ferm să fie plătită, socotind că este oricum o mare cinste să facă asta pentru el, atâta doar că stăpânul gândurilor sale îi înţelesese refuzul anapoda. Era îngrozitor de bătrân, să fi tot avut vreo şaizeci de ani, era împovărat de o familie numeroasă şi, peste toate, era şi din cale-afară de urât. Era în schimb elocvent şi convingător, nimic de zis: în realitate, zicea el, nevinovăţia este o prejudecată ridicolă, morala burgheză este detestabilă, natura umană nu are nimic ruşinos în ea. Varea îl asculta, apoi se sfătuia îndelung, ore în şir cu Petruşa ce să facă. Petruşa era de acord că virginitatea şi evlavia ipocrită sunt doar nişte cătuşe pe care femeile au fost obligate să le poarte, dar o sfătuia cu hotărâre să nu aibă relaţii fiziologice cu Marele Scriitor. Se înfierbânta, îi demonstra că, de fapt, nu-i un scriitor chiar aşa de mare, deşi, sigur, avusese nişte merite în vremuri demult apuse, că mulţi oameni cu vederi progresiste îl consideră reacţionar. Toată povestea a

---

1 Personaje din romanul *Ce-i de făcut?* De N.G. Cernîşevski.

avut, cum am spus deja, un final urât. Într-un rând, Marele Scriitor întrerupsese dictarea unei scene de o incredibilă forţă (Varea o stenografia cu lacrimi în ochi), începuse să respire greu şi să se smârcâie, îşi apucase stângaci blonda stenografă pe după umeri şi o târâse spre divan. O vreme ea îi răbdase şopotelile confuze şi atingerea degetelor tremurătoare, care i se-ncurcaseră cu totul în copci şi nasturi, apoi înţelesese brusc şi cu limpezime – de fapt, nici măcar nu înţelesese, ci simţise – că este greşit ceea ce se petrece şi că nu trebuie cu nici un chip să se petreacă. Îl îmbrâncise pe Marele Scriitor, fugise pe uşă afară şi nici că-i mai trecuse pragul.

Istoria asta avusese un efect negativ asupra lui Petea. Era luna martie, o primăvară timpurie, dinspre Neva adia a întinderi nemărginite şi a dezgheţ, şi Petea îi dăduse un ultimatum: aşa nu se mai poate, ei doi sunt făcuţi unul pentru altul, relaţia lor a trecut proba timpului. Sunt amândoi oameni din carne şi oase, n-are nici un rost să înşele legile naturii. El, fireşte, va fi de acord şi cu o dragoste trupească fără verighete, dar ar fi mai bine să se căsătorească legal, pentru că asta i-ar scuti de multe complicaţii. Şi aşa de bine izbutise el să-ntoarcă vorba, încât ulterior nu mai discutaseră decât despre ce fel de căsătorie să încheie: civilă sau religioasă. Deliberările continuaseră până în aprilie, iar atunci izbucnise îndelung aşteptatul război de eliberare a fraţilor slavi, şi Petea Iablokov, om cu onoare, plecase pe front ca voluntar. Înaintea plecării, Varea îi făcuse două promisiuni: că îi va da foarte curând răspunsul definitiv şi că vor lupta obligatoriu împreună – născoceşte ea ceva ca să-i fie alături.

Şi născocise. Nu peste noapte, dar născocise. Nu reuşise să se aranjeze ca infirmieră într-un spital militar sau într-o infirmerie de campanie – nu i se luase în considerare cursul neterminat pentru moaşe. Iar în armata operativă nu primeau femei-telegrafist. Varea era cât pe ce să cadă într-o neagră disperare, când primise o scrisoare din România: Petea se plângea că nu-l înrolaseră la infanterie pe motiv de platfus şi îl trimiseseră la statul-major al comandantului-şef, marele duce Nikolai Nikolaevici, pentru că voluntarul Iablokov era matematician, iar armata ducea o lipsă acută de criptografi.

Varea hotărâse atunci că nu-i va fi prea greu să găsească o slujbă oarecare la cartierul general sau, în cel mai rău caz, să se piardă pur şi simplu în devălmăşia din spatele frontului. Alcătuise pe loc Planul, ale cărui prime două etape se derulaseră excepţional, dar a cărui a treia etapă se încheia catastrofal.

Se apropia deznodământul. Hangiul cel cu nas stacojiu bombăni ceva ameninţător şi, ştergându-şi mâinile cu un şervet cenuşiu, porni legănându-se spre Varea, aducând, îmbrăcat cum era în cămaşa aceea roşie, cu un călău în drum spre eşafod. Varei i se uscă gura şi simţi o uşoară greaţă. Poate ar trebui s-o facă pe surdomuta? Adică, pe surdomutul?

Muşteriul acela abătut care stătea cu spatele la ea se ridică fără grabă, veni la masa Varei şi se aşeză. Ea îi văzu chipul palid şi, în pofida tâmplelor cărunte, foarte tânăr, aproape copilăros, cu ochi albaştri, reci, cu mustăcioară subţire, cu gură nezâmbitoare. Un chip straniu, cu totul diferit de al celorlalţi ţărani, deşi necunoscutul era îmbrăcat ca şi ei – poate doar vesta era mai nouă şi cămaşa ceva mai curată.

Necunoscutul cu ochi albaştri nu-i aruncă nici măcar o privire hangiului care se apropia, doar dădu dispreţuitor din mână şi cumplitul călău se retrase prompt în spatele tejghelei lui. Pe Varea însă episodul nu o linişti. Dimpotrivă, dintr-o clipă în alta putea începe ceva şi mai înfricoşător.

Ea îşi încreţi fruntea, pregătindu-se să audă grai străin. Cel mai bine ar fi să nu vorbească, doar să dea sau să clatine din cap. Numai să nu uite că la bulgari totul e invers: când dai din cap de sus în jos, înseamnă „nu”, când ţi-l clatini dintr-o parte în alta, înseamnă „da”.

Dar necunoscutul cu ochi albaştri nu o întrebă nimic. Oftă mâhnit şi, cam bâlbâindu-se, îi vorbi în cea mai curată limbă rusă:

— Eh, m-mademoiselle, mai bine l-ai fi aşteptat acasă pe logodnicul dumitale. Aici nu trăieşti un roman de Mayne Reed. Aici totul se poate sfârşi foarte urât.

Capitolul al doilea,

ÎN CARE APAR MULŢI BĂRBAŢI INTERESANŢI

Invalidul rus (Sankt-Petersburg),
2 (14) iulie 1877

„… După încheierea armistiţiului dintre Sublima Poartă şi Serbia, mulţi patrioţi dedicaţi cauzei slave, viteji ostaşi ai pământului rusesc, care s-au înrolat ca voluntari sub comanda bravului general Cerneaev, au pornit la chemarea Ţarului-Eliberator şi, riscându-şi viaţa, îşi croiesc drum prin munţi sălbatici şi păduri întunecoase spre meleagurile bulgăreşti, pentru a se uni cu oastea pravoslavnică şi a încheia printr-o mult-aşteptată victorie sfânta lor faptă de arme."

Varea nu înțelese imediat cuvintele lui Fandorin. La început, în virtutea inerţiei, ea doar dădu din cap, apoi şi-l clătină, şi abia după aceea rămase perplexă, cu gura căscată.

— Nu fi surprinsă, vorbi ciudatul ţăran, cu o voce ternă. Se observă imediat că eşti f-fată – ia uite, ţi-a scăpat o şuviţă de păr de sub cuşmă. Asta-i unu. (Varea îşi adună hoţeşte bucla trădătoare.) Şi că eşti rusoaică e la fel de evident: nas cârn, linie velicorusă a pometţilor, păr castaniu spre blond şi, mai ales, pielea nu-ţi e deloc pârlită de soare. Asta-i doi. În ce-l priveşte pe logodnic, e la fel de simplu: te s-strecori pe furiş, aşadar în interes privat. Şi ce interes privat poate avea o fată de vârsta dumitale într-o armată operativă? Doar unul de ordin sentimental. Asta-i trei. Şi acum, p-patru: mustăciosul care te-a adus până aici şi apoi a dispărut era călăuza dumitale? Iar banii, fireşte, erau ascunşi printre haine? Mare p-prostie. Tot ce este important trebuie păstrat asupra propriei persoane. Cum te cheamă?

— Suvorova Varea. Varvara Andreevna, şopti speriată Varea. Dar dumneata cine eşti? Cum te cheamă?

— Erast Petrovici Fandorin. Voluntar în armata sârbă. Mă întorc din p-prizonieratul turcesc.

Har Domnului! Pentru că, altminteri, Varea mai să creadă că e pradă unei halucinaţii. Voluntar sârb! Din prizonieratul turcesc! Îi privi plină de respect tâmplele cărunte şi, neputându-se abţine, îl întrebă, chiar arătând nedelicat cu degetul:

— Pentru că te-au torturat acolo, da? Am citit despre ororile la care îi supun turcii pe prizonieri. Pesemne şi bâlbâiala tot acolo ai căpătat-o.

Erast Petrovici se încruntă şi-i răspunse fără tragere de inimă:

— Nu m-a torturat nimeni. Am fost adăpat cu cafea de d-dimineaţă până seara şi am conversat exclusiv în franceză. Am avut statut de oaspete al c-caimacamului din Vidin.

— Al cui? nu pricepu Varea.

— Vidin este un oraş la graniţa cu România. Iar caimacamul este un guvernator. Cât d-despre bâlbâială, este urmarea unui vechi accident.

— Şi ai evadat, da? întrebă ea cu invidie în glas. Şi te furişezi acum spre armata operativă, ca să lupţi din nou?

— Nu. Am luptat prea-îndeajuns.

Pesemne pe chipul Varei se aşternuse o expresie de extremă nedumerire. În orice caz, voluntarul socoti necesar să adauge:

— Războiul, Varvara Andreevna, este o cumplită mârşăvie. În război nu există nici v-vinovaţi, nici nevinovaţi. Iar buni şi răi există în ambele tabere. Atâta doar că, de regulă, cei buni sunt ucişi p-primii.

— Atunci, de ce te-ai mai înrolat voluntar în Serbia? întrebă ea vehement. Doar nu te-a obligat nimeni!

— Din egoism. Eram bolnav, aveam nevoie de tratament.

Varea întrebă, uluită:

— Cum, războiul poate vindeca?

— Da. Văzând s-suferinţa altora, o poţi îndura mai uşor pe a ta. Am ajuns pe front cu două săptămâni înaintea nimicirii armatei lui Cerneaev. Apoi am colindat pe săturate munţii şi am vânat. Slavă Domnului, cred că n-am n-nimerit pe nimeni.

Fie vrea să pară interesant, fie este pur şi simplu un cinic, se gândi întru câtva iritată Varea şi observă sarcastic:

— Păi atunci de ce n-ai stat la caimacamul dumitale până la sfârşitul războiului? Ce rost avea să mai evadezi?

— N-am evadat. M-a eliberat Yusuf paşa.

— Şi ce vânt te-a adus în Bulgaria?

— Am o treabă, răspunse scurt Fandorin. Dar dumneata, d-de fapt, încotro te îndreptai?

— Spre Ţareviţî, la statul-major al comandantului-şef al frontului. Dar dumneata?

— Spre Bela. Se spune că acolo s-a instalat cartierul general al m-maiestăţii sale.

Voluntarul amuţi, sprâncenele delicate îi fremătară a nemulţumire, apoi oftă:

— Dar pot merge şi la comandantul-şef.

— Adevărat? exclamă Varea bucuroasă. O, hai să mergem împreună, bine? Pur şi simplu nu ştiu ce m-aş fi făcut dacă nu te întâlneam.

— F-fleacuri. I-ai fi poruncit jupânului să te predea în custodie celei mai apropiate unităţi ruseşti şi cu asta basta.

— Să-i fi poruncit? Stăpânului acestui han? întrebă timorată Varea.

— Ăsta nu-i han. Se cheamă mehană.

— Fie şi mehană. Dar satul e musulman, nu?

— E musulman.

— Bine, dar ei m-ar fi predat turcilor!

— N-aş vrea să te jignesc, Varvara Andreevna, dar pentru turci d-dumneata nu prezinţi nici cel mai mic interes, pe când de la logodnicul dumitale jupânul ar fi primit sigur o recompensă.

— Mai bine merg cu dumneata, zise cu glas implorator Varea. Te rog!

— Nu am decât o mârţoagă, şi aceea mai mult moartă decât vie. Nu pot sta călare doi inşi pe ea. Şi am doar t-trei kurus. Destul cât să plătesc vinul şi brânza, dar nu mai mult... Ne mai trebuie un cal sau măcar un măgar. Iar ăsta ar costa cel puţin o sută de kurus.

Noua cunoştinţă a Varei amuţi şi, după ce chibzui o vreme, aruncă o privire spre jucătorii de zaruri. Oftă iarăşi din rărunchi.

— Aşteaptă aici. Mă întorc imediat.

Se apropie fără grabă de jucători, rămase în picioare cinci minute lângă masa lor, studiindu-i. Apoi spuse ceva (Varea nu auzi ce), care-i făcu pe toţi să înceteze brusc aruncatul zarurilor şi să se întoarcă spre el. Fandorin arătă spre Varea, care prinse a se foi pe bancă sub privirile care se aţintiseră asupra ei. Apoi bubui un hohot general de râs – vădit indecent şi ofensator la adresa

Varei, dar lui Fandorin nici prin minte nu-i trecu să sară în apărarea unei doamne. Dimpotrivă, strânse mâna unui individ gras şi mustăcios şi se aşeză pe bancă. Ceilalţi îi făcură loc, iar în jurul mesei se adună imediat un grup de curioşi.

Carevasăzică, voluntarul avea, pare-se, de gând să joace. Dar pe ce bani? Pe trei kurus? Ar trebui să joace cam multă vreme ca să câştige un bidiviu. Pe Varea începu s-o cuprindă neliniştea, realizând că îşi încredinţa soarta în mâinile unui om despre care nu ştia nimic. Arăta ciudat, vorbea ciudat, se comporta ciudat… Pe de altă parte, avea oare de ales?

În mulţimea de gură-cască se iscă larmă – aruncase grăsanul. Apoi zarurile zornăiră iarăşi, şi pereţii se cutremurară de un urlet unanim.

— D-*dvanadeset*[2] anunţă, calm, Fandorin şi se ridică de la masă. Unde-i *magareto*?

Grasul zvâcni şi el din loc, îl apucă de mâneci pe voluntar şi porni să-i turuie repezit ceva, holbându-se disperat la el.

Repeta întruna:

— *Oşte vetnaj, oşte vetnaj!*[3]

Fandorin îl asculta şi dădea hotărât din cap, dar, nu se ştie de ce, acordul lui nu-i plăcea defel păgubaşului. Începu să urle mai abitir ca înainte, să-şi agite braţele. Fandorin îl aprobă din nou, înclinându-şi încă mai decis capul, moment în care Varea îşi aminti paradoxul bulgar: dacă dai din cap de sus în jos, înseamnă „nu”.

Păgubaşul îşi manifestă atunci intenţia de a trece de la vorbe la fapte: îşi luă un avânt generos, iar mulţimea de gură-cască se dădu în lături, însă Erast Petrovici nu se mişcă din loc, doar mâna dreaptă i se strecură, ca într-o doară, în buzunar. Gestul, deşi imperceptibil, avu asupra grăsanului un efect magic. Se aplecă brusc şi începu să plângă cu sughiţuri, mormăind ceva tânguitor. De data asta, Fandorin îşi clătină uşor capul dintr-o parte în alta, îi aruncă jupânului, răsărit ca din pământ, două monede şi se îndreptă spre ieşire. N-o învrednici pe Varea nici măcar cu o privire, ea însă nu avea nevoie de invitaţie – se smulse din loc şi într-o clipă se şi afla alături de salvatorul ei.

— Al doilea de la m-margine, zise Erast Petrovici oprindu-se pe cerdac şi mijindu-şi ochii.

Varea urmă direcţia privirii lui şi zări lângă conovăţ un lung şir de cai, măgari şi catâri, care-şi rumegau liniştiţi fânul.

— Iată-ţi b-bucefalul, arătă voluntarul spre un măgăruş murg. Nu-i tocmai arătos, în schimb, nu cazi prea de sus.

— Cum, l-ai câştigat? ghici Varea. Fandorin încuviinţă tăcut din cap, dezlegându-şi iapa sură şi jigărită.

Îşi ajută tovarăşa de călătorie să se urce în şaua de lemn, se săltă el însuşi cu destulă dexteritate pe sura lui şi ieşiră amândoi pe drumul de ţară scăldat în lumina puternică a soarelui de amiază.

— E departe Ţareviţî? întrebă Varea, legănându-se în ritmul paşilor mărunţi ai mijlocului ei de transport cu urechi lânoase.

— Dacă nu ne rătăcim, la noapte ajungem, îi răspunse impunător, de sus, călăreţul.

S-a turcit de tot în prizonierat, gândi mânioasă Varea. Putea să-i ofere doamnei calul. Narcisism tipic masculin. Un păun! Un răţoi! Numai aşa, ca să se umfle-n pene în faţa răţuştei cenuşii. După ce că arată ca vai de capul ei, mai

---

2 Doisprezece (bulg.)

3 Încă o rundă, încă o rundă! (bulg.)

trebuie să joace şi rolul lui Sancho Panza pe lângă Cavalerul Tristei Figuri.

— Dar ce ai în buzunar? îşi aminti ea. Un pistol, nu-i aşa?

Fandorin se miră:

— În ce buzunar? A, da, în b-buzunar. Din păcate, nimic.

— Şi dacă nu s-ar fi speriat?

— Nu m-aş fi aşezat la masa de joc cu unul care nu se sperie.

— Dar cum de-ai putut câştiga măgarul într-o singură rundă? îşi manifestă Varea curiozitatea. Doar n-o să-mi spui că omul acela a pus la bătaie un măgar contra trei kurus?

— Nu, fireşte.

— Şi-atunci, pe ce ai jucat?

— Pe dumneata, răspunse netulburat Fandorin. O fată pentru un măgar este o miză avantajoasă. Fii generoasă şi iartă-mă, V-varvara Andreevna, dar nu aveam de ales.

— Să te iert?! strigă Varea şi se legănă în şa, mai-mai să cadă într-o parte. Şi dacă pierdeai?

— Sunt înzestrat cu o însuşire stranie, Varvara Andreevna. Nu pot să s-sufăr jocurile de noroc, dar când se întâmplă să joc, câştig mereu. *Les caprices de la f-fortune*. Şi libertatea mi-am câştigat-o de la paşa din Vidin jucând table cu el.

Fiindcă nu ştia ce poate răspunde unei declaraţii atât de uşuratice, Varea decise să se simtă ofensată de moarte. De aceea merse mai departe în tăcere.

Şaua barbară, adevărat instrument de tortură, îi pricinuia un puhoi de senzaţii neplăcute, dar ea răbda, schimbându-şi din când în când centrul de greutate.

— E prea tare? o întrebă Fandorin. Vrei să-ţi p-pui vestonul meu dedesubt?

Varea nu-i răspunse, şi asta pentru că, în primul rând, sugestia nu i se părea tocmai decentă, şi, în al doilea rând, uite-aşa, din principiu.

Drumul şerpui îndelung printre dealuri scunde, împădurite, apoi coborî într-un şes. În tot acest răstimp călătorii noştri nu întâlniră suflet de om, ceea ce începuse să-i neliniştească. Varea se uită în câteva rânduri cu coada ochiului la Fandorin, dar nătărăul afişa acelaşi aer absolut impasibil şi nu mai încerca să deschidă vorba.

Şi totuşi, în ce hal o să arate ea când îşi va face apariţia la Ţareviţî gătită astfel! Lui Petea, mă rog, să zicem că i-ar fi totuna, pentru el poate apărea îmbrăcată şi-n pânză de sac, nici măcar n-ar observa, dar acolo se află totuşi statul-major, e o întreagă societate. Şi să apari aşa, ca o sperietoare…

Varea îşi smulse cuşma de pe cap, îşi trecu mâna prin păr şi se indispuse definitiv. Şi aşa părul ei nu era cine ştie ce minunăţie – avea nuanţa aceea ştearsă, de şoarece, căreia i se spune blond-castaniu, unde mai pui că, din pricina deghizării, i se încâlcise şi-i atârna laţe-laţe. Şi-l spălase ultima oară în urmă cu trei zile, la Bucureşti. A, nu, mai bine îşi pune cuşma la loc. În schimb, straiele de ţăran bulgar nu arătau deloc rău, erau practice şi, în felul lor, chiar şic. Şalvarii aminteau oarecum de faimoşii *bloomers* pe care-i purtau odinioară sufragetele englezoaice în lupta lor cu acei stupizi şi umilitori pantalonaşi şi cu jupoanele. Dacă şi i-ar încinge pe talie cu un brâu lat, purpuriu, ca în *Răpirea din Serai* (ascultase opera asta împreună cu Petea toamna trecută, la teatrul Mariinski) ar arăta chiar pitoresc.

Brusc, reflecţiile Varvarei Andreevna fură curmate la modul cel mai ireverenţios cu putinţă. Voluntarul se aplecă din şa, apucă măgarul de dârlogi, animalul cel prostănac se opri brusc şi puţin lipsi ca Varea să zboare peste căpăţâna lui blănoasă.

— Ce faci, ai înnebunit?

— Acum să taci, orice s-ar întâmpla, vorbi Fandorin cu glas scăzut şi foarte serios, privind undeva înaintea lui.

Varea îşi înălţă fruntea şi văzu venind în întâmpinarea lor, învăluit într-un nor de praf, ca un şarpe diform, un detaşament de cavalerie să tot fi fost vreo douăzeci de călăreţi. Li se zăreau căciulile miţoase, steluţele de soare sclipind orbitor pe cartuşierele de pe piept, pe harnaşamente, pe arme. Un călăreţ era în frunte şi Varea văzu că are o fâşie de pânză verde în jurul căciulii.

— Sunt başbuzuci? întrebă Varea cu voce sonoră, tremurătoare. Ce ne facem acum? Suntem pierduţi? Or să ne ucidă?

— Dacă o să taci din gură, e puţin probabil, răspunse nu foarte convins Fandorin. Limbuţia dumitale neaşteptată e nepotrivită acum.

Bâlbâiala îi dispăruse ca prin farmec, ceea ce o făcu pe Varea să nu se simtă deloc în largul ei.

Erast Petrovici apucă iarăşi măgarul de dârlogi, îl trase mai spre marginea drumului şi, îndesându-i Varei cuşma pe ochi, îi şopti:

— Uită-te-n pământ şi nu scoate un sunet.

Dar ea nu se putu abţine – aruncă pe sub sprâncene o privire spre acei faimoşi ucigaşi despre care scriau ziarele de doi ani încoace.

Cel care călărea în frunte (fără îndoială, bek-ul[4]) avea barbă roşcovană, era înveşmântat într-un beşmet[5] jerpelit şi murdar, armele însă îi erau de argint. Trecu pe lângă ei fără să arunce măcar o privire acelor ţărani amărâţi. Banda lui, în schimb, se vădi mai puţin distantă. Câţiva călăreţi se opriră lângă Varea şi Fandorin şi schimbară între ei câteva cuvinte cu voce guturală. Fizionomiile başbuzucilor erau atât de înspăimântătoare, încât Varvara Andreevna îşi dori să-şi strângă pleoapele – nici măcar nu bănuia că o fiinţă omenească poate avea asemenea chip. Brusc, printre feţele acelea văzu o fizionomie dintre cele mai normale. Era un chip palid, avea un ochi umflat, în schimb, celălalt ochi, căprui, o privea fix, cu o tristeţe mortală.

Printre bandiţi, aşezat pe cal cu spatele înainte, se afla un ofiţer rus în uniformă prăfuită, zdrenţuită. Mâinile îi erau legate la spate, de gât avea agăţată, nu se ştie de ce, o teacă goală de sabie, iar din colţul gurii i se prelingea un firicel de sânge. Varea îşi muşcă buzele ca să nu-i scape un ţipăt şi, nemaiputând răbda deznădejdea ce se citea în ochii prizonierului, îşi plecă privirea. Şi totuşi, ţipătul, mai exact un icnet isteric îi scăpă din gâtlejul uscat de spaimă: la oblâncul şeii unuia dintre bandiţi era legat cu nişte cureluşe un cap omenesc blond, cu mustăţi lungi. Fandorin o strânse cu putere de cot pe Varea şi vorbi turceşte – ea distinse cuvintele „Yusuf paşa” şi „caimacam” –, dar asta nu produse nici o impresie asupra tâlharilor. Unul din ei, cu bărbuţă ascuţită şi nas uriaş şi coroiat, ridică buza iepei lui Fandorin, dezvelindu-i dinţii lungi şi putrezi. Scuipă cu dispreţ şi spuse ceva ce stârni râsul celorlalţi. Apoi plesni gloaba cu nagaica peste crupă, şi ea zvâcni speriată într-o parte, trecând imediat la un trap neregulat. Varea îşi lovi măgarul cu tocurile în şalele umflate şi porni şi ea în trap mărunt în urma iepei, temându-se până şi să creadă că primejdia trecuse. Totul parcă plutea în jurul ei. Varei nu-i dădea pace priveliştea de coşmar a acelui cap cu ochii închişi, ca de mucenic, cu sânge închegat în colţul buzelor. Călăii sunt cei care taie capete – fraza asta stupidă, fără noimă, i se tot învârtea prin minte.

— Nu leşina, te rog, rosti cu voce scăzută Fandorin. Se pot întoarce.

---

4 Titlu dat căpeteniilor militare în Transcaucazia şi Asia Centrală.

5 Haină scurtă, vătuită, purtată în unele zone ale Orientului.

Cobise. Un minut mai târziu, din spate răzbătu tropot de copite apropiindu-se.

Erast Petrovici privi în spate şi şopti:

— Nu te întoarce, în-nainte!

Dar Varea n-avu de lucru şi se întoarse, totuşi. Bine era să nu fi făcut asta. Apucaseră să se îndepărteze cu vreo două sute de paşi de başbuzuci, când unul dintre călăreţi – chiar cel cu capul tăiat prins la oblânc – o porni îndărăt în galop şi îi ajunse rapid, cu acel cumplit trofeu bălăbănindu-i-se zglobiu pe crupa calului.

Varea îşi privi disperată tovarăşul de călătorie. Acesta, pare-se, îşi pierduse veşnicul sânge rece – cu capul dat pe spate, bea nervos apă dintr-un uriaş bidon de aramă.

Blestematul ei de catâr îşi mişca melancolic picioarele, refuzând încăpăţânat să grăbească pasul. Peste încă un minut, năvalnicul bandit era deja umăr la umăr cu cei doi călăreţi neînarmaţi şi-şi ridică murgul focos pe picioarele dindărăt. Aplecându-se din şa, başbuzucul smulse cuşma de pe capul Varei şi izbucni într-un hohot prădalnic de râs la vederea părului blond-castaniu care se răsfirase, eliberat.

— Ho-ho! croncăni el şi dinţii albi îi sclipiră. Erast Petrovici, sumbru şi concentrat, smulse cu o mişcare fulgerătoare a mâinii stângi papaha miţoasă de pe capul banditului şi, luându-şi avânt, îl pocni cu bidonul acela greu în capul ras. Răsună un sunet greţos-mustos, conţinutul bidonului gâlgâi şi başbuzucul se prăvăli în colbul drumului.

— Dă-l dracului de măgar! Dă-mi mâna. În şa. Goneşti cât te ţin puterile. Nu te uiţi în urmă, scandă răspicat şi rapid Fandorin, din nou fără să se bâlbâie.

O ajută pe Varea, rămasă fără grai, să încalece murgul, scoase din teaca şeii puşca başbuzucului şi o porniră amândoi în galop.

Calul tâlharului ţâşni imediat înainte, şi Varea îşi strânse capul între umeri, temându-se că nu se va putea ţine în şa. Vântul îi şuiera pe la urechi, piciorul stâng îi tot scăpa anapoda din scara prea lungă, din spate răzbăteau împuşcături, ceva greu îi lovea dureros şoldul drept.

Varea aruncă o privire scurtă în jos, văzu capul acela bălţat dansând, scăpă un ţipăt sugrumat şi dădu drumul dârlogilor – gest pe care nu ar fi trebuit în nici un caz să-l facă.

În secunda următoare, Varea zbură din şa, descrise în aer un arc de cerc şi se prăvăli pe ceva verde, moale şi pârâitor – o tufă de pe marginea drumului.

Ar fi fost momentul perfect pentru un leşin, dar, din neştiute pricini, nu-i reuşi. Varea stătea pe iarbă ţinându-se de obrazul zgâriat, în vreme ce împrejur se legănau crenguţele frânte.

Iată însă ce se petrecea între timp pe drum. Fandorin îşi cotonogea cu patul puştii nefericita mârţoagă, care se străduia şi ea cum putea, zvârlindu-şi înainte picioarele ciolănoase. Până la tufişul în care adăsta Varea, asurzită de cădere, rămăsese o aruncătură de băţ, iar în spatele lui, la nici o sută de paşi, se rostogolea spre ei, bubuind din puşti, haita urmăritorilor – erau cel puţin zece. Brusc, iapa cea sură îşi pierdu cadenţa, se înclină uşor, uşor într-o parte şi se prăvăli domol, prinzând sub ea piciorul călăreţului. Varea scăpă un strigăt, Fandorin îşi extrase cumva piciorul de sub iapa care se chinuia să se scoale şi se ridică şi el. O cercetă din priviri pe Varea, îşi săltă puşca şi începu să-i ţintească pe başbuzuci.

Nu se grăbea să tragă, ţintea gospodăreşte, iar ţinuta lui era atât de impresionantă, încât nici unul dintre tâlhari nu cuteza să intre primul în bătaia puştii. Detaşamentul se risipi din drum în luncă, formând un semicerc în jurul

fugarilor. Focurile de armă încetaseră şi Varea îşi dădu seama că voiau să-i prindă vii.

Fandorin se tot dădea îndărăt pe drum, îndreptându-şi arma când spre un călăreţ, când spre altul. Distanţa dintre ei se micşora treptat. Când voluntarul ajunse aproape în dreptul tufei, Varea strigă:

— Ci trage odată, ce faci!

Fără s-o privească, Erast Petrovici strecură printre dinţi:

— Partizanul ăsta n-avea puşca încărcată.

Varea privi spre stânga (acolo erau başbuzucii), spre dreapta (şi acolo se zăreau, în depărtare, călăreţi cu papahe pe cap), privi înaintea ei şi, prin lăstărişul rar, văzu ceva demn de atenţie.

Peste luncă galopau nişte călăreţi: în frunte, pe un puternic armăsar negru pana-corbului, cu coatele împinse înainte ca jocheii, galopa, mai exact zbura parcă, un călăreţ cu pălărie americană cu boruri largi; în urma lui gonea în buiestru o uniformă albă cu umeri dauriţi; apoi, în stol strâns unit, grăbeau la trap vreo zece cazaci din Kuban şi, în urma tuturor, rămas modest la coadă, sălta în şa un domn cu aspect totalmente absurd – cu melon şi în redingotă lungă.

Varea privi strania cavalcadă ca paralizată, timp în care cazacii porniră să fluiere şi să chiuie. Başbuzucii începură şi ei să lărmuiască şi se adunară în gloată compactă – în ajutorul lor grăbiră şi ceilalţi, în frunte cu bek-ul acela cu barbă roşcovană. Înfricoşătorii başbuzuci uitaseră de Varea şi de Fandorin, nu de ei le ardea lor acum.

Se apropia măcelul. Varea îşi sucea capul când spre unii, când spre ceilalţi, uitând de pericol. Priveliştea era înspăimântătoare şi superbă.

Dar lupta luă sfârşit înainte chiar de a începe. Călăreţul cu pălărie americană (acum era foarte aproape şi Varea îi văzu limpede faţa arsă de soare, barbişonul a la Louis-Napoleon şi mustăţile răsucite, de culoarea spicului de grâu), smuci frâul, încremeni locului şi în mână îi apăru, ca de niciunde, un pistol cu ţeavă lungă. Pistolul slobozi – pa-pa! – doi vălătuci mânioşi, şi bek-ul în beşmet zdrenţuit se clătină în şa şi porni să se prăvale într-o parte. Unul dintre başbuzuci îl prinse, îl aburcă pe greabănul calului său şi întreaga ceată, fără să intre în luptă, începu să se retragă.

Pe lângă Varea şi pe lângă Fandorin, sprijinit în arma sa inutilă, trecură în coloană şi miraculosul trăgător, şi călăreţul în uniformă albă ca neaua (pe umeri îi străluceau, aurii, epoleţi de general), şi cazacii cu lăncile lor zburlite.

— Au cu ei un rus luat prizonier! strigă voluntarul în urma lor.

Între timp, de cei doi se apropie fără grabă şi ultimul participant la ciudata cavalcadă, domnul în civil, şi se opri în sfârşit. După toate aparenţele, goana aceea nu-l încântase defel.

Ochii limpezi, rotunzi îi priveau pe cei salvaţi cu mare interes pe deasupra ochelarilor.

— Sunteţi cetnici? întrebă domnul în civil, cu puternic accent englez.

— *No, sir,* răspunse Fandorin şi adăugă ceva în aceeaşi limbă, dar Varea nu înţelese ce, pentru că în gimnaziu studiase franceza şi germana.

Ea îl trase nerăbdătoare de mânecă pe voluntar, şi acesta îi explică, cu un aer vinovat:

— I-am spus că nu suntem cetnici, ci ruşi, şi că vrem să ajungem la ai noştri.

— Ce sunt cetnicii?

— Rebeli bulgari.

— O-o, sunteţi o laidi? întrebă englezul şi pe faţa lui blajină se aşternu

uimirea. O, dar ce deghizair! Nu ştiam că ruşii folosesc femei pentru espionaj. Sunteţi o eroină, madame. Cum vă cheamă? Va fi ceva foarte instristing pentru cititorii mei.

Civilul scoase din raniţa de campanie un blocnotes şi abia acum Varea îi zări pe mânecă o banderolă tricoloră cu numărul 48 şi cu inscripţia „Corespondent”.

— Eu sunt Varvara Andreevna Suvorova şi nu sunt amestecată în nici un fel de „espionaj”. Logodnicul meu se află la statul-major vorbi ea cu demnitate. Iar dumnealui este tovarăşul meu de călătorie, Erast Petrovici Fandorin, voluntar în armata sârbă.

Corespondentul îşi scoase descumpănit melonul şi trecu la franceză:

— Vă rog să mă iertaţi, mademoiselle. Seamus McLaughlin, corespondent al ziarului londonez *Daily Post.*

— Cum, englezul acela care a scris despre atrocităţile comise de turci în Bulgaria? întrebă Varea, scoţându-şi cuşma şi încercând să-şi pună cumva părul în ordine.

— Irlandezul, o corectă sever McLaughlin. Este cu totul altceva.

— Şi ei cine sunt? întrebă Varea, arătând în direcţia în care se învârtejea un nor de praf şi răsunau împuşcături. Cine este domnul acela cu pălărie?

— Este un cowboy fără seamăn, este monsieur Charles Paladin d’Hevrais în persoană, un condei strălucit, favoritul cititorilor francezi şi atu-ul ziarului *Revue Parisienne.*

— *Revue Parisienne?*

— Da, un cotidian francez. Are un tiraj de cincizeci de mii, ceea ce pentru Franţa este de-a dreptul remarcabil, o lămuri cu dispreţ corespondentul. Dar *Daily Post* pentru care lucrez eu se vinde zilnic în două sute de mii de exemplare, oricum.

Varea scutură din cap pentru ca părul să i se aşeze mai bine şi începu să se şteargă pe faţă cu mâneca.

— Ah, domnule, aţi ajuns chiar la timp. Providenţa însăşi v-a trimis.

— Ba Michel ne-a târât încoace, răspunse ridicând din umeri englezul – mai exact, irlandezul. Nu-şi găseşte locul, a fost detaşat pe lângă statul-major şi inactivitatea de aici îl scoate pur şi simplu din minţi. Azi-dimineaţă, başbuzucii şi-au cam făcut de cap în spatele frontului rusesc şi Michel s-a năpustit de unul singur în urmărirea lor. Iar d’Hevrais şi cu mine îl urmăm ca nişte căţeluşi – unde-i el, hop şi noi. În primul rând, pentru că suntem vechi prieteni, încă din Turkestan, şi, în al doilea rând, pentru că unde-i Michel găseşti obligatoriu şi un bun subiect de presă… Ei, dar iată-i, se întorc. Şi, fireşte, cum spun ruşii, *ne solono hlebavski*[6].

— De ce „fireşte”? se miră Varea.

Corespondentul zâmbi dispreţuitor şi tăcu, în locul lui răspunse Fandorin, care până în acel moment aproape nu participase la conversaţie:

— Doar ai văzut, mademoiselle, că başbuzucii aveau cai odihniţi, pe când ai urmăritorilor erau istoviţi.

— *Absolutely so,* dădu aprobator din cap McLaughlin.

Varea îi privi chiorâş pe amândoi: poftim, parcă s-au înţeles să pună femeia într-o lumină proastă. Fandorin însă îşi câştigă pe loc iertarea: scoase din buzunar o batistă uimitor de curată şi o lipi de obrazul Varei. O, ea şi uitase de zgârietură!

Corespondentul greşise afirmând că urmăritorii se întorc cu buzele

---

6 Cu buzele umflate (rus.)

umflate. Varea văzu cu bucurie că îl eliberaseră totuşi pe ofiţerul captiv: doi cazaci aduceau, ţinut de mâini şi de picioare, trupul moleşit înveşmântat în uniformă neagră. Dar dacă, ferească Dumnezeu, e mort?

De data asta, înaintea tuturor călărea filfizonul pe care englezul îl numise Michel. Era un general tânăr, cu ochi albaştri şi veseli şi cu o barbă curioasă, dichisită, stufoasă şi pieptănată într-o parte şi-n alta, ca nişte aripi.

— Au plecat, ticăloşii! strigă el de departe, şi adăugă o expresie al cărei tâlc Varea nu-l înţelese pe deplin.

— *There's a lady here*[7], îl ameninţă McLaughlin cu degetul, scoţându-şi melonul şi ştergându-şi chelia trandafirie.

Generalul se îndreptă în şa plin de importanţă, o privi pe Varea, dar interesul îi pieri pe loc, lucru lesne de înţeles: păr nespălat, zgârietură, costumaţie neghioabă.

— General-maior Sobolev al Doilea, din suita Maiestăţii Sale imperiale, se prezentă Michel şi îl privi interogativ pe Fandorin.

Înciudată de indiferenţa generalului, Varea îl întrebă pe un ton impertinent:

— Al doilea? Şi cine-i întâiul?

Sobolev se miră:

— Cum asta? Tatăl meu, general-locotenent Dmitri Ivanovici Sobolev, este comandantul Diviziei caucaziene. N-aţi auzit de el?

— Nu. Nici de el, nici de dumneata, i-o tăie Varea, dar minţea, pentru că despre Sobolev al Doilea, eroul luptelor din Turkestan, cuceritorul oraşelor Hiva şi Mahram auzise întreaga Rusie.

Despre general se vorbea în fel şi chip. Unii îl proslăveau, socotindu-l un viteaz fără seamăn, un cavaler fără teamă şi prihană, îl proclamau viitor Suvorov, chiar viitor Bonaparte; alţii însă îl luau în râs, îl socoteau pozeur şi ambiţios. Prin gazete se scrisese că Sobolev ar fi respins de unul singur o întreagă hoardă de turkmeni, că fusese atunci rănit de şapte ori, dar nu se lăsase; sau că, în fruntea unui mic detaşament, ar fi străbătut deşertul mort şi i-ar fi nimicit pe războinicii cumplitului Abdurahman-bek, de zece ori mai numeroşi; dar unul dintre cunoscuţii Varei îi adusese la cunoştinţă nişte zvonuri de cu totul altă natură: cum că ar fi împuşcat nişte ostatici şi ar fi jefuit tezaurul Hanatului Kokand.

Uitându-se în luminoşii ochi albaştri ai frumosului general, Varea decise pe loc: zvonurile despre cele şapte răni şi despre Abdurahman-bek sunt adevăr curat, în vreme ce acelea despre tezaurul hanatului sunt prostii şi calomnii de-ale invidioşilor.

Cu atât mai mult cu cât şi Sobolev începuse s-o analizeze din nou pe Varea şi, se pare, de data aceasta găsise la ea ceva interesant.

— Dar ce întâmplare a sorţii te-a adus aici, unde se varsă sânge, domnişoară? Şi în asemenea costumaţie! Sunt intrigat.

Varea se prezentă şi-şi povesti pe scurt aventurile, instinctul ei infailibil şoptindu-i că Sobolev nu o va trăda şi nu o va trimite sub escortă la Bucureşti.

— Îl invidiez pe logodnicul dumitale, Varvara Andreevna, spuse generalul, mângâind-o cu privirea. Eşti o tânără extraordinară. Permite-mi, totuşi, să ţi-i prezint pe camarazii mei. Cred că ai făcut deja cunoştinţă cu mister McLaughlin; iar dumnealui este ofiţerul meu de ordonanţă, Serioja Vereşceaghin, chiar fratele pictorului Vereşceaghin[8]. (În faţa Varei se înclină,

---

7 Este o doamnă aici (engl.)

8 V.V. Vereşceaghin (1842-1904) – pictor rus, maestru al scenelor de luptă

sfios, un tânăr firav, drăguţ, îmbrăcat într-o cercheză căzăcească.) De altfel, este la rândul lui un excelent desenator. În timpul misiunilor de recunoaştere de pe Dunăre a desenat poziţiile turcilor cu atâta acurateţe! O minune, nu alta! Dar unde e Paladin? Hei, Paladin, vino încoace, vreau să te prezint unei doamne interesante.

Varea îl privi curioasă pe francezul care se apropiase ultimul. Francezul (pe mânecă avea o banderolă pe care scria „Corespondent Nr. 32”) era, în felul lui, uimitor de chipeş şi nu arăta mai rău ca Sobolev: nas delicat, uşor coroiat, mustăţi bălaie răsucite, un mic cioc roşcovan, ochi cenuşii, inteligenţi. Care ochi, altminteri, aveau o căutătură mânioasă.

— Canaliile astea sunt ruşinea armatei turce! exclamă vehement, în franceză, jurnalistul. Nu-s buni decât să înjunghie oameni paşnici, dar când vine vorba de luptă dau bir cu fugiţii. În locul lui Kerim paşa îi dezarmam şi-i spânzuram pe toţi!

— Linişteşte-te, neînfricat *chevalier,* este de faţă o doamnă, îl întrerupse jovial McLaughlin. Spre norocul tău, ţi-ai făcut apariţia ca un erou romantic, aşa că nu te pierde cu firea. Vezi doar cum te priveşte.

— Charles d’Hevrais, la dispoziţia dumitale, mademoiselle.

— Varvara Suvorova, se prezentă ea cu amabilitate. Încântată de cunoştinţă. Şi vă mulţumesc tuturor, domnii mei. Aţi apărut chiar la timp.

— Îmi este îngăduit să aflu şi numele domniei voastre? întrebă d’Hevrais, privindu-l curios pe Fandorin.

— Erast Fandorin, răspunse voluntarul, uitându-se însă nu la francez, ci la Sobolev. Am luptat în Serbia, acum mă îndrept spre statul-major general, unde am de transmis o informaţie importantă.

Generalul îl privi pe Fandorin din cap până-n picioare. Se interesă cu deferenţă:

— Aşadar, ai avut multe de îndurat. Şi cu ce anume te ocupai înainte de Serbia?

După un scurt moment de ezitare, Erast Petrovici răspunse:

— Am lucrat la Ministerul Afacerilor Externe. Consilier titular.

Asta da, surpriză. Diplomat? Ca să fim sinceri, noile impresii slăbiseră întru câtva efectul considerabil (de ce s-o ascundem) produs asupra Varei de tăcutul ei tovarăş de călătorie. În acest moment însă ea începu din nou să-l privească admirativ. Un diplomat care să plece voluntar la război – asta-i ceva rar, sunteţi de acord. A, nu, hotărât lucru, toţi trei – şi Fandorin, şi Sobolev, şi Paladin – erau extraordinari, fiecare în felul lui.

— Ce informaţie? se încruntă Sobolev. Fandorin se fâstâci, era evident că nu voia să vorbească.

— Dar spune odată, domnule, doar nu-s secretele de la curtea Spaniei, se răsti generalul. La urma urmelor, ar fi o lipsă de politeţe faţă de salvatorii dumitale.

Voluntarul îşi coborî totuşi glasul, iar corespondenţii îşi ciuliră urechile.

— Mi-am croit drum încoace de la Vidin, d-domnule general. În urmă cu trei zile, Osman paşa a pornit în fruntea unui corp de armată spre P-Plevna.

— Care Osman? Care Plevna?

— Osman-Nuri paşa este cel mai bun conducător de oşti din armata turcă, este cel care i-a învins pe sârbi. Are doar patruzeci şi cinci de ani, dar este deja m-muşir, adică feldmareşal. Soldaţii lui nu se compară nici pe departe cu cei care au apărat Dunărea. Iar Plevna este un orăşel aflat la t-treizeci de verste vest de aici. Trebuie s-o luăm înaintea paşei şi să ocupăm acest important p-punct strategic. El închide drumul spre Sofia.

Sobolev se plesni cu palma peste genunchi, şi calul trecu nervos de pe un picior pe altul.

— Eh, măcar un regiment să fi avut! Dar eu, Fandorin, sunt tras pe linie moartă aici. Trebuie să ajungi la statul-major, la comandantul-şef. Eu trebuie să-mi închei misiunea de recunoaştere, dar îţi dau o escortă până la Ţareviţî. Am onoarea să o invit pe Varvara Andreevna să ne facă o vizită diseară. În cortul domnilor corespondenţi se întâmplă uneori să fie o atmosferă plăcută.

— Cu plăcere, răspunse Varea şi privi temătoare într-o parte, acolo unde era întins pe iarbă ofiţerul fost prizonier. Doi cazaci stăteau lângă el în genunchi şi-i făceau nu se ştie ce.

— Ofiţerul acela a murit, nu-i aşa? întrebă Varea în şoaptă.

— Ba-i viu şi-ntreg, răspunse generalul. A avut noroc, diavolul, o sută de ani o să trăiască de-acum. Când am pornit după başbuzuci, i-au tras un glonţ în ţeastă şi au luat-o la sănătoasa. Or, glonţul, cum bine se ştie, e un prost. A trecut razant, doar i-a julit o bucată de piele. Ei, gata, fraţilor, l-aţi bandajat pe căpitan? le strigă el cazacilor.

Cei doi îl ajutară pe ofiţer să se ridice. Acela se clătină uşor, dar se ţinu pe propriile-i picioare şi-i îmbrânci îndărătnic pe cazacii care voiau să-l sprijine. Înaintă câţiva paşi dezlânaţi şi şovăielnici, gata-gata parcă să se frângă, şi, după ce luă poziţie de drepţi, rosti răguşit:

— Căpita-tan Eremei Perepiolkin, de la Marele Stat-Major, excelenţa voastră. Veneam de la Zimnicea şi mă îndreptam spre postul meu de la Statul-Major al Diviziei de Vest. Am fost numit la secţia operativă, la general-locotenentul Kriedener. Pe drum am fost atacat de un detaşament al cavaleriei neregulate vrăjmaşe şi am fost luat prizonier. A fost vina mea. Nu mă aşteptam cu nici un chip ca în spatele frontului nostru… Nu aveam nici măcar un pistol, doar sabia.

Varea îl examină acum mai bine pe martir. Nu prea înalt, vânjos, păr castaniu ciufulit, gură strânsă, aproape lipsită de buze, ochi căprui, severi. Mai exact, un ochi, pentru că al doilea tot nu se vedea, şi totuşi în privirea căpitanului nu se mai citea nici tristeţea aceea de moarte, nici disperarea.

— Trăieşti, slavă Domnului, spuse cu voioşie Sobolev. Dar un ofiţer, fie el şi de la statul-major, nu are voie să umble fără pistol. Este ca şi cum o doamnă ar ieşi fără pălărie pe stradă: ar lua-o toţi imediat drept femeie uşoară.

Izbucni în hohote de râs, dar se înecă prinzând căutătura mânioasă a Varei.

— Pardon, mademoiselle.

Un subofiţer de cazaci semeţ se apropie de general şi arătă cu degetul undeva, într-o parte.

— Excelenţa voastră, eu zic că-i Semionov!

Varea se întoarse şi i se înnegură în faţa ochilor: lângă tufă apăruse, nu se ştie de unde, murgul pe care până mai adineaori galopase ea cu atât de puţin succes. Murgul păştea iarbă ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat, iar pe-o coastă i se bălăbănea, ca mai înainte, trofeul acela scârbavnic.

Sobolev sări de pe cal, se apropie de cal şi, mijindu-şi sceptic ochii, răsuci sfera aceea de coşmar când încolo, când încoace.

— Semionov să fie? întrebă el cu îndoială. Minţi, Necitailo. Semionov arăta cu totul altfel.

— Cum aşa, Mihail Dmitrici, se aprinse subofiţerul. Ia-n uitaţi, şi urechea-i ruptă, şi uitaţi, uitaţi aici, mai spuse el şi răsfrânse buzele vinete ale mortului. Are şi dinţii din faţă lipsă. Semionov e, precis!

— Mă rog, cum zici, clătină gânditor din cap generalul. Măi, măi, ia te uită

ce mi l-au desfigurat. Dumnealui, Varvara Andreevna, era un cazac din Sotnia a doua, l-au răpit azi-dimineaţă meshetinii lui Daud-bek, explică el, întorcându-se spre Varea.

Dar Varea nu-l auzi. Pământul şi cerul executaseră o tumbă, schimbându-şi locurile, iar d'Hevrais şi Fandorin abia apucară s-o prindă pe domnişoara care leşinase.

Capitolul al treilea,

CONSACRAT APROAPE ÎN ÎNTREGIME
PERFIDIEI ORIENTALE

La Revue Parisienne (Paris)
15 (3) iulie 1877

„Vulturul bicefal, prezent pe stema Imperiului Rus, ilustrează perfect întregul sistem de guvernare din această ţară, în care de rezolvarea oricărei probleme se ocupă nu una, ci pe puţin două instanţe care se încurcă reciproc şi nu răspund de nimic. Acelaşi fenomen se manifestă şi în armata activă. Formal, comandantul ei suprem este marele duce Nikolai Nikolaevici, care actualmente se află în satul Ţareviţî, dar în proxima vecinătate a statului său major, în orăşelul Bela, este cartierul general al împăratului Alexandru II, alături de care se găsesc cancelarul, ministrul de război, şeful jandarmeriei şi alţi înalţi dregători. Dacă luăm în consideraţie şi faptul că armata română aliată se supune ordinelor propriului comandant, în persoana prinţului Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, îţi vine deja în minte nu regele bicefal al înaripatelor, ci fabula rusească plină de haz despre lebăda, racul şi ştiuca înhămaţi la aceeaşi trăsură…”

— Așadar, cum să vă spun, „madame” sau „mademoiselle”? o întrebă, strâmbându-şi dizgraţios buzele, locotenent-colonelul de jandarmi, un individ negru ca un gândac. Nu suntem la bal, ci la statul-major al armatei, şi nu mă aflu aici ca să vă fac complimente, ci ca să vă interoghez, aşa că aveţi bunătatea şi nu-mi umblaţi cu tertipuri.

Locotenent-colonelul, pe numele lui Ivan Haritonovici Kazanzaki, nu voia, hotărât lucru, să se pună în situaţia Varei şi se contura tot mai limpede perspectiva deportării ei forţate în Rusia.

Ajunseseră în ajun la Ţareviţî, abia spre seară. Fandorin plecase pe dată la statul-major, iar Varea, deşi pica din picioare de oboseală, îşi pusese mai întâi ţinuta în ordine. Surorile de caritate din unitatea sanitară a baronesei Vreiskaia îi dăduseră îmbrăcăminte, îi încălziseră apă, şi Varea se îngrijise mai întâi de sine, apoi se prăbuşise pe unul din priciurile infirmeriei – noroc că nu erau aproape deloc bolnavi în saloane. Întâlnirea cu Petea fusese amânată pentru a doua zi, pentru că la ora acelei importante discuţii se cuvenea să fie pe deplin pregătită.

Şi totuşi, în zori, Varei nu i se dăduse timp să-şi facă somnul. Apăruseră doi jandarmi cu coifuri pe cap, înarmaţi cu carabine, şi o conduseseră pe „tânăra care-şi spune Suvorova” direct la Secţia specială a Diviziei de Vest, fără a i se îngădui măcar să se pieptene ca lumea.

Iar acum, încerca de ore în şir să-i explice acestui călău cu obraz ras şi sprâncene stufoase, îmbrăcat în uniformă albastră, natura relaţiilor care o legau de criptograful Piotr Iablokov.

— O, Doamne, dar chemaţi-l pe Piotr Afanasievici, vă va confirma el însuşi totul, repeta Varea, la care locotenent-colonelul riposta:

— Toate la timpul lor.

Pe jandarm îl interesau cu deosebire amănuntele privind întâlnirea cu „persoana care-şi spune Fandorin, consilier titular”. Kazanzaki făcuse însemnări şi despre Yusuf paşa din Vidin, şi despre cafeaua însoţită de conversaţii în

limba franceză, şi despre libertatea câştigată la table. Locotenent-colonelul se înviorase mai cu seamă atunci când aflase că voluntarul vorbise turceşte cu başbuzucii şi voise neapărat să afle în ce fel anume vorbise, bâlbâit sau nu. Numai clarificarea acestei aberaţii le luase, probabil, cel puţin o jumătate de oră.

Iar când Varea se afla pe punctul de a izbucni într-o criză de isterie uscată, fără lacrimi, uşa colibei de chirpici în care îşi avea sediul Secţia specială se dădu brusc de perete şi intră, sau mai curând năvăli, un general cu alură de persoană foarte importantă, cu ochii bulbucaţi autoritar şi cu favoriţi grandioşi.

— General-aghiotant Mizinov, anunţă el cu voce puternică încă din prag, privindu-l sever pe locotenent-colonel. Kazanzaki?

Luat prin surprindere, jandarmul sări în poziţie de drepţi şi începu să molfăie din buze, iar Varea îl ţintui cu privirea pe cel mai faimos satrap şi călău al libertăţii, cum trecea în ochii tineretului progresist Lavrenti Arkadievici Mizinov, şeful Secţiei a treia şi comandantul Jandarmeriei.

— Da, să trăiţi, excelenţa voastră, raportă răguşit prigonitorul Varei. Locotenent-colonel în corpul Jandarmeriei Kazanzaki. Înainte de asta am servit la Direcţia Chişinău, acum am fost numit la conducerea Secţiei speciale de pe lângă statul-major al Diviziei de Vest. Tocmai interogam o arestată.

— Cine e? ridică generalul o sprânceană, privind-o dezaprobator pe Varea.

— Varvara Suvorova. Susţine că a venit în interes privat, pentru a-şi întâlni logodnicul, criptograful Secţiei operative Iablokov.

— Suvorova? întrebă cu interes Mizinov. Nu cumva suntem rude? Străbunicul meu pe linie maternă se numea Aleksandr Vasilievici Suvorov-Rîmniţki.

— Sper că nu suntem rude, i-o tăie Varea.

Satrapul surâse înţelegător şi nu-i mai acordă arestatei nici o atenţie.

— Ascultă, Kazanzaki, nu-mi împuia capul cu prostiile astea. Unde-i Fandorin? În raport scrie că e la voi.

— Întocmai, să trăiţi, e reţinut sub pază, raportă locotenent-colonelul, şi adăugă, coborând vocea: Am temei să bănuiesc că este chiar mult-aşteptatul nostru musafir, Anwar efendi. Totul se potriveşte perfect, excelenţa voastră. Cât despre zvonurile despre Osman paşa şi Plevna, sunt dezinformări crase. Dar ce lucrătură abilă…

— Dobitocule! răcni Mizinov la el, şi atât de cumplit, încât capul locotenent-colonelului se îngropă între umeri. Adu-l imediat aici! Mişcă!

Kazanzaki ieşi ca vântul, Varea se ghemui pe scaun, dar generalul, agitat la culme, uitase de ea. Pufni întruna zgomotos şi bătu nervos cu degetele în masă până în clipa în care locotenent-colonelul se întoarse cu Fandorin.

Voluntarul părea epuizat, sub ochi se desenau cercuri negre – era clar că nu apucase să doarmă în noaptea aceea.

— B-bună ziua, Lavrenti Arkadievici, spuse el moale, înclinându-se uşor în faţa Varei.

— Dumnezeule, Fandorin, dumneata eşti? exclamă satrapul. Eşti pur şi simplu de nerecunoscut. Ai îmbătrânit cu zece ani! Stai jos, drăguţă, mă bucur nespus să te văd.

Îl aşeză pe Fandorin pe un scaun, se aşeză şi el, în aşa fel încât generalul stătea acum cu spatele la Varea. Kazanzaki înlemnise în prag, în poziţie de drepţi.

— Cum te mai simţi acum? îl întrebă Mizinov. Aş dori să-mi exprim cele mai profunde…

— N-are rost să discutăm despre asta, excelenţă, îl întrerupse Fandorin

politicos, dar ferm. Acum mă simt p-perfect. Spuneţi-mi mai bine dacă v-a transmis d-domnul acesta (şi arătă dispreţuitor din cap spre locotenent-colonel) ceea ce i-am spus despre Plevna. Fiecare oră este preţioasă.

— Da, da. Am la mine ordinul comandantului-şef al frontului, dar înainte de asta am vrut să mă conving că eşti dumneata în persoană. Ascultă, deci.

Mizinov scoase din buzunar o hârtiuţă, îşi puse monoclul la ochi şi citi: *„Comandantului Diviziei de Vest, general-locotenent baron Kriedener. Vă ordon să cuceriţi Plevna şi să vă fortificaţi acolo poziţiile cu cel puţin o divizie. Nikolai.”*

Fandorin încuviinţă din cap.

— Locotenent-colonele, să se cripteze textul şi să se transmită urgent prin telegraf lui Kriedener, ordonă Mizinov.

Kazanzaki luă cu respect hârtiuţa şi, zăngănind din pinteni, dădu fuga să execute ordinul.

— Aşadar, te poţi întoarce la treabă? îl întrebă generalul.

Erast Petrovici se încruntă:

— Lavrenti Arkadievici, eu consider că mi-am îndeplinit m-misiunea, am raportat în legătură cu manevra de flanc a turcilor. Dar să lupt cu biata Turcie, care şi fără eroica noastră strădanie s-ar fi prăbuşit în tihnă… Să mă iertaţi.

— Nu te iert, stimabile, nu te iert, se mânie Mizinov. Dacă pentru dumneata patriotismul e vorbă goală, îmi permit să-ţi amintesc, domnule consilier titular, că nu eşti în retragere, eşti doar într-un concediu fără termen şi, cu toate că te afli pe statul de plată al corpului diplomatic, eşti în continuare în serviciul meu, în Secţia a treia!

Varea scăpă un strigăt uşor. Cum, Fandorin, pe care ea îl socotea om de treabă, e agent de poliţie? Şi-o mai făcea şi pe romanticul Peciorin![9] Paloarea aceea interesantă, privirea galeşă, aristocratele tâmple cărunte! Poftim, să mai ai încredere în oameni!

— Excelenţă, răspunse cu glas scăzut Erast Petrovici, căruia, e clar, nici prin minte nu-i trecea că murise definitiv în ochii Varei, sunt în s-serviciul Rusiei, nu al domniei voastre. Şi nu doresc să iau parte la un război inutil şi chiar dezastruos pentru Rusia.

— În privinţa războiului, nici dumneata şi nici eu nu suntem chemaţi să decidem. Decide maiestatea sa împăratul, i-o reteză Mizinov.

Se lăsă o tăcere stânjenitoare. Când şeful jandarmilor reîncepu să vorbească, glasul îi suna cu totul altfel.

— Erast Petrovici, dragul meu, începu el plin de simţire. Sute de mii de ruşi îşi riscă viaţa, ţara geme sub povara războiului… Am o presimţire sumbră. Parcă prea merg bine toate. Mă tem că se va termina prost…

Cum nu primi nici un răspuns, generalul se frecă obosit la ochi şi recunoscu:

— Mi-e greu, Fandorin, mi-e foarte greu. În jur e harababură, haos total. Nu am destui oameni, nu am mai cu seamă oameni capabili şi eficienţi. Nu voiam să-ţi încredinţez o misiune de rutină. Aveam o misiune specială, exact pe măsura dumitale.

La auzul acestor cuvinte, Erast Petrovici îşi înclină întrebător capul, şi generalul continuă, insinuant:

— Îl mai ţii minte pe Anwar efendi? Secretarul sultanului Abdul-Hamid? Ştii doar, cel care a apărut la un moment dat, pentru scurt timp, în cazul „Azazel”.

Erast Petrovici tresări abia vizibil, dar păstră tăcerea.

---

9 Eroul principal al romanului *Un erou al timpului nostru* de M.I. Lermontov.

Mizinov se smiorcăi:

— Idiotul ăsta de Kazanzaki te-a luat drept acel efendi, Dumnezeule. Avem indicii că acest turc interesant conduce personal o operaţiune secretă îndreptată împotriva trupelor noastre. Este un individ temerar, cu gustul aventurii în sânge. Este foarte posibil să-şi facă apariţia personal în amplasamentul nostru, e în stare de asta. Ei, ce zici, te interesează?

— Vă ascult, L-lavrenti Arkadievici, spuse Fandorin, trăgând cu coada ochiului spre Varea.

— Excelent, se bucură Mizinov, apoi strigă: Novgorodţev! Mapa!

După o uşoară bătaie în uşă, în încăpere îşi făcu apariţia un maior nu tocmai tânăr, cu eghileţi de aghiotant, îi întinse generalului o mapă roşie din percal şi se retrase pe dată. Varea văzu în deschizătura uşii fizionomia asudată a locotenent-colonelului Kazanzaki şi-i adresă o grimasă dispreţuitor-batjocoritoare – aşa-ţi trebuie, sadicule, n-ai decât să fierbi în suc propriu acolo, după uşă.

— Aşadar, iată ce avem despre Anwar, spuse generalul, începând să răsfoiască paginile. N-ar fi bine să-ţi notezi?

— O să ţin minte, răspunse Erast Petrovici.

— În legătură cu perioada timpurie a vieţii lui, datele de care dispunem sunt foarte modeste. S-a născut cu aproximativ treizeci şi cinci de ani în urmă. Potrivit unor indicii, în orăşelul bosniac Hef-Raïs. Părinţi necunoscuţi. A fost educat undeva în Europa, într-una din faimoasele instituţii de binefacere ale lui lady Astair, de care dumneata, fără îndoială, îţi aminteşti din afacerea „Azazel”.

Pentru a doua oară Varei îi era dat să audă acest nume ciudat, şi pentru a doua oară Fandorin reacţionă ciudat: îşi smuci bărbia ca şi când gulerul i s-ar fi strâmtat brusc.

— Acest Anwar efendi a ieşit la suprafaţă acum vreo zece ani, când s-a vorbit pentru prima oară în Europa despre marele reformator turc Midhat paşa. Anwar al nostru, care pe vremea aceea nici gând să fie efendi, era în slujba acestuia, pe post de secretar. Şi acum, ascultă ce realizări a avut Midhat în acea perioadă, continuă Mizinov, scoase o foaie separată şi tuşi. Pe atunci, era guvernator general al Vilaietului Dunărean. Sub patronajul lui, Anwar a introdus pe acele meleaguri transportul cu diligenţa, a construit căi ferate, ba chiar a înfiinţat o reţea de *islahhane* – instituţii caritabile de învăţământ pentru copiii orfani de religie atât musulmană, cât şi creştină.

— C-chiar aşa? întrebă interesat Fandorin.

— Da, o iniţiativă lăudabilă, nu-i aşa? Midhat paşa a făcut acolo împreună cu Anwar asemenea minuni, încât exista pericolul real ca Bulgaria să iasă din sfera de influenţă a Rusiei. Ambasadorul nostru la Constantinopol, Nikolai Pavlovici Gnatiev, a făcut uz de întreaga sa influenţă asupra sultanului Abdul-Aziz şi a reuşit totuşi să obţină rechemarea mult prea zelosului guvernator. Midhat a devenit apoi preşedintele Consiliului de Stat şi a promulgat Legea învăţământului public universal – o lege excelentă, care, între noi fie vorba, în Rusia încă nu există. Şi ia ghiceşte: cine crezi că a redactat legea? Exact, Anwar efendi. Toate astea ar fi de-a dreptul emoţionante, atâta doar că, pe lângă activităţile de răspândire a culturii, adversarul nostru participa din plin încă de atunci la intrigile de palat – cu atât mai mult cu cât protectorul lui avea duşmani câtă frunză şi iarbă. Lui Midhat i-au fost trimişi asasini, i s-a presărat otravă în cafea, ba într-un rând chiar i-a fost vârâtă în aşternut o concubină leproasă – or, în responsabilitatea lui Anwar intra şi protejarea marelui om de toate aceste şotii nostime. De data asta, partida rusă de la palat s-a dovedit mai puternică şi, în 1869, paşa a fost exilat, ca

guvernator general, într-un fund de lume, tocmai în sălbatica şi săraca Mesopotamie. Când Midhat a încercat să introducă şi acolo nişte reforme, la Bagdad a izbucnit o răzmeriţă. Şi ştii ce-a făcut Midhat? A convocat sfatul bătrânilor şi clerul şi a ţinut un discurs scurt, cu următorul conţinut. Ţi-l citesc cuvânt cu cuvânt, pentru că m-au entuziasmat sincer energia şi stilul lui: „Preacinstiţi muezini şi starosti, dacă în două ceasuri tulburările nu vor înceta, voi da poruncă să fiţi spânzuraţi cu toţii, iar măreţului oraş Bagdad să i se dea foc din patru colţuri, şi apoi măreţul padişah, aibă-l Allah în paza lui, mă poate spânzura şi pe mine pentru această nelegiuire". Peste două ceasuri, fireşte, în oraş s-a înstăpânit liniştea.

Mizinov chicoti, clătină din cap şi urmă:

— De-acum, putea trece şi la reforme. În mai puţin de trei ani, cât a fost Midhat guvernator general, ajutorul său de nădejde, Anwar efendi, a izbutit să introducă telegraful, să deschidă o staţie de tramvai cu cai la Bagdad, să dea drumul vapoarelor pe Eufrat, să înfiinţeze prima gazetă irakiană şi să adune elevi într-o şcoală de comerţ. Era ceva, nu? Asta ca să nu amintesc despre un fleac precum înfiinţarea primei societăţi pe acţiuni, Linia maritimă Osman-Osman, ale cărei nave ajung acum la Londra via Canalul Suez. Anwar a reuşit apoi, graţie unor intrigi foarte abile, să-l răstoarne pe marele vizir Mahmud-Nedim, care depindea în aşa hal de ambasadorul rus, încât turcii îl porecliseră „Nedimov". Midhat a condus guvernul sultanului, dar a rezistat în această înaltă dregătorie doar două luni şi jumătate – Gnatiev al nostru i-a jucat iarăşi un renghi. Viciul de bază şi, din punctul de vedere al celorlalţi înalţi dregători, absolut impardonabil al lui Midhat era incoruptibilitatea. El declanşase un război împotriva mitei şi rostise în faţa diplomaţilor europeni o frază care l-a şi pierdut: „Este timpul să arătăm Europei că nu toţi turcii sunt nişte jalnice prostituate". Pentru acest „prostituate" a fost azvârlit pe brânci afară din Istanbul, de astă-dată, ca guvernator al Salonicului. Şi acel orăşel grecesc a început neîntârziat să prospere, în vreme ce curtea sultanului s-a cufundat iarăşi în somnolenţă, huzur şi corupţie.

— Văd că sunteţi p-pur şi simplu îndrăgostit de omul acesta, îl întrerupse Erast Petrovici pe general.

— De Midhat? Fără îndoială, spuse Mizinov, ridicând din umeri. Şi aş fi fost fericit să-l văd în fruntea guvernului rus. Dar personajul nu este rus, ci turc. Şi-n plus, un turc anglofil. Aspiraţiile noastre sunt diametral opuse, deci Midhat este duşmanul nostru. Cel mai primejdios dintre duşmani. Europa nu ne iubeşte şi se teme de noi, în schimb, pe Midhat l-a luat în braţe, mai ales după ce a dăruit Turciei o constituţie. Şi acum, Erast Petrovici, înarmează-te cu răbdare. Îţi voi citi o lungă epistolă pe care mi-a trimis-o încă de anul trecut Nikolai Pavlovici Gnatiev. Îţi vei face o imagine clară a adversarului cu care urmează să avem de-a face.

Şeful jandarmilor scoase din mapă câteva pagini aşternute cu scris mărunt, egal, de conţopist, şi purcese la lectura lor:

„Dragul meu Lavrenti, evenimentele din Stambulul nostru ocrotit de Allah se derulează cu atâta repeziciune, încât până şi eu abia izbutesc să le ţin pasul, şi doar preaplecatul tău slujitor, fără falsă modestie, ţine în mâna lui pulsul Bolnavului Europei nu doar de un an-doi. Puls care, nu fără strădVinţa mea, slăbea cu încetul şi promitea ca în curând să se oprească definitiv, dar începând din luna mai..."

— Este vorba de luna mai a anului trecut, 1876, socoti de cuviinţă să precizeze Mizinov.

„... dar începând din luna mai, pulsul acesta s-a pornit să bată bezmetic,

de-ai fi zis că Bosforul își va lărgi dintr-o clipă în alta matca, zidurile Țarigradului se vor prăbuși, încât n-o să mai ai nici unde-ți agăța scutul.

Și toate astea pentru că în luna mai, în capitala măreţului şi neasemuitului sultan Abdul-Aziz, Umbra Atotputernicului și Apărătorul Credinței, s-a întors triumfal din exil Midhat paşa, aducându-și cu sine și „eminența cenușie", pe vicleanul Anwar efendi.

De astă-dată, Anwar, devenit mai înțelept, a mers la sigur: a acționat și în stil european, și în stil oriental. A început cu stilul european: agenții lui au început să facă dese vizite la șantierele navale, la arsenale, la monetărie, iar lucrătorii, cărora nu li se mai plătiseră hăt de mult simbriile, s-au revărsat pe străzi. A urmat apoi un truc pur oriental. La 25 mai, Midhat paşa şi-a înştiinţat drept-credincioşii că i-a apărut în vis Profetul (încearcă numai să verifici asta) și i-a dat robului său misiunea de a salva Turcia de la pierzanie.

În tot acest răstimp, bunul meu prieten Abdul-Aziz își trecea vremea, ca de obicei, în haremul lui, desfătându-se în tovărășia soției sale favorite, fermecătoarea Mihri-hanum, care, gravidă fiind, era foarte capricioasă și pretindea ca stăpânul să-i stea tot timpul alături. Această mică cercheză cu păr de aur și ochi albaștri era vestită nu doar prin frumusețea-i nepământeană, ci și prin aceea că golise vistieria sultanului până la ultimul sfanț. Doar în ultimul an lăsase în magazinele franțuzești de pe bulevardul Pera peste zece milioane de ruble, încât e foarte de înțeles că locuitorii Constantinopolului – ca să mă exprim ca englezii, înclinați spre understatement[10] *– nu o aveau chiar deloc la inimă.*

Crede-mă, Lavrenti, nu mi-a stat în putință să schimb ceva. L-am conjurat, l-am amenințat, am țesut intrigi ca un eunuc de harem, dar Abdul-Aziz a rămas surd și mut. La 29 mai, în jurul palatului Dolmabahçe (o construcție absolut diformă, în stil europeano-oriental) vuia o mulțime de mii de oameni, dar padișahul nici măcar nu a încercat să-și domolească supușii – s-a încuiat în jumătatea reședinței sale destinată femeilor, unde mie îmi este interzis accesul, dar de unde auzeam cum Mihri-hanum cânta la pian valsuri vieneze.

Între timp, Anwar nu se dezlipea de ministrul de război, încercând să-l convingă pe acel domn precaut și prudent să-și schimbe orientarea politică. Potrivit informațiilor agentului meu – bucătarul pașei (de unde și stilul specific al informațiilor) –, epocalele negocieri s-au desfășurat în felul următor: Anwar a sosit la ministru exact la orele douăsprezece ale amiezii și s-a primit poruncă să li se aducă lipioare și cafea. Peste un sfert de ceas, din cabinetul ministrului s-a auzit răcnetul indignat al excelenței sale, și aghiotanții l-au dus pe Anwar la arest. Apoi, în decurs de jumătate de ceas, pașa s-a preumblat prin cabinet în singurătatea lui și a mâncat două platouri cu halva, delicatesă de care era mare amator. Apoi a dorit să-l interogheze personal pe trădător și s-a îndreptat spre arest. La două și jumătate a poruncit să se aducă fructe și dulciuri. La patru fără un sfert coniac și șampanie. La ora cinci, după ce și-au băut cafeaua, pașa și oaspetele său s-au dus la Midhat. Se zvonește că, pentru participarea la complot, ministrului i-au fost făgăduite dregătoria de mare vizir și un milion de lire sterline din partea protectorilor englezi.

Spre seară, cei doi complotiști principali se înțelegeau de minune, și chiar în noaptea aceea a avut loc lovitura de stat. Flota a blocat palatul dinspre mare, șeful garnizoanei din capitală a schimbat paza cu oameni de-ai lui, iar sultanul, laolaltă cu mama lui și cu Mihri-hanum, însărcinată, au fost transportați cu o barcă la Palatul Feriie.

---

10 Exprimare excesiv de blândă (engl.)

Patru zile mai târziu, sultanul s-a apucat să-şi tundă barba cu o forfecuţă de manichiură. A vădit însă atâta neîndemânare, încât şi-a tăiat venele de la ambele mâini şi a murit neîntârziat. Medicii de la ambasadele europene, chemaţi să examineze cadavrul, au recunoscut în unanimitate că a fost vorba de o sinucidere, întrucât era limpede că nu existau semne de luptă pe trupul acestuia. Într-un cuvânt, totul fusese executat cu simplitate şi eleganţă, ca într-o bună partidă de şah – stilul lui Anwar efendi.

Aceasta a fost însă abia mutarea de deschidere, a urmat mittelspiel[11]*.*

Ministrul de război îşi îndeplinise misiunea şi se transformase acum într-un veritabil obstacol, întrucât nu avea nici cea mai mică înclinaţie spre introducerea reformelor şi a constituţiei – cel mai mult îl interesa când va primi milionul promis de Anwar. Unde mai pui că ministrul de război se purta în general ca şi când ar fi fost cel mai important membru al guvernului, amintind neobosit că el îl răsturnase de pe tron pe Abdul-Aziz, şi nicidecum Midhat.

Iar Anwar efendi l-a convins de acelaşi lucru pe un brav ofiţer, fost aghiotant al defunctului sultan. Pe ofiţer îl chema Hasan-bei, era fratele fermecătoarei Mihri-hanum şi se bucura de o incredibilă popularitate printre frumoasele de la curte, pentru că nu era prost deloc, era viteaz şi interpreta excelent arii din opere italiene. Lui Hasan-bei toţi îi spuneau, simplu, Cerchezul.

La câteva zile după ce Abdul-Aziz îşi scurtase barba cu atâta neîndemânare, neconsolata Mihri-hanum a dat naştere unui prunc mort şi s-a sfârşit ea însăşi în chinuri groaznice. Ca un făcut, tocmai atunci Anwar şi Cerchezul deveniseră prieteni la cataramă. Într-una din zile, Hasan-bei s-a dus la reşedinţa lui Midhat paşa, să-şi viziteze prietenul. Anwar nu era acolo, în schimb miniştrii veniseră la paşă pentru un consiliu. Se obişnuiseră cu prezenţa Cerchezului la reşedinţa paşei, aşa că a fost primit ca unul de-ai lor. Cerchezul a băut o cafea cu aghiotanţii, a fumat, a flecărit de una, de alta. Apoi a luat-o agale pe coridor şi a năvălit brusc în sala de consiliu. Nu s-a atins de Midhat şi nici de alţi demnitari, revolverul lui i-a plantat însă două gloanţe-n piept ministrului de război, după care i-a dat bătrânului lovitura de graţie cu iataganul. Miniştrii mai cu scaun la cap au rupt-o la fugă, doi dintre ei însă s-au decis să manifeste eroism. Atitudine absolut gratuită, întrucât Cerchezul, scos din minţi, l-a ucis pe unul dintr-o lovitură, iar pe cel de-al doilea l-a rănit grav. În acel moment, viteazul Midhat paşa s-a întors însoţit de doi aghiotanţi. Hasan-bei i-a împuşcat pe cei doi, şi iarăşi nu s-a atins de Midhat paşa. Într-un final au izbutit să-l lege pe ucigaş, dar între timp acesta mai apucase să dea gata un ofiţer de poliţie şi să rănească şapte soldaţi. În timpul ăsta, Anwar al nostru se ruga cucernic într-o moschee, fapt confirmat de numeroşi martori.

Hasan-bei şi-a petrecut noaptea sub lacăt, în arest, cântând cât îl ţinea gura arii din Lucia di Lammermoor*, ceea ce, se spune, l-a înduioşat peste poate pe Anwar efendi, care chiar a încercat să obţină graţierea viteazului scelerat. Dar miniştrii, îndârjiţi peste măsură, au rămas neînduplecaţi şi, în dimineaţa următoare, l-au spânzurat pe criminal de-un copac. Doamnele din harem, care-l îndrăgiseră cu atâta înfocare pe Cerchezul lor, au venit să asiste la martiriul lui, au plâns amarnic şi i-au trimis bezele.*

Şi, de-atunci, nimic nu i-a mai stat în cale lui Midhat – nimic, în afara sorţii, care l-a lovit de unde se aştepta mai puţin. Marele politician a fost tras pe sfoară de mica sa marionetă, noul sultan Murad.

Chiar în dimineaţa zilei de 31 mai, imediat după lovitura de stat, Midhat

11 Stadiul central al unei partide de şah, după debutul acesteia, când au intrat în joc piesele cele mai importante (germ.)

paşa l-a vizitat pe nepotul sultanului răsturnat de la putere, prinţul Murad, ceea ce l-a înspăimântat peste măsură pe acesta din urmă. Aici trebuie să fac o mică digresiune, pentru a explica cât este de jalnică în Imperiul Otoman figura moştenitorului.

Problema este că profetul Mahomed, deşi a avut cincisprezece soţii, nu a avut nici un fiu şi nu a lăsat nici o instrucţiune privind succesiunea la tron. Din această pricină, veacuri de-a rândul, fiecare din numeroasele soţii ale sultanilor a visat să-şi urce fiul pe tron şi s-a străduit în toate chipurile să-i stârpească pe fiii rivalelor. În zona palatului există chiar un cimitir anume pentru prinţii ucişi fără vină, încât noi, ruşii, cu ai noştri Boris şi Glet şi cu ţareviciul Dmitri, suntem de-a dreptul ridicoli dacă e să ne raportăm la standardele turceşti.

În Imperiul Otoman, tronul nu se moşteneşte din tată-n fiu, ci de la fratele mai mare la cel mai mic. Când rezerva de fraţi se epuizează, intră în drepturi următoarea generaţie – din nou, de la fratele mai mare spre mezin. Orice sultan se teme de moarte de fratele său mai mic sau de nepotul cel mai vârstnic, iar şansele moştenitorului de a trăi până la încoronare sunt infime. Prinţul moştenitor este ţinut în deplină izolare, nu i se dă voie nimănui să-l viziteze, ba chiar au obiceiul, ticăloşii, să-i aleagă concubine care nu pot avea copii. Potrivit unei străvechi tradiţii, slujitorii viitorului padişah sunt robi cu limba tăiată şi timpanele găurite. Îţi poţi, cred, imagina cum stau cu sănătatea mintală înălţimile lor în condiţiile unei asemenea educaţii. De pildă, Suleiman II a petrecut treizeci şi nouă de ani întemniţat astfel, tot copiind şi colorând Coranul. Iar când, în sfârşit, a devenit sultan, a cerut imediat să fie dus înapoi şi a renunţat la tron. Îl înţeleg perfect: e de departe mai plăcut să colorezi nişte desene.

Să ne întoarcem, totuşi, la Murad. Era un tânăr arătos, deloc prost şi chiar foarte citit, înclinat totuşi, spre libaţiuni exagerate şi obsedat de mania persecuţiei, perfect justificată, dealtfel. I-a încredinţat bucuros înţeleptului Midhat frâiele conducerii, aşa încât celor doi isteţi ai noştri totul le mergea potrivit planului. Dar înălţarea neaşteptată şi moartea surprinzătoare a unchiului avuseseră o asemenea înrâurire asupra bietului Murad, încât acesta a început să vorbească în dodii şi să izbucnească în crize violente. Psihiatrii europeni, care l-au consultat în secret pe padişah, au ajuns la concluzia că meteahna lui este incurabilă şi că pe viitor starea lui nu va face decât să se înrăutăţească.

De remarcat clarviziunea incredibilă a lui Anwar efendi. Chiar în ziua înscăunării lui Murad, când totul încă părea luminos, our mutual friend[12] *a cerut, nitam-nisam, să fie numit secretar al prinţului Abdul-Hamid, fratele sultanului şi urmaşul lui la tron. Când am aflat asta, mi-a devenit limpede că Midhad paşa nu are încredere în Murad V. Anwar l-a observat cu atenţie pe noul urmaş şi l-a considerat, pare-se, acceptabil, dar Midhat i-a pus lui Abdul-Hamid o condiţie: promite-mi că vei da ţării o constituţie, şi vei fi padişah. Prinţul s-a învoit, fireşte.*

Ceea ce s-a petrecut în continuare, ştii. La 31 august, în locul smintitului Murad V a urcat pe tron Abdul-Hamid II, Midhat a devenit Mare Vizir, iar Anwar a rămas în preajma noului sultan, pe post de manipulator din culise şi şef nedeclarat al poliţiei secrete – adică (ha-ha!) omologul tău, Lavrenti.

Semnificativ este faptul că în Turcia aproape nimeni nu a auzit de Anwar efendi. Nu se face remarcat, nu iese în lume. Eu, de pildă, l-am văzut o singură dată, când m-am prezentat noului padişah. Anwar stătea ceva mai departe de

---

12 Prietenul nostru comun (engl.)

tron, în umbră, avea o barbă neagră uriaşă (falsă, după părerea mea) şi ochelari închişi la culoare, ceea ce, în general, constituie o nemaiauzită încălcare a etichetei de la curte. În timpul audienţei, Abdul-Hamid l-a privit în câteva rânduri, cerându-i parcă susţinerea sau sfatul.

Iată, deci, cu cine urmează să ai de-a face de acum înainte. Dacă intuiţia nu mă înşală, Midhat şi Anwar îl vor juca şi în continuare pe degete pe sultan după bunul lor plac, iar peste un an-doi…"

— Mă rog, mai departe nu e interesant, îşi întrerupse Mizinov lectura şi-şi şterse cu batista fruntea asudată. Cu atât mai mult cu cât intuiţia l-a înşelat, totuşi, pe preaînţeleptul Nikolai Pavlovici. Midhat paşa n-a rezistat multă vreme în dregătoria lui şi a fost trimis în exil.

Erast Petrovici, care ascultase cu multă luare-aminte şi în tot acest răstimp nici măcar nu se clintise din loc (spre deosebire de Varea, care se tot foise pe scaunul ei tare), întrebă scurt:

— Deschiderea e clară, *mittelspiel*-ul la fel. Dar unde-i *endspiel*-ul[13]?

Generalul dădu aprobator din cap:

— Ei, aici e-aici. *Endspiel*-ul a fost atât de încâlcit, încât până şi atât de experimentatul Gnatiev a fost luat prin surprindere. La 7 februarie anul curent, Midhat paşa a fost chemat la sultan, a fost arestat şi urcat pe un vapor, care l-a dus pe prim-ministrul căzut în dizgraţie într-o călătorie prin Europa. Iar Anwar al nostru, trădându-şi binefăcătorul, a devenit din „eminenţa cenuşie" a prim-ministrului „eminenţa cenuşie" a sultanului însuşi. A făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a distruge relaţiile dintre Înalta Poartă şi Rusia. Şi, cu puţin timp în urmă, când soarta Turciei atârna de un fir de păr, Anwar efendi, potrivit informaţiilor transmise de agenţii noştri, a pornit-o spre teatrul operaţiunilor de război, pentru a schimba mersul evenimentelor prin operaţiuni secrete, despre natura cărora nu putem decât să ne dăm cu presupusul.

În clipa aceea, Fandorin începu să vorbească pe un ton oarecum ciudat:

— Nici o obligaţie. Asta-i unu. Deplină l-libertate de acţiune. Asta-i doi. Vă raportez numai dumneavoastră. Asta-i trei.

Varea nu pricepu sensul acestor cuvinte, dar şeful jandarmilor se bucură nespus şi zise:

— Ei da, minunat! Îl recunosc pe vechiul Fandorin. Dar dumneata, drăguţă, prea ai devenit, nu ştiu cum, glacial. Să nu te superi, ţi-o spun nu ca şef, doar ca om mai în vârstă, părinteşte-ţi spun… Nu se poate să te îngropi de viu. Lasă morţilor mormântul. E oare cu putinţă, la anii dumitale? Păi, la anii ăştia, cum spune aria aceea, *toute la vie devant soi.*[14]

— Lavrenti Arkadievici! exclamă Fandorin, şi obrajii palizi al voluntar-diplomat-spionului fură năpădiţi de purpură, iar vocea îi scrâşni metalic. Mi se p-pare că nu v-am cerut efuziuni sentimentale personale…

Varea socoti remarca de o grosolănie impardonabilă şi-şi vârî capul între umeri: aştepta ca Mizinov, rănit în sentimentele sale cele mai nobile, să fie atât de adânc jignit, încât să izbucnească pe loc în zbierete.

Dar satrapul oftă doar şi îngăimă sec:

— Condiţiile-ţi sunt acceptate. Vei avea libertate de acţiune. De fapt, şi eu mă gândisem la asta. Priveşte şi ascultă, pur şi simplu, iar dacă observi ceva semnificativ… Ei, dar n-o să te învăţ eu pe dumneata.

— Hap-ciu! strănută Varea şi-şi îndesă speriată capul între umeri.

Generalul însă se sperie teribil. Se întoarse tresărind şi o pironi uluit cu

---

13 Finalul partidei de şah (germ.)

14 Ai toată viaţa înainte (fr.)

privirea pe martora fără voie a acelei discuţii confidenţiale.

— Domnişoară, dumneata ce cauţi aici? N-ai plecat cu locotenent-colonelul? Cum ai îndrăznit!

— Trebuia să vă uitaţi în jur, replică Varea cu demnitate. Nu-s nici muscă, nici ţânţar ca să mă ignoraţi. De altfel, sunt arestată şi nimeni nu m-a eliberat.

I se păru că buzele lui Fandorin zvâcnesc abia perceptibil. Ba nu, doar i se păruse – acest om nu ştia să zâmbească.

— Aşa, deci, foarte bine, domnişoară.

Din vocea lui Mizinov răzbătea o ameninţare surdă.

— Dumneata, domnişoară-care-nu-mi-eşti-rudă, ai aflat lucruri pe care în mod limpede nu trebuia să le afli. În interesul securităţii statului, te voi plasa în arest administrativ provizoriu. Vei fi dusă sub escortă la garnizoana-carantină din Chişinău şi vei rămâne acolo în arest până la sfârşitul campaniei. Ce să-i faci, numai dumneata eşti de vină.

Varea păli.

— Dar nici măcar nu mi-am văzut logodnicul…

— O să-l vezi după război, i-o reteză acest Maliuta Skuratov[15] şi se întoarse spre uşă să-şi strige opricinicii, moment în care interveni în discuţie Fandorin:

— Lavrenti Arkadievici, cred că va fi îndeajuns ca domnişoara să-şi dea cuvântul de onoare.

— Îmi dau cuvântul de onoare! strigă pe loc Varea, încurajată de neaşteptata intervenţie.

— Ba să mă ierţi, drăguţă, dar nu putem risca, i-o tăie generalul, fără măcar s-o privească. Şi mai e şi logodnicul ăsta. Şi-apoi, parcă poţi avea încredere într-o fetişcană? Ştii şi dumneata cum se spune: minte scurtă, plete lungi.

— Dar eu n-am nici un fel de plete! Cât despre minte – este o insultă josnică! răspunse Varea, şi vocea îi tremura, trădătoare. Ce-mi pasă mie de Anwarii şi de Midhaţii voştri?

— Este în răspunderea mea, excelenţă. Garantez pentru Varvara Andreevna.

Mizinov tăcea, încruntându-se nemulţumit, iar Varea îşi zise că şi printre agenţii de poliţie se mai află, pare-se, unii nu cu totul pierduţi. La urma urmelor, este voluntar sârb.

— Ce prostie, bombăni generalul, apoi se întoarse spre Varea şi o întrebă ostil: Ştii să faci ceva? Scrii frumos?

— Dar am absolvit cursurile de stenografie! Am lucrat ca telegrafistă! Şi ca moaşă! adăugă, din neştiute pricini, Varea.

— Stenografă şi telegrafistă? făcu uimit Mizinov. Atunci, cu atât mai bine. Erast Petrovici, îi voi permite acestei domnişoare să rămână aici cu o singură condiţie: va îndeplini obligaţiile de asistentă a dumitale. Oricum vei avea nevoie de un curier sau de un om de legătură care să nu trezească suspiciuni de prisos. Dar ţine cont: garantezi pentru ea.

— Ba nu! strigară într-un glas Varea şi Fandorin, şi încheiară tot în cor, dar cu vorbe diferite.

Erast Petrovici spuse:

— Nu am nevoie de asistentă.

Iar Varea:

---

15 Unul din şefii ”opricinei”, poliţia din timpul ţarului Ivan cel Groaznic, foarte apropiat şi devotat acestuia.

— Nu voi lucra pentru Ohranka[16]!

— Cum doriţi, zise generalul ridicând din umeri şi sculându-se de pe scaun. Novgorodţev, escorta!

— Sunt de acord! strigă Varea.

Fandorin păstră tăcerea.

---

16 Poliţia secretă ţaristă.

Capitolul al patrulea,

ÎN CARE INAMICUL DĂ PRIMA LOVITURĂ

The Daily Post (Londra)
15 (3 iulie) 1877

„Detaşamentul de avangardă al impetuosului general Gurko a cucerit Tîrnovo, vechea capitală a Ţaratului Bulgar, şi arde de dorinţa de a se avânta spre trecătoarea Şipka, în spatele căreia se întind, tocmai până la Constantinopol, câmpii lipsite de apărare. Vizirul Redif paşa, ministru de război, şi Abdul-Kerim paşa, comandant suprem, au fost destituiţi din posturile lor şi deferiţi justiţiei. Doar o minune mai poate salva acum Turcia."

Pe prispă se opriră. Trebuia, totuşi, să aibă loc o explicaţie.

Fandorin tuşi şi spuse:

— Îmi pare f-foarte rău, Varvara Andreevna, că a ieşit aşa. Eşti absolut liberă, se-nţelege, şi nu am de gând se te oblig să mă ajuţi în vreun fel.

— Îţi mulţumesc, răspunse ea sec. Foarte nobil din partea dumitale. Pentru că, recunosc, o clipă mi-a trecut prin minte că ai aranjat anume totul, încât să se ajungă aici. Nu de alta, dar dumneata mă vedeai perfect şi în mod sigur bănuiai cum se vor sfârşi toate astea. Şi chiar ai nevoie de o secretară?

În ochii lui Erast Petrovici sclipi iarăşi o scânteioară pe care, în cazul unui om normal, o puteai lua drept semn de veselie.

— Eşti p-perspicace. Dar nedreaptă. Într-adevăr, am procedat astfel nu fără un gând ascuns, dar exclusiv în interesul dumitale. Lavrenti Arkadievici ţi-ar fi făcut în mod sigur v-vânt din armata activă. Cât despre domnul Kazanzaki, ar fi pus şi nişte jandarmi să te păzească. Acum rămâi aici în condiţii p-perfect legale.

La asta Varea nu avu replică, dar nici chef să-i mulţumească acestui jalnic spion.

— Văd că dovedeşti într-adevăr abilitate în profesiunea dumitale detestabilă, spuse ea pe un ton sarcastic. L-ai păcălit până şi pe satrapul-şef.

— Satrapul fiind Lavrenti Arkadievici? întrebă cu uimire Fandorin. După părerea mea, nu p-prea aduce a satrap. Şi apoi, de ce este d-detestabil să aperi interesele statului?

— Poftim, ai cu cine discuta?

Varea se întoarse demonstrativ cu spatele, cuprinse tabăra cu privirea: căsuţe cu ziduri albe, şiruri de corturi, stâlpi nou-nouţi de telegraf. Pe uliţă venea în fugă un soldat care-şi agita braţele lungi, neîndemânatice, într-un fel care ei îi era foarte familiar.

— Varea, Varenka! începu să strige de departe soldatul, smulgându-şi de pe cap chipiul cu cozoroc lung şi fluturându-şi-l. Ai venit, totuşi!

— Petea! strigă ea şi, uitând pe loc de Fandorin, se avântă în întâmpinarea celui de dragul căruia străbătuse aproape o mie cinci sute de verste.

Se îmbrăţişară şi se sărutară absolut firesc, fără stângăcie, ca niciodată până atunci. Câtă bucurie să vadă chipul lui Petea, nu tocmai frumos, dar atât de drag, strălucind de fericire! Slăbise, era ars de soare, se gârbovise mai mult ca înainte. Uniforma neagră cu epoleţi roşii atârna pe el ca un sac, dar

zâmbetul îi era acelaşi – larg, plin de adoraţie.

— Deci, accepţi? o întrebă el.

— Da, răspunse cu simplitate Varea, deşi avusese de gând să nu accepte chiar pe loc, ci doar după o discuţie lungă şi serioasă, în care să pună câteva condiţii de principiu.

Petea scăpă un mic strigăt copilăros şi se repezi să o îmbrăţişeze din nou, dar Varea îşi venise de-acum în fire.

— Trebuie, totuşi, să discutăm amănunţit. În primul rând…

— Sigur, o să discutăm, neapărat o să discutăm! Dar nu acum, diseară. Să ne-ntâlnim în cortul ziariştilor, bine? Au acolo un fel de club. Îl ştii pe francez, nu? Pe Paladin. E un tip pe cinste. El mi-a spus că ai venit. Acum sunt teribil de ocupat, am dat fuga încoace numai pentru un minut. O păţesc dacă vede careva că lipsesc. Diseară, diseară!

Şi o luă la fugă îndărăt, stârnind praful cu cizmele lui grele şi privind clipă de clipă în urmă.

Însă nici seara nu reuşiră să se întâlnească. Curierul aduse un bileţel de la statul-major: „Toată noaptea ocupat. Mâine. Te iubesc. P.”

Ce să-i faci, slujba e slujbă. Aşa că Varea îşi ocupă timpul cu reinstalarea. Surorile de caritate o luaseră să locuiască împreună cu ele – erau nişte femei minunate şi miloase, dar vârstnice – aveau în jur de treizeci şi cinci de ani – şi cam anoste. Tot ele adunaseră pentru Varea cele de trebuinţă pentru a înlocui lucrurile aflate în bagajul ajuns în proprietatea descurcăreţului Mitko: îmbrăcăminte, încălţăminte, un flacon cu apă de colonie ieftină (ea avusese în bagaj un minunat parfum franţuzesc), ciorapi, lenjerie, un pieptănaş, ace de păr, săpun parfumat, pudră, cremă protectoare de soare, *coldcream*, loţiune emolientă care contracara efectul vântului, esenţă de muşeţel pentru clătirea părului şi alte mărunţişuri trebuincioase. Rochiile erau, fireşte, îngrozitoare, poate cu excepţia uneia – albastră, cu guleraş alb de dantelă. Varea îi scoase manşetele demodate şi ieşi ceva destul de drăguţ.

Dar încă de cu zori începu să se plictisească. Surorile de caritate plecaseră la infirmerie, fuseseră aduşi acolo doi răniţi în luptele de lângă Lovcea. Varea îşi bău cafeaua de una singură, apoi plecă să le trimită părinţilor o telegramă: în primul rând, ca să nu-şi iasă din minţi şi, în al doilea, ca să-i trimită nişte bani (exclusiv sub formă de împrumut, nu cumva să spere că s-a întors în colivie). Dădu o raită prin tabără, făcu ochii mari la vederea ciudatului tren fără şine: sosise de pe malul celălalt un transport cu tracţiune mecanică. Locomobilele de fier, slobozind aburi, trăgeau anevoie după ele tunuri grele şi furgoane cu muniţii. Priveliştea era impresionantă, un veritabil triumf al progresului.

Apoi, din lipsă de altă ocupaţie, se gândi să-i facă o vizită lui Fandorin, căruia i se repartizase un cort separat, în sectorul statului-major. Şi Erast Petrovici tăia frunză la câini: stătea tolănit pe patul de campanie cu o cărticică turcească în mână şi copia din ea nu ştiu ce cuvinte.

— Aperi interesele statului, domnule consilier? întrebă Varea, hotărând că tonul cel mai potrivit de conversaţie cu agentul este cel zeflemitor-batjocoritor.

Fandorin se ridică din pat şi-şi aruncă pe umeri un veston militar fără epoleţi (se vede treaba că apucase şi el să-şi facă rost de pe undeva de alte haine). Sub gulerul descheiat al cămăşii Varea zări un lănţişor de argint. O cruciuliţă? Nu, părea să fie un medalion. Ar fi interesant de văzut ce se ascunde în el. Aşadar, domnul detectiv are înclinaţii romantice?

Consilierul titular îşi încheie cămaşa şi răspunse cu seriozitate:

— Dacă trăieşti într-un s-stat, trebuie fie să-l aperi, fie să-l părăseşti.

Altminteri se cheamă că avem de-a face cu parazitism sau cu cleveteli de cameriste.

— Există şi o a treia posibilitate, pară Varea, lezată de acel „cleveteli de cameriste”. Un stat nedrept ar putea fi demolat şi în locul lui ar putea fi construit unul nou.

— Din păcate, Varvara Andreevna, statul nu este c-casă, este mai curând un arbore. Statul nu se construieşte, el creşte singur, supunându-se legilor naturii, iar asta îi ia mult timp. Aici nu de un zidar e nevoie, ci d-de un grădinar.

Uitând de tonul potrivit de conversaţie, Varea exclamă pătimaş:

— Dar trăim vremuri atât de grele, atât de complicate! Oamenii cinstiţi gem sub jugul obtuzităţii şi samavolniciei, iar dumneata vorbeşti aici ca un moşneag despre nu ştiu ce grădinar!

Erast Petrovici ridică din umeri:

— Scumpă Varvara Andreevna, mi s-a urât să tot aud asemenea văicăreli d-despre „vremurile noastre grele”. În timpul ţarului Nikolai, când vremurile erau mult mai grele decât acum, oamenii dumitale „cinstiţi” tremurau ca v-varga şi-şi binecuvântau neobosiţi fericita lor viaţă. Dacă acum a devenit posibil să te poţi plânge de obtuzitate şi samavolnicie, se cheamă că lucrurile m-merg spre bine.

— Bine, dar dumneata... Dumneata eşti pur şi simplu *sluga tronului*! mormăi Varea printre dinţi cea mai jignitoare dintre cele mai jignitoare calificative, şi, văzând că Fandorin nici măcar nu tresare, îl lămuri mai pe-nţelesul lui: Eşti un rob preasupus, fără minte şi fără conştiinţă!

Trânti aceste vorbe şi se sperie de propria-i grosolănie. Totuşi, Erast Petrovici nu se mânie defel şi îi spuse, oftând:

— Nu ştii ce atitudine ar trebui să adopţi f-faţă de mine. Asta-i unu. Nu vrei să-mi fii recunoscătoare, de aceea te înfurii. Asta-i doi. Uită dracului de recunoştinţă şi ne vom înţelege p-perfect. Asta-i trei.

Condescendenţa lui o înfurie mai amarnic, cu atât mai mult cu cât agentul cu sânge de peşte-n vene avea perfectă dreptate.

— Am băgat recent de seamă că ai maniere de profesor de dans: un-doi-trei, un-doi-trei. De la cine ai învăţat stilul ăsta stupid?

— Am avut de la cine, răspunse vag Fandorin şi-şi vârî nepoliticos nasul în cărţulia lui turcească.

Cortul în care se adunau jurnaliştii acreditaţi pe lângă cartierul general se vedea de departe. Lângă intrare, pe un cordon lung, erau agăţate fanioanele diferitelor ţări, flamuri cu însemnele revistelor şi ziarelor, precum şi, cine ştie de ce, nişte bretele roşii cu steluţe albe.

— Probabil au sărbătorit ieri succesul operaţiunii de la Lovcea, presupuse Petea. O fi întrecut careva măsura şi şi-a pierdut bretelele.

Petea dădu la o parte pologul din foaie de cort şi Varea îşi aruncă privirea înăuntru.

Clubul avea un aspect dezordonat, dar era, în felul lui, agreabil: mese de lemn, scaune din pânză de in, o tejghea cu sticle înşiruite pe ea. Mirosea a fum de tabac, a ceară de lumânări şi a colonie bărbătească. Pe o masă lungă, separată de celelalte, erau aşezate vrafuri de ziare ruseşti şi străine. Ziarele acelea aveau un aspect neobişnuit: erau alcătuite din panglici de telegraf lipite una sub alta. Varea îşi aruncă privirea pe *Daily Post* şi rămase surprinsă – era chiar numărul din dimineaţa aceea. Aşadar, era transmis telegrafic de la redacţie. Extraordinar!

Varea observă cu deosebită satisfacţie că în cort mai erau doar două

femei, amândouă însă cu *pince-nez* şi trecute de prima tinereţe. În schimb, bărbaţi erau o mulţime, şi printre ei Varea descoperi şi câţiva cunoscuţi.

În primul rând, pe Fandorin, tot cu cărticica aceea. Era destul de stupid, doar putea citi şi în cortul lui.

În colţul opus se desfăşura o simultană de şah. De o parte a mesei se fâţâia McLaughlin, pufăind din ţigară cu un aer dispreţuitor-binevoitor, de cealaltă, concentraţi – Sobolev, d'Hevrais şi alţi doi.

— Oho, iată-l şi pe micul nostru bulgar! exclamă generalul Michel, ridicându-se uşurat de la masă. Ei, dar sunteţi de nerecunoscut! Bun, e-n regulă, Seamus, considerăm că e remiză.

D'Hevrais le zâmbi afabil celor care tocmai intraseră şi (ceea ce era foarte plăcut) întârzie cu privirea asupra Varei, însă continuă să joace. În schimb, de Sobolev se apropie ca-n zbor un ofiţer smead, într-o uniformă nemaivăzut de sclipitoare, şi, netezindu-şi mustăţile cărate peste măsură, exclamă franţuzeşte:

— Dar, generale, vă implor, prezentaţi-mă fermecătoarei voastre cunoştinţe! Stingeţi lumânările, domnilor! Nu mai avem nevoie de ele – a răsărit soarele!

Cele două doamne vârstnice o priviră pe Varea cu extremă dezaprobare, chiar şi ea se cam fâstâci în faţa unui asemenea asalt.

— Dumnealui este colonelul Lucan, reprezentantul personal al preţiosului nostru aliat, înălţimea sa prinţul Carol al României, surâse Sobolev. Vă avertizez, Varvara Andreevna, colonelul este pentru inimile doamnelor mai periculos decât arborele de ancear[17].

După tonul vocii lui, era limpede că nu era cazul să-l salute cu bunăvoinţă pe român, şi Varea îi răspunse cu morgă, sprijinindu-se anume de braţul lui Petea:

— Încântată. Logodnicul meu, voluntarul Piotr Iablokov.

Lucan îi apucă galant încheietura mâinii cu două degete (pe unul sclipi un inel cu un diamant destul de impresionant) şi dădu să depună un sărut, dar primi riposta cuvenită:

— La Petersburg, doamnelor *moderne* nu li se sărută mâna.

Altminteri, asistenţa era interesantă şi Varei îi plăcu la clubul corespondenţilor. Îi era doar ciudă că d'Hevrais continua partida aceea stupidă de şah. Părea însă că jocul se apropie de sfârşit: toţi ceilalţi adversari ai lui McLaughlin capitulaseră de-acum, iar francezul era şi el, în mod vădit, într-o situaţie fără ieşire. Asta, totuşi, nu-l întrista, îi arunca Varei destul de dese ocheade, zâmbea uşuratic şi fluiera melodios o şansonetă la modă.

Sobolev veni lângă el, privi tabla de şah şi prinse distrat refrenul:

— *Folichon-folichonet*... Predă-te, Paladin, pe tabla asta se desfăşoară un veritabil Waterloo!

— Garda moare, dar nu se predă, zise francezul, se trase de bărbuţa îngustă şi subţire şi făcu o mutare la vederea căreia irlandezul se încruntă şi începu să fornăie.

Varea ieşi afară să admire apusul şi să se desfete cu aerul răcoros, iar când reveni în cort, tabla de şah era de-acum strânsă şi se discuta, nici mai mult nici mai puţin, decât despre relaţia om-Dumnezeu.

— În această relaţie nu poate exista nici un fel de respect reciproc, vorbea cu patimă McLaughlin, răspunzând pesemne unei replici a lui d'Hevrais. Relaţiile omului cu Atotputernicul se întemeiază pe recunoaşterea cu bună

17 Arbore conţinând un suc lăptos otrăvitor.

ştiinţă a inegalităţii. Doar copiilor nici nu le trece prin minte să pretindă egalitate cu părinţii! Copilul recunoaşte necondiţionat superioritatea părintelui, dependenţa de el, îl venerează, de aceea şi este ascultător – şi face asta spre propriul său bine.

— Îmi voi permite să mă folosesc chiar de metafora dumitale, zâmbi francezul, trăgând în piept fumul dintr-un ciubuc turcesc. Tot ceea ce spui este adevărat doar când vorbim despre copiii mici. Când însă copilul va creşte, va pune inevitabil sub semnul întrebării autoritatea părintelui, deşi acesta încă va fi, oricum, incomparabil mai înţelept şi mai puternic decât el. E un fenomen firesc, sănătos, altfel omul ar rămâne prunc pe vecie. Este exact perioada pe care o traversează în prezent şi omenirea, în curs de maturizare. Mai târziu, când omenirea se va maturiza mai mult, între ea şi Dumnezeu se vor stabili obligatoriu relaţii bazate pe egalitate şi respect reciproc. Şi cândva copilul va fi suficient de matur pentru ca părintele să-i devină totalmente inutil.

— Bravo, Paladin, vorbeşti la fel de curgător precum scrii! exclamă Petea. Problema însă este că nu există nici un fel de Dumnezeu, există doar materia şi principiile elementare ale onestităţii. Dar te-aş sfătui să scrii pe baza concepţiei dumitale un foileton pentru *Revue Parisienne* – este un subiect excelent.

— Nu ai nevoie de un subiect ca să scrii un foileton bun, declară francezul. Trebuie doar să ştii să scrii bine.

— Ei, în privinţa asta exagerezi, se scandaliză McLaughlin. Fără un subiect, nici chiar unui echilibrist al verbului ca tine nu-i poate ieşi ceva ca lumea.

— Numeşte orice obiect, fie şi cel mai trivial, şi-ţi voi scrie pe tema lui un articol pe care ziarul meu va fi bucuros să-l publice, zise d'Hevrais, întinzând mâna: Facem prinsoare? Şaua mea spaniolă contra binoclului tău Zeiss.

O însufleţire neobişnuită animă asistenţa.

— Două sute de ruble pe d'Hevrais! anunţă Sobolev.

— Pe orice temă? repetă sacadat irlandezul. Chiar pe orice temă?

— Absolut. Chiar şi despre musca aceea, uitaţi acolo, cea de pe mustaţa colonelului Lucan.

Românul îşi netezi grăbit mustaţa şi spuse:

— Trei sute pe monsieur McLaughlin. Dar ce subiect alegem?

— Să zicem, cizmele tale vechi, zise McLaughlin, împungând cu degetul în direcţia cizmelor de iuft ale francezului. Încearcă să scrii în aşa fel, încât publicul parizian să-ţi citească entuziasmat articolul.

Sobolev îşi ridică braţele:

— Până nu bat ei palma, eu zic pas. Nişte cizme vechi… asta e prea de tot.

În final, pariară o mie de ruble pentru irlandez, în timp ce amatori care să parieze pe francez nu se găsiră. Varei i se făcu milă de bietul Paladin, dar nici ea, nici Petea nu aveau bani. Se apropie de Fandorin, care tot răsfoia paginile cu mâzgăliturile acelea turceşti ilizibile, şi îi şopti mânioasă:

— Ce faci? Pariază şi pentru el! Ce te costă? Doar ai primit de la satrapul dumitale nişte arginţi. O să ţi-i înapoiez mai târziu.

Erast Petrovici se încruntă şi rosti plictisit:

— O sută de ruble pentru monsieur Paladin, şi se adânci din nou în lectură.

— Per total, zece la unu, rezumă Lucan. Domnilor, câştigul nu e mare, dar e sigur.

În clipa aceea, în cort năvăli cunoştinţa Varei – căpitanul Perepiolkin. Era de nerecunoscut: uniformă ca scoasă din cutie, cizme strălucitoare, o legătură neagră, impresionantă peste un ochi (deci încă nu-i trecuse vânătaia), capul înfăşurat în bandaj alb.

— Excelenţa voastră, domnilor, vin direct de la baronul Kriedener! anunţă

plin de emfază căpitanul. Am o ştire importantă pentru presă. Puteţi să notaţi numele meu: căpitan Perepiolkin, de la statul-major, Secţia operativă. Pe-repiol-kin. Nicopole a fost luat cu asalt şi cucerit! Am luat prizonieri doi paşi şi şase mii de soldaţi! Pierderile noastre – un fleac. Victorie, domnilor!

— La dracu'! Şi iar fără mine! gemu Sobolev şi se năpusti afară, fără măcar să-şi ia rămas-bun.

Căpitanul îl petrecu pe general cu o privire uşor dezorientată, dar aducătorul ştirii fusese deja înconjurat din toate părţile de ziarişti. Perepiolkin răspundea cu vădită satisfacţie la întrebări, făcând paradă de cunoaşterea limbilor franceză, engleză şi germană.

Pe Varea o surprinse comportamentul lui Erast Petrovici.

Acesta îşi aruncă pe masă cărţulia, îi îmbrânci în lături pe corespondenţi şi întrebă încetişor:

— D-dă-mi voie, căpitane, nu te-ai înşelat? Doar Kriedener primise ordin să cucerească Plevna. Nicopole este în direcţie t-total opusă.

Era în glasul lui ceva anume care-l făcu pe căpitan să-şi încordeze atenţia şi să nu le mai acorde atenţie jurnaliştilor.

— Nicidecum, stimate domn. Am primit personal telegrama sosită de la cartierul general al comandantului-şef, am fost de faţă la decriptarea ei şi i-am dus-o personal domnului baron. Ţin minte perfect textul: „Comandantului Diviziei de Vest, general-locotenent baron Kriedener. Vă ordon să cuceriţi Nicopole şi să vă fortificaţi acolo poziţiile cu cel puţin o divizie. Nikolai."

Fandorin păli:

— Nicopole? întrebă el încă mai încet. Şi cum rămâne cu Plevna?

Căpitanul ridică din umeri:

— Nu am nici cea mai vagă idee.

Lângă intrare se auzi tropot de paşi şi zornăit de arme. Pologul fu dat cu brutalitate la o parte şi în cort îşi aruncă privirea locotenent-colonelul Kazanzaki, nu l-ar mai răbda pământul! În spatele locotenent-colonelului sclipeau baionetele soldaţilor din escortă. Jandarmul îşi opri preţ de o clipă ochii asupra lui Fandorin, privi prin Varea, iar lui Petea îi zâmbi vesel.

— Aha, ia uite unde-mi era guguştiucul! Eram sigur. Voluntar Iablokov, eşti arestat. Luaţi-l! ordonă el, întorcându-se spre escortă.

În cort năvăliră doi soldaţi în uniforme albastre şi îl înşfăcară de coate pe Petea, paralizat de groază.

— V-aţi pierdut minţile! strigă Varea. Lăsaţi-l imediat în pace!

Kazanzaki nu o învrednici cu vreun răspuns. Pocni din degete, şi arestatul fu scos rapid afară, iar locotenent-colonelul mai zăbovi o clipă, uitându-se în jur cu un zâmbet misterios.

— Erast Petrovici, ce înseamnă asta! îi lansă Varea un apel lui Fandorin, cu voce tremurătoare. Spune ceva!

— Motivul? întrebă Fandorin, cu privirea aţintită la gulerul jandarmului.

— În telegrama cifrată de Iablokov a fost înlocuit un cuvânt. În loc de Plevna – Nicopole, atât şi nimic mai mult. Ca atare, acum trei ore avangarda lui Osman paşa a ocupat Plevna care era pustie şi ameninţă acum flancul nostru. Asta e, domnule observator.

— Iată-ţi, deci, McLaughlin, şi minunea cahre poate salva Tuhrcia, ajunse la Varea glasul lui d'Hevrais, care vorbea destul de corect limba rusă, dar graseia încântător.

— Nu e vorba de nici o minune, monsieur corespondent, rânji locotenent-colonelul, privindu-l însă pe Fandorin. Pur şi simplu nu-mi dau seama, domnule voluntar, ce explicaţii îi vei da excelenţei sale.

— Pălăvrăgeşti prea mult, locotenent-colonele, răspunse Erast Petrovici, şi privirea îi coborî mai jos, spre nasturele de sus al uniformei de jandarm. Ambiţia personală nu trebuie să stea în calea datoriei.

— Ce-e-e? făcu Kazanzaki, şi faţa lui negricioasă începu să se schimonosească într-un tic mărunt. Îmi faci mie morală? Dumneata – mie? Ei, bravos! Las' c-am apucat şi eu, domnule *Wunderkind*, să adun oarece informaţii despre dumneata. Ce vrei, natura serviciului. Iar profilul dumitale nu pare a fi peste măsură de moral. Eşti mai isteţ decât mulţi alţii de vârsta dumitale. Ai binevoit, după cât se pare, să închei o căsătorie avantajoasă, aşa-i? Ba chiar cu dublu avantaj: te-ai ales şi cu o dotă grasă şi ţi-ai păstrat şi libertatea. Lucrătură fină, ce mai! Felici…

Nu-şi sfârşi vorba, pentru că palma lui Erast Petrovici îl plesni zdravăn şi cu multă îndemânare, ca o labă de pisică, peste buzele groase. Varea icni, iar unul dintre ofiţeri îl apucă de braţ pe Fandorin, dar îi dădu imediat drumul, pentru că provocatorul nu manifesta vreun alt semn de turbulenţă.

— Cu pistoalele, rosti cu glas monoton Erast Petrovici, şi de data asta îl privea drept în ochi pe locotenent-colonel. Acum, imediat, până nu intervine comandamentul.

Kazanzaki era stacojiu la faţă. Ochii negri ca două măsline erau invadaţi de sânge. Rosti după o pauză, înghiţind din greu:

— Din porunca Maiestăţii Sale imperiale duelul este interzis cu desăvârşire pe timp de război. Iar dumneata, Fandorin, ştii asta foarte bine.

Locotenent-colonelul ieşi, pologul din pânză de cort se legănă violent în urma lui. Varea întrebă:

— Şi-acum, ce facem, Erast Petrovici?

Capitolul al cincilea,

ÎN CARE ESTE DESCRISĂ
ORGANIZAREA UNUI HAREM

La Revue Parisienne (Paris)
18 (6) iulie 1877

Charles Paladin

Cizme vechi
Schiţă de front

„Pielea le-a plesnit şi este acum mai moale ca buzele calului. Într-o societate respectabilă nu te poţi arăta cu asemenea cizme. Şi nici nu fac asta – cizmele mele sunt destinate altui scop.

Mi le-a croit un bătrân evreu din Sofia în urmă cu zece ani. M-a jumulit de zece lire şi mi-a spus: «Domnule, vor fi crescut de mult brusturii pe mormântul meu, şi tu încă vei purta aceste cizme şi-l vei pomeni de bine pe Isaac».

N-a trecut un an şi, în timpul săpăturilor arheologice dintr-un oraş asirian din Mesopotamia, mi s-a rupt tocul de la cizma stângă. Am fost nevoit să fac cale-ntoarsă singur în tabără. Şchiopătam pe nisipul încins, îl suduiam pe şarlatanul sofiot cu cele de pe urmă cuvinte şi m-am jurat să pun cizmele pe foc.

Colegii mei, nişte arheologi britanici, n-au apucat să ajungă la locul săpăturilor: au fost atacaţi de cavaleria lui Rifat bei, care-i consideră pe ghiauri copii ai Satanei, şi căsăpiţi toţi, până la unul. Nu am mai pus cizmele pe foc, am schimbat tocul şi am comandat blacheuri de argint pentru ele.

În 1873, în luna mai, pe când mă îndreptam spre Hiva, călăuza mea, Asaf, şi-a pus în gând să-mi şterpelească ceasul, puşca şi pe Iatagan, calul meu negru-pana corbului din rasa Ahaltekin. Noaptea, pe când dormeam în micul meu cort, călăuza a strecurat în cizma mea stângă o viperă a cărei muşcătură este mortală. Dar talpa cizmei era găurită, aşa că vipera s-a furişat afară, în deşert. În dimineaţa următoare, Asaf mi-a mărturisit el însuşi fapta lui, pentru că vedea în cele întâmplate mâna lui Allah.

Şase luni mai târziu, vasul „Adrianopol” s-a ciocnit de o stâncă în Golful Thermaikos. Am înotat două leghe şi jumătate până la mal. Cizmele mă trăgeau la fund, dar nu mi le-am scos. Ştiam că asta ar fi echivalat cu o capitulare şi nu aş mai fi ajuns pe ţărm. Cizmele m-au ajutat să nu mă dau bătut. Am fost singurul care a scăpat, toţi ceilalţi s-au înecat.

Acum mă aflu într-un loc în care sunt ucişi oameni. Moartea planează zilnic deasupra noastră. Eu însă sunt liniştit. Îmi trag în picioare cizmele, care, în cei zece ani, au devenit stacojii din negre cum erau, şi mă simt sub tirul armelor ca în pantofi de bal pe un parchet ca oglinda.

Şi nu-mi las niciodată calul să ia în copite vreun brusture – te pomeneşti că a crescut chiar pe mormântul bătrânului Isaac?”

Varea lucra de trei zile cu Fandorin. Petea trebuia eliberat, şi asta, potrivit spuselor lui Erast Fandorin, nu se putea face decât într-un singur fel: găsindu-l pe adevăratul vinovat de cele petrecute. Aşa că Varea îl implorase pe consilierul titular să o primească pe post de asistentă.

Cu Petea lucrurile nu stăteau deloc bine. Varei nu i se permitea să-l viziteze, dar ştia de la Fandorin că toate probele îl încriminau pe criptograf. După ce primise de la locotenent-colonelul Kazanzaki ordinul trimis de comandantul-şef, Iablokov se apucase fără întârziere să îl cifreze, după care, conform instrucţiunilor, dusese personal depeşa la oficiul telegrafic. Varea bănuia că Petea, într-o clipă de neatenţie, putuse foarte bine să încurce oraşele, cu atât mai mult cu cât despre fortăreaţa Nicopole ştia toată lumea, în vreme ce puţini auziseră până atunci de orăşelul Plevna. Şi totuşi, Kazanzaki nu credea în ipoteza neatenţiei, iar Petea însuşi se încăpăţâna să afirme că îşi aduce aminte perfect cum cifrase chiar numele Plevna, un nume atât de caraghios[18]. Mai rău însă era că, după cum spunea Erast Petrovici, care asistase la unul dintre interogatorii, Iablokov ascundea în chip vădit ceva, şi o făcea extrem de inabil. Petea nu se pricepea defel să mintă – Varea ştia asta foarte bine. Şi, cu trecerea timpului, cazul lui se apropia vertiginos de Curtea Supremă.

Numai că Fandorin îl căuta pe adevăratul vinovat în chip bizar. Dimineaţa, după ce-şi trăgea pe el un stupid tricou în dungi, făcea îndelung gimnastică englezească. Zăcea apoi cu orele pe patul lui de campanie, din când în când îşi făcea apariţia la Secţia operativă a statului-major, iar seara şi-o petrecea nesmintit la clubul jurnaliştilor. Fuma ţigarete, citea câte-o carte, bea vin fără să se îmbete, iar la discuţii participa fără tragere de inimă. Nu dădea nici un fel de ordine. Înainte de a-i ura Varei noapte bună, îi spunea doar atât: „Ne vedem m-mâine seară la club".

Varea turba, conştientă de propria-i neputinţă. Ziua hălăduia prin tabără cu ochii-n patru, doar-doar va descoperi ceva dubios. Nu descoperea nimic şi, ostenită, se ducea la cortul lui Erast Petrovici ca să-l scoată din amorţeală şi să-l îmboldească la acţiune. În bârlogul consilierului titular domnea o dezordine de-a dreptul înfiorătoare: pretutindeni erau împrăştiate în devălmăşie cărţi, uriaşe hărţi la scara de trei verste pe ţol, sticle goale de vin bulgăresc în împletituri de răchită, haine, ghiulele de tun – folosite, fără îndoială – pe post de haltere. Odată, Varea se aşezase din nebăgare de seamă într-o farfurie cu orez sleit care, din neştiute pricini, se lăfăia pe un scaun; se înfuriase cumplit, iar după aceea nu izbutise nicicum să scoată pata de grăsime de pe unica-i rochie decentă.

În seara zilei de şapte iulie, colonelul Lucan a organizat la *press-club* (cortul jurnaliştilor începuse să fie numit astfel, după moda englezească) o serată cu ocazia zilei sale de naştere. În cinstea evenimentului făcuse rost de la Bucureşti de trei lăzi de şampanie, iar sărbătoritul pretindea că plătise treizeci de franci sticla. Îşi cheltuise însă banii de pomană – cei de faţă îl uitară foarte curând pe colonel, adevăratul erou al serii devenind d'Hevrais.

În zori, înarmat cu binoclul Zeiss câştigat la pariul cu McLaughlin, dat acum de ruşine (că veni vorba, Fandorin primise o mie de ruble pentru amărâta lui de sută – şi totul mulţumită Varei), francezul făcuse o incursiune îndrăzneaţă: plecase de unul singur călare la Plevna, pătrunsese, sub protecţia brasardei de corespondent trase pe-o mânecă, până la liniile de avangardă ale inamicului, ba reuşise chiar să ia un interviu unui colonel turc.

---

18 Prin asocierea posibilă cu *plevat* (a scuipa) (rus.)

— Monsieur Perepiolkin mi-a explicat cu mare amabilitate cum te poţi strecura cel mai uşor în oraş fără să nimereşti sub glonţ, povestea Paladin, înconjurat de ascultătorii entuziasmaţi. S-a dovedit a fi, într-adevăr, extrem de simplu – turcii n-au găsit timp nici măcar patrule ca lumea să-şi pună. Am dat de primul asker[19] abia la marginea oraşului. „Ce te holbezi? am zbierat eu. Du-mă imediat la şeful cel mare!” În Orient, domnilor, cel mai important este să te porţi ca un padişah. Dacă urli şi înjuri, se cheamă că ai dreptul să faci asta. Aşa că m-a dus la un colonel. Îl cheamă Ali-bei – fes roşu, barbă neagră, cocarda ordinului Saint-Cyr prinsă în piept. Excelent, mi-am zis, minunata mea Franţă îmi dă o mână de ajutor. Să vedeţi, i-am spus, aşa şi pe dincolo, presa pariziană. Prin voia sorţii am fost aruncat în tabăra ruşilor, acolo însă-i o plictiseală de moarte, nimic exotic, numai beţie. Nu are nimic împotrivă onorabilul Ali-bei să dea un interviu pentru cititorii parizieni? Nu are. Aşa că ne-am aşezat, am gustat şerbet rece. Ali-bei mă întreabă: „Mai există la Paris acea minunată cafenea de pe bulevardul Raspaille, colţ cu rue de Sèvre?” Sincer să fiu, habar n-am dacă mai există sau nu, pentru că n-am mai trecut de mult prin Paris, dar de răspuns i-am răspuns: „O, bineînţeles, şi e mai prosperă ca oricând”. Am vorbit despre bulevarde, despre can-can, despre cocote. Colonelul era înduioşat la culme, i se înfoiase şi barba – şi avea o barbă pe cinste, mai ca a mareşalului de Ray şi mi-a spus, oftând: „A, nu, cum se termină războiul ăsta blestemat, gata, plec la Paris, la Paris”. „Dar când oare se va termina războiul, efendi?” „Curând, mi-a răspuns Ali-bei. Foarte curând. Mă alungă ruşii cu cele trei nenorocite de şatre ale mele din Plevna şi putem pune punct. Pentru că vor avea atunci cale liberă până la Sofia”. „Ai-ai-ai, am făcut eu, profund dezolat. Sunteţi un om curajos, Ali-bei! Cu trei batalioane împotriva întregii armate a Rusiei! Voi scrie neapărat asta pentru gazeta mea. Dar unde-i gloriosul Osman-Nuri paşa, cu corpul lui de armată?” Colonelul şi-a scos fesul şi a dat din mână a lehamite: „A promis că ajunge mâine. Dar nu va izbuti, drumurile-s rele. Cel mai devreme poate ajunge mâine spre seară”. În general, am purtat o conversaţie pe cinste. Am discutat şi despre Constantinopol, şi despre Alexandria. Cu chiu cu vai am scăpat de el – colonelul poruncise deja să se taie un berbec. După cum m-a sfătuit monsieur *Perepyolkin*, am adus la cunoştinţa statului-major al marelui duce conţinutul interviului meu. Conversaţia mea cu onorabilul Ali bei a fost apreciată acolo drept interesantă, încheie cu modestie corespondentul. Bănuiesc că, mâine chiar, pe colonelul turc îl aşteaptă o mică surpriză.

— O, Paladin, câtă îndrăzneală! strigă Sobolev, repezindu-se la francez şi deschizându-şi larg braţele ca să-l cuprindă în îmbrăţişarea lui de general. Veritabil gal! Lasă-mă să te sărut!

Chipul lui d’Hevrais dispăru în spatele bărbii stufoase a generalului, iar McLaughlin, care juca şah cu Perepiolkin (căpitanul îşi scosese deja legătura neagră de pe ochi şi privea de-acum tabla de şah cu ambii ochi, mijiţi a concentrare), remarcă sec:

— Căpitanul nu trebuia să te folosească pe post de spion în spatele frontului inamic. Nu sunt convins, dragul meu Charles, că expediţia ta este chiar ireproşabilă din punctul de vedere al eticii jurnalistice. Corespondentul unui stat neutru nu are dreptul ca, într-un conflict, să fie de partea vreunei tabere, şi cu atât mai puţin să-şi asume rolul de spion, dat fiind că…

Însă toţi, inclusiv Varea, se năpustiră atât de solidar asupra anostului celt, încât acesta se văzu nevoit să-şi ţină gura.

---

19 Soldat turc.

— O-ho-ho, dar ce veselie-i aici! răzbătu din senin o voce puternică şi hotărâtă.

Varea se întoarse şi zări lângă uşă un chipeş ofiţer de husari cu păr negru, ochi îndrăzneţi, uşor bulbucaţi, şi cu o cruce mare a Ordinului Sf. Gheorghe nou-nouţă prinsă pe tunică. Atenţia unanimă ce i se acorda nu-l tulbură câtuşi de puţin – dimpotrivă, husarul o primi ca pe ceva de la sine înţeles.

— Contele Zurov, căpitan în regimentul de husari Grodno, se recomandă ofiţerul şi îl salută pe Sobolev. Nu mă mai ţineţi minte, excelenţa voastră? Am fost împreună la Kokand, în statul-major al lui Konstantin Petrovici.

— Cum nu, îmi amintesc, răspunse generalul clătinând din cap. Dacă nu mă înşel, ai fost trimis în judecată pentru că ai jucat cărţi pe bani în timpul campaniei şi pentru că te-ai duelat cu nu ştiu care ofiţer de la intendenţă.

— Dumnezeu e milostiv, totul s-a terminat cu bine, răspunse uşuratic husarul. Mi s-a spus că-l pot găsi aici pe vechiul meu prieten Erasmus Fandorin. Sper că nu m-au minţit?

Varea aruncă o privire rapidă spre Erast Petrovici, aşezat într-un ungher îndepărtat. Acesta se ridică, oftă chinuit şi rosti posomorât:

— Ippolit? Ce v-vânt te-aduce?

— Iată-l, să mă ia dracu'! exclamă husarul, care se năpusti asupra lui Fandorin şi prinse a-l scutura de umeri cu atâta zel, încât capul consilierului titular începu să se clatine înainte şi înapoi. Mi se spusese că te-au tras turcii în ţeapă în Serbia! Oh, dar rău mai arăţi, frate, mai să nu te recunosc. Îţi vopseşti tâmplele, aşa, ca să faci impresie?

Şi totuşi, ciudat cerc de cunoştinţe se contura în jurul consilierului titular: un paşă din Vidin, şeful Jandarmeriei şi, acum, husarul acesta chipeş şi vulgar, cu apucături de duelgiu. Varea se dădu ca din întâmplare mai aproape, ca să nu scape nici un cuvinţel.

— Ne-a abandonat soarta pe-amândoi, ne-a abandonat.

Zurov nu-şi mai zgâlţâia interlocutorul, începuse în schimb să-l bată pe spate.

— Îţi voi povesti toate aventurile prin care am trecut, dar când vom fi singuri, *tête-à-tête*, pentru că nu sunt destinate urechilor unor doamne, zise el şi-i făcu vesel cu ochiul Varei. Finalul este însă cel cunoscut: am rămas fără un sfanţ, singur-singurel şi cu inima făcută ţăndări (şi-i aruncă iarăşi o ocheadă Varei).

— Cine putea c-crede una ca asta, comentă Fandorin, depărtându-se cât de cât de husar.

— Te bâlbâi? O contuzie? Fleacuri, o să-ţi treacă. Lângă Kokand, şocul unei explozii m-a trântit în aşa hal de colţul unei geamii, încât o lună întreagă mi-au clănţănit dinţii, nici nu puteam nimeri gura cu paharul – dacă poţi să-ţi închipui una ca asta. Dar apoi mi-a trecut şi gata.

— Şi aici, d-de unde vii?

— Ehei, frate Erasmus, asta-i poveste lungă. Husarul îi cuprinse cu privirea pe clienţii fideli ai clubului, care-l priveau cu interes, şi vorbi:

— Nu vă mai perpeliţi, domnilor, apropiaţi-vă. Îi povestesc lui Erasmus Şeherezada vieţii mele.

— Odiseea, îl corectă Erast Petrovici cu jumătate de gură, trecând pe neobservate în spatele colonelului Lucan.

— Odisee era dacă se petrecea în Grecia, eu însă am avut parte chiar de o Şeherezadă.

Zurov păstră o pauză ademenitoare şi purcese la povestit:

— Aşadar, domnilor, urmare a unor împrejurări despre care avem

cunoştinţă doar eu şi Fandorin, am ajuns la Neapole, fără un sfanţ în buzunar. Am luat împrumut de la consulul rus cinci sute de ruble – mai mult nu mi-a dat, harpagonul – şi am pornit-o pe calea apei spre Odessa. Dar pe drum, duhul rău m-a împins să accept un mic joc de stos cu căpitanul şi cu timonierul. M-au curăţat până la ultima copeică. Eu, bunînţeles, am protestat viguros, am pricinuit oarece pagube avutului de pe corabie şi la Constantinopol am fost aruncat… vreau să spun, lăsat la mal fără bani, fără bagaje, chiar şi fără căciulă. Şi era iarnă, domnilor. O fi fost ea turcească, dar, oricum, era frig. N-aveam de ales, m-am îndreptat spre ambasada noastră. Am luat în piept toate obstacolele şi am ajuns la ambasadorul în persoană, la Nikolai Pavlovici Gnatiev. Om de treabă, altfel. Bani, zice, nu-ţi pot da cu-mprumut, pentru că sunt din principiu împotriva oricărui fel de îndatorare. Dar dacă te aranjează, conte, te pot numi aghiotantul meu – am trebuinţă de ofiţeri curajoşi. Caz în care vei primi bani de cheltuială şi tot restul. Ei bine, i-am devenit aghiotant.

— Aghiotantul lui Gnatiev însuşi? clătină Sobolev din cap. Înseamnă că a văzut vulpoiul ăla şiret ceva special la dumneata.

Zurov îşi desfăcu braţele cu modestie şi urmă:

— Încă din prima zi a noii mele slujbe am provocat un conflict internaţional şi un schimb de note diplomatice. Nikolai Pavlovici m-a trimis să predau o depeşă acelui faimos rusofob şi făţarnic Hasan Hairulla – ăsta-i la turci un popă suprem, un fel pe Papă de la Roma.

— Sheih-ul-Islam, preciză McLaughlin, care nota totul de zor în blocnotesul lui. E mai curând cum e la voi Oberprocuratorul Sinodului.

— Mă rog, încuviinţă din cap Zurov. Asta ziceam şi eu. De la bun început, acest Hairulla şi cu mine nu ne-am plăcut defel. I-am transmis cinstirea cuvenită prin traducător: „Preasfinţia voastră, am un mesaj urgent din partea general-aghiotantului Gnatiev”. Şi el, câine mizerabil, clipeşte doar şi-mi răspunde franţuzeşte – asta anume, ca nu cumva dragomanul să-i înmoaie spusele: „Acum este ora de rugăciune. Aşteaptă.” Se pune-n genunchi cu faţa spre Mecca şi începe să bolborosească: „O, măreţ şi atotputernic Allah, arată-i milă robului Tău credincios, fă-l să vadă, cât încă mai e în viaţă, cum ard mişeii de ghiauri ce nu-s vrednici să păşească pe sfântul Tău pământ”. Foarte drăguţ. Dar de când, mă rog, i se înalţă lui Allah rugăciuni pe franţuzeşte? Nu-i nimic, mi-am zis, las’ că introduc şi eu o noutate în canonul pravoslavnic. Heirulla s-a întors spre mine, să fi văzut ce mutră satisfăcută avea! Păi cum altfel, pusese ghiaurul la punct. „Dă-mi scrisoarea generalului tău”, zice. „*Pardonez-moi, éminence*, i-am răspuns, dar la noi, la ruşi, tocmai e ceasul liturghiei. Mai răbdaţi un minuţel.” Şi buf! în genunchi, şi încep să mă rog în limba lui Corneille şi Rocambole: „Doamne-al meu de toţi binecuvântat, îmbucură-l pe robul Tău boier păcătos – vreau să spun, *chevalier* – Ippolit, dă-i lui să-şi veselească ochii văzând cum se prăjesc la tigaie câinii musulmani”. Şi, uite-aşa, una peste alta, am complicat relaţiile ruso-turce, oricum destul de încâlcite. Heirulla n-a luat scrisoarea, a suduit cât îl ţinea gura pre limba lui şi m-a dat pe uşă afară cu dragoman cu tot. Nikolai Pavlovici m-a mustrat, fireşte, de ochii lumii, dar, după părerea mea, a fost mulţumit. Era clar că ştiuse pe cine, la cine şi de ce trimisese.

— Aprig, curat în spiritul Turkestanului! îl aprobă Sobolev.

— Dar nu tocmai diplomatic, se băgă în vorbă căpitanul Perepiolkin, privindu-l dezaprobator pe insolentul husar.

— N-am făcut purici în diplomaţie, oftă Zurov şi adăugă gânditor: Se vede treaba că nu e vocaţia mea.

Erast Petrovici chicoti destul de tare.

— Treceam odată pe Podul Galat, purtam ostentativ uniforma militară rusească şi admiram frumuseţile băştinaşe. Măcar că poartă feregele, diavoliţele acelea îşi aleg ţesături dintre cele mai transparente, încât par şi mai ispititoare. Şi, deodată, ce văd: trece într-o caleaşcă o fiinţă divină, Doamne, cum îi mai străluceau ochişorii de catifea deasupra vălului! Lângă ea – un eunuc abisinian gras, o brută ordinară, şi, după ea, încă o caleaşcă, cu slujnicele. M-am oprit, am făcut o plecăciune aşa, cu demnitate, cum se cuvine unui diplomat, iar ea şi-a scos mănuşa şi, cu mânuţa-i dalbă, mi-a trimis (şi Zurov îşi adună buzele în formă de inimioară) o bezea.

— Şi-a scos mănuşa? repetă d’Hevrais, arborând o mină de expert. Dahr asta nu-i de glumă, domnilohr. Phrofetul considehră mânuţele fhrumoase pahrtea cea mai ispititoahre a thrupului unei femei şi a intehrzis cu desăvârşire nobilelohr musulmane să umble făhră mănuşi, penthru a nu supune ispitei inimile băhrbaţilohr. Încât scoatehrea mănuşilohr *c’est un grande signe*, este ca şi când o euhropeancă şi-ahr scoate… De fapt, mă abţin de la pahralele, ezită el, privind pieziş spre Varea.

— Tocmai, prinse husarul din zbor spusele francezului. Puteam eu, după un asemenea gest, să o jignesc pe acea domniţă prin lipsa mea de atenţie? Am apucat de dârlogi calul de la hulube, l-am oprit şi am vrut să mă recomand. Moment în care eunucul, cizmă-neagră, m-a plesnit cu biciul peste obraz. Ce-aţi fi vrut să fac? Mi-am scos sabia, l-am străpuns de-a curmezişul pe mârlan, am şters tăişul de caftanul lui de mătase şi am plecat mâhnit acasă. Nu-mi mai ardea de frumuseţi băştinaşe. Simţeam că n-o să se sfârşească bine. Şi s-a-ntâmplat întocmai cum profeţisem: s-a sfârşit rău de tot.

— Dar de ce? întrebă foarte curios Lucan. Era soţia vreunui paşă?

— Mai rău, oftă Zurov. A înălţimii sale păgâne Abdul-Hamid II. Iar eunucul era, fireşte, tot al sultanului. Nikolai Pavlovici s-a bătut pentru mine cât a putut. I-a spus padişahului însuşi: „Dacă aghiotantul meu ar fi răbdat fără crâcnire să fie biciuit de un sclav, i-aş fi smuls cu mâna mea epoleţii pentru ruşinea adusă uniformei de ofiţer rus”. Dar parcă pricep ei ce înseamnă o uniformă de ofiţer? Mi-au făcut vânt în douăzeci şi patru de ore din Turcia. Noroc că a-nceput războiul. Nikolai Pavlovici mi-a spus la despărţire: „Mulţumeşte-i lui Dumnezeu, Zurov, că nu a fost *valide-sultan*, sultana-mamă adică, ci doar o „tânără domniţă”, o *kucium-kadâne*.

— Nu k-kucium, ci *kuciuk*, îl corectă Fandorin şi se îmbujoră brusc, ceea ce Varei i se păru ciudat.

Zurov fluieră:

— Oho! Dar tu de unde ştii?

Erast Petrovici nu-i răspunse, iar chipul lui trăda o mare nemulţumire.

— Domnul Fandorin a fost o vreme oaspetele unui paşă turc, anunţă provocator Varea.

— Şi ţi s-a dat acolo în grijă întregul harem? se însufleţi contele. Ei hai, povesteşte, nu fi mizerabil.

— Nu întregul harem, ci doar o *kuciuk-hanum*, mormăi consilierul de stat care, era clar, nu dorea să se piardă în amănunte. O tânără minunată, sensibilă. Şi cât se poate de modernă. Vorbeşte franceza şi engleza, îi place Byron. Este interesată de medicină.

Agentul secret îşi dezvăluia o faţă nouă, surprinzătoare, care, cine ştie de ce, Varei nu-i plăcu defel.

— O femeie modernă nu se complace să trăiască pe post de a cincisprezecea nevastă într-un harem, i-o reteză ea. Este umilitor şi, în general, o barbarie.

— Vă hrog să mă iehrtaţi, mademoiselle, dahr obsehrvaţia nu este dhreaptă, graseie iarăşi d’Hevrais ruseşte, însă trecu imediat la franceză. Vedeţi dumneavoastră, în anii mei de peregrinări prin Orient am studiat destul de bine felul de trai al musulmanilor.

— Da, da, Charles, povesteşte-ne, îl rugă McLaughlin. Nu am uitat seria ta de schiţe despre viaţa din harem. A fost excepţională, se pronunţă irlandezul, îmbujorându-se de plăcerea propriei sale mărinimii.

— Orice structură socială, inclusiv poligamia, trebuie considerată în context istoric, începu d’Hevrais pe un ton profesoral, dar fizionomia lui Zurov se schimonosi într-atât, încât francezul îşi schimbă gândul şi continuă omeneşte: De fapt, în condiţiile Orientului, haremul este pentru femei unica şansă de supravieţuire. Gândiţi-vă numai: încă de la începuturile lor, musulmanii au fost un popor de războinici şi de profeţi. Bărbaţii trăiau din război, piereau, şi un număr uriaş de femei rămâneau văduve sau pur şi simplu nu-şi puteau găsi un soţ. Cine să le hrănească pe ele şi pe copiii lor? Mahomed a avut cincisprezece soţii, dar nicidecum din pricina unei nemăsurate senzualităţi, ci din omenie. Şi-a asumat responsabilitatea de a avea grijă de văduvele camarazilor ucişi, iar în accepţiunea occidentalilor aceste femei nici măcar nu se puteau numi soţii. Pentru că, de fapt, ce este un harem, domnilor? Dumneavoastră vă imaginaţi probabil susurul unui havuz, odalisce pe jumătate goale mâncând alene rahat-lukum, totul învăluit într-un abur îmbibat de desfrâu.

— Iar în mijloc, stăpânul acestei poieţi, în halat, cu narghilea şi cu un zâmbet fericit pe buzele-i rumene, adăugă visător husarul.

— Ei bine, trebuie să vă dezamăgesc, domnule căpitan. Haremul înseamnă, pe lângă acele femei, un puhoi de rubedenii, o droaie de copii, inclusiv ai altora, nenumărate slujnice, sclave îmbătrânite care-şi duc veacul acolo, şi Dumnezeu mai ştie cine. Toată această hoardă trebuie întreţinută şi hrănită de stâlpul familiei – bărbatul. Cu cât este mai bogat şi mai puternic, cu cât are mai multe persoane de întreţinut, cu atât povara responsabilităţii sale este mai mare. Instituţia haremului este nu doar umană, este şi unica posibilă în condiţiile Orientului – altfel, multe femei ar muri pur şi simplu de foame.

— Bine, dar dumneavoastră descrieţi nici mai mult nici mai puţin decât un fel de falanster, iar pe bărbatul turc îl prezentaţi ca pe un Charles Fourier, nu se putu abţine Varea. Nu este însă mai bine să-i oferi femeii posibilitatea de a-şi câştiga singură existenţa, decât să-i menţii statutul de sclavă?

— Societatea orientală se mişcă mai greoi şi e prea puţin dispusă la schimbare, mademoiselle Barbara, răspunse respectuos francezul, pronunţându-i numele atât de drăgălaş, încât îţi era absolut imposibil să te superi pe el. În această societate există foarte puţine locuri de muncă, şi pentru fiecare trebuie să lupţi, iar femeile nu pot face faţă concurenţei bărbaţilor. Şi apoi, femeia nu este câtuşi de puţin sclavă. Dacă bărbatul nu-i e pe plac, îşi poate redobândi foarte uşor libertatea. Pentru asta e de-ajuns să-i facă soţului viaţa într-atât de imposibilă, încât acesta să exclame, într-un moment de mânie şi de faţă cu martori: „Nu-mi mai eşti soţie!” Trebuie să recunoaşteţi că unei femei nu-i e deloc greu să-şi aducă soţul într-o asemenea stare. După care îşi poate aduna lucrurile şi poate pleca. Divorţul este simplu în Orient, nu ca în Occident. Unde mai pui că soţul este singur, pe când femeile reprezintă o întreagă colectivitate. Mai este deci de mirare că haremul, şi nu stăpânul acestuia, deţine adevărata putere? Figurile cele mai importante în Imperiul Otoman sunt nu sultanul sau marele vizir, ci mama şi soţia favorită ale padişahului. Şi, se-nţelege, *kizliar-agasî*, eunucul-şef al haremului.

— Şi totuşi, câte soţii poate avea un sultan? întrebă Perepiolkin şi trase vinovat cu coada ochiului spre Sobolev. Întrebam aşa, din curiozitate.

— Câte are orice drept-credincios, adică patru. Însă, în afara soţiilor de drept, padişahul mai are şi câteva *ikbal*, un fel de favorite, precum şi *gediklos*, cadâne, fete foarte tinere sau „fecioare plăcute văzului”, care aspiră la statutul de *ikbal*.

— Ei, aşa parcă mai merge, dădu satisfăcut din cap Lucan şi-şi răsuci mustaţa atunci când Varea îl măsură cu o privire încărcată de dispreţ.

Sobolev, hop şi el, întrebă voluptuos:

— Dar în afară de soţii şi de concubine are şi sclave, nu?

— Toate femeile sultanului sunt sclave, dar numai până ce îi nasc un copil. Mama primeşte atunci pe loc titlul de prinţesă şi începe să beneficieze de toate privilegiile cuvenite rangului. De pildă, atotputernica sultană Besma, mama răposatului Abdul-Aziz, a fost la vremea ei simplă băieşiţă, dar l-a săpunit cu atâta îndemânare pe Mehmet II, încât acesta şi-a făcut-o mai întâi concubină, apoi soţie favorită. Femeile au în Turcia posibilităţi nelimitate de afirmare în carieră.

— Şi totuşi, trebuie să fie al dracului de obositor să ai agăţat de gât un asemenea convoi, rosti gânditor unul dintre jurnalişti. Este, totuşi, prea mult.

— Unii sultani au ajuns la aceeaşi concluzie, spuse zâmbind d’Hevrais. Ibrahim I, de pildă, se săturase până peste cap de femeile lui. Într-o asemenea situaţie, Ivan cel Groaznic sau Henric VIII ar fi rezolvat simplu situaţia: pe eşafod sau la mănăstire cu fosta nevastă, şi alta la rând. Dar ce te faci când ai pe cap un întreg harem?

— Chiar aşa, îşi manifestară interesul ascultătorii.

— Turcii, domnii mei, nu dau înapoi în faţa greutăţilor. Padişahul a poruncit să-i fie vârâte toate femeile în saci şi să fie înecate în Bosfor. A doua zi dimineaţă, înălţimea sa s-a pomenit burlac, putând deci să-şi înjghebe un nou harem.

Bărbaţii izbucniră în râs, Varea însă exclamă:

— Cum de nu vă e ruşine, domnilor! Dar e înspăimântător!

— În ultima sută de ani, mademoiselle Varea, obiceiurile de la curtea sultanului s-au ponderat substanţial, o linişti d’Hevrais. Şi asta graţie unei femei excepţionale – de altfel, o compatrioată de-a mea.

— Povesteşte-ne! îl rugă Varea.

— Iată cum a fost. Pe valurile Mării Mediterane plutea o corabie şi, printre pasageri, se afla şi o fată de şaptesprezece ani de o frumuseţe ieşită din comun. O chema Aimée Dubucque de Riverie şi se născuse pe vrăjita insulă Martinica, cea care a dăruit lumii nenumărate frumuseţi intrate în legendă, printre care s-au numărat şi madame de Maintenon, şi Josephine Beauharnais. Pe aceasta din urmă – atunci o chema, simplu, Joséphine de Taschery – tânăra noastră Aimée o cunoştea bine şi chiar îi era prietenă. Istoria nu ne spune în ce scop călătorea acea splendidă creolă pe o mare care colcăia de piraţi. Se ştie doar că în apropierea ţărmurilor Sardiniei nava a fost capturată de corsari şi tânăra noastră franţuzoaică a ajuns la Alger, la un târg de sclavi, unde a fost cumpărată de însuşi dei-ul Algerului – ei da, chiar cel care, potrivit afirmaţiilor lui monsieur *Popristchine*[20], avea o umflătură sub nas. Dei-ul era bătrân şi nu-l mai interesa de-acum frumuseţea femeii, îl interesau în schimb foarte mult bunele relaţii cu Sublima Poartă, încât biata Aimée a fost dusă cu vaporul la Stambul, în calitate de prinos viu adus sultanului Abdul-Hamid II. Padişahul s-a

20 Personaj din *Jurnalul unui nebun* de N.V. Gogol.

purtat cu prizoniera extrem de atent, cum te-ai purta cu o comoară nepreţuită: nu a obligat-o la nimic, nu a obligat-o nici măcar să treacă la mahomedanism. Înţeleptul suveran a fost răbdător, iar pentru asta Aimée l-a răsplătit cu dragostea ei. În Turcia ea e cunoscută sub numele de Naşedil-sultan. Ea l-a adus pe lume pe prinţul Mehmed, care ulterior a urcat pe tron şi a intrat în istorie ca mare reformator. Mama lui l-a învăţat limba franceză, i-a trezit interesul pentru literatura franceză şi a sădit în el o atitudine liber-cugetătoare tipic franceză. De atunci, Turcia s-a întors cu faţa spre Occident.

— Înşiri pur şi simplu basme, d'Hevrais, vorbi arţăgos McLaughlin. Precis ai minţit şi ai înflorit totul ca întotdeauna.

Francezul zâmbi ştrengăreşte şi amuţi, iar Zurov, care de la o vreme începuse să dea semne vădite de nerăbdare, exclamă brusc, plin de elan:

— Ei, că tot veni vorba, domnilor, ce-aţi zice de o mică partidă de cărţi? Vorbim şi tot vorbim întruna. Pe onoarea mea, nu se face aşa ceva.

Varea îl auzi pe Fandorin gemând surd.

— Pe tine, Erasmus, nu te invit, spuse grăbit contele. Că ţie ţi-a făcut michiduţă farmece.

— Excelenţă, se scandaliză Perepiolkin, sper că nu veţi permite un joc de noroc în prezenţa dumneavoastră.

Sobolev însă îl alungă cu un gest, aşa cum alungi o muscă sâcâitoare.

— Mai las-o încolo, căpitane. Nu fi plictisitor. Dumitale ce-ţi pasă, acolo, la Secţia operativă, ai tot timpul ceva de făcut, pe când eu am ruginit aici de-atâta trândăveală. Personal, conte, nu voi juca, sunt de felul meu teribil de impulsiv, dar de uitat o să mă uit.

Varea văzu că Perepiolkin îl priveşte pe chipeşul general cu ochi de câine bătut.

— Poate pe o miză mai micuţă? suspină nesigur Lucan. Aşa, doar pentru consolidarea frăţiei de arme.

— Pentru consolidare, de bună seamă, şi obligatoriu pe miză mică, încuviinţă Zurov din cap, apoi scoase din raniţă şi aşeză pe masă nişte pachete sigilate de cărţi de joc. O sută intrarea. Cine mai e amator, domnilor?

Banca se înfiinţă într-o clipită şi curând în cort răsună miraculosul:

— Începe jocul, domnilor!

— Ia uite ce sultăniţă avem aici, domnilor!

— *L'as de carreau.*

— Ha-ha, ţi-a bătut-o!

Varea se apropie de Erast Petrovici, îl întrebă:

— De ce-ţi spune Erasmus?

— Aşa s-a-ntâmplat, se eschivă secretosul Fandorin.

— Ehe-he, oftă zgomotos Sobolev. Kriedener pesemne se apropie acum de Plevna, şi eu lâncezesc aici ca o carte de joc fără valoare.

Perepiolkin se fâţâia prin preajma idolului său, prefăcându-se interesat de joc.

McLaughlin stătea supărat în picioare, orfan, cu tabla de şah subsuoară, bombănea ceva pe englezeşte şi-şi traducea singur în ruseşte:

— A fost odată un *press-club* care-a ajuns acum tripou.

— Hei, băiete, aveţi coniac Şustov? Adu-l aici! strigă husarul întorcându-se spre bufetier. Dacă e să ne-nveselim, păi să ne-nveselim!

Şi în seara aceea a fost, într-adevăr, mare veselie.

A doua zi, în schimb, *press-club*-ul era de nerecunoscut: ruşii şedeau sumbri şi abătuţi, corespondenţii erau şi ei încordaţi, se discuta cu jumătate de gură şi, din când în când, ba unul, ba altul dădea fuga la oficiul telegrafic după

ce afla noi amănunte – se petrecuse un eveniment de-a dreptul senzaţional.

Încă de la prânz se furişaseră în tabără unele zvonuri de rău-augur, iar la orele serii, când Varea şi Fandorin se întorceau de la poligon (consilierul titular îşi învăţa asistenta să mânuiască un revolver sistem Colt), îl întâlniră pe Sobolev, care avea un aer ursuz-iritat.

— Bună treabă, spuse el, frecându-şi nervos mâinile. Aţi auzit?

— Plevna? întrebă Fandorin ca un condamnat la moarte.

— Dezastru total. Generalul Schilder-Schuldner s-a dus direct la ţintă, fără să mai trimită grupuri de recunoaştere, voia să i-o ia înainte lui Osman paşa. Ai noştri erau şapte mii, turcii cu mult mai mulţi. Coloanele noastre au atacat frontal şi au nimerit sub foc încrucişat. A fost ucis Rosenbaum, comandantul Regimentului Arhanghelsk, a fost rănit mortal Kleinhaus, comandantul Regimentului Kostroma, general-maiorul Knorring a fost adus pe targă. O treime dintre ai noştri au pierit. De-a dreptul un carnagiu. Iată-vă cele trei şatre ale lor. Dar şi turcii parcă-s altfel, nu mai sunt ca pe vremuri. Au luptat ca nişte diavoli.

— Ce face Paladin? îl întrebă pe loc Erast Petrovici.

— Nimic. E verde ca bradul, tot bălmăjeşte nu ştiu ce justificări… L-a luat Kazanzaki să-l interogheze… Acum să te ţii. Poate-mi vor da şi mie vreo însărcinare. Perepiolkin mi-a dat de înţeles că ar fi ceva şanse.

Şi generalul porni cu pas elastic în direcţia statului-major.

Varea a rămas până seara la spital, ajutând la sterilizarea instrumentelor chirurgicale. Fuseseră aduşi atât de mulţi răniţi, încât se văzuseră nevoiţi să mai ridice două corturi provizorii. Surorile de caritate cădeau din picioare de oboseală. Mirosea a sânge şi suferinţă, răniţii ţipau şi se rugau.

Abia la începutul nopţii Varea izbuti să se târască până la cortul corespondenţilor, unde, cum am spus, atmosfera diferea izbitor de cea din ajun.

Doar la masa de joc domnea o atmosferă însufleţită. Zurov, palid, pufăind din ţigară, împărţea cărţile cu mare viteză. Nu mâncase nimic, în schimb băuse fără încetare şi nu se ameţise absolut deloc. Lângă cotul lui crescuse un munte de bancnote, monede de aur şi notiţe de credit. Vizavi de el, tot ciufulindu-şi părul, stătea ca scos din minţi colonelul Lucan. Lângă el dormea un ofiţer cu capul blond culcat pe braţele încrucişate pe masă. Prin preajmă zbura ca un fluture gras, dintr-un loc în altul, bufetierul, prinzând din zbor comenzile norocosului husar.

Fandorin nu era la club, nici d'Hevrais, McLaughlin juca şah, iar Sobolev, înconjurat de ofiţeri, făcea nişte vrăji deasupra unei hărţi la scara de trei verste pe ţol şi nu-i aruncă Varei nici măcar o privire.

Regretând deja că venise, ea spuse:

— Conte, nu vă e ruşine? Au murit atâţia oameni!

— Dar noi suntem încă în viaţă, mademoiselle, îi replică distrat Zurov, bătând cu palma un pachet de cărţi. De ce să ne îngropăm înainte de vreme? Hei, blufezi, Luca. Ridic miza la două.

Lucan îşi smulse de pe deget inelul cu briliant.

— Întorc.

Şi îşi întinse încet, foarte încet mâna tremurândă spre cărţile lui Zurov, aruncate neglijent pe masă cu faţa în jos.

În clipa aceea, Varea îl văzu intrând neauzit în cort, plutind parcă, pe locotenent-colonelul Kazanzaki, aducând înfricoşător cu un corb negru care a adulmecat miros dulceag de cadavru. Îşi aminti cum se încheiase precedenta apariţie a jandarmului şi se înfioră.

— Domnule Kazanzaki, unde este d'Hevrais? îl întrebă McLaughlin, răsucindu-se spre noul venit.

Locotenent-colonelul păstră o tăcere plină de subînţelesuri, aşteptând ca în club să se înstăpânească liniştea. Răspunse scurt:

— La mine. Scrie declaraţia.

Tuşi, apoi continuă ameninţător:

— Vom decide după asta.

Basul ireverenţios al lui Zurov rupse tăcerea:

— Acesta este, deci, faimosul jandarm Kazanzaki? Bine-ai venit, domnule mutră-stâlcită.

Şi, cu ochii sclipind de neobrăzare, îl privi expectativ pe locotenent-colonelul care se făcuse stacojiu la faţă.

— Şi eu am auzit câte ceva despre dumneata, domnule duelgiu, rosti fără grabă Kazanzaki, privindu-l şi el ţintă pe husar. Eşti o figură faimoasă. Ai bunătatea şi muşcă-ţi limba, altfel strig straja şi te trimit la arest pentru practicarea jocurilor de noroc în tabără. Iar banca o arestez.

— Vezi de la o poştă omul serios, surâse contele satisfăcut. Am înţeles totul şi-s mut ca mormântul.

Lucan întoarse, în sfârşit, cărţile lui Zurov, gemu prelung şi se luă cu mâinile de cap. Contele se uită sceptic la inelul câştigat.

— Nu, maiorule, care mama dracului de trădare? auzi Varea vocea iritată a lui Sobolev. Are dreptate Perepiolkin, nu degeaba lucrează el la statul-major. Osman a pornit pur şi simplu în marş forţat, şi ai noştri, care-şi aruncau deja chipiele în sus de bucurie, nu se aşteptau la asemenea zel din partea turcilor. Acum însă, gata cu gluma. Avem un inamic formidabil, şi războiul a început cu adevărat.

Capitolul al şaselea,

ÎN CARE PLEVNA ŞI VAREA SUNT SUPUSE ASEDIULUI

Die Wiener Zeitung (Viena)
30 (18) iulie 1877

> „Corespondentul nostru ne informează din Şumen, unde se află cartierul general al armatei turce din Balcani:
>
> După eşecul stânjenitor de la Plevna, ruşii s-au văzut puşi într-o situaţie stupidă. Coloanele lor se întind pe sute de kilometri de la sud la nord, liniile de comunicaţii sunt lipsite de apărare, spatele frontului lor este extrem de vulnerabil. Geniala manevră pe flancuri întreprinsă de Osman paşa le-a permis turcilor să câştige timp pentru a se regrupa, iar micul orăşel bulgar a devenit un ghimpe zdravăn în coasta blănoasă a ursului rus. În cercurile apropiate curţii de la Constantinopol domneşte un optimism rezervat."

Pe de o parte, treburile stăteau prost, am zice, cum nu se poate mai prost. Bietul Petea lâncezea sub şapte lacăte. După baia de sânge de la Plevna, funestului Kazanzaki nu-i mai ardea de criptograf, ceea ce nu înseamnă că asupra lui nu plana în continuare ameninţarea tribunalului. Cât despre soarta războiului, aceasta se vădise nestatornică: peştişorul de aur se prefăcuse într-un ghiborţ ghimpos care se scufundase într-o bulboană, lăsându-le palmele zgâriate până la sânge.

Pe de altă parte (Varei îi era şi ruşine să recunoască asta), niciodată viaţa ei nu fusese mai... interesantă. Întocmai, interesantă, acesta era cuvântul cel mai potrivit.

Iar pricina era, dacă e să fim cinstiţi, necuviincios de simplă. Pentru prima oară în viaţă Varea era curtată simultan de atâţia admiratori. Şi ce admiratori! Încăpea oare comparaţie cu cei doi tovarăşi de călătorie din tren de mai deunăzi, sau cu studenţii spuziţi de coşuri de la Petersburg? Oricât o reprima, vulgara natură feminină se furişa afară, ca o iarbă rea, din inima ei vanitoasă şi proastă. Şi asta nu era bine.

Şi în dimineaţa zilei de 18 iulie, o zi importantă şi specială – dar despre asta vom povesti mai târziu – Varea se trezi cu zâmbetul pe buze. Nici măcar nu se trezise de-a binelea, abia percepuse, prin pleoapele închise, lumina soarelui, abia se întinsese cu desfătare, şi simţise dintr-odată o stare de sărbătoare, de bucurie, de fericire. Apoi, când, după trup, i se trezise şi raţiunea, îşi aminti de Petea şi de război. Printr-un efort de voinţă, Varea se forţă să se încrunte şi să se gândească la acele triste realităţi, dar în capul ei neascultător, pe jumătate adormit, se strecură cu totul altceva, în spiritul Agafiei Tihonovna[21]: dacă la devotamentul lui Petea s-ar adăuga faima lui Sobolev, dar şi insolenţa lui Zurov, şi talentele lui Charles, şi privirea aceea printre gene a lui Fandorin... Adică nu, Erast Petrovici nu-şi afla locul aici, pentru că nu putea fi numărat, chiar şi într-o interpretare forţată, printre admiratori.

---

21 Eroina piesei lui N.V. Gogol Căsătoria, căreia îi era foarte greu să aleagă între peţitori.

Relaţia ei cu consilierul titular era oarecum confuză. Varea îi era în continuare asistentă doar cu numele, Fandorin nu o iniţia în secretele lui, deşi, altminteri, ceva treburi avea el şi, pare-se, nu chiar din cele de duzină. Ba dispărea vreme îndelungată, ba, dimpotrivă, nu ieşea din cortul lui, unde îl vizitau tot soiul de mujici bulgari purtând cuşme rău-mirositoare din blană de oaie. Erau, probabil, locuitori din Plevna, presupunea Varea, dar din mândrie nu-l întreba nimic. Şi ce mare scofală – în tabăra ruşilor îşi făceau destul de frecvent apariţia oameni din Plevna. Până şi McLaughlin avea propriul lui informator, care îi furniza corespondentului informaţii în exclusivitate despre viaţa dintr-o garnizoană turcească. Ce-i drept, irlandezul nu împărtăşea comandamentului rus aceste informaţii, bătând moneda „eticii jurnalistice”, în schimb, cititorii ziarului *Daily News* aflau amănunte despre programul zilnic al lui Osman paşa şi despre puternicele redute care se înălţau nu în zile, ci în ore în jurul oraşului asediat.

De data asta însă, Divizia de Vest a Armatei Ruse se pregătise temeinic de bătălie. Asaltul era fixat pentru astăzi şi toţi spuneau că „neînţelegerea de la Plevna” va fi obligatoriu soluţionată. În ajun, Erast Petrovici schiţase pe pământ cu un beţigaş, pentru Varea, toate fortificaţiile turcilor şi îi explicase că, potrivit informaţiilor lui demne de toată încrederea, Osman-Paşa are 20 000 de askeri şi 58 de tunuri, în vreme ce generalul Kriedener a concentrat 32 000 de soldaţi şi 176 de tunuri, şi urmează să li se alăture şi românii. Fusese elaborat un amplasament ingenios al trupelor, strict secret, cu o învăluire ascunsă şi un atac de diversiune. Fandorin îi explicase atât de bine, încât Varea crezuse pe loc în victoria armatei ruse şi nici măcar nu îl mai ascultase – mai mult îl privise pe consilierul titular, încercând să ghicească ce-i era fetiţa aceea blondă din medalion. Kazanzaki spusese ceva ciudat despre o căsătorie. Nu cumva îi era soţie? Era mult prea tânără, doar o fetiţă.

Iată cum se-ntâmplase. În urmă cu trei zile, după micul dejun, Varea aruncase, o privire în cortul lui Erast Petrovici şi îl văzuse întins pe pat, îmbrăcat, cu cizmele pline de glod în picioare şi dormind buştean. Lipsise toată ziua trecută, se întorsese pesemne abia spre dimineaţă. Varea dăduse să iasă încetişor, dar observase deodată pe pieptul celui ce dormea, sclipind prin gulerul descheiat, medalionul de argint. Ispita fusese mult prea mare. Varea se furişase în vârful picioarelor lângă pat, fără a-şi dezlipi privirea de pe chipul lui Fandorin. Acesta respira egal, cu gura întredeschisă, şi în clipele acelea consilierul nostru titular aducea cu un băieţaş neastâmpărat care-şi pudrase în joacă tâmplele.

Varea săltase atent, cu două degete, medalionul, îi deschisese cu un mic ţăcănit capacul şi văzuse un portret minuscul. Înfăţişa o păpuşică, o Mädchen-Gretchen: buclişoare de aur, ochişori, guriţă, obrăjori. Nimic ieşit din comun. Varea trăsese dezaprobator cu coada ochiului spre Fandorin şi se îmbujorase toată: de sub genele lungi o priveau nişte ochi serioşi, de un albastru luminos, cu pupile foarte negre.

Ar fi fost o prostie să rămână şi să se explice, aşa că Varea o rupsese pur şi simplu la fugă, ceea ce iarăşi nu fusese un lucru foarte înţelept, dar măcar totul se sfârşise fără o scenă penibilă. Oricât ar părea de ciudat, Fandorin se purtase ulterior ca şi când episodul cu pricina nici nu ar fi avut loc.

Era un om rece, dezagreabil, rareori se amesteca în conversaţia altora, iar când o făcea, spunea obligatoriu nişte lucruri care o scoteau pe Varea din sărite. Să ne amintim fie şi disputa legată de parlament şi democraţie care se încinsese în timpul unui picnic (fuseseră într-o companie numeroasă pe o colină şi îl târâseră după ei şi pe Fandorin, deşi acesta ardea de nerăbdare să se

pitească în bârlogul lui).

D'Hevrais începuse să discute despre constituţia pe care fostul mare vizir Midhat paşa o introdusese în Turcia în urmă cu un an. Era interesant. Poftim: o ţară sălbatică, asiatică, şi are parlament, nu ca Rusia.

Apoi dezbătuseră o vreme ce sistem parlamentar este mai bun. McLaughlin era pentru cel britanic, d'Hevrais, deşi francez, pentru cel american, iar Sobolev insista asupra unei constituţii mai speciale, de tradiţie rusească, nobiliaro-ţărănească.

Când Varea susţinuse dreptul de vot pentru femei, o luaseră toţi, ca unul, în râs. Soldăţoiul acela de Sobolev îşi bătuse joc de ea:

— Of, Varvara Andreevna, dacă vi s-ar acorda vouă, femeilor, drept de vot, aţi alege în parlament numai nişte feţi-frumoşi şi drăgăstoşi. Pune-le pe suratele dumitale să aleagă între Fiodor Mihailovici Dostoievski şi căpitanul nostru de cavalerie, Zurov. Cui i-ar da votul? Aud? Păi vedeţi?

— Domnilor, dar în parlament eşti ales cu de-a sila? se nelinişti husarul şi toţi se înveseliră mai abitir.

Varea le vorbi în zadar despre egalitatea în drepturi şi despre statul american Wyoming, unde femeilor le este permis să voteze, fapt care nu a adus nici un prejudiciu. Nimeni nu o lua în serios.

— Şi dumneata de ce taci? îi lansă Varea un apel lui Fandorin, care se distinse iarăşi trântind o asemenea gogomănie, încât mai bine şi-ar fi ţinut gura.

— Eu, Varvara Andreevna, sunt în general un adversar al d-democraţiei. (Spuse asta şi se îmbujoră). Încă de la naştere un om nu este egal cu altul, n-ai ce-i face. Principiul democraţiei ştirbeşte din drepturile celor mai inteligenţi, mai t-talentaţi, cu mai mare capacitate de muncă, îi face dependenţi de voinţa obtuză a celor proşti, netalentaţi şi leneşi, p-pentru că aceştia din urmă sunt întotdeauna mai mulţi într-o societate. Compatrioţii mei şi ai dumitale trebuie să se dezbare mai întâi de ticăloşie şi să-şi câştige d-dreptul de a purta numele de cetăţean, abia atunci ne vom putea gândi şi la un parlament.

Această nemaiauzită declaraţie o buimăci de-a dreptul pe Varea, dar îi veni în ajutor d'Hevrais:

— Totuşi, dacă într-un stat s-a introdus deja dreptul de vot, spuse el moale (discuţia se purta, se-nţelege, în franceză), ar fi nedrept să ofensezi jumătate din omenire – şi încă jumătatea ei cea mai bună.

Amintindu-şi aceste remarcabile cuvinte, Varea zâmbi, se întoarse pe-o parte şi începu să se gândească la d'Hevrais.

Slavă Domnului, Kazanzaki îl lăsase în pace. Păi, ce să-i faci, cine-l pusese pe generalul Kriedener să ia o decizie strategică pe baza nu ştiu cărui interviu! Bietul d'Hevrais era exasperat, se ţinea scai de orice om întâlnit în cale, tot explicându-se şi justificându-se. Varea îl plăcea mai mult cu înfăţişarea aceasta vinovată şi nefericită. Dacă mai înainte îi păruse cam încrezut, prea obişnuit cu admiraţia unanimă, din care pricină păstra faţă de el o anume distanţă, acum nu mai era nevoie de aşa ceva, şi Varea începuse să se poarte cu francezul simplu şi tandru. Era un om sociabil, vesel, nu ca Erast Petrovici; ştia îngrozitor de multe lucruri – şi despre Turcia, şi despre Orientul Antic, şi despre istoria Franţei. Şi unde nu-l purtase setea lui de aventură! Şi ce drăguţ povestea el acele *récits drôles*[22] – spiritual, cu vioiciune, fără pic de afectare. Varea adora momentul în care, răspunzându-i la vreo întrebare, el făcea o pauză plină de semnificaţii, zâmbea poznaş şi, cu o expresie tainică, spunea:

---

22 Anecdote (fr.).

Oh, c’est toute une histoire, mademoiselle[23]. Şi, spre deosebire de acest buze-lipite de Fandorin, începea pe loc să depene o istorioară.

Cel mai adesea istorioarele erau hazlii, dar uneori erau şi înfricoşătoare.

Pe una dintre ele Varea n-o putea nicicum uita.

— Dumneata, Varea, îi blamezi pe asiatici pentru lipsa lor de respect faţă de viaţa omului, şi bine faci. (Venise vorba despre atrocităţile comise de başbuzuci.) Dar aceştia sunt nişte sălbatici, nişte barbari care se trag, într-un trecut nu foarte îndepărtat, din cine ştie ce tigri sau crocodili. Eu însă îţi voi descrie o scenă pe care am văzut-o cu ochii mei în cea mai civilizată dintre ţări, în Anglia. O, dar este o întreagă poveste… Britanicii preţuiesc într-atât viaţa omului, încât consideră sinuciderea cel mai mare păcat, iar pentru tentativa de a-ţi pune capăt zilelor eşti osândit la pedeapsa capitală. În Orient încă nu le-a dat asta prin minte. Cu câţiva ani în urmă, pe când mă aflam la Londra, urma să fie spânzurat un deţinut într-o închisoare de acolo. Făptuise o crimă îngrozitoare: făcuse rost, într-un fel sau altul, de un brici, încercase să-şi taie beregata şi, parţial, chiar reuşise, dar doctorul închisorii îl salvase la timp. M-a zguduit logica judecătorului şi am decis că trebuie neapărat să văd execuţia cu ochii mei. Mi-am folosit relaţiile, am făcut rost cu greu de un permis şi nu am fost dezamăgit.

Condamnatul îşi vătămase corzile vocale şi putea doar să şuiere, aşa că execuţia s-a desfăşurat fără ultimul lui cuvânt. S-au ciondănit multă vreme cu doctorul, care spunea că omul acela nu trebuie spânzurat – i se vor desface cusăturile şi spânzuratul va putea respira prin trahee. Procurorul şi şeful închisorii s-au sfătuit, după care i-au ordonat călăului să treacă la treabă. S-a vădit însă că doctorul avusese dreptate: sub presiunea frânghiei, rana s-a deschis imediat şi cel atârnat de sfoară a început să hăpăie aerul cu un şuier înfricoşător. A stat atârnat aşa cinci, zece, cincisprezece minute şi tot n-a murit, doar faţa i se învineţise. Au hotărât să-l cheme pe judecătorul care pronunţase sentinţa. Cum execuţia avea loc la răsăritul soarelui, a durat ceva vreme până l-au trezit pe judecător. A sosit peste un ceas şi a luat o decizie à la Solomon: să fie scos laţul condamnatului şi să fie spânzurat din nou, de astă dată însă cu laţul petrecut nu deasupra, ci sub tăietură. Zis şi făcut. De data asta, totul a mers bine. Iată, dar, roadele civilizaţiei!

Mai târziu, Varei îi apăruse noaptea în vis spânzuratul cu beregata rânjind. „Nu există moarte”, grăia gâtul cu vocea lui d’Hevrais, şi din rană începea să-i picure sânge. „Există doar revenirea la start.”

Cât despre revenirea la start, expresia avea de-acum legătură cu Sobolev.

— Ah, Varvara Andreevna, întreaga mea viaţă a fost o cursă cu obstacole, îi spusese tânărul general clătinând cu amărăciune din capul tuns scurt. Un arbitru mă tot întoarce din parcurs înapoi, la start. Judecă şi dumneata. Mi-am început cariera în garda călare, m-am distins în războiul cu polonezii, dar am nimerit într-o situaţie stupidă cu o *panenka* poloneză – şi înapoi, la start. Am absolvit Academia Marelui Stat-Major, am fost trimis la post în Turkestan, acolo, un duel tâmpit cu final tragic – şi fă dumneata bine Sobolev şi te întoarce la start. M-am însurat cu o prinţesă, credeam că voi fi fericit – aş… M-am pomenit din nou singur şi cu mâinile goale. Am cerut să fiu trimis iarăşi în deşert, nu m-am cruţat nici pe mine, nu i-am cruţat nici pe oamenii mei, numai printr-o minune am rămas în viaţă, şi iată-mă-s din nou cu mâinile goale. Lâncezesc ca un trântor şi aştept un nou start. Dar voi putea oare aştepta la nesfârşit?

Spre deosebire de d’Hevrais, Sobolev nu stârnea compasiunea Varei. În

---

23 O, asta e o întreagă istorie, domnişoară (fr.).

primul rând, în privinţa startului, Michel o făcea pe victima, se alinta – era, totuşi, general la cei treizeci şi trei de ani ai lui, avea două ordine Sf. Gheorghe şi o distincţie cu Sabia de Aur. Şi, în al doilea rând, parcă prea cerşea compasiunea. Pesemne, pe vremea când era cadet, colegii mai vârstnici îi explicaseră că în dragoste repurtezi victorii fie printr-un asalt gen şarjă de cavalerie, fie săpând tranşee care duc la inima femeii, dornică să dăruiască compasiune.

Sobolev săpa destul de neîndemânatic aceste tranşee, dar Varea se simţea măgulită de curtea pe care i-o făcea: era, totuşi, un general adevărat, fie el şi cu mătura aceea idioată crescută pe obraz. Când Varea îl sfătuia, cu delicateţe, să-şi schimbe forma bărbii, generalul începea să se târguiască: sunt gata să fac acest sacrificiu, spunea el, doar în schimbul unor garanţii. Dar Varea nu avea intenţia să-i acorde vreo garanţie.

Cu cinci zile în urmă, Sobolev venise fericit la ea. Primise, în sfârşit, comanda propriului său detaşament: două regimente de cazaci, cu care urma să ia parte la atacul Plevnei, acoperind flancul sudic al corpului de armată. Varea îi urase un start cu noroc. Michel îl luase ca şef al statului său major pe Perepiolkin, exprimându-se în felul următor în legătură cu anostul căpitan:

— M-am dus acolo, m-am văicărit, m-am uitat în ochii lui, şi l-am luat. Şi ce crezi, Varvara Andreevna? Eremei Ionovici o fi el anost, este în schimb priceput. Oricum, făcea parte din Marele Stat-Major. Este cunoscut în Secţia operativă, cei de-acolo îi furnizează informaţii utile. Şi în plus, după câte văd, îmi este devotat, n-a uitat că l-am salvat atunci din mâinile başbuzucilor. Iar eu, păcătosul de mine, cel mai mult preţuiesc la subalterni devotamentul.

Acum Sobolev era ocupat până peste cap, dar după trei zile Serioja Vereşceaghin, ordonanţa lui, îi adusese Varei din partea excelenţei sale un somptuos buchet de trandafiri roşii. Trandafirii rezistau în continuare vajnici ca eroii de la Borodino şi nici gând să se ofilească. Tot cortul era îmbibat de parfumul lor greu, senzual.

În breşa formată după retragerea generalului se repezise, prompt, Zurov, adept convins al asaltului de cavalerie. Varea pufni, amintindu-şi cu câtă viclenie întreprinsese căpitanul acţiunea de recunoaştere prealabilă.

— Adevărată *bellevue*, mademoiselle. O, natura! i se adresase el odată, ieşind din cortul *press-club*-ului, îmbâcsit de fum de ţigară, în urma Varei, care avea de gând să admire asfinţitul.

Şi, fără să piardă tempo-ul, schimbase tema:

— Cumsecade om Erasmus, nu-i aşa? Are un suflet curat ca aşternutul de pat. Şi e un camarad excelent, deşi, sigur, e cam morocănos.

Aici husarul făcuse o pauză, privind-o expectativ cu ochii lui frumoşi, insolenţi. Varea aşteptase urmarea.

— E chipeş, e bruneţel. În uniformă de husar ar arăta de-a dreptul magnific, mutase cu hotărâre Zurov discuţia pe propriul lui teren. Deh, acum arată ca o curcă plouată, dar să-l fi văzut pe Erasmus cel de altădată! Flacără! Uraganul Arabiei!

Varea îl privise neîncrezătoare pe palavragiu, pentru că îi era imposibil să şi-l imagineze uragan al Arabiei pe consilierul titular.

— Şi cum de s-a schimbat într-atât? îl întrebase ea, în speranţa că va afla ceva, cât de mărunt, despre trecutul enigmatic al lui Erast Petrovici.

Dar Zurov ridicase doar din umeri:

— Dracu' ştie. Nu ne-am mai văzut de un an. Vreun amor fatal, fără-ndoială. Căci voi, femeile, ne luaţi pe noi, bărbaţii, drept nişte imbecili fără inimă, pe câtă vreme noi avem inimi ardente, vulnerabile, spuse el şi-şi plecă

ochii cu amărăciune. Când ţi-e zdrobită inima, poţi arăta şi la douăzeci de ani ca un moşneag.

Varea pufni:

— Ei, douăzeci! Nu-ţi stă bine să te întinereşti chiar atât.

— Nu vorbeam despre mine, ci despre Fandorin, îi explică husarul. Are doar douăzeci şi unu de ani.

— Cum, Erast Petrovici? icni Varea. Lasă gluma, douăzeci şi doi de ani am eu.

— Asta spuneam şi eu, se însufleţi Zurov. Dumneata ai nevoie de cineva mai matur, să aibă măcar în jur de treizeci de ani.

Dar ea nu-l mai auzea, uluită de această noutate. Fandorin are doar douăzeci şi unu de ani? Douăzeci şi unu?! Incredibil. De-asta-l numise Kazanzaki *wunderkind*. Ei da, ce-i drept, faţa consilierului era ca de băieţel, dar felul său de a fi, dar privirea lui, dar tâmplele lui cărunte! Ce anume ţi-a presărat atâta promoroacă pe tâmple, Erast Petrovici?

Husarul interpretă în felul lui perplexitatea Varei şi, arborând un aer demn, declară:

— Iată despre ce este vorba. Dacă ştrengarul ăsta de Erasmus mi-a luat-o înainte, mă retrag neîntârziat. Orice ar spune răuvoitorii despre mine, mademoiselle, Zurov este un om cu principii. Nu va atenta niciodată la ceea ce aparţine unui prieten.

— Despre mine vorbeai? se dezmetici Varea. Dacă eu sunt „ceea ce-i aparţine lui Fandorin” nu vei atenta la mine, iar dacă nu, vei atenta? Am înţeles corect?

Zurov jucă puţin, diplomatic, din sprâncene, altminteri fără să se tulbure câtuşi de puţin.

— Îmi aparţin şi îmi voi aparţine întotdeauna doar mie, dar am şi un logodnic, îi replicase cu asprime Varea insolentului husar.

— Am auzit. Dar acel monsieur arestat nu se numără printre prietenii mei, răspunse înveselit căpitanul, şi cu asta misiunea lui de recunoaştere luă sfârşit.

Urmă atacul propriu-zis.

— N-ai vrea să facem un pariu, mademoiselle? Dacă ghicesc cine iese primul din cort, îmi dăruieşti un sărut. Dacă nu ghicesc, mă tund chilug, ca un başbuzuc. Hotărăşte-te! Fireşte, dumneata ţi-ai asuma un risc minim – sunt douăzeci de oameni acolo.

Varei i se lărgiră fără voie buzele într-un zâmbet.

— Şi cine va ieşi?

Zurov îşi compuse o mină gânditoare şi clătină disperat din cap:

— Eh, adio, zulufii mei… Colonelul Sablin. Ba nu. McLaughlin. Nu… Bufetierul Semion, da, el!

Îl apucă un puternic acces de tuse şi, în secunda următoare, bufetierul ieşi grăbit din club, ştergându-şi mâinile de marginea podiovkăi[24] de mătase. Se uită preocupat la cerul senin, mormăi: „Uf, măcar să nu înceapă ploaia”, şi se întoarse în cort fără să arunce măcar o privire spre Zurov.

— Minune, semn divin! exclamă contele şi, netezindu-şi mustăţile, se apropie de Varea, care se prăpădea de râs.

Ea crezuse că husarul o va săruta pe obraz, cum făcea întotdeauna Petea, dar Zurov îi ţintise buzele şi sărutul fusese prelung, neobişnuit, ameţitor.

Într-un sfârşit, simţind că acuşi-acuşi se va sufoca, Varea îl îmbrâncise pe cavalerist şi-şi dusese mâna la inimă.

---

24 Haină bărbătească lungă, cu creţuri în talie (rus.).

— O, să vezi ce palmă-ţi dau, îl ameninţase ea cu voce slabă. Şi doar mă avertizaseră oamenii cumsecade că trişezi.

— Pentru o palmă voi fi nevoit să te provoc la duel. Şi, bineînţeles, voi veni înarmat, toarse contele, holbându-se la ea.

Hotărât lucru, era imposibil să te superi pe el.

În cort îşi vârî feţişoara rotundă Luşka, o fetişcană sperioasă şi neghioabă, care le era surorilor de caritate şi jupânească, şi bucătărească, iar în cazul unei prea mari afluenţe de bolnavi, şi infirmieră.

— Domnişoară, vă aşteaptă un militar, spuse ea într-un suflet. Brunet, cu mustăţi şi cu buchet. Ce să-i spun?

Gândeşti la lup, şi lupu-i la uşă, îşi zise Varea şi zâmbi iarăşi. Tehnica de asediu a lui Zurov o amuza.

— Să aştepte. Ies imediat, spuse ea, dându-şi pătura la o parte.

Dar pe lângă corturile spitalului de campanie, unde totul era pregătit pentru primirea altor răniţi, nu husarul se preumbla, ci un alt curtezan: colonelul Lucan, pomădat şi parfumat peste măsură.

Varea oftă adânc, dar era prea târziu să-l evite.

— *Ravissante comme l'Aurore*[25], spuse el şi dădu să se plece spre mânuţa Varei, dar se îndreptă iute de spate, aducându-şi aminte de manierele femeilor moderne.

Varea îşi înclină capul, refuză florile, privi uniforma sclipind de ceaprazuri aurii a aliatului şi îl întrebă sec:

— Dar ce-i cu dumneata, gătit dis-de-dimineaţă în uniformă de paradă?

— Plec la Bucureşti, particip la Consiliul de Război al înălţimii sale, o informă plin de importanţă colonelul. Am venit să-mi iau rămas-bun şi, cu un drum, să te invit la micul dejun.

Bătu din palme şi de după cotitură îşi făcu apariţia o caleaşcă exagerat de elegantă. Pe capră şedea ordonanţa, într-o uniformă decolorată de atâta spălat, dar cu mănuşi albe.

— Te rog, spuse Lucan înclinându-se, iar Varea, intrigată fără voie, luă loc pe bancheta elastică.

— Dar unde mergem? întrebă ea. La popota ofiţerilor?

Românul doar zâmbi enigmatic, ca şi când ar fi vrut să-şi poarte însoţitoarea cel puţin peste nouă mări şi nouă ţări.

În ultima vreme, colonelul se purtase în general cam ciudat. Stătea pironit, la fel ca înainte, nopţi întregi la masa de joc, dar dacă în primele zile ale nefastei sale cunoştinţe cu Zurov afişa o figură de om hăituit şi nefericit, acum îşi venise definitiv în fire şi, cu toate că pierdea în continuare sume considerabile, nu părea câtuşi de puţin afectat.

— Cum a fost jocul de ieri? îl întrebă Varea, privindu-i atent cearcănele cafenii de sub ochi.

— Fortuna şi-a întors, în sfârşit, faţa spre mine, răspunse el, înseninându-se. Gata cu norocul lui Zurov al dumitale. Ai auzit de legea numerelor mari? Dacă mizezi zi de zi pe sume mari, mai devreme sau mai târziu le recâştigi obligatoriu!

După câte îşi amintea Varea, Petea îi formulase teoria asta întru câtva diferit, dar n-avea rost să pornească o dispută.

— Contele are de partea sa norocul chior, eu – calculul matematic şi o avere uriaşă. Priveşte, zise el şi-şi ridică degetul mic. Mi-am recâştigat inelul de familie. Este un diamant indian de unsprezece carate. Un strămoş de-al meu l-a

---

25 Încântătoare ca zorii de zi (fr.)

adus dintr-o cruciadă.

— Cum, românii au luat parte la cruciade? avu Varea nechibzuinţă să se minuneze, drept care îi fu dat să asculte o întreagă disertaţie privind arborele genealogic al colonelului, arbore care cobora, pare-se, tocmai până la legatul roman Lucan Mauritius Tulla.

Între timp, caleaşca ieşi din perimetrul taberei şi se opri într-o dumbravă umbroasă. Sub un stejar bătrân albea o masă acoperită cu o faţă scrobită, iar pe masă erau atâtea bunătăţi, încât pe Varea o răzbi pe loc foamea. Erau şi brânzeturi franţuzeşti, şi fructe, şi somon afumat, şi jambon trandafiriu, şi raci purpurii, iar într-o găletuşă de argint se aţinea în poziţie de drepţi o sticlă de Lafite.

Trebuia, totuşi, să admită că Lucan avea şi unele calităţi.

Când au ridicat primul pahar, s-a auzit în depărtare un bufnet înăbuşit şi inima Varei se strânse. Cum se putuse oare lăsa distrasă în asemenea hal? Începuse asaltul. Acolo sunt ucişi oameni, răniţii gem, şi ea…

Împingând la o parte, cu un aer vinovat, fructiera cu struguri de culoarea smaraldului, Varea spuse:

— Doamne, dă să meargă totul conform planului.

Colonelul dădu pe duşcă paharul, apoi şi-l umplu imediat la loc. Comentă, mestecând:

— Planul e bun, fireşte. Ca reprezentant personal al înălţimii sale, îl cunosc şi chiar am participat într-o oarecare măsură la elaborarea lui. Manevra de învăluire la adăpostul lanţului de dealuri este deosebit de ingenioasă. Coloanele lui Şahonski şi Veliaminov vor înainta spre Plevna dinspre est. Dinspre sud, micul detaşament al lui Sobolev le va distrage turcilor atenţia asupra sa. Pe hârtie arată bine, mai spuse Lucan, golind paharul. Dar războiul, mademoiselle Varvara, nu este pe hârtie. Iar compatrioţii dumitale n-o să facă nici o scofală.

— Cum asta? exclamă Varea.

Colonelul surâse, ciocănindu-şi cu degetul o tâmplă.

— Eu sunt strateg, mademoiselle, şi văd mai departe decât ofiţerii voştri de la Marele Stat-Major. Aici (şi făcu din cap un semn spre porthartul său) este copia raportului pe care l-am trimis încă de ieri principelui Carol. Prevăd un eşec total al trupelor ruseşti şi sunt convins că înălţimea sa îmi va preţui perspicacitatea după merit. Comandanţii voştri militari sunt prea aroganţi şi îngâmfaţi, îşi supraestimează soldaţii şi îi subestimează pe turci. Ca, de altfel, şi pe noi, pe aliaţii români. Dar nu-i nimic, după lecţia de astăzi, ţarul însuşi ne va ruga să-i venim în ajutor, vei vedea.

Colonelul rupse o bucată zdravănă de Roquefort, iar dispoziţia Varei se strică definitiv.

Previziunile sumbre ale lui Lucan se adeveriră.

În aceeaşi seară, Varea şi Fandorin stăteau pe marginea drumului care ducea spre Plevna, iar pe lângă ei treceau, în şiruri nesfârşite, furgoane cu răniţi. Încă nu se încheiase numărătoarea pierderilor de vieţi omeneşti, dar cei din spital spuneau că fuseseră scoşi din luptă cel puţin şapte mii de militari. Se mai spunea că Sobolev se distinsese în bătălie, atrăgând asupra sa contraatacul turcilor: fără cazacii lui, tragedia ar fi fost de o sută de ori mai devastatoare. Produseseră o mare uimire artileriştii turci, care demonstraseră o precizie satanică şi supuseseră coloanele ruşilor unui tir puternic pe când acestea abia se apropiau, înainte chiar ca batalioanele să se poată desfăşura pentru atac.

Varea îi povestise lui Erast Petrovici cele auzite, însă consilierul titular păstrase tăcerea fie auzise şi el veştile, fie era încă în stare de şoc, n-aveai de unde şti.

Coloana se împotmoli – se desprinsese roata unei căruţe. Varea, care se străduia să se uite cât mai puţin la cei mutilaţi, privi totuşi ceva mai atent în căruţa şchioapă şi scăpă un strigăt: faţa ofiţerului rănit albind neclar în asfinţitul luminos i se părea cunoscută. Se apropie. Întocmai, era colonelul Sablin, unul dintre obişnuiţii clubului. Zăcea fără cunoştinţă, acoperit cu o manta însângerată. Trupul lui părea surprinzător de scurt.

— Un cunoscut? o întrebă felcerul care îl însoţea pe colonel. Un obuz i-a smuls picioarele, praful s-a ales de ele. N-a avut noroc.

Varea se dădu îndărăt spre Fandorin şi izbucni într-un plâns spasmodic, cu sughiţuri.

Plânse îndelung, apoi lacrimile i se uscară, apoi se lăsă răcoarea, dar furgoanele cu răniţi treceau, şi tot treceau.

— Vezi, toţi la club îl socoteau pe Lucan un prostănac, dar uite că s-a dovedit mai deştept decât Kriedener, spuse la un moment dat Varea, căci îi era peste putinţă să mai tacă.

Fandorin o privi întrebător, iar ea îl lămuri:

— Mi-a spus încă de azi-dimineaţă că n-o să iasă nici o scofală. Zicea că amplasamentul trupelor e bun, dar că avem comandanţi proşti. Şi că nici soldaţii noştri nu sunt foarte…

— Aşa a spus? o întrerupse Erast Petrovici. Aha, deci asta era. Dar asta schimbă…

Nu-şi termină vorba, îşi mişcă doar sprâncenele.

— Ce schimbă?

Tăcere.

— Ce schimbă? Ce?

Varea începu să se înfurie.

— Ce stil idiot! Îl spui pe „a” şi nu-l spui pe „b”! Ce-nseamnă asta, la urma urmei?

O încerca dorinţa năprasnică de a-l apuca de umeri pe consilierul titular şi de a-l scutura zdravăn. Ţângău afectat şi prost-crescut! Se crede căpetenia indiană Chingachguk!

— Asta, Varvara Andreevna, se cheamă trădare, îşi dezlipi brusc buzele Erast Petrovici.

— Trădare? Ce fel de trădare?

— O lămurim imediat. Deci, începu Fandorin şi-şi şterse fruntea. Colonelul Lucan, un ins nu tocmai deştept, este singurul care prevede înfrângerea armatei ruse. Asta-i unu. Cunoştea amplasamentul trupelor şi chiar, ca reprezentant al principelui Carol, primise o copie. Asta-i doi. Succesul operaţiunii depindea de manevra secretă de învăluire la adăpostul lanţului de dealuri. Asta-i trei. Coloanele noastre au fost supuse unui puternic tir din partea artileriei turceşti, conform coordonatelor hărţii, sector după sector, din afara câmpului lor vizual direct. Asta-i patru. Concluzia?

— Turcii ştiau dinainte când şi unde să deschidă focul, şopti Varea.

— Iar Lucan ştia dinainte că asaltul va fi sortit eşecului. De fapt, există şi punctul cinci: în ultimele zile, Lucan a avut foarte mulţi bani.

— E un om bogat. Zice că are nu ştiu ce bijuterii de familie, are moşii. Mi-a spus câte ceva, dar n-am prea fost atentă.

— Varvara Andreevna, destul de recent colonelul a încercat să împrumute de la mine trei sute de ruble, după care, în câteva zile, dacă e să-i dăm crezare

lui Zurov, a lăsat la masa de joc aproape cincisprezece mii. Sigur, Ippolit putea să şi exagereze puţin…

— Şi-ncă cum, îl aprobă Varea. Dar Lucan a câştigat într-adevăr foarte mult. Chiar el mi-a spus asta azi, înainte să plece la Bucureşti.

— A plecat?

Erast Petrovici se întoarse cu spatele şi căzu pe gânduri, clătinând la răstimpuri din cap. Varea veni lângă el, mai într-o parte, ca să-i vadă chipul, dar nu remarcă nimic neobişnuit: Fandorin, cu ochii întredeschişi, privea planeta Marte.

— Uite ce e, s-scumpă Varvara Andreevna, începu el să vorbească domol, şi sufletul Varei se încălzi – în primul rând, pentru că era „scumpă”, şi în al doilea, pentru că se bâlbâia din nou. Mă văd nevoit să-ţi cer, totuşi, ajutorul, deşi promisesem că…

— Orice! exclamă cam prea în pripă Varea, şi adăugă: Pentru salvarea lui Petea.

— Excelent.

Fandorin o privi scrutător în ochi.

— Dar e o m-misiune foarte grea şi nu dintre cele mai plăcute. Aş dori să pleci şi dumneata la Bucureşti, să-l găseşti acolo pe Lucan şi să încerci să t-te lămureşti în ceea ce-l priveşte. Să încerci, de pildă, să afli dacă este într-adevăr atât de bogat. Mizează pe îngâmfarea, lăudăroşenia şi p-prostia lui. Doar l-a luat o dată gura pe dinainte. În mod sigur iar se va înfoia în p-pene în faţa dumitale.

Şi Erast Petrovici adăugă, fâstâcit:

— Doar eşti o persoană t-tânără, atrăgătoare…

Tuşi şi se pierdu cu totul, pentru că Varea, de surpriză, scoase un fluierat. Statuia Comandorului scăpase, în sfârşit, un compliment. Sigur, un compliment cam firav – „persoană tânără şi atrăgătoare” –, dar totuşi, totuşi…

Însă Fandorin strică numaidecât totul:

— Se-nţelege, nu se face să călătoreşti singură, şi ar p-părea şi ciudat. Ştiu că şi Paladin are de gând să plece la Bucureşti. Şi, desigur, nu va avea nimic împotrivă să-l însoţeşti.

A, nu, hotărât lucru, ăsta nu-i om, e sloi de gheaţă, îşi zise Varea. Încearcă numai să dezgheţi un asemenea ins! Oare chiar nu vede că francezul îi face curte? Ba vede, vede totul. Cum ar spune Luşka, na-ţi-o frântă că ţi-am dres-o.

Erast Petrovici, se pare, interpretă expresia ei de nemulţumire în felul lui.

— Să nu-ţi faci griji în privinţa banilor. Doar, oricum, ţi se cuvin şi salariu, şi cheltuieli de călătorie, şi altele. Vei primi. Cumpără-ţi de acolo ceva, distrează-te.

— Păi, în compania lui d’Hevrais n-ai cum să te plictiseşti, spuse Varea pe un ton răzbunător.

Capitolul al şaptelea,

ÎN CARE VAREA ÎŞI PIERDE REPUTAŢIA DE FEMEIE RESPECTABILĂ

Informaţia Guberniei Moscova
22 iulie (3 august) 1877

Foileton duminical

„Când preaplecata dumneavoastră slugă a aflat că acest oraş, care în ultimele luni a fost asaltat fără încetare de vizitatori sosiţi din spatele frontului nostru, a fost la vremea lui întemeiat de Vlad, poreclit Ţepeş, cunoscut şi sub numele de Dracula, mi s-au lămurit multe. Înţeleg acum de ce la Bucureşti primeşti în cel mai bun caz trei franci pentru o rublă, de ce un prânz mizer într-o speluncă te costă cât un banchet la „Slavianski Bazar”, iar pentru o cameră de hotel plăteşti cât ai da pentru închirierea Palatului Buckingham. Sug, sug întruna aceşti vampiri blestemaţi sânge rusesc, îşi ling pofticioşi buzele, ba mai şi scuipă din când în când. Cel mai neplăcut este însă că, după alegerea unui prinţ german de rangul trei ca suveran al României, această provincie dunăreană care-şi datorează independenţa exclusiv Rusiei a început să duhnească a *wurst* şi *zülze*[26]. Se topeşte de admiraţie boierimea asta domnitoare în faţa lui Herr Bismarck, iar concetăţeanul nostru rus este tratat aici ca o capră râioasă: îl mulg, dar strâmbă din nas. Ai zice că nu pentru libertatea românilor îşi varsă sângele lui sfânt, pe câmpiile Plevnei...”

Se înşelase Varea, se înşelase amarnic. Călătoria spre Bucureşti fusese teribil de plicticoasă.

În afara francezului, se pregăteau să plece la odihnă în capitala principatului român şi alţi câţiva corespondenţi. Le era tuturor limpede că în următoarele zile, chiar săptămâni, nu se va petrece nimic interesant pe teatrul operaţiunilor de război, că va mai dura o vreme până când trupele ruseşti îşi vor reveni după măcelul de la Plevna, aşa încât pe jurnalişti îi trăgea aţa spre ispitele din spatele frontului.

Pregătirile au durat mult şi n-au putut pleca decât peste trei zile. Pe Varea, doamnă fiind, o instalară în brişca lui McLaughlin, ceilalţi porniră călare, iar pe francez – acesta pusese şaua pe Iatagan, căruia i se urî curând de mersul domol – apucă să-l vadă doar de departe, şi de conversat nu conversă decât cu irlandezul. Acesta dezbătu cu Varea pe toate feţele condiţiile climatice din Balcani, de la Londra şi din Asia Centrală, îi povesti despre construcţia arcurilor de suspensie cu care era înzestrat echipajul său şi îi descrise în amănunt câteva probleme de şah extrem de complicate. Toate acestea îi stricară Varei dispoziţia, şi la popasuri îşi privea morocănoasă voioşii tovarăşi de drum, inclusiv pe d'Hevrais, îmbujorat după câte o scurtă plimbare pe jos.

În cea de-a doua zi a călătoriei – trecuseră deja de Alexandria – situaţia se îmbunătăţi, pentru că Zurov ajunse din urmă cavalcada. Se distinsese în luptă şi, pentru bravura de care dăduse dovadă, Sobolev îl numise aghiotantul său,

26 Cârnaţi şi piftie (germ.).

iar generalul voise chiar să-l propună pentru Ordinul Sf. Ana. Husarul ceruse însă drept compensaţie o permisie de o săptămână „pentru a-şi dezmorţi oasele”, după cum se exprimase el.

La început, căpitanul o distrase pe Varea cu nişte giumbuşlucuri ecvestre de djighit[27]: smulgea din goana calului zurgălăi albaştri, jongla cu monede de aur de un imperial şi galopa în picioare pe şaua calului. Încercase apoi să schimbe locul cu McLaughlin, iar când întâmpinase rezistenţa flegmatică, dar hotărâtă a acestuia, mutase vizitiul, rămas fără grai, pe iapa sa roaibă şi se aşezase el însuşi pe capră, întorcându-şi capul din minut în minut şi amuzând-o pe Varea cu balivernele lui despre propriul lui eroism şi despre uneltirile gelosului Jeromka Perepiolkin, cu care nou-numitul aghiotant era la cuţite. Şi aşa au ajuns la destinaţie.

Aşa cum prevăzuse Erast Petrovici, Varei i-a fost uşor să-l găsească pe Lucan. Urmând instrucţiunile, trase la Hotel „Royal”, cel mai scump din Bucureşti, întrebă la recepţie de colonelul Lucan, aflând astfel că *son excellence* este bine-cunoscut aici: chefuise şi aseară, şi alaltăieri seară la restaurantul hotelului. O va face, fără doar şi poate, şi în această seară.

Mai era mult până la lăsarea serii, aşa că Varea o porni la plimbare pe Calea Mogoşoaiei, o stradă şic, care, după viaţa la cort, i se păru frumoasă aproape ca Nevski Prospekt: echipaje elegante, magazine cu marchize vărgate deasupra vitrinelor, orbitoare frumuseţi orientale, bruneţi chipeşi în veste albastre, albe şi chiar trandafirii, şi uniforme, uniforme, uniforme. Limba rusă şi cea franceză acopereau vădit limba română. Varea bău într-o cafenea adevărată două căni cu cacao, mâncă patru prăjituri şi tocmai era gata să se topească de desfătare, când, lângă o prăvălie de pălării, se privise din întâmplare în vitrina-oglindă şi gemuse, oripilată. Nici nu era de mirare că bărbaţii care treceau pe lângă ea parcă nici n-o vedeau!

Creatura aceea zdrenţăroasă, în rochie albastră de lână şi cu pălărioară decolorată de pai făcea pur şi simplu de ruşine numele de rusoaică. Şi asta în vreme ce pe trotuare hoinăreau fără ţintă nişte messaline dezbrăcate după ultimul răcnet al modei de la Paris!

Varea întârzie îngrozitor la restaurant. Se înţelesese cu McLaughlin să se întâlnească acolo la şapte, şi ea apăruse la nouă. Corespondentul ziarului *Daily Post*, gentleman desăvârşit, acceptase fără murmur acest *rendez-vous* (doar nu se putea duce singură la restaurant, ar fi fost luată drept cocotă), şi nu scoase o vorbă de reproş în legătură cu întârzierea, expresia însă îi era profund nefericită. Nu-i nimic, bunul datornic la plată se cunoaşte. O chinuise tot drumul cu grozavele lui cunoştinţe în materie de meteorologie, acum să tragă ponoasele.

Lucan nu sosise încă la restaurant, aşa că Varea îl rugă pe irlandez, din considerente umanitare, să-i mai explice o dată cum se joacă apărarea persană antică. Irlandezul, care nu remarcase defel schimbarea intervenită în aspectul Varei (şi cheltuise pentru asta şase ceasuri şi aproape toată dispensa de călătorie – şase sute optzeci şi cinci de franci), observă sec că nu cunoaşte o astfel de apărare. Mai spuse că fusese nevoit să se intereseze dacă la această latitudine este întotdeauna atât de cald la sfârşitul lui iulie. Aflase că da, întotdeauna, dar asta era nimic în comparaţie cu arşiţa umedă din Bangalore.

Când, la zece şi jumătate, uşile aurite se deschiseră şi în restaurant îşi

27 La muntenii caucazieni şi la cazaci, călăreţ iscusit (rus.).

făcu apariţia, uşor afumat, descendentul legatului roman, Varea se bucură ca la vederea unei rude apropiate, se înălţă din scaun şi începu să-i facă semne, cu o nedisimulată cordialitate.

Ce-i drept, se ivise şi o complicaţie neprevăzută, sub forma unei şatene durdulii agăţate de braţul colonelului. Complicaţia o privi pe Varea cu vădită ostilitate, iar Varea se fâstâci nu ştiu cum, dar nici nu-i trecuse prin minte că Lucan putea fi şi însurat.

Dar colonelul rezolvă problema cu o hotărâre demnă de un militar: îi dădu însoţitoarei o palmă uşoară ceva mai jos de locul unde-i începea trena somptuoasă, iar şatena, după ce-i şuieră ceva otrăvit, se îndepărtă indignată. Se pare, totuşi, că nu-i e soţie, îşi zise Varea şi se fâstâci şi mai tare.

— Floricica noastră de câmp şi-a deschis petalele şi s-a dovedit a fi un splendid trandafir! răcni Lucan şi se năpusti spre Varea, traversând iute întreaga sală. Ce rochie! Ce pălărie! Doamne, am nimerit oare pe Champs Elysées?

Filfizon şi vulgar, dar e totuşi plăcut să auzi asemenea cuvinte. Varea chiar îi permise să-şi lipească buzele de mâna ei, renunţând de bunăvoie la principii în numele cauzei. Colonelul se înclină cu bunăvoinţă neglijentă în faţa irlandezului (acesta nu-i era rival) şi, fără să aştepte vreo invitaţie, se aşeză la masa lor. Varei i se păru că şi McLaughlin se bucură de întâlnirea cu românul. Te pomeneşti că se săturase de discuţiile pe tema condiţiilor climaterice? Aş, de unde!

Chelnerii debarasau deja masa de ibricul de cafea şi prăjiturelele comandate de zgârcitul corespondent şi cărau pe ea vin, dulciuri, fructe, brânzeturi.

— Nu vei uita Bucureştiul! îi promise Lucan. În acest oraş, totul îmi aparţine!

— În ce sens? îl întrebă irlandezul. Posezi în acest oraş valori imobiliare consistente?

Românul nu-l învrednici cu un răspuns.

— Felicită-mă, mademoiselle. Raportul meu a fost apreciat după merit şi mă aştept foarte curând la o avansare.

— Ce raport? se interesă iarăşi McLaughlin. Ce avansare?

— Întreaga Românie aşteaptă o avansare, rosti Lucan pe un ton solemn. Acum este absolut limpede că împăratul rus a supraestimat puterea armatei sale. Ştiu din surse demne de încredere, continuă el, îşi coborî teatral vocea şi se aplecă spre Varea, gâdilându-i obrazul cu mustaţa-i frizată, că generalul Kriedener va fi îndepărtat de la comanda Diviziei de Vest, iar la comanda trupelor care asediază Plevna se va afla principele nostru, Carol.

McLaughlin îşi scoase carneţelul din buzunar şi începu să noteze.

— Nu ţi-ar face plăcere să pornim într-o mică plimbare prin Bucureştiul nocturn, mademoiselle Varvara? îi şopti Lucan la ureche, profitând de pauză. Îţi voi arăta lucruri pe care nu le poţi vedea în plicticoasa voastră capitală nordică. Vei rămâne cu amintiri de neşters, ţi-o jur.

— Este decizia împăratului rus, sau pur şi simplu o dorinţă a principelui Carol? întrebă, pedant, jurnalistul.

— Dorinţele înălţimii sale sunt prea îndeajuns, îl repezi colonelul. Fără România şi fără glorioasa ei armată de cincizeci de mii de oşteni, ruşii sunt neputincioşi. O, domnule corespondent, ţara mea are în faţă un viitor măreţ. Curând, foarte curând principele Carol va deveni rege. Iar plecata dumitale slugă, adăugă el, adresându-i-se Varei, va ajunge o persoană extrem de importantă. Poate chiar senator. Perspicacitatea pe care am dovedit-o a fost

apreciată după merit. Deci, cum rămâne cu mica noastră plimbare? Insist.

— Mă mai gândesc, promise ea vag, chibzuind cum să orienteze conversaţia pe făgaşul dorit.

În clipa aceea, în restaurant îşi făcură apariţia Zurov şi d'Hevrais – total inoportun din punctul de vedere al misiunii, dar Varea se bucură oricum: în prezenţa lor, zelul lui Lucan se va mai domoli.

Urmărindu-i direcţia privirii, colonelul mormăi nemulţumit:

— Hotărât lucru, „Royal"-ul se transformă, zău aşa, într-o curte de trecere. Trebuia să ne aşezăm într-un separeu.

— Bună seara, domnilor, îşi salută Varea cunoştinţele. Bucureştiul e un oraş mic, nu credeţi? Colonelul tocmai se lăuda cu perspicacitatea de care a dat dovadă. A prevăzut că asaltul Plevnei se va sfârşi dezastruos.

— Chiar aşa? întrebă d'Hevrais, privindu-l cu luare-aminte pe Lucan.

— Ei, dar arăţi magnific, Varvara Andreevna, spuse Zurov. Ce beţi aici, Martell? Băiete, mai adu nişte pahare!

Românul sorbi din coniac şi îi măsură pe amândoi cu o privire mahmură.

— Cui i-a făcut această previziune? Când? întrebă McLaughlin, mijindu-şi ochii.

— În raportul înaintat suveranului său, îl lămuri Varea. Iar acum, perspicacitatea colonelului este apreciată după merit.

— Serviţi-vă, domnilor, beţi, îi invită Lucan printr-un gest larg şi se ridică brusc de la masă. Domnişoara Suvorova şi cu mine vom face o plimbare cu trăsura. Mi-a promis.

D'Hevrais îşi înălţă sprâncenele a mirare, iar Zurov exclamă incredul:

— Ce aud, Varvara Andreevna? Mergi cu Lucan?

Varea era pe punctul să intre în panică. Dacă mergea cu Lucan, îşi distrugea pe veci reputaţia, şi-apoi nici nu ştia cum se va sfârşi plimbarea. Dacă îl refuza, compromitea misiunea.

— Mă întorc imediat, domnilor, rosti ea cu voce stinsă şi păşi iute-iute spre ieşire – trebuia să-şi adune gândurile.

În foaier, lângă oglinda înaltă în ramă de bronz bogat ornamentată, se opri şi-şi duse mâna la fruntea înfierbântată. Ce să facă? Să urce la ea în cameră, să se închidă pe dinăuntru şi să nu răspundă. Iartă-mă, Petea! Domnule consilier titular, nu mă chinui, Varea Suvorova nu are stofă de spion.

Uşa scârţâi ameninţător şi în oglindă, chiar în spatele ei, răsări faţa roşie, furioasă a colonelului.

— Să mă ierţi, mademoiselle, dar cu Mihai Lucan nu te porţi aşa. Dumneata mi-ai făcut, într-un anume fel, avansuri, şi acum ţi s-a năzărit să mă dezonorezi în public? Nu ţi-ai găsit omul! Aici nu eşti la *press-club*, ci la mine acasă!

Din curtoazia viitorului senator nu rămăsese nici urmă. Ochii căprui cu irizări aurii aruncau fulgere.

— Să mergem, mademoiselle, echipajul aşteaptă.

Şi pe umărul Varei se lăsă o mână negricioasă, hirsută, cu degete neobişnuit de puternice, ca din fier forjat.

— Ţi-ai pierdut minţile, colonele! Nu sunt curtezană! strigă Varea privind de jur-împrejur.

În foaier era destul de multă lume, majoritatea bărbaţi în sacouri de vară şi ofiţeri români. Urmăreau cu interes scena picantă, dar nu păreau că ar avea de gând să sară în apărarea unei doamne (dar, de fapt, era oare o doamnă?)

Lucan spuse ceva pe româneşte, iar spectatorii izbucniră în râs, plini de înţelegere.

— Hei, ai băut prea mult, Marusia? o întrebă ruseşte unul din ei, şi ceilalţi se înveseliră mai abitir.

Colonelul o cuprinse autoritar de talie pe Varea şi o conduse spre ieşire cu atâta dibăcie, încât ei îi era imposibil să se împotrivească.

— Eşti un ticălos! strigă Varea şi vru să-l plesnească peste obraz, el însă reuşi să-i prindă încheietura mâinii.

Faţa lui, care se apropiase de a ei, duhnea a alcool şi odicolon. „O să vomit de greaţă”, gândi speriată Varea.

Dar în secunda următoare, încleştarea în care o prinseseră mâinile colonelului slăbi de la sine. Mai întâi se auzi un plesnet zdravăn, apoi un trosnet sonor, şi prigonitorul Varei zbură până-n perete. Un obraz îi era stacojiu din cauza palmei primite, celălalt îi era alb din pricina unei sănătoase lovituri de pumn. La doi paşi de el, umăr la umăr – d’Hevrais şi Zurov. Corespondentul îşi scutura uşor degetele mâinii drepte, husarul îşi mângâia pumnul mâinii stângi.

— A trecut pisica neagră printre aliaţi, constată Ippolit. Şi e doar începutul. Nu scapi numai cu o chelfăneală, Luca. Pentru asemenea conduită faţă de o doamnă trebuie să te alegi cu pielea găurită.

D’Hevrais nu spuse nimic, îşi scoase doar mănuşa albă şi îl plesni cu ea pe colonel peste obraz.

Cu capul încă tremurându-i, Lucan se îndreptă de spate, îşi şterse fălcile. Îl privi pe unul, apoi pe celălalt. Pe Varea o mira cel mai mult faptul că toţi trei, pare-se, uitaseră cu desăvârşire de existenţa ei.

— Sunt provocat la duel? întrebă românul, picurând rar, răguşit, ca printr-un mare efort cuvintele franţuzeşti. Cu amândoi odată? Sau, totuşi, pe rând?

— Alege-l pe cel care-ţi place mai mult, îi aruncă sec d’Hevrais. Şi dacă ai noroc cu primul, vei avea de a face cu al doilea.

— O, nu, se indignă contele. Aşa nu merge. Eu am spus primul de pielea găurită, cu mine se va duela. Cu pistolul.

— Cu pistolul? rânji dezagreabil Lucan. A, nu, domnule trişor, eu aleg arma. Ştiu perfect că şi dumneata, şi domnul scrib sunteţi ţintaşi de elită. Dar ne aflăm în România şi aici ne vom duela în stilul nostru, valah.

Se întoarse spre spectatori, le strigă ceva şi câţiva ofiţeri români îşi scoaseră cu promptitudine săbiile din teacă, întinzându-le cu mânerele înainte.

— Îl aleg pe monsieur jurnalist, pocni colonelul din degete şi apucă mânerul propriei sale săbii.

Se trezise din beţie şi se înviora văzând cu ochii.

— Luaţi oricare dintre săbii şi poftiţi în curte. Mai întâi te voi străpunge pe dumneata, apoi îi voi tăia urechile domnului duelgiu.

Mulţimea spectatorilor lărmui aprobator, cineva chiar strigă „Bravo!”

D’Hevrais ridică din umeri şi luă sabia care se afla cel mai aproape de el.

McLaughlin împinse la o parte mulţimea de gură-cască şi strigă:

— Încetaţi! Charles, ţi-ai ieşit din minţi? E absurd! O să te ucidă! Lupta cu sabia e sport balcanic, tu nu-l stăpâneşti!

— Am studiat lupta cu floreta, iar sabia e aproape la fel, răspunse netulburat francezul, cântărind sabia în mână.

— Domnilor, nu faceţi asta, îşi recăpătă Varea în sfârşit graiul. Totul e din pricina mea. Colonelul a întrecut puţin măsura la băutură, dar nu a vrut să mă jignească, sunt sigură! Ci încetaţi odată, la urma urmei e ridicol! Vă daţi seama în ce situaţie mă puneţi?

Vocea îi tremura jalnic; în zadar însă, rugăminţile nu-i erau auzite.

Haita aceea de bărbaţi, fără să arunce măcar o privire doamnei care

fusese la originea întregii dispute, o porni discutând aprins pe coridor, spre micuţa curte interioară. Doar McLaughlin rămăsese cu Varea.

— E absurd, spuse el mâniat. Ce floretă? Eu am văzut cum mânuiesc românii sabia. Aici nu se porneşte din poziţia a treia şi nu se declară *en garde*! Te taie-n felii ca pe-un caltaboş. A, ce condei se prăpădeşte, şi în ce fel idiot! Totul din cauza înfumurării lui tipic franţuzeşti. Dar nici curcanului de Lucan n-o să-i fie moale. O să intre la pârnaie şi o să zacă acolo până la amnistia din cinstea victoriei. La noi, de pildă, în Britania…

— Doamne, Dumnezeule, ce-i de făcut! îngăima pierdută Varea, fără să-l asculte. Numai eu sunt de vină.

— Cochetăria, domnişoară, este un mare păcat, îi dădu dreptate irlandezul cu neaşteptată uşurinţă. Încă de pe vremea războiului troian…

Din curte răzbătu un urlet unanim emis de un cor de voci bărbăteşti.

— Ce se întâmplă acolo? Nu cumva totul s-a sfârşit? întrebă Varea, ducându-şi mâna la inimă. Cum, atât de repede! Coboară acolo, Seamus, vezi ce se-ntâmplă. Te implor!

McLaughlin amuţise, ascultând cu atenţie. Pe faţa lui blajină încremenise o expresie alarmată. Era clar că McLaughlin nu avea nici un chef să iasă în curte.

— Ce mai aştepţi, îl zori Varea. Poate are nevoie de îngrijiri medicale! Of, ce om eşti!

O luă la goană pe coridor, dar în întâmpinarea ei se ivi Zurov, zornăind din pinteni.

— Mare păcat, Varvara Andreevna! strigă el încă de departe. Ce pierdere ireparabilă!

Varea se lipi, pierită, de perete; bărbia îi tremura.

— Cum am putut noi, ruşii, să abandonăm tradiţia duelului cu sabia! continuă să se lamenteze Ippolit. Un sport atât de frumos, de spectaculos, de impresionant! Nu ca la noi, poc-poc, şi gata! Pe când cu sabia e un întreg balet, un poem, fântâna din Bahcisarai!

— Lasă trăncăneala, Zurov! strigă printre suspine Varea. Spune clar ce s-a-ntâmplat acolo!

— O, asta trebuia văzut, spuse căpitanul, privindu-i entuziasmat pe Varea şi pe McLaughlin. Totul s-a terminat în zece secunde. Deci, aşa. Curticică mică, întunecoasă. Dale de piatră, lumina felinarelor. Noi, spectatorii, sus, la galerie. Jos – doar ei doi, d'Hevrais şi Lucan. Aliatul face nişte volte, îşi agită sabia, schiţează în aer nişte opturi, aruncă şi taie-n două o frunză de stejar. Publicul e-n delir, aplaudă. Francezul stă pur şi simplu, aşteaptă ca păunul nostru să-şi termine spectacolul. Apoi, Lucan, hop înainte şi face cu sabia uite-aşa, o cheie sol în văzduh, iar d'Hevrais, fără să se clintească din loc, doar se dă un pic pe spate, evită lovitura şi, fulgerător – eu, unul, nici n-am apucat să văd în ce fel –, a şfichiuit din săbiuţa lui drept în gâtlejul românului, chiar cu vârful. Românul a început să bolborosească, s-a prăbuşit cu faţa la pământ, a zvâcnit puţin din picioare şi gata, şi-a încheiat socotelile cu viaţa. Sfârşitul duelului.

— Ai verificat? E mort? îl întrebă repede irlandezul.

— Mai mort de-atât nu se poate, îl asigură husarul. I-a curs la sânge cât să umple lacul Ladoga. Varvara Andreevna, dar cât te-a tulburat vestea! Eşti atât de palidă! Sprijină-te de mine.

Şi o cuprinse prompt de mijloc, ceea ce, în împrejurarea dată, se vădi chiar oportun.

— Şi d'Hevrais? îngăimă ea.

Zurov îşi furişă ca din întâmplare mâna mai sus de talie şi o informă dezinvolt:

— Ce-i cu el? S-a dus să se predea la comandament. E clar, acolo n-o să-l mângâie pe creştet pentru asta. N-a trimis pe lumea cealaltă te miri ce iuncheraş, ci ditamai colonelul. Îl vor retrimite în Franţa – asta, în cel mai bun caz. Stai să-ţi deschei un năsturaş, să respiri mai în voie.

Varea nu vedea şi nu auzea nimic. Am fost acoperită de ruşine, gândea ea, mi-am pierdut pe veci reputaţia de femeie respectabilă. M-am jucat cu focul, am făcut-o pe spioana şi am dat de belea. Sunt o proastă frivolă, iar bărbaţii sunt nişte fiare. Din cauza mea a fost ucis un om. Şi nici pe d'Hevrais n-am să-l mai văd. Şi, lucrul cel mai cumplit, s-a rupt firul care ducea spre păianjenul inamic.

Ce-o să spună Erast Petrovici?

Capitolul al optulea,

ÎN CARE VAREA VEDE ÎNGERUL MORŢII

Buletin guvernamental (Sankt-Petersburg),
30 iulie (11 august) 1877

> „Fără a ţine seama de crizele chinuitoare de gastrită epidemică şi dizenterie, suveranul şi-a petrecut ultimele zile vizitând spitalele pline până la refuz cu bolnavi de tifos şi cu răniţi. Maiestatea Sa Imperială manifestă atâta sinceră afecţiune faţă de cei aflaţi în suferinţă, încât ţi se-ncălzeşte fără voie inima la vederea acestor scene. Soldaţii se reped la daruri ca nişte copii şi se bucură cu atâta naivitate! Nu o dată autorului acestor rânduri i-a fost dat să vadă minunaţii ochi albaştri ai suveranului umeziţi de lacrimi. Nu poţi asista la asemenea scene fără un sentiment aparte de pioasă emoţie.”

Erast Petrovici spuse următoarele:

— Ai z-zăbovit cam multişor, Varvara Andreevna. Ai pierdut multe evenimente interesante. Imediat după primirea t-telegramei dumitale, am dispus o percheziţie amănunţită a cortului şi a efectelor personale ale celui ucis. Nu s-a găsit nimic demn de interes. Alaltăieri însă au sosit de la Bucureşti documentele găsite asupra lui Lucan. Şi ce c-crezi?

Varea îşi ridică ochii cu sfială, privindu-l pentru prima oară drept în faţă pe consilierul titular. Nu citi în privirea lui Fandorin compasiune sau, ceea ce ar fi fost şi mai rău, dispreţ. Citi doar concentrare şi, poate, o uşoară surescitare. Sentimentului de uşurare îi luă imediat locul cel de ruşine: trăsese de timp, temându-se să se întoarcă în tabără, îşi bocise fără noimă preţioasa *renommée* şi, în egoismul ei, îşi uitase cu totul misiunea.

— Vorbeşte odată! îl zori ea pe Fandorin, care urmărea cu interes lăcrămioara ce luneca încet pe obrazul Varei.

— Ai generozitatea să m-mă ierţi pentru că te-am amestecat în istoria asta, rosti cu un aer vinovat Erast Petrovici. Mă aşteptam la orice, d-dar la aşa ceva…

— Ce-ai descoperit în documentele lui Lucan? îl întrerupse furioasă Varea, simţind că, dacă discuţia nu îşi schimbă imediat făgaşul, va izbucni sigur în plâns.

Interlocutorul ei fie sesiză existenţa unei asemenea posibilităţi, fie consideră tema epuizată, oricum, nu se adânci în consideraţiuni privind episodul bucureştean.

— Nişte notiţe extrem de interesante. Uite, priveşte-le.

Scoase din buzunar un carneţel foarte cochet, legat în brocart, şi îl deschise la o pagină unde era pus un semn de carte. Varea parcurse în fugă o coloană de cifre şi litere:

19 = Z – 1500
20 = Z – 3400 – i
21 = J + 5000 Z – 800
22 = Z – 2900
23 = J + 5000 Z – 700

24 = Z – 1100
25 = J + 5000 Z – 1000
26 = Z – 300
27 = J + 5000 Z – 2200
28 = Z – 1900
29 = J + 15000 Z + i

Le mai citi o dată, mai cu luare-aminte, apoi încă o dată. Îşi dorea nespus ca mintea ei să dea dovadă de agerime.

— E un cifru? De fapt, nu, numerotarea este consecutivă… O listă? Numerele regimentelor? Numărul de soldaţi? Poate cifra pierderilor de vieţi omeneşti şi cea a completărilor? turui ea, încreţindu-şi fruntea. Aşadar, Lucan a fost, totuşi, spion? Dar ce înseamnă literele astea – Z, J, i? Sau poate e vorba de nişte formule, ori de nişte ecuaţii?

— Îl flatezi pe răposat, Varvara Andreevna. Totul este infinit mai simplu. Chiar dacă ar fi vorba de nişte ecuaţii, ar fi o nimica toată. Ce-i drept, ar avea totuşi o necunoscută.

— Doar una? întrebă uimită Varea.

— Priveşte mai atent. În prima c-coloană sunt, bineînţeles, date calendaristice. După ele Lucan a pus semnul „egal”. Din 19 până pe 29 iulie, după calendarul occidental. Cu ce s-a ocupat colonelul în toată această perioadă?

— De unde să ştiu eu? Doar nu l-am urmărit.

Varea se mai gândi o clipă, apoi spuse:

— Păi, se ducea probabil la statul-major, sau inspecta poziţiile.

— Nu l-am văzut niciodată pe Lucan inspectând poziţiile. L-am văzut de fapt într-un singur loc.

— La club?

— Întocmai. Şi cu ce se ocupa el acolo?

— Păi, cu nimic, juca întruna cărţi.

— B-bravo, Varvara Andreevna. Varea mai privi o dată lista.

— Aha, deci ţinea contabilitatea banilor de la jocul de cărţi! După Z e minus, după J e întotdeauna plus. Deci, cu litera Z nota pierderile, iar cu J câştigurile? Atâta tot? întrebă Varea ridicând decepţionată din umeri. Şi care-i spionajul aici?

— Dar nici n-a fost vorba de spionaj. Spionajul este o artă de elită, aici avem de-a face cu o c-corupţie elementară şi cu trădare. La 19 iulie, în ajunul primului asalt asupra Plevnei, a apărut la club duelgiul Zurov, şi Lucan a început să joace cărţi.

— Aşadar, Z este Zurov? exclamă Varea. Stai puţin…

Varea începu să şoptească, privind cifrele:

— Patruzeci şi nouă… ţinem şapte… o sută patru… şi făcu totalul: A pierdut la Zurov 15 800. Parcă ar coincide, Ippolit a spus şi el ceva despre cincisprezece mii. Totuşi, ce înseamnă „i”?

— P-presupun că este faimosul inel. Pe 20 iulie, Lucan l-a pierdut, iar pe 29 iulie l-a recâştigat.

— Şi totuşi, cine e „J”? întrebă Varea, ştergându-şi fruntea. Printre jucători parcă nu era nimeni cu iniţiala „J”. Lucan a câştigat de la persoana asta… M-mm… Oho! Treizeci şi cinci de mii! Nu ţin minte să fi câştigat colonelul sume atât de mari. S-ar fi lăudat precis.

— În acest caz, nu avea cu ce să se laude. Nu e vorba de câştiguri, sunt onorarii plătite pentru trădare. P-prima oară enigmaticul „J” i-a înmânat

colonelului banii în ziua de 21 iulie, când Zurov l-a bătut măr pe Lucan la cărţi. În continuare, răposatul a primit de la misteriosul său patron câte c-cinci mii – pe 23, pe 25 şi pe 27, adică din două-n două zile. Asta i-a şi îngăduit să continue jocul cu Ippolit. Pe 29 iulie, Lucan a primit cincisprezece mii odată. Întrebarea este: De ce atât de m-mult şi de ce tocmai pe 29 iulie?

— A trădat amplasamentul trupelor noastre la al doilea asalt asupra Plevnei! exclamă Varea. Asaltul acela dezastruos a avut loc a doua zi, pe 30 iulie!

— Din nou, bravo! Iată deci secretul p-perspicacităţii lui Lucan şi al surprinzătoarei p-precizii a artileriştilor turci, care au deschis focul asupra coloanelor noastre încă de când erau în marş, pe coordonate exacte.

— Dar cine este acest „J”? Chiar nu bănuieşti pe nimeni?

— Cum nu, bombăni nedesluşit Fandorin. B-bănuiesc… Totuşi, deocamdată încă nu am pus toate elementele cap la cap.

— Deci, trebuie găsit acest „J”, şi Petea va fi eliberat, Plevna va fi cucerită şi războiul va lua sfârşit?

— Lanţul dumitale logic nu este ireproşabil, dar este, în principiu, corect.

Varea nu se încumetă să-şi facă apariţia la clubul presei în seara aceea. În mod sigur toţi o socoteau vinovată de moartea lui Lucan (doar ei nu aveau de unde să ştie despre trădarea colonelului) şi de expulzarea lui d’Hevrais, pe care-l îndrăgiseră cu toţii. Francezul nu revenise de la Bucureşti în tabără. După cum îi spusese Erast Petrovici, duelgiul fusese arestat şi i se ordonase să părăsească în douăzeci şi patru de ore teritoriul Principatului Român.

În speranţa de a-l întâlni pe Zurov, sau măcar pe McLaughlin, ca să afle de la ei cât de aspru condamnă opinia publică o criminală ca ea, biata Varea hălăduia în preajma cortului împestriţat de steguleţe multicolore, ţinându-se la o distanţă de cam o sută de paşi de club. N-avea unde merge, asta era limpede, iar în cortul ei tare nu-i venea să mai stea. Acolo, surorile de caritate, nişte fiinţe minunate, dar mărginite, aveau să delibereze iarăşi care dintre medici este adorabil şi care-i detestabil, şi dacă Strumpf, locotenentul ciung din salonul numărul şaisprezece, a vorbit serios când a cerut-o de nevastă pe Nastea Preanişnikova.

Pologul cortului se clătină şi Varea zări o siluetă mică şi îndesată în uniformă albastră de jandarm şi se întoarse iute cu spatele, prefăcându-se că admiră priveliştea, de care i se făcuse lehamite, a cătunului Bogot, care găzduia statul-major al comandantului-şef al armatei. Se pune întrebarea: unde este dreptatea? Un mârşav intrigant, un opricinic precum Kazanzaki poate merge fără probleme la club, şi ea, care în fond era victima nevinovată a împrejurărilor, se învârte fără rost pe drumul ăsta prăfos ca un câine vagabond. Varea scutură indignată din cap şi hotărî să pornească totuşi spre cortul ei, dar auzi în spate vocea insinuantă a odiosului grec:

— Doamnă Suvorova! Ce surpriză plăcută! Varea se întoarse şi-şi compuse o grimasă dezagreabilă, convinsă fiind că, după această politeţe care nu-i stătea în fire locotenent-colonelului, va urma neîntârziat muşcătura de şarpe. Kazanzaki o privea cu buzele groase lăţite într-un zâmbet, cu o căutătură stranie, aproape linguşitoare.

— Toată lumea la club vorbeşte numai despre dumneavoastră. Sunteţi aşteptată cu nerăbdare. Vedeţi dumneavoastră, nu în fiecare zi îşi încrucişează bărbaţii spadele pentru o femeie frumoasă, mai ales cu urmări fatale.

Varea se încruntă, cu atenţia încordată, aşteptând să i se dezvăluie dedesubtul urzelii, dar jandarmul zâmbi şi mai dulce.

— Contele Zurov ne-a descris chiar adineaori în culori foarte pitoreşti întreaga escapadă, apoi şi articolul de astăzi…

— Ce articol? se sperie de-a binelea Varea.

— Ei, cum asta, d’Hevrais al nostru, căzut în dizgraţie, s-a dezlănţuit în *Revue Parisienne* pe o întreagă coloană, în care descrie duelul. În stil romantic. Iar la dumneavoastră se referă numindu-vă exclusiv *la belle m-lle S*.

— În acest caz, nimeni nu mă învinovăţeşte? întrebă Varea cu glasul tremurând.

Kazanzaki îşi săltă puţin sprâncenele peste măsură de stufoase:

— Poate doar McLaughlin şi Eremei Ionovici. Dar se ştie că primul este un morocănos fără pereche, iar al doilea călătoreşte arareori, poate numai împreună cu Sobolev. Că veni vorba, după ultima bătălie Perepiolkin s-a ales cu Ordinul Sf. Gheorghe. Şi pentru care merite, mă rog? Iată ce înseamnă să fii în locul potrivit, la momentul potrivit!

Locotenent-colonelul plescăi gelos din buze şi trecu, precaut, la tema principală:

— Toţi se chinuiau să ghicească unde-a dispărut eroina noastră. Când colo, ea era ocupată cu rezolvarea unor importante misiuni de stat. Ei, şi ce se mai coace în mintea abilului nostru domn Fandorin? Ce ipoteze are în legătură cu misterioasele notiţe ale lui Lucan? Nu fiţi surprinsă, Varvara Andreevna, sunt la curent. Conduc, totuşi, Secţia specială.

Aha, asta era, îşi zise Varea, privindu-l pe sub sprâncene. Exact cum credea. Ia uite la el, isteţul, vrea ideile mură-n gură!

— Erast Petrovici mi-a spus câte ceva, dar mare lucru n-am înţeles, îl informă ea, fluturându-şi inocent genele. Nu ştiu care „Ze”, nu ştiu care „Je”. Mai bine întrebaţi-l chiar dumneavoastră pe domnul consilier titular. În orice caz, Piotr Afanasievici Iablokov nu este cu nimic vinovat, asta e acum limpede.

— Poate că de trădare nu e vinovat, dar de neatenţie criminală precis este, răspunse el şi vocea îi zăngăni iar ca oţelul, în stilu-i cunoscut. Deocamdată, logodnicul domniei voastre să mai stea acolo, n-avem ce-i face.

Kazanzaki schimbă însă imediat tonul, amintindu-şi, pesemne, că astăzi avea de jucat alt rol.

— Se va rezolva totul. Eu, Varvara Andreevna, nu sunt o persoană ambiţioasă şi sunt gata oricând să-mi recunosc greşeala. Să-l luăm şi pe incomparabilul monsieur d’Hevrais. Da, recunosc, l-am interogat, l-am suspectat, dar existau temeiuri pentru asta. Din pricina faimosului interviu cu acel colonel turc, comandamentul nostru a făcut o greşeală, au murit oameni. Am pornit de la ipoteza că Ali bei, colonelul turc, era un personaj imaginar, inventat de francez fie din vanitate reportericească, fie din alte raţiuni, nu tocmai nevinovate. Acum îmi dau seama că am fost nedrept.

Kazanzaki îşi coborî vocea şi spuse pe un ton confidenţial:

— Am primit informaţii de la agenţii noştri din Plevna. În cercul apropiaţilor lui Osman paşa există, într-adevăr, un anume Ali bei, care este ceva între asistent şi consilier al paşei. Nu se arată aproape deloc în lume. Omul nostru l-a zărit o singură dată, n-a observat decât o barbă neagră şi stufoasă şi nişte ochelari negri. D’Hevrais, de altfel, a amintit şi el despre barbă.

— Barbă, ochelari? întrebă Varea, coborând şi ea vocea. Nu cumva e chiar domnul acela, cum îl cheamă, Anwar efendi?

— Ss-st! sâsâi Kazanzaki privind în jur, şi continuă încă mai încet: Sunt convins că el e. Este un domn foarte şiret. L-a jucat pe degete cu multă abilitate pe corespondentul nostru. Auzi la el, n-avem decât trei şatre de soldaţi, cică, forţele principale nu vor sosi curând. A fost o prelucrare destul de

simplă, dar elegantă. Iar noi, dobitocii, am înghiţit pe loc momeala.

— Totuşi, dacă nu d'Hevrais este vinovat de eşecul primului atac, iar Lucan, pe care el l-a ucis, a fost trădătorul, înseamnă că jurnalistul a fost expulzat pe nedrept, nu? întrebă Varea.

— Aşa s-ar zice. A avut ghinion, săracul, zise locotenent-colonelul dând din mână şi apropiindu-se mai mult de Varea. Vedeţi bine, Varvara Andreevna, cât sunt de sincer cu dumneavoastră. La urma urmei, v-am dezvăluit o informaţie secretă. Iar dumneavoastră nu vreţi să-mi spuneţi un fleac acolo. Mi-am copiat lista aceea din carneţel, de trei zile-mi bat capul – nimic. Am crezut iniţial că e vorba de un cifru. Dar nu prea aduce a cifru. Lista cu numerele regimentelor, sau deplasarea lor? Pierderile de vieţi omeneşti şi completarea trupelor? Ei hai, spuneţi-mi, la ce concluzie a ajuns Fandorin?

— Vă voi spune doar atât: totul este infinit mai simplu, îi aruncă dispreţuitoare Varea şi, îndreptându-şi pălăria, o porni cu pas uşor spre club.

Pregătirile pentru cel de-al treilea asalt al redutei Plevna au durat întreaga toridă lună august. Deşi aceste preparative erau învăluite în cel mai strict secret, în tabără se discuta deschis că bătălia va avea loc numai şi numai pe 30 august, ziua onomastică a Maiestăţii Sale. Infanteria şi cavaleria făceau din zori şi până seara manevre comune pe colinele şi dealurile din împrejurimi, pe drumuri treceau zi şi noapte spre front transporturi de artilerie de câmp şi de asediu. Ţi-era mai mare jalea să-i priveşti pe bieţii soldaţi sleiţi de puteri, în tunici leoarcă de sudoare şi cu chipie cenuşii de atâta praf, puse peste batiste care să-i apere de soare; altminteri, însă, domnea o stare de spirit vesel-războinică: gata, adică, are şi răbdarea noastră un capăt, ruşii se urnesc ei mai greu, dar apoi se mişcă rapid, strivim noi musca asta pisăloagă de Plevna cu toată forţa labei noastre de urs.

Şi la club, şi la popota ofiţerilor, unde lua masa Varea, se transformaseră toţi ca unul în strategi: desenau schiţe, turuiau la nume de paşi turci, îşi dădeau cu părerea de unde anume va fi declanşată ofensiva principală. De câteva ori trecuse pe-acolo şi Sobolev, dar păstra distanţa, misterios şi rece, nu mai juca şah, iar pe Varea o privea în treacăt, plin de demnitate, şi nu se mai plângea de soarta-i ticăloasă. O cunoştinţă de la statul-major îi şoptise că, în iminentul asalt, general-maiorului i se va încredinţa dacă nu rolul-cheie, oricum unul foarte important şi că are deja sub comanda lui două brigăzi întregi şi un regiment. În sfârşit, Mihail Dmitrievici era apreciat la justa-i valoare.

În jur domnea o atmosferă însufleţită, iar Varea se străduia din răsputeri să se lase pătrunsă de optimismul general, dar nu izbutea cu nici un chip. Sincer vorbind, o plictiseau de moarte discuţiile despre rezerve, dislocări de trupe şi linii de comunicaţii. Pe Petea tot nu avea voie să-l viziteze, Fandorin umbla mai sumbru ca noaptea şi-i răspundea la întrebări printr-un mârâit confuz, Zurov îşi făcea apariţia doar însoţindu-şi patronul, o privea pe Varea cu o căutătură de lup captiv, se uita cu o expresie jalnică la bufetierul Semion, dar cărţi nu mai juca şi nici vin nu cerea. În detaşamentul lui Sobolev domnea o disciplină de fier. Husarul se plângea în şoaptă că „Jeromka” Perepiolkin acaparase pe de-a-ntregul frâiele şi nu lăsa pe nimeni să-şi tragă sufletul. Şi că Mihail Dmitrievici îl protejează şi nu permite nimănui să-l scuture niţel.

În ultimele zece zile, singura întâmplare îmbucurătoare fusese revenirea lui d'Hevrais, care, pare-se, în timpul acelor ultime evenimente vijelioase trăise la Chişinău şi, de cum aflase că a fost pe deplin reabilitat, se grăbise să revină în teatrul operaţiunilor de război. Dar şi pe francez, a cărui sosire o bucurase nespus pe Varea, evenimentele parcă îl schimbaseră. Nu o mai distra cu

istorioarele lui amuzante, evita discuţiile despre episodul bucureştean, se tot învârtea prin tabără, vrând parcă să recupereze timpul pierdut, şi tot mâzgălea la articolaşele lui pentru *Revue*. Varea se simţea, în general, ca în restaurantul hotelului Royale, când bărbaţii, după ce adulmecaseră miros de sânge, scăpaseră ca dulăii din laţ şi uitaseră definitiv de existenţa ei. Era cea mai bună confirmare a faptului că, prin natura lui, bărbatul este mai aproape de lumea animală, originea bestială este mai vădită la el decât la femeie, de aceea adevărata variantă a lui *homo sapiens* este femeia – creatură mai evoluată, mai rafinată şi mai complexă. Păcat doar că nu avea cui împărtăşi aceste gânduri. La auzul unor asemenea idei, surorile de caritate doar pufneau în râs, iar Fandorin încuviinţa din cap, distrat, cu gândul aiurea.

Pe scurt – acalmie şi plictis.

În dimineaţa zilei de 30 august, pe Varea o trezise un bubuit teribil. Pornise prima canonadă. Erast Petrovici îi explicase că, pe lângă obişnuitul atac prealabil de artilerie, turcii vor fi supuşi şi unei presiuni psihologice – o expresie nou-intrată în vocabularul artei militare. La ivirea primei raze de soare, când credincioşii musulmani spun rugăciunea şi săvârşesc ritualul *nămâz*, trei sute de guri de foc ruseşti şi româneşti vor năpusti un uragan de foc asupra fortificaţiilor turceşti şi, fix la ora nouă, canonada va înceta. În aşteptarea atacului, Osman paşa va trimite în primele linii trupe proaspete, dar nu se va întâmpla nimic: aliaţii nu se vor urni din loc, iar peste întinderile Plevnei se va aşterne liniştea. La unsprezece fix, asupra turcilor dezorientaţi se va prăvăli o nouă ploaie de foc, care se va prelungi până la orele două ale amiezii. Apoi – iarăşi acalmie. Inamicul îşi va transporta răniţii şi morţii, va drege la repezeală stricăciunile, va căra tunuri noi în locul celor distruse, şi asaltul tot nu va porni. În rândul turcilor, care nu se disting printr-o bună stăpânire a nervilor şi care, după cum se ştie, sunt capabili de o dezlănţuire bruscă, de un minut, dar care se dau bătuţi în faţa unui efort mai îndelungat, va începe, în mod firesc, să se răspândească deruta şi, poate, chiar panica. Iar în primele linii se va aduna întreaga conducere militară a liftei păgâne, va privi prin binocluri şi nu va pricepe nimic. Şi, în acel moment, la ora paisprezece şi treizeci de minute, se va dezlănţui un al treilea val de obuze, iar peste o jumătate de oră, asupra turcilor vlăguiţi de atâta aşteptare se vor năpusti coloanele de asalt.

Varea se ghemui, imaginându-se în locul nefericiţilor apărători ai Plevnei. Trebuie să fie cumplit să aştepţi evenimentele hotărâtoare o oră, două, trei, şi totul în zadar. Ea precis n-ar fi putut suporta. Ingenioasă strategie, trebuie recunoscut geniul celor de la cartierul general.

Buh-buh! Buh-buh! bubuiau tunurile grele de asalt. Buh-buh-buh! repetau, subţire, tunurile de câmp. Asta mai durează, îşi spuse Varea. Trebuie, totuşi, să iau micul dejun.

Jurnaliştii, care nu fuseseră puşi la curent cu planul ingenios al pregătirii de artilerie, ieşiseră pe poziţii când încă nu se luminase de ziuă. Locul în care urma să se afle punctul de observaţie al corespondenţilor fusese stabilit din timp de comun acord cu comandamentul şi, după îndelungi deliberări, ziariştii deciseseră, cu majoritate de voturi, să ceară în acest scop un dâmb aflat între Griviţa, unde era centrul liniilor de avangardă, şi şoseaua Lovcea, în spatele căreia se poziţionase flancul stâng. Iniţial, cei mai mulţi dintre jurnalişti doriseră să se instaleze mai aproape de flancul drept, pentru că, asta era clar, lovitura principală urma să se dea tocmai din partea aceea, dar McLaughlin şi d'Hevrais reuşiseră să le schimbe gândul. Principalul lor argument fusese următorul: chiar dacă flancul stâng are o importanţă secundară, acolo totuşi se

va afla Sobolev, deci va fi în mod sigur rost de evenimente şi ştiri senzaţionale.

După ce-şi luă micul dejun împreună cu surorile de caritate – palide, tresărind la fiecare explozie, Varea porni în căutarea lui Erast Petrovici. Consilierul titular nu era la statul-major şi nici la Secţia specială. Pentru orice eventualitate, Varea aruncă un ochi şi în cortul lui şi îl aflǎ acolo pe Fandorin, aşezat cât se poate de liniştit pe fotoliul său pliant, cu o carte în mână şi bându-şi cafeaua, în vreme ce-şi legăna un papuc din marochin cu vârful răsucit în sus.

— Când ai de gând să te duci la punctul de observaţie? îl întrebă Varea, aşezându-se pe patul de campanie, pentru că nu avea unde în altă parte.

Erast Petrovici ridică din umeri. Faţa îi era luminată de o rumeneală proaspătă. Era clar că fostului voluntar îi pria viaţa de tabără.

— Doar nu vrei să stai aici toată ziua? Paladin a spus că bătălia de astăzi va fi cel mai puternic asalt al unei redute fortificate din istoria omenirii. Că va depăşi în grandoare cucerirea promontoriului Malahov.

— Lui Paladin al dumitale îi p-place să exagereze puţin, răspunse consilierul titular. Waterloo şi Borodino au fost de departe bătălii de mai mare anvergură, ca să nu mai vorbim de Bătălia Naţiunilor de la Leipzig.

— Eşti pur şi simplu un monstru! Se hotărăşte soarta Rusiei, vor pieri mii de oameni, şi dumnealui citeşte! La urma urmei, asta-i de-a dreptul imoral!

— Dar să priveşti de la o distanţă care-ţi conferă siguranţă cum oamenii se omoară unul p-pe altul e moral?

Din glasul lui Erast Petrovici – o, ce minune! – răzbătea un sentiment uman: iritarea.

— Nu, mulţumesc p-preaplecat, continuă el. Am asistat deja la un asemenea spectacol, ba chiar am luat p-parte la el. Nu mi-a p-plăcut. Mă simt mai bine în compania lui T-tacit.

Şi-şi vârî demonstrativ nasul în carte.

Varea zvâcni din loc, bătu cu piciorul în podea şi porni spre ieşire, dar Fandorin spuse în urma ei:

— Fii cu băgare de seamă acolo, bine? Nici un pas în afara punctului de observaţie. Se poate întâmpla orice.

— Doar nu cumva eşti îngrijorat?

— Z-zău aşa, Varvara Andreevna, ce ai de pierdut dacă nu mergi acolo? La început or să tragă multă vreme cu tunurile, apoi o vor lua la goană înainte şi se vor r-ridica vălătuci de fum, n-o să vezi nimic, o să auzi doar cum unii vor urla „Ura!”, iar alţii vor urla de durere. Foarte interesant. Treaba mea şi a dumitale nu e acolo, ci aici, în spatele frontului.

— Şobolan din spatele frontului, îşi aminti Varea o expresie potrivită situaţiei şi-l lăsă pe mizantrop singur, cu Tacit al lui.

Micul dâmb pe care se instalaseră corespondenţii şi observatorii militari din ţările neutre era uşor de găsit: încă de pe drumul înţesat până la refuz de furgoane cu muniţii, Varea zări în depărtare stindardul alb. Flutura uşor în bătaia vântului, iar sub el înnegrea o mare mulţime de oameni – probabil o sută, dacă nu şi mai mulţi. Militarul însărcinat cu direcţionarea transporturilor, un căpitan răguşit de atâta răcnit, cu o banderolă roşie pe mânecă, indica unde trebuie duse mai întâi obuzele. El îi zâmbi în treacăt drăguţei domnişoare cu pălărioară din dantelă şi-i arătă cu mâna:

— Acolo, acolo, mademoiselle. Dar aveţi grijă să nu vă abateţi din drum. În steagul alb artileria inamică nu trage, dar în alt loc se prea poate să pice un obuz-două. Încotro, unde te bagi, dobitoc de răcan? Ţi-am spus, alea de patru

puduri la tunul şase!

Varea atinse dârlogii micuţului roib supus luat cu-mprumut de la grajdul infirmeriei şi porni spre steag, privind curioasă în jur.

Întreg dealul aflat în faţa lanţului de coline joase, din spatele cărora porneau căile de acces spre Plevna, era împestriţat de insuliţe ciudate. Era infanteria împărţită pe companii, culcată pe iarbă, în aşteptarea ordinului de atac. Soldaţii vorbeau între ei cu jumătate de gură, răzbătea din când în când, de ici, de colo, câte un hohot de râs nefiresc de sonor. Ofiţerii, adunaţi în grupuleţe, pufăiau din ţigări. Pe Varea, care călărea în rochie de echitaţie, o priveau uimiţi şi bănuitori, ca pe o fiinţă venită din altă lume, ireală. La vederea acelui deal plin de freamăt şi zumzet, Varea nu se mai simţi în largul ei. Vedea cu limpezime cum îngerul morţii dă târcoale deasupra ierbii prăfuite, scrutând cu atenţie şi însemnând feţele cu pecetea lui nevăzută.

Îşi lovi căluţul cu tocurile ca să străbată mai repede această sinistră sală de aşteptare.

În schimb, la punctul de observaţie erau cu toţii plini de însufleţire şi de plăcere anticipată. Domnea o atmosferă de picnic, câţiva chiar se aşezaseră în jurul unor feţe de masă albe aşternute pe pământ şi începuseră să ciugulească cu poftă câte ceva.

— A, credeam că nu mai vii! o întâmpină d’Hevrais, proaspătul revenit în tabără, la fel de surescitat ca toţi ceilalţi, iar Varea observă că purta faimoasele cizme stacojii scâlciate. Domnul Kazanzaki ne-a vizitat acum un sfert de oră, de la el am aflat că asaltul porneşte abia la ora trei, turui vesel jurnalistul. Văd că şi dumneata ştiai din timp. Nu-i frumos, mademoiselle, puteai să mă previi aşa, ca între prieteni. Sunt sculat de la patru dimineaţa, pentru mine asta-i mai rău ca moartea.

Francezul o ajută pe Varea să descalece şi, după ce îi oferi un scăunel pliant, începu să-i explice:

— Vezi, acolo, pe înălţimile de vizavi sunt poziţiile fortificate ale turcilor. Vezi locul acela unde ţâşnesc exploziile ca nişte arteziene? E chiar centrul poziţiilor turceşti. Armata ruso-română s-a înşirat pe o linie paralelă de cincisprezece kilometri, de aici se poate vedea doar o parte a acestei uriaşe întinderi. Priveşte movila aceea rotundă. Nu, nu aceea, cealaltă, unde se vede un cort alb. Este punctul de comandă, cartierul general provizoriu al armatei. Acolo sunt şi principele Carol de România, care e comandantul Diviziei de Vest, şi *le grand duc* Nikolai, comandantul-şef al frontului, şi însuşi împăratul Alexandru. O, au pornit, s-au lansat rachetele! Ce privelişte pitorească, aşa e?

Deasupra câmpiei pustii care despărţea părţile beligerante se desenară, cotind brusc, nişte dungi de fum. Era ca şi când cineva ar fi retezat sfera bolţii în felii, ca pe un pepene sau ca pe o pâine mare şi rotundă. Varea îşi înălţă fruntea şi văzu departe, sus, trei mingi colorate – una aproape, a doua ceva mai departe, chiar deasupra cartierului general, iar cea de-a treia tocmai deasupra orizontului.

— Astea, Varvara Andreevna, sunt aerostate, o informă Kazanzaki, care se apropiase de ea. Cu ajutorul steguleţelor de semnalizare cu care sunt înzestrate se poate corecta tirul artileriei.

Vederea jandarmului îi era Varei mai dezagreabilă ca oricând. Acesta îşi trosnea febril degetele, nările i se umflaseră de surescitare. Adulmecase miros de sânge omenesc, vampirul. Varea îşi mută demonstrativ scăunelul mai departe, dar locotenent-colonelul nu părea să-i fi observat manevra. Se apropie iarăşi, arătă cu degetul în direcţia din care, de după lanţul scund de dealuri, răzbătea un bubuit teribil.

— Sobolev, cunoştinţa noastră comună, ne-a jucat o festă, ca întotdeauna. Potrivit ordinelor, rolul lui era să facă o manevră de diversiune asupra redutei Kruşin, în timp ce forţele noastre principale ar fi lovit centrul. Dar ambiţiosul nostru general n-a mai avut răbdare. În pofida planului, a declanşat dis-de-dimineaţă un atac frontal. Nu numai că a rămas izolat de grosul armatei şi acum retragerea îi e tăiată de cavaleria turcă, dar a pus în primejdie întreaga operaţiune! Să vedeţi numai ce săpuneală o să primească pentru asta!

Kazanzaki îşi scoase din buzunar ceasul de aur, îi păcăni emoţionat capacul şi-şi făcu cruce.

— Sunt ceasurile trei! Pornesc chiar acum! Varea privi în jur şi văzu că întreaga colină se pusese în mişcare: insuliţele de tunici albe începuseră să freamăte, să se concentreze rapid spre prima linie a frontului. Pe lângă moviliţa lor alergau nişte oameni palizi, iar înaintea lor gonea, şchiopătând uşor, un ofiţer bătrâior, cu mustăţi lungi.

— Nu rămâne în urmă, baioneta mai sus! striga el cu voce stridentă şi pătrunzătoare, privind în urma sa. Semenţov, fii atent, că-ţi ard una-n căpăţână!

Pe lângă moviliţă treceau deja coloanele altor companii, dar Varea continua să o urmărească din priviri pe aceea, pe prima, cu comandantul ei bătrâior şi cu necunoscutul Semenţov.

Compania se dispersă liniar, alergând încet spre îndepărtata redută, deasupra căreia începuseră să se înalţe tot mai des arteziene de pământ.

— Ha, le-arată ei acum! spuse cineva alături. În depărtare, pe câmp, explodau deja obuze pretutindeni. Nu se mai vedea bine din pricina fumului care plutea deasupra pământului, dar compania Varei încă alerga cum trebuie şi se părea că nimeni nu trage în ea.

— Hai, Semenţov, hai! şoptea Varea, strângându-şi pumnii.

Curând îi deveni imposibil să-i mai vadă „pe-ai ei” de după spinările coloanelor care se regrupau. Când spaţiul deschis din faţa redutei se umplu până la jumătate cu tunici albe, fix în mijlocul masei de oameni se înălţară, ca nişte tufe bine conturate, exploziile: prima, a doua, a treia, a patra. Apoi, ceva mai aproape, din nou: prima, a doua, a treia, a patra. Şi iarăşi. Şi iarăşi.

— Pieptene des, auzi Varea. Halal pregătire de artilerie. Nu trebuia s-o facem pe grozavii cu psihologia aia tâmpită, trebuia să-i cotonogim până să se dezmeticească.

— Au rupt-o la fugă! Fug! strigă Kazanzaki, apucând-o şi strângând-o vânjos de umăr pe Varea.

Varea îl privi iritată de jos în sus, dar îşi dădu seama că omul nu e în toate apele lui. Se eliberă cumva din strânsoare şi privi câmpul de luptă.

Era ascuns vederii de un văl de fum prin care se întrezăreau, clipelnic, pete albe şi zburau bucăţi negre de pământ.

Cei de pe micul dâmb amuţiseră. Prin pâcla vineţie alerga, mută, o mulţime de oameni, înconjurând punctul de observaţie din ambele părţi. Varea văzu petele roşii de pe tunici şi-şi vârî capul între umeri.

Fumul se risipi cu încetul. Se dezvălui privirii colina presărată pe de-a-ntregul de pâlnii rotunde, negre, şi de punctele albe ale tunicilor. Privind mai cu luare-aminte, Varea băgă de seamă că punctele acelea fremătau uşor şi percepu un cor surd de gemete venind parcă din adâncul pământului – tocmai atunci încetaseră şi tunurile să tragă.

— Prima verificare a forţelor s-a încheiat, spuse un maior pe care îl cunoştea şi care era ataşat al statului-major pe lângă jurnalişti. Ne-a căsăpit rău Osman, o să avem ceva de furcă. Deocamdată, o să mai facem ceva

pregătiri de artilerie, apoi, din nou, cu „Ura, ura!” înainte.

Varei i se făcu negru în faţa ochilor.

Capitolul al nouălea,

ÎN CARE FANDORIN PRIMEŞTE UN PERDAF DE LA ŞEF

Informaţia Rusiei (Sankt-Petersburg)
31 august (12 septembrie) 1877

„...Neînfricatul tânăr, în minte cu părintescul cuvânt de despărţire al comandantului pe care-l iubea cu înflăcărare, a strigat: «Voi duce mesajul, Mihail Dmitrici, chiar cu preţul vieţii!» Eroul nostru, care avea doar nouăsprezece ani, a sărit în şaua calului său căzăcesc şi a pornit ca vântul pe dealul şfichiuit de ploaia de gloanţe, spre locul în care, în spatele hoardelor ascunse ale başbuzucilor, erau amplasate forţele principale ale armatei noastre. Călăreţului îi şuierau gloanţele deasupra capului, dar el dădea întruna pinteni calului, şoptind: «Mai repede! Mai repede! De mine depinde soarta bătăliei!»

Dar soarta potrivnică a învins vitejia. S-a dezlănţuit focul unei ambuscade, şi viteazul curier s-a prăbuşit la pământ. Plin de sânge, el a zvâcnit de jos şi s-a năpustit cu sabia în mână asupra păgânilor, dar barbarii duşmani s-au repezit asupra lui ca nişte ulii negri, l-au dovedit şi i-au ciopârţit apoi îndelung cu săbiile trupul neînsufleţit.

Astfel şi-a dat viaţa Serghei Vereşceaghin, fratele faimosului pictor.

Astfel s-a stins din viaţă un talent atât de promiţător, căruia nu i-a fost hărăzit să înflorească în deplina sa forţă.

Astfel a căzut al treilea curier trimis de Sobolev la suveran...”

La orele opt ale serii, Varea era din nou la cunoscuta răscruce de drumuri, unde, în locul căpitanului răguşit, se achita acum de aceeaşi misiune un porucic[28] la fel de răguşit, căruia îi venea însă mult mai greu să-şi îndeplinească însărcinarea decât predecesorului său, pentru că trebuia să dirijeze două coloane care veneau una în întâmpinarea celeilalte: spre linia frontului se târau, la fel ca până atunci, furgoane cu muniţii, iar dinspre câmpul de luptă erau transportaţi răniţii.

După primul asalt, Varea îşi pierduse curajul şi înţelesese că a doua oară nu va mai avea puterea să asiste la un asemenea spectacol terifiant. Pornise spre spatele frontului, iar pe drum chiar plânsese puţin, noroc că nu era prin preajmă vreun cunoscut. Dar nu se dusese în tabără – îi era ruşine.

Mimoză, domnişoară fandosită, sex slab, asta eşti, se ocăra Varea în sinea ei. Doar ştiai că mergi la război, nu la promenadă în Grădina Pavlovsk. Şi-n plus, tare nu-şi dorea să-i dea satisfacţie consilierului titular, care, vezi bine, avusese şi de data asta dreptate.

Aşa că se întorsese din drum.

Îşi mâna calul la pas, iar zgomotul bătăliei, care se auzea tot mai aproape, îi strângea inima. În centru, plesnetul puştilor aproape amuţise, mai bubuiau doar tunurile, în schimb, dinspre şoseaua Lovcea, unde-şi continua lupta detaşamentul lui Sobolev izolat de grosul trupelor, răzbăteau salve şi un urlet continuu de voci bărbăteşti, abia perceptibil de la asemenea distanţă. Se pare că generalului Sobolev nu-i era tocmai uşor.

---

28 Locotenent în armata ţaristă (rus.).

Varea tresări: din tufişuri ieşi călare în drum McLaughlin, stropit tot de noroi. Şapca-i stătea şui, faţa-i era îmbujorată, fruntea-i era scăldată în sudoare.

— Ei, ce se întâmplă acolo? Cum merge? întrebă Varea, apucând de dârlogi calul irlandezului.

— Se pare că bine, răspunse el ştergându-şi obrajii cu batista. Uf, m-am încurcat într-un hal fără hal în lăstărişul ăsta, cu chiu cu vai am răzbit.

— Deci, e-n regulă totul? Au cucerit reduta?

— Nu, în centru turcii au rezistat, dar în urmă cu douăzeci de minute pe lângă punctul nostru de observaţie a trecut în galop nebun contele Zurov. Era teribil de grăbit să ajungă la cartierul general, ne-a strigat numai: *Pobeda! Mî v Plevne! Nekogda, gosdpoda, srocinoe donesenie!*[29] Monsieur Kazanzaki a luat-o la galop după el. Domnul acesta este extraordinar de ambiţios, precis voia să se afle lângă aducătorul fericitei veşti, doar-doar îi pică şi lui ceva, zise McLaughlin, clătinând dezaprobator din cap. Iar domnii jurnalişti au luat-o imediat la goană în totală debandadă doar se ştie că fiecare din ei are omul lui la staţia de telegraf pentru situaţii de acest gen. Te asigur că în secunda asta zboară deja spre redacţii telegramele despre cucerirea Plevnei.

— Dar dumneata ce faci?

Corespondentul răspunse cu demnitate:

— Eu nu cad niciodată pradă agitaţiei, mademoiselle Suvorova. Mai întâi, trebuie să lămurim amănuntele sub toate aspectele. Şi în locul unei ştiri scurtuţe, voi trimite un articol întreg, care va intra în aceeaşi ediţie matinală ca şi telegramele lor ciunte.

— Prin urmare, ne putem întoarce în tabără? întrebă Varea uşurată.

— Presupun că da. La statul-major vom afla mai multe decât în savana asta. Şi-apoi, se va întuneca în curând.

În tabără însă nimeni nu ştia ceva precis, pentru că nu venise nici o ştire de la cartierul general despre cucerirea Plevnei. Din contră, se pare că atacul fusese respins pe toate coordonatele sale principale şi că pierderile erau de-a dreptul astronomice – cel puţin douăzeci de mii de oameni. Se mai spunea că suveranul era total descurajat şi că, întrebat despre succesul lui Sobolev, dăduse doar din mână a lehamite: cum putea, adică, Sobolev să cucerească Plevna cu cele două brigăzi ale lui, dacă şaizeci de batalioane masate pe flancul central şi pe cel drept nu izbutiseră să străpungă nici măcar prima linie a redutelor?

Ar fi fost un nonsens. McLaughlin jubila, încântat de propria-i prudenţă, iar Varea se înfurie pe Zurov: un lăudăros, o gură-spartă, a îndrugat verzi şi uscate, n-a făcut decât să-i zăpăcească pe toţi.

Se lăsă noaptea, şi la statul-major se întoarseră, morocănoşi, generalii. Varea îl văzu intrând în căsuţa Secţiei operative pe marele duce Nikolai Nikolaevici, înconjurat de aghiotanţi. Un tic îi smucea faţa cabalină încadrată de favoriţi stufoşi.

Toţi şopoteau între ei despre uriaşele pierderi – se pare că pierise în luptă un sfert din efectiv – cu voce tare însă vorbeau despre eroismul arătat în luptă de soldaţi şi de ofiţeri. Dovediseră eroism mai cu seamă ofiţerii.

La unu noaptea, Fandorin o căută pe Varea. Avea o expresie sumbră.

— Să mergem, Varvara Andreevna. Suntem chemaţi la şeful cel mare.

— Suntem? se miră ea.

---

29 Victorie! Suntem în Plevna! Nu am timp, domnilor, am de dus o depeşă urgentă! (rus.)

— Da. Întreaga Secţie specială, în efectiv complet, deci şi noi doi.

Ajunseră în pas grăbit la căsuţa de chirpici care adăpostea unitatea locotenent-colonelului Kazanzaki.

În cunoscuta odaie se adunaseră ofiţerii Secţiei speciale a Diviziei de Vest, dar şeful lor nu se zărea printre ei.

În schimb, la masă, încruntat ameninţător, trona însuşi Lavrenti Arkadievici Mizinov.

— A-a, ne fac onoarea domnul consilier titular şi domnişoara asistentă, rosti el cu venin în glas. Minunat, mai trebuie să-l aşteptăm doar pe înălţimea sa domnul locotenent-colonel şi vom putea începe. Unde-i Kazanzaki? răcni generalul.

— Nu l-a văzut nimeni astă-seară pe Ivan Haritonovici, răspunse şovăitor cel mai vârstnic dintre ofiţeri.

— Minunat. Halal apărători ai secretelor. Mizinov sări din scaun şi începu să se plimbe prin odaie, bocănind zgomotos din cizme.

— Asta nu-i armată, e o adunătură de saltimbanci. Un circ ambulant! Pe care-l cauţi, nu-i de găsit, ţi se spune. A dispărut! Fără urmă!

— Excelenţa voastră, v-vorbiţi în şarade. Despre ce e vorba? întrebă cu glas scăzut Fandorin.

— Nu ştiu, Erast Petrovici, nu ştiu! strigă Mizinov. Speram că-mi veţi explica dumneata şi domnul Kazanzaki.

Amuţi un moment, apoi continuă cu mare efort, mai calm de-acum:

— Bun. Nu mai aşteptăm pe nimeni. M-am întors adineauri de la maiestatea sa. Am asistat acolo la o scenă extrem de interesantă: Sobolev al Doilea, general-maior în suita maiestăţii sale imperiale, urla la maiestatea sa imperială şi la înălţimea sa imperială, iar suveranul şi comandantul-şef al armatei se justificau în faţa lui.

— Cu neputinţă! icni unul dintre jandarmi.

— Gura! ţipă strident generalul. Taci şi-ascultă! S-a aflat că la orele patru ale după-amiezii, detaşamentul lui Sobolev, după ce a cucerit printr-un atac frontal reduta Krişin, a străpuns liniile de sud ale Plevnei, pătrunzând în spatele frontului principalei forţe a armatei turce, s-a văzut însă nevoit să se oprească acolo din lipsă de baionete şi guri de foc. Sobolev a trimis în mai multe rânduri curieri, cerând să i se trimită neîntârziat întăriri, dar başbuzucii i-au interceptat. În sfârşit, la ora şase, aghiotantul Zurov, însoţit de cincizeci de cazaci, a reuşit să răzbească până la amplasamentul grupului nostru central. De acolo, cazacii s-au întors la Sobolev, pentru că fiecare om era preţios, iar Zurov a pornit singur în galop spre cartierul general. La Plevna aşteptau să le sosească întăriri din clipă-n clipă, dar în zadar. Şi nici nu e de mirare, pentru că Zurov nu a mai ajuns la cartierul general, deci nu am aflat nimic despre succesul flancului stâng. Seara, turcii s-au regrupat, s-au năpustit cu toată puterea asupra lui Sobolev, iar acesta, înainte de miezul nopţii, după ce şi-a pierdut majoritatea ostaşilor, s-a retras pe poziţiile iniţiale. Şi aveam Plevna în buzunar! O întrebare pentru cei prezenţi: unde putea să dispară aghiotantul Zurov ziua-n amiaza mare, chiar în centrul poziţiilor noastre? Cine-mi poate răspunde?

— Locotenent-colonelul Kazanzaki, evident, spuse Varea, şi toţi se întoarseră spre ea.

Emoţionată, ea povesti cele auzite de la McLaughlin.

După un lung răstimp de tăcere, şeful jandarmilor i se adresă lui Fandorin:

— Concluziile dumitale, Erast Petrovici?

— Bătălia a fost p-pierdută, e prea târziu să ne smulgem părul din cap, răspunse sec consilierul titular. Iar de făcut, iată ce trebuie făcut. Trebuie

împărţit în pătrate teritoriul cuprins între punctul de observaţie al corespondenţilor şi cartierul general. Asta-i unu. D-de la prima rază de soare, f-fiecare pătrat trebuie pieptănat. Asta-i d-doi. În cazul în care se descoperă c-cadavrul lui Zurov sau al lui Kazanzaki, nu se atinge nimic cu mâinile şi nu se bătătoreşte pământul în jur – asta-i trei. Pentru orice eventualitate, să fie căutat şi unul, şi celălalt în infirmerii, printre cei grav răniţi – asta-i p-patru. Deocamdată, Lavrenti Arkadievici, nu putem face mai mult.

— Ce bănuieşti? Ce propui să-i raportez suveranului? E vorba de o trădare?

Erast Petrovici oftă:

— Mai curând, de o diversiune. De fapt, vom afla asta mâine.

În noaptea aceea nu au dormit. Aveau mult de lucru: ofiţerii Secţiei speciale împărţiseră harta zonei în pătrate de câte o jumătate de verstă, stabiliseră componenţa grupelor de scotocire, iar Varea inspectase toate cele şase spitale şi infirmerii şi îi cercetase pe ofiţerii aduşi în stare de inconştienţă. Văzuse asemenea grozăvii, încât spre dimineaţă căzuse într-o stranie stare de buimăceală nesimţitoare, dar nu-i aflase nici pe Zurov, nici pe Kazanzaki. Văzuse, în schimb, destui cunoscuţi printre răniţi, unul dintre ei fiind Perepiolkin. Şi căpitanul încercase să străpungă frontul pentru a cere ajutor, dar fusese izbit de un iatagan de-a curmezişul claviculei – avea el ghinion cu başbuzucii. Zăcea, palid şi nefericit, pe patul de campanie, iar expresia ochilor căprui, înfundaţi în orbite, era aproape la fel de sfâşietoare ca în acea memorabilă zi când se întâlniseră prima oară. Varea se repezise spre el, dar Perepiolkin se întorsese cu spatele şi nu spusese nimic. Doamne, de ce oare era atât de urâcios cu ea?

Prima rază de soare o găsi pe Varea aşezată pe băncuţa de lângă Secţia specială. Fandorin o dusese acolo aproape cu de-a sila, îi ordonase să se odihnească, iar Varea îşi lipise de perete trupul îngreunat, amorţit, şi se cufundase într-o toropeală confuză, apăsătoare. O dureau oasele, îi era greaţă – nici nu era de mirare, nervii şi noaptea nedormită îşi spuneau cuvântul.

Grupurile de scotocire se risipiseră de cu noapte pe pătratele lor. La şapte şi-un sfert, sosi în galop un curier special de la perimetrul paisprezece, intră în goană în căsuţă şi, imediat, îmbrăcându-şi din mers tunica, ieşi Fandorin.

— Să mergem, Varvara Andreevna, l-au găsit pe Zurov, îi aruncă el scurt.

— Mort? gemu ea.

Erast Petrovici nu răspunse.

Husarul zăcea pe burtă, cu capul întors într-o parte. Încă de departe Varea zări mânerul de argint al unui pumnal caucazian înfipt mortal în omoplatul stâng.

Grăbind pasul, îi văzu profilul: ochiul, deschis a nedumerire, avea o frumoasă sclipire sticloasă, pe tâmpla sfărâmată de glonţ înnegrea un cerc de praf de puşcă ars.

Varea gemu iarăşi fără lacrimi şi se întoarse cu spatele, să nu mai vadă cumplitul tablou.

— Nu am atins nimic, domnule Fandorin, cum aţi ordonat, raportă jandarmul care conducea grupul. Mai avea doar o verstă până la punctul de comandă. Aici e văioagă, de-asta n-a văzut nimeni nimic. Iar un foc de armă era un fleac, doar ştiţi ce canonadă era în jur… E limpede: l-au lovit cu pumnalul în spate prin surprindere. Apoi i-au dat lovitura de graţie: un glonţ în tâmpla stângă, de foarte aproape.

— M-da, răspunse vag Erast Petrovici, plecându-se asupra cadavrului.

Ofiţerul îi spuse cu voce scăzută:

— Pumnalul este al lui Ivan Haritonovici, l-am recunoscut imediat. Chiar el mi l-a arătat, spunea că-i un dar de la un prinţ gruzin…

La care Erast Petrovici mormăi:

— Splendid.

Varea se simţea din ce în ce mai rău, îşi strânsese pleoapele ca să scape de senzaţia de greaţă.

— Şi urmele de copite? întrebă Fandorin, lăsându-se în genunchi.

— Din păcate, nu există. După cum vedeţi, de-a lungul vadului e numai prundiş mărunt, iar mai sus totul e bătătorit. Pesemne că ieri au trecut o mulţime de escadroane pe aici.

Consilierul titular se îndreptă de spate, apoi rămase un minut lângă cadavrul întins la pământ. Faţa-i era neclintită, cenuşie, în ton cu tâmplele cărunte. Şi avea doar puţin peste douăzeci de ani, gândi Varea şi tresări.

— E-n regulă, locotenente. D-duceţi-l pe răposat în tabără. Să mergem, Varvara Andreevna.

Pe drum, ea îl întrebă:

— E oare posibil să fie Kazanzaki agent al turcilor? De necrezut! Sigur, e un om dezagreabil, dar totuşi…

— Nici chiar într-atât? mormăi posomorât Fandorin.

Chiar înaintea amiezii fu găsit şi locotenent-colonelul – asta după ce Erast Petrovici ordonase să fie pieptănate încă o dată, mai cu luare-aminte, boschetele şi tufişurile din apropierea locului unde fusese ucis nefericitul Ippolit.

După cum povestiră ceilalţi (Varea nu se dusese şi acolo), pe Kazanzaki îl găsiseră pe jumătate aşezat, pe jumătate culcat în dosul unei tufe dese, cu spatele rezemat de un bolovan. Avea în mână un pistol, iar în frunte – o gaură.

Mizinov în persoană conduse şedinţa consacrată concluziilor.

— Înainte de toate, doresc să declar că sunt extrem de nemulţumit de rezultatele muncii consilierului titular Fandorin, începu generalul pe un ton care nu prevestea nimic bun. Erast Petrovici, chiar sub nasul nostru opera un inamic periculos şi abil, care a adus grave prejudicii cauzei noastre şi a pus în primejdie soarta întregii campanii, iar dumneata nu mi l-ai dibuit. Era, fireşte, o misiune dificilă, dar, dacă nu mă înşel, nici dumneata nu eşti vreun novice. Ce pretenţii să am atunci de la ofiţerii de rând ai Secţiei speciale? Sunt aduşi de la tot felul de direcţii din gubernii, înainte de a veni aici se ocupau în principal cu simple anchete penale, dar din partea dumitale, înzestrat cu asemenea capacităţi, este inadmisibil.

Apăsându-şi cu palma tâmpla care-i zvâcnea de o durere surdă, Varea aruncă o privire spre Fandorin. Acesta avea o expresie absolut impasibilă, pometţii lui însă (probabil nimeni în afară de ea nu putea remarca asta) căpătaseră o uşoară nuanţă trandafirie. Se pare că vorbele şefului îi atinseseră o coardă sensibilă.

— Aşadar, domnilor, ce avem aici? Ceva fără precedent în istoria omenirii. Secţia specială secretă a Diviziei de Vest, principala secţie de acest fel din întreaga Armată Dunăreană, era condusă de un trădător.

— Concluzia aceasta poate fi considerată o certitudine, excelenţă? întrebă temător cel mai vârstnic dintre ofiţeri.

— Judecă şi dumneata, domnule maior. Fireşte, faptul că locotenent-colonelul era grec de origine şi că printre greci sunt o mulţime de agenţi turci să zicem că nu ar reprezenta o dovadă. Dar ţineţi minte că în notiţele lui Lucan figurează un misterios „J”. Acum e limpede de unde venea

acel „J”: de la „jandarm”.

— Bine, dar cuvântul „jandarm” se scrie cu „g” – *gendarme*, nu se lăsă maiorul cel cu mustăţi cărunte.

— Asta pe franţuzeşte, pe româneşte se scrie „jandarm”, îl lămuri şeful cu dispreţ. Kazanzaki – iată cine-l manipula pe colonelul român. Mai departe. Cine s-a repezit să-l însoţească pe Zurov, care urma să ducă mesajul de care depindea soarta bătăliei şi, poate, a întregului război?

Kazanzaki. Mai departe. Al cui e pumnalul cu care a fost ucis Zurov? Al şefului vostru. Mai departe. De fapt, ce avem mai departe? Nereuşind să scoată pumnalul înfipt în omoplat, criminalul şi-a dat seama că nu se va putea sustrage bănuielilor şi s-a împuşcat. De altfel, din butoiaşul revolverului său lipsesc fix două cartuşe.

— Bine, dar un spion inamic nu s-ar fi sinucis, ar fi încercat să se ascundă, insistă totuşi maiorul, la fel de timid.

— Unde, dacă-mi daţi voie? Nu putea traversa linia frontului nostru, ştia că încă de astăzi vom începe să-l căutăm. La bulgari n-avea unde se ascunde, la turci nu putea ajunge. A preferat glonţul spânzurătorii şi aici a judecat corect. Novgorodţev, spuse generalul, întorcându-se spre aghiotant, unde-i scrisoarea?

Aghiotantul scoase din mapă o foaie de hârtie împăturită, albă ca neaua.

— A fost găsită în buzunarul sinucigaşului, îi lămuri Mizinov. Citeşte-o cu voce tare, Novgorodţev.

Aghiotantul trase, nesigur, cu coda ochiului spre Varea.

— Citeşte, citeşte, îl îndemnă generalul. Aici nu-i pension de fete nobile, iar domnişoara Suvorova face parte din grupul de investigaţii.

Novgorodţev tuşi, apoi, împurpurându-se, începu să citească:

Scumpul meu Vancik-Haritoncik, inimioară al meu... Ştiţi, ortografia, domnilor, e aşa de... adăugă propriile sale cuvinte aghiotantul. Voi citi exact cum e scris. Şi e îngrozitor de neciteţ. Hm... *Inimioară al meu. Aşa o veaţă o să am dacă la tine nui cămi pun capăt la zilele mele mai bine decât aşa veaţă. Tu pupat şi dezmierdat la mine şi io la tine da soarta ticălos a văzut la noi a fost ciudă pe noi şi ea avea cuţit ascuns la spate. Fărde tine io sunt praf şi glod. Rugam tare la tine să întorci mai repede. Şi dacă altul în locul la Beso ai găsit în scârba aia de Kîşîniov, viu acolo şi mă jur pe mama că scot la el maţe. Al tău pe o mie de ani Şaluşnika.*

— În sensul de „a ta”? întrebă maiorul.

— Nu, nu „a ta”, ci chiar „al tău”, zâmbi strâmb Mizinov. Tocmai aici e buba. Înainte de a ajunge la Direcţia Jandarmeriei din Chişinău, Kazanzaki a servit la jandarmeria din Tiflis. Am cerut imediat informaţii de acolo şi am primit deja răspunsul. Citeşte telegrama, Novgorodţev.

Novgorodţev citi noul document cu vădit mai mare plăcere decât bileţelul de amor:

— *Excelenţei sale general-aghiotant L.A. Mizinov, ca răspuns la interpelarea din august 31, primită la ora 1 şi 52 de minute după-amiaza. Extremă urgenţă. Strict secret.*

Raportez că în perioada în are a lucrat la Direcţia Jandarmeriei din Tiflis, din ianuarie 1872 până în noiembrie 1876, locotenent-colonelul Ivan Kazanzaki s-a dovedit un ofiţer eficient şi energic şi nu i s-au aplicat sancţiuni oficiale. Dimpotrivă, pentru meritele sale a primit Ordinul Sf. Stanislav clasa a treia şi două scrisori de mulţumire din partea Înălţimii sale Imperiale, viceregele Caucazului. Totuşi, potrivit informaţiilor furnizate de agenţii noştri, el manifesta anume înclinaţii ciudate şi chiar ar fi avut, chipurile, legături nefireşti cu prinţul

Vissarion Şalikov, poreclit Şalun Beso[30]*, un faimos pederast din Tiflis. Nu aş fi acordat importanţă unor asemenea bârfe, dar, luând în consideraţie faptul că, deşi aflat la vârsta deplinei maturităţi, locotenent-colonelul Kazanzaki era holtei şi nici nu era implicat în aventuri amoroase cu femei, am ordonat o anchetă internă secretă. S-a stabilit că locotenent-colonelul Kazanzaki îl cunoştea, într-adevăr, pe Şalun, dar existenţa unor relaţii intime între ei nu a fost confirmată. Am socotit, totuşi, de cuviinţă să fac demersuri pentru transferarea locotenent-colonelului într-o altă direcţie, fără ca asta să aibă vreo consecinţă asupra referinţelor lui de serviciu.*

Şeful Direcţiei Jandarmeriei din Tiflis, colonel Panciulidzev.

— Deci, asta e, rezumă cu amărăciune Mizinov. S-a descotorosit de un ofiţer dubios şi l-a trimis altora, şi a mai şi ascuns superiorilor cauza transferului. Iar ponoasele le trage acum întreaga armată. Din cauza trădării lui Kazanzaki batem de două luni pasul pe loc lângă blestemata asta de Plevna şi încă nu se ştie cât o să ne mai dea ea de furcă. S-a ales praful de celebrarea onomasticii maiestăţii sale! Suveranul a vorbit astăzi despre retragere, vă puteţi închipui asta? strigă Mizinov înghiţind spasmodic în sec. Trei asalturi eşuate, domnilor! Trei! Mai ţii minte, Erast Petrovici, că ordinul privind cucerirea Plevnei a fost dus la decriptare de către Kazanzaki? Încă nu ştiu în ce fel a izbutit să schimbe „Plevna” cu „Nicopole”, dar e limpede că asta nu s-a petrecut fără ştirea acelui Iuda!

Varea tresări, fulgerată de gândul că, pare-se, apăruse o rază de lumină în soarta lui Petruşa. Generalul continuă, molfăind din buze:

— Şi ca să le fie învăţătură de minte şi altor asemenea subalterni discreţi, pe colonelul Panciulidzev o să-l trimit în judecată, bineînţeles, şi voi obţine şi degradarea lui militară totală. Totuşi, telegrama lui ne permite să restabilim deductiv întregul lanţ al evenimentelor. Aici totul este destul de simplu. Spionii turci, care mişună în întreg Caucazul, au aflat fără doar şi poate despre viciul lui Ivan Kazanzaki, iar locotenent-colonelul a fost recrutat prin şantaj. Metodă veche de când lumea. „Vancik-Haritoncik”! Ptiu, ce dezgustător! Te pomeneşti c-o fi făcut-o şi pe bani!

Varea tocmai se pregătea să deschidă gura şi să se lanseze în apărarea adepţilor unisexului, care, la urma urmei, nu sunt vinovaţi că soarta i-a croit altfel decât pe toţi ceilalţi, dar chiar în clipa aceea se ridică Fandorin.

— Permiteţi să mă uit puţin la scrisoare, ceru el, învârti apoi hârtiuţa în mâini, îşi trecu, nu se ştie de ce, degetele pe îndoitura ei şi întrebă: Şi p-plicul unde-i?

— Mă uimeşti, Erast Petrovici, spuse generalul, desfăcându-şi braţele. Ce plic ai vrea să fie? Doar asemenea răvaşe nu se trimit prin poştă.

— Era aşa, p-pur şi simplu, în buzunarul interior? Hm.

Şi Fandorin se aşeză la loc.

Lavrenti Arkadievici ridică din umeri.

— Dumneata, Erast Petrovici, uite ce-ar fi mai bine să faci. Nu exclud ideea că, în afara locotenentului Lucan, trădătorul să fi apucat să mai recruteze pe cineva. Misiunea dumitale este să afli dacă n-au rămas cumva înfipţi în statul-major sau prin preajma lui ceva dinţi de-ai dragonului. Domnule maior, i se adresă el ofiţerului mai vârstnic, care sări în picioare şi luă poziţie de drepţi. Preiei conducerea interimară a Secţiei speciale. Misiunea dumitale este aceeaşi: îi acorzi consilierului titular întreaga susţinere.

— Am înţeles!

---

30 Ştrengarul-nebunatic (rus.).

Cineva bătu la uşă.

— Permiteţi, excelenţa voastră? întrebă un cap cu ochelari albaştri, vârât în crăpătura uşii.

Varea ştia că este secretarul lui Mizinov, un funcţionăraş liniştit cu un nume de familie greu de reţinut, pe care, din motive neştiute, nimeni nu-l îndrăgea şi de care se temeau cu toţii.

— Ce-i? îl întrebă, cu atenţia încordată, şeful jandarmilor.

— O urgenţă în arest. A venit comandantul. Spune că s-a spânzurat un arestat.

— Ce-i cu tine, Pşebîşevski, ţi-ai ieşit din minţi? Am aici o şedinţă importantă şi tu mă deranjezi cu toate nimicurile!

Varea îşi duse mâna la inimă şi, în secunda următoare, secretarul rosti chiar cuvintele pe care se temea să le-audă:

— Dar e vorba de criptograful Iablokov, el s-a spânzurat. A lăsat un bilet care are legătură directă cu… De aceea am îndrăznit să… Dacă nu e momentul potrivit, vă rog să mă iertaţi, mă voi retrage.

Funcţionarul smârcâi ofensat, prefăcându-se că vrea să dispară în spatele uşii.

— Dă-ncoa’ scrisoarea! răcni generalul. Şi comandantul – la mine!

Varei îi plutea parcă totul în faţa ochilor. Se chinui să se ridice, dar nu izbuti, paralizată de o ciudată amorţeală. Îl văzu pe Fandorin aplecat asupra ei, vru să-i spună ceva, dar nu izbuti decât să plescăie jalnic din buze.

— Acum e limpede în ce fel a schimbat Kazanzaki ordinul! exclamă Mizinov, parcurgând din ochi biletul. Ascultaţi aici. „Iarăşi mii de oameni ucişi, şi totul doar din vina mea. Da, sunt vinovat fără drept de apel şi îmi voi recunoaşte vina. Am săvârşit o greşeală ireparabilă: am lăsat pe masă depeşa cifrată despre cucerirea Plevnei şi am lipsit scurt timp într-o problemă personală. În lipsa mea, cineva a schimbat un cuvânt în depeşă, iar eu am dus-o fără măcar să o mai verific! Ha-ha, adevăratul salvator al Turciei nu este nici pe departe Osman paşa, domnilor judecători, ci eu, Piotr Iablokov. Nu vă mai chinuiţi să-mi judecaţi cazul, domnilor, mi-am dat singur sentinţa!” O, dar cât este totul de simplu! În timp ce băiatul a dat fuga la treburile lui, Kazanzaki a schimbat repejor conţinutul depeşei. Nu i-a luat mai mult de un minut!

Generalul mototoli bileţelul şi îl azvârli pe duşumea, la picioarele comandantului arestului, care luase poziţie de drepţi.

— Er… Erast Pet… rovici… ce… ce înseamnă asta? îngăimă anevoie Varea. A murit?

— Căpitane, ce-i cu Iablokov? E mort? întrebă Fandorin, întorcându-se spre comandant.

— Care mort, nici ştreangul nu se pricep să şi-l pună ca lumea, râse ofiţerul. L-au scos din laţ la timp, acum îl readuc la viaţă!

Varea îl îmbrânci pe Fandorin şi se năpusti spre ieşire. Se izbi de tocul uşii, alergă în cerdac. Acolo se opri, orbită de strălucirea soarelui. Alături de ea răsări iarăşi Fandorin.

— Linişteşte-te, Varvara Andreevna, totul e-n regulă. Mergem acum împreună acolo, dar trage-ţi un pic sufletul, arăţi îngrozitor.

O luă cu grijă de braţ, dar această atingere, cât se poate de delicată, îi produse Varei, nu se ştie de ce, un puseu de greaţă insuportabilă. Se îndoi de mijloc şi vomită fix pe cizmele lui Erast Petrovici. După care se aşeză pe treaptă, încercând să se dumirească de ce pământul stă pieziş şi totuşi nimeni nu se rostogoleşte de pe el.

Pe frunte i se aşeză ceva plăcut, rece ca gheaţa, şi Varea chiar gemu de

plăcere.

— Grozav, răzbătu vocea înfundată a lui Fandorin. Tifos.

Capitolul al zecelea,

ÎN CARE SUVERANULUI I SE OFERĂ ÎN DAR O SABIE DE AUR

The Daily Post (Londra)
9 decembrie (27 noiembrie) 1877

> „De două luni încoace, asediul Plevnei este condus, practic, de bătrânul şi experimentatul general Totleben, pe care britanicii şi-l amintesc bine din campania Sevastopolului. Fiind nu atât comandant de oşti, cât inginer, Totleben a abandonat tactica atacurilor frontale şi a supus armata lui Osman paşa unei blocade bine gândite. Ruşii au pierdut din această cauză mult timp preţios, de aceea Totleben a fost dur criticat, însă trebuie să recunoaştem că pedantul inginer a avut dreptate. De o lună încoace, de când turcilor li s-au închis definitiv căile de acces spre Sofia, Plevna suferă de foame şi de lipsa muniţiilor. Totleben este tot mai adesea numit „al doilea Kutuzov" (feldmareşalul rus care a vlăguit trupele lui Napoleon printr-o neîncetată retragere din calea lor, în 1812 – n. r.). Se aşteaptă dintr-o zi în alta capitularea lui Osman laolaltă cu armata lui de cincizeci de mii de oameni."

Într-o zi cu vreme câinoasă, friguroasă (cer suriu, burniţă îngheţată, noroi clisos), Varea se întorcea la poziţiile armatei într-o birjă special închiriată în acest scop. O lună întreagă se zbătuse pe un prici din spitalul de boli contagioase din Tîrnovo, putea chiar să moară, pentru că mulţi se sfârşeau de tifos, dar se înzdrăvenise totuşi. Apoi, încă două luni se plictisise de moarte, aşteptând să-i crească părul – doar nu putea să umble cheală ca un tătar. Şi părul ăsta blestemat creştea greu, nici acum nu se putea spune că-i este aşezat pe cap, mai curând că-i stă măciucă. Arăta de-a dreptul ridicol, dar nu mai avusese răbdare: încă o săptămână de trândăveală şi şi-ar fi ieşit pur şi simplu din minţi tot văzând ulicioarele gârbove ale acelui târguşor de care i se lehămeţise până-n gât.

O singură dată Petea se repezise până acolo în vizită. Era în continuare sub anchetă, dar nu mai era ţinut în arest, mergea la slujbă – efectivul armatei sporise şi ducea mare lipsă de criptografi. Petea se schimbase izbitor: lăsase să-i crească o bărbuţă rară, care-i stătea îngrozitor, se jigărise şi tot la două cuvinte amintea fie de Dumnezeu, fie de misiunea de a-ţi sluji poporul. Pe Varea o zguduise însă cel mai amarnic faptul că, atunci când se întâlniseră, logodnicul o sărutase pe frunte. De ce o sărută ca pe-o răposată-n coşciug? Arată chiar aşa de rău?

Drumul dinspre Tîrnovo era ticsit de convoaie de căruţe şi birja ei abia se târa, de aceea Varea, ca o cunoscătoare de drept a zonei, îi porunci vizitiului s-o cârmească pe un drum vicinal care ducea spre sud, ocolind tabăra. Măcar că era mai lung, ajungeai totuşi mai repede.

Căluţul înainta în trap mai vioi pe drumeagul pustiu, şi-apoi şi ploaia aproape încetase.

Încă o oră, două şi e acasă. Varea pufni. Auzi, „acasă". Într-un cort jilav şi bătut de vânturi!

După ce trecură de Lovcea, începură să întâlnească şi călăreţi singuratici –

majoritatea, furajori sau ordonanţe cu aer preocupat, şi curând Varea zări şi prima persoană cunoscută.

Era cu neputinţă să confunzi silueta prelungă, cu melon şi redingotă, călărind stângaci o roaibă abătută. McLaughlin! Varea avu o senzaţie de *déjà-vu*: în timpul celui de-al treilea asalt al Plevnei, ea se întorcea, la fel, la poziţiile armatei, şi pe drum, la fel, dăduse peste irlandez. Numai că atunci era arşiţă, iar acum era frig, şi-n plus, atunci ea arăta precis mult mai bine.

Dar era chiar un noroc că primul care o va vedea va fi McLaughlin. Este un om franc, lipsit de umor şi, în funcţie de reacţia lui, poţi înţelege pe loc dacă te poţi arăta în lume cu asemenea frizură sau dacă faci mai bine cale-ntoarsă. Şi apoi, ar putea afla de la el şi ultimele noutăţi…

Varea îşi smulse voiniceşte pălăria, descoperindu-şi dezonorantul cap tuns perie. Dacă e să afle, apoi să afle adevărul.

— Mister McLaughlin! strigă ea sonor, săltându-se puţin de pe banchetă atunci când birja îl ajunse din urmă pe corespondent. Eu sunt! Încotro?

Irlandezul privi în spate şi-şi ridică uşor melonul.

— O, mademoiselle Varea, mă bucur să văd că eşti bine sănătoasă. Te-ai tuns aşa din considerente de igienă? Mai să nu te recunosc.

Sufletul Varei se prăbuşi brusc.

— De ce, arăt chiar înfiorător? întrebă ea cu glas pierit.

— Câtuşi de puţin, se grăbi să o asigure McLaughlin. Dar acum semeni mai mult cu un băieţandru decât la prima noastră întâlnire.

— Avem cumva acelaşi drum? întrebă ea. În acest caz, stai aici, lângă mine, mai povestim de una, de alta. Nu ai un bidiviu prea grozav.

— O, e o mârţoagă nenorocită. Bessy a mea a făcut ce-a făcut şi s-a-ncurcat cu un armăsar de-al dragonilor, şi acum s-a umflat ca un poloboc. Iar Frolka, grăjdarul de la statul-major, n-are ochi să mă vadă, şi asta pentru că, din raţiuni principiale, eu nu-i dau şperţ (adică, aşa cum se spune la voi, *na ceai*) şi uite şi dumneata ce vâră sub mine! Unde-o găsi asemenea gloabe? Şi tocmai acum, când mă grăbeam să duc la îndeplinire o misiune secretă de cea mai mare importanţă!

McLaughlin amuţi demonstrativ, dar era evident că mai-mai să plesnească de-atâta importanţă şi secretomanie.

Era straniu un asemenea comportament la acest fiu al Albionului, întotdeauna rezervat. Să juri că jurnalistul chiar aflase ceva de importanţă covârşitoare.

— Ei, dar stai aici câteva minute, îl invită Varea, linguşitor. Să-şi mai tragă sufletul bietul animal. Ia uite, am aici şi plăcinţele cu dulceaţă, am şi cafea cu rom în bidonul-termostat…

McLaughlin îşi scoase din buzunar ceasul prins pe un lănţişor de argint.

— *Half past seven… Another forty minutes to get there… All right, an hour. It'll be half past eight…*[31] mormăi el în graiul lui ininteligibil şi oftă. Bine, dar numai un minut. Merg cu dumneata până la răscruce, acolo eu o iau spre Petîrniţa.

După ce legă frâul căluţului său de birjă, se aşeză alături de Varea, îmbucă dintr-o înghiţitură o plăcinţică, din a doua muşcă jumătate şi sorbi cu plăcere cafeaua fierbinte din ceşcuţă.

— Şi de ce mergi la Petîrniţa? întrebă ca-n treacăt Varea. Te întâlneşti iar cu informatorul dumitale din Plevna?

---

31 Şapte şi jumătate… Încă patruzeci de minute până ajung… Hai, o oră. Va fi opt şi jumătate… (engl.)

McLaughlin o privi cu ochi scrutători, apoi îşi îndreptă pe nas ochelarii aburiţi.

— Dă-mi cuvântul de onoare că nu vei spune nimănui, în orice caz nu până la ora zece seara, îi ceru el.

— Pe cuvânt de onoare! turui pe loc Varea. Dar despre ce e vorba?

McLaughlin stătu în cumpănă, surprins de uşurinţa cu care-i fusese făcută promisiunea, dar era prea târziu să dea înapoi, şi-n plus, era vădit că-şi dorea nespus să împărtăşească secretul.

— Astăzi, 10 decembrie 1877 – 28 noiembrie după calendarul vostru – este o zi istorică, începu el solemn, şi continuă în şoaptă: Dar despre asta încă nu ştie în tabăra ruşilor decât un singur om – preaplecata dumitale slugă. O, McLaughlin nu dă *na ceai* pentru ca un cetăţean să-şi îndeplinească obligaţiile directe de muncă, dar pentru o treabă bine făcută, McLaughlin plăteşte bine, poţi să mă crezi. Gata, gata, nici un cuvânt mai mult! spuse el şi ridică o palmă, prevenind astfel întrebarea care stătea să ţâşnească de pe buzele Varei. Nu-ţi voi dezvălui sursa informaţiei. Îţi voi spune doar că a fost verificată în numeroase rânduri şi nu m-a tras niciodată pe sfoară.

Varea îşi aminti că unii jurnalişti ziceau cu invidie că pe corespondentul de la *Daily Post* îl aprovizionează cu informaţii nu te miri ce bulgar acolo, ci, se pare, chiar un ofiţer turc. De fapt, puţini credeau una ca asta, dar te pomeneşti că era adevărat.

— Ei hai, vorbeşte odată, nu mă mai fierbe.

— Nu uita, până diseară la zece, nici o vorbă nimănui. Mi-ai dat cuvântul de onoare.

Varea dădu nerăbdătoare din cap. Of, bărbaţii ăştia, cu ritualurile lor stupide. Dar bineînţeles că nu va spune nimănui nimic.

McLaughlin se aplecă spre Varea până ce gura aproape i se lipi de urechea ei:

— Astă-seară, Osman paşa se va preda.

— Ce spui! exclamă Varea.

— Sst! Fix la ora zece, la general-locotenentul Ganeţki, comandantul corpului de grenadieri, ale cărui trupe ocupă poziţiile de pe malul stâng al râului Vid, îşi vor face apariţia emisarii turcilor. Voi fi singurul jurnalist martor al acestui măreţ eveniment. Şi, cu un drum, merg să-l previn pe general – asta, la ora nouă şi jumătate, nu mai devreme – pentru ca patrulele să nu deschidă din greşeală focul asupra trimişilor. Îţi dai seama ce articol o să-mi iasă?

— Îmi dau seama, încuviinţă entuziasmată din cap Varea. Şi cum, n-ai voie să spui asta chiar nimănui-nimănui?

— Mă nenoroceşti! exclamă McLaughlin, cuprins de panică. Ţi-ai dat cuvântul!

— Bine, bine, îl linişti ea. Până la zece, mută ca peştele.

— Eh, iată şi răscrucea. Stai! strigă corespondentul, împungându-l pe birjar în spinare. Dumneata o iei la dreapta, mademoiselle Varea, iar eu la stânga. Savurez anticipat scena: stăteam cu generalul, beam un ceai, vorbeam vrute şi nevrute şi, la nouă şi jumătate, îmi scoteam ceasul şi-i spuneam aşa, ca-n treacăt: „A, că tot a venit vorba, Ivan Stepanovici, peste jumătate de oră vor sosi la dumneavoastră solii de pace ai lui Osman paşa”. Ei, cum ţi se pare?

McLaughlin izbucni surescitat în râs şi-şi vârî piciorul în scara şeii.

Peste un minut, Varea nu-l mai vedea: dispăruse în perdeaua cenuşie a ploii care se înteţise din nou.

În cele trei luni cât lipsise ea, tabăra devenise de nerecunoscut. Nici urmă

de corturi: acum se înălţau, aliniate, şiruri de barăci de lemn. Pretutindeni drumuri pietruite, stâlpi de telegraf, indicatoare curăţele. Şi totuşi, e bine ca armata să fie condusă de un inginer, gândea Varea.

La Secţia specială, care acum ocupa trei căsuţe, i se spuse că domnului Fandorin i s-a repartizat un *cottage* separat (ofiţerul de serviciu pronunţă noul cuvânt cu vădită satisfacţie) şi i se explică în ce fel poate ajunge acolo.

Cottage-ul cu numărul 158, care se vădi a fi o baracă demontabilă din scânduri cu o singură cameră, se afla chiar la marginea orăşelului ocupat de statul-major. Amfitrionul era acasă, deschise uşa în persoană şi o privi pe Varea într-un fel care o încălzi pe dinăuntru.

— Bună ziua, Erast Petrovici, m-am întors, spuse ea, nu se ştie de ce, grozav de emoţionată.

— Îmi pare bine, rosti scurt Fandorin şi se dădu la o parte, făcându-i loc să intre.

Odaia era cât se poate de simplă, dar utilată cu nişte spaliere şi cu un întreg arsenal de aparate de gimnastică. Pe un perete era agăţată o hartă la scara de trei verste pe ţol.

Varea îi explică:

— Mi-am lăsat bagajele la surorile de caritate. Petea e ocupat, aşa că am venit direct aici.

— Văd că eşti bine sănătoasă, zise Erast Petrovici, examinând-o din cap până-n picioare. Ai o c-coafură nouă. Aşa e moda acum?

— Da. E foarte practic. Şi pe-aici ce mai e?

— Nimic. Stăm şi-l asediem pe turc.

Din vocea consilierului titular răzbătea îndârjirea. Continuă:

— Stăm de-o lună, de două, de t-trei. Ofiţerii au căzut în patima beţiei de-atâta plictiseală, intendenţii s-au pus pe furat, vistieria se goleşte. Altfel, totul e normal. Război *à la russe*. Europa respiră uşurată, vede c-cum i se scurge Rusiei vlaga vitală. Dacă Osman paşa rezistă încă două luni, războiul va fi p-pierdut.

Tonul cu care Erast Petrovici rosti aceste cuvinte era atât de deprimat, încât Varea şopti, înduioşată:

— Nu rezistă.

Fandorin tresări, o privi scrutător.

— Ai aflat ceva? Ce? De unde?

Ce era să facă, îi povesti totul. În fond, lui Erast Petrovici putea să-i spună, doar nu era el omul care să dea fuga şi să povestească primului venit ce aflase.

— La Ganeţki? D-de ce la Ganeţki? se încruntă consilierul titular, după ce o ascultă până la capăt.

Se apropie de hartă, mormăind pe sub mustaţă:

— E d-drum lung până la Ganeţki. E chiar în capătul frontului. De ce nu la cartierul general? Stop. Stop.

Desfigurat, consilierul titular îşi smulse mantaua din cui şi se năpusti la uşă.

— Ce-i? Ce s-a-ntâmplat? strigă Varea disperată, repezindu-se în urma lui.

— E o provocare, îi aruncă din mers Fandorin printre dinţi. Apărarea lui Ganeţki e mai slabă. Şi de-acolo porneşte şoseaua spre Sofia. Asta nu-i capitulare. E străpungerea blocadei. Vor să-l ducă cu vorba pe Ganeţki. Ca să nu deschidă focul.

— O! făcu Varea, dumirindu-se. Vasăzică, nu vor fi nici un fel de emisari speciali? Încotro? La statul-major?

Erast Petrovici se opri.

— E fără douăzeci şi cinci. La statul-major durează prea mult. Acolo se raportează de la un şef la altul. Timpul trece. N-o să apuce să ajungă la Ganeţki. La Sobolev! Jumătate de oră de galop. Sobolev n-o să ceară permisiunea comandamentului. Da, el o să rişte. O să lovească primul. O să se arunce în luptă. Chiar dacă nu-l va putea ajuta pe Ganeţki, măcar va salva flancul. Trifon, calul!

Ca să vezi, are şi ordonanţă, îşi spuse, tulburată, Varea.

Toată noaptea se auziră bubuituri în depărtare, iar în zorii zilei următoare se află că Osman, rănit în luptă, capitulase cu întreaga sa armată: zece paşi şi patruzeci şi două de mii de ostaşi depuseseră armele.

Asta era tot, şederea lor la Plevna se încheiase.

Erau multe pierderi de vieţi omeneşti, corpul de armată al lui Ganeţki, luat prin surprindere de atacul neaşteptat, fusese nimicit aproape în întregime. Pe buzele tuturor flutura numele Generalului Alb, al invulnerabilului Ahile – Sobolev al Doilea –, care, în clipa decisivă, pe riscul şi răspunderea lui, trecuse prin Plevna părăsită de turci şi lovise frontal flancul neacoperit al lui Osman.

Trei zile mai târziu, la 3 decembrie, suveranul, înainte de a părăsi teatrul operaţiunilor militare, organiză la Paradim o paradă de adio a gărzilor. La ceremonie fuseseră invitaţi apropiaţii curţii imperiale şi eroii care se distinseseră în mod deosebit în ultima bătălie. După Varea îşi trimisese propria caleaşcă însuşi general-locotenentul Sobolev, a cărui stea ţâşnise la orizont. Strălucitul Ahile nu-şi uitase, aşadar, fosta cunoştinţă.

Varea nu se aflase nicicând într-o societate atât de aleasă. Erai pur şi simplu orbit de strălucirea epoleţilor şi a decoraţiilor. Sincer vorbind, ea nici nu bănuia că armata rusă are atât de mulţi generali. În rândul întâi, aşteptând apariţia înaltelor feţe imperiale, se aflau comandanţii mai vârstnici. Printre ei îl zări, necuviincios de tânăr, pe Michel, în veşnica lui uniformă albă, fără manta, fără să-i pese că ziua, deşi însorită, era geroasă. Toate privirile erau aţintite asupra salvatorului patriei, care, cel puţin aşa i se păru Varei, era mult mai înalt, mult mai lat în umeri şi avea o expresie mult mai gravă decât înainte. Se pare că nu e lipsită de adevăr vorba aceea franţuzească: cea mai bună drojdie e gloria.

Lângă ea discutau cu jumătate de gură doi ofiţeri rumeni din garda ţarului. Unul dintre ei tot trăgea cu coada unui ochi negru, uleios spre Varea, ceea ce ei îi făcea mare plăcere.

— ...şi împăratul i-a spus: „În semn de respect pentru vitejia de care ai dat dovadă, *muşir*, îţi restitui sabia, pe care o vei putea purta şi la noi, în Rusia, unde sper că nu vei avea pricini de nemulţumire”. Ce scenă, păcat că n-ai fost de faţă.

— Ei da, dar eu am fost de gardă la consiliul din 29, răspunse, cu invidie, interlocutorul. Am auzit cu urechile mele cum împăratul îi spunea lui Miliutin[32]: „Dmitri Aleksandrovici, îţi cer permisiunea, ca unuia dintre cei mai vârstnici cavaleri ai Ordinului Sf. Gheorghe prezenţi astăzi aici, să-i împodobesc sabia cu însemnul dragonului. Cred că merit această onoare...” Auzi, „îţi cer permisiunea”! Ce zici de asta?

— Da, nu-i în regulă, se învoi cel cu ochi negri. Putea să le treacă şi lor prin minte. Doar e ministru, nu-i un plutonier major oarecare. Maiestatea Sa a fost atât de generoasă! Le-a dat lui Totleben şi lui Nepokoiciţki câte un „Sf.

---

32 D.A. Miliutin, feldmareşal, ministru de razboi în timpul ţarului Alexandru II.

Gheorghe” clasa a doua, lui Ganeţki – un „Sf. Gheorghe” clasa a treia, şi lui Miliutin – doar un însemn de dragon pe sabie pentru vitejie!

— Şi Sobolev ce-a primit? întrebă Varea cu vioiciune, deşi nu-i cunoştea pe cei doi domni. Dar ce mai conta, erau condiţii de război, şi era, oricum, o ocazie specială.

— Ak paşa al nostru va primi sigur ceva special, îi răspunse cu dragă inimă ofiţerul cu ochi negri. Dacă până şi Perepiolkin, şeful statului său major, a sărit brusc peste un rang! Era şi normal, doar nu putea căpitănaşul să rămână cu un asemene rang! Iar lui Sobolev i se deschid de-acum nişte orizonturi de-ţi taie respiraţia, nu alta. E norocos, nimic de zis. Dacă n-ar avea înclinaţia asta spre vulgar şi ostentaţie ieftină…

— Şşt! şopti celălalt. Vin!

În pridvorul casei deloc arătoase, botezate pompos „palat de campanie”, îşi făcură apariţia patru militari: împăratul, comandantul-şef, ţareviciul şi principele român. Aleksandr Nikolaevici era îmbrăcat în uniformă de iarnă, iar pe mânerul sabiei Varea zări o mică pată portocalie luminoasă, faimosul însemn al dragonului.

Fanfara bubui marşul triumfal „Preobrajenski”.

În faţa frontului păşi semeţ un colonel din corpul de gardă, dădu onorul şi, cu voce tremurând uşor de emoţie, rosti sacadat:

— Maies-statea Voas-stră Imperrrială! Perrrmiteţi ofiţerrrilor gărrrzii dumneavoastră perrrsonale să vă aducă în dar o sabie de aur cu inscripţia „Pentru brrravură”! Spre amintirea serviciului comun al comandanţilor de companii. Cumpărrrată din banii prrroprii ai ofiţerilor!

Unul din ofiţerii din gardă îi şopti Varei:

— Aşa da, isteţi băieţi. Bravo lor!

Împăratul primi darul, îşi şterse cu mănuşa o lacrimă.

— Vă mulţumesc, domnilor, vă mulţumesc. Sunt mişcat. Voi trimite fiecăruia dintre voi o sabie din partea mea. Jumătate de an am mâncat, ca să zic aşa, din aceeaşi gamelă…

Nu-şi termină spusa, dădu doar din mână.

Cei din jur începură să se smiorcăie înduioşaţi, cineva chiar izbucni în plâns, iar Varea îl văzu deodată, în mulţimea funcţionarilor rânduiţi chiar lângă pridvor, pe Fandorin. Cum ajunsese el aici? Doar era o figură neînsemnată, un amărât de consilier titular. Îl zări însă imediat alături de Fandorin pe şeful jandarmilor şi totul i se lămuri. La urma urmelor, adevăratul erou, cel datorită căruia se predase armata turcă, era chiar Fandorin. Să nu fi fost el, nu s-ar mai fi organizat nici un fel de paradă. Precis o să primească şi el o decoraţie.

Erast Petrovici prinse privirea Varei şi făcu o grimasă suferindă. Era evident că nu împărtăşeşte entuziasmul general.

După paradă, pe când respingea veselă avansurile ofiţerului cu ochi negri, care insista să afle cunoştinţe petersburgheze comune, Fandorin se apropie de ea şi, după ce făcu o uşoară plecăciune, spuse:

— Vă rog să mă iertaţi, domnule colonel. Varvara Andreevna, împăratul doreşte să ne vadă, pe dumneata şi pe mine.

Capitolul al unsprezecelea,

ÎN CARE VAREA PĂTRUNDE ÎN CELE MAI ÎNALTE SFERE ALE POLITICII

The Times (Londra)
16 (4) decembrie 1877

Derby şi Caernarvon ameninţă cu demisia

> „Ieri, la şedinţa Cabinetului, contele Beaconsfield a propus să se ceară Parlamentului aprobarea unui credit de urgenţă în valoare de şase milioane de lire sterline pentru echiparea unui corp expediţionar care ar putea fi trimis în viitorul apropiat în Balcani, pentru a apăra interesele imperiului în faţa pretenţiilor exagerate ale ţarului Alexandru. Decizia a fost adoptată în ciuda opoziţiei ministrului de externe, lordul Derby, şi a ministrului coloniilor, lordul Caernarvon, care s-au pronunţat împotriva unei confruntări directe cu Rusia. Cei doi miniştri, aflaţi în minoritate, şi-au înaintat demisia către Maiestatea Sa. Nu se cunoaşte încă reacţia Reginei.”

Cu ocazia acele parade desfăşurate în prezenţa Maiestăţii Sale Imperiale, Varea îmbrăcase tot ce găsise mai bun în garderoba personală, încât acum putea să nu roşească în faţa suveranului cu ţinuta ei (mai ales având în vedere condiţiile de campanie). Acesta fu primul gând care-i trecu prin minte. Pălărie de un liliachiu pal cu panglică de moar, rochie de voiaj violet, cu corsaj brodat şi o trenă moderată, ghetuţe negre cu nasturi de sidef. Modest, fără ostentaţie, dar cuviincios – mulţumesc vouă, magazine bucureştene.

— O să fim decoraţi? îl întrebă ea în drum pe Erast Petrovici.

Şi el era îmbrăcat la patru ace: pantaloni la dungă, cizme lustruite oglindă, o mică decoraţie la petliţa vestonului bine călcat. Nimic de zis, nu arăta deloc rău consilierul titular, atâta doar că era tânăr din cale-afară.

— Mira-m-aş.

— De ce? se miră Varea.

— Ar fi o prea mare cinste, răspunse gânditor Fandorin. Nici măcar toţi g-generalii nu au fost decoraţi, iar noi suntem la poziţia a şaisprezecea pe listă.

— Bine, dar dacă n-am fi fost noi... Vreau să spun, dacă n-ai fi fost dumneata, Osman paşa ar fi străpuns precis blocada! Îţi dai seama ce s-ar fi întâmplat atunci?

— Îmi dau seama. Dar, de regulă, după victorie nimeni nu se mai gândeşte la lucrurile astea. Nu, aici miroase a politică, ai încredere în experienţa mea.

„Palatul de campanie” era compus din numai şase camere, de aceea funcţia de sală de aşteptare era îndeplinită de tindă, unde se călcau deja pe picioare vreo zece generali şi ofiţeri superiori, care aşteptau invitaţia de a se înfăţişa augustelor priviri. Pe chipurile lor era întipărită o expresie de veselie tâmpă – mirosea a decoraţii şi înălţări în grad. Cei care aşteptau îşi pironiră privirile asupra Varei cu o curiozitate lesne de înţeles. Ea se uita cu trufie, peste capetele tuturor, spre soarele la asfinţit. Las’ să-şi spargă domniile lor capetele încercând să afle cine este această tânără ascunsă sub voaletă şi ce caută ea la audienţă.

Aşteptarea se prelungea, dar atmosfera nu era defel plicticoasă.

— De ce durează atât, generale? îl întrebă Varea, arborând un aer maiestuos, pe un bătrânel înalt, cu favoriţi zburliţi uniţi cu mustăcioara.

— Sobolev, îi răspunse generalul cu tâlc. A intrat de jumătate de oră.

Generalul îşi atinse demn cu mâna noua cruce încrustată cu email sclipitor, atârnată la gât.

— Mă iertaţi, domnişoară, nu m-am prezentat. Ivan Stepanovici Ganeţki, comandantul Corpului de grenadieri, spuse el şi amuţi, în aşteptarea prezentării de răspuns.

— Varvara Andreevna Suvorova, se recomandă ea cu o înclinare a capului. Încântată de cunoştinţă.

Dar în clipa aceea, Fandorin – cu o lipsă de politeţe care, în împrejurări obişnuite, nu-i stătea în caracter –, făcu un pas înainte, întrerupându-le conversaţia:

— Spuneţi-mi, generale, a fost cumva la d-dumneavoastră, chiar înaintea atacului, domnul McLaughlin, corespondentul ziarului *Daily Post*?

Ganeţki îl privi nemulţumit pe imberbul în haine civile, dar decise pesemne că la suveran nu este chemat chiar fitecine, aşa că răspunse politicos:

— Sigur că da, a fost. Din pricina lui s-a şi întâmplat totul.

— Ce anume? întrebă Erast Petrovici, pe faţa căruia se aşternuse brusc o expresie tâmpă.

— Ei, cum, chiar n-aţi auzit? exclamă generalul, care, e clar, nu istorisea toate astea pentru prima oară. Îl cunosc pe McLaughlin de mult, încă de la Petersburg. E om serios şi e un prieten al Rusiei, chiar dacă-i supus al reginei Victoria. Când mi-a spus că dintr-o clipă în alta Osman însuşi va veni la mine să se predea, am trimis imediat curieri la liniile din marginea flancului, ca nu cumva, ferească Dumnezeu, să deschidă focul. Iar eu, bătrân fără minte, am dat fuga să-mi pun uniforma de gală.

Generalul zâmbi stânjenit, şi Varea decise că e teribil de simpatic.

— Aşa că turcii, urmă el, au trecut de patrule fără să se tragă un singur foc. Bine măcar că vitejii mei grenadieri nu s-au lăsat păcăliţi, au rezistat până când Mihail Dmitrievici l-a lovit pe Osman din spatele frontului turcesc.

— Şi unde-a dispărut McLaughlin? întrebă consilierul titular, privindu-l ţintă pe Ganeţki cu ochii lui reci, albaştri.

— Nu l-am văzut, răspunse generalul, ridicând din umeri. Nu de el îmi ardea mie atunci. Se pornise o sarabandă, Doamne-Dumnezeule! Başbuzucii ajunseseră chiar până la statul meu major, cu chiu cu vai am izbutit să fug din calea lor aşa cum eram, în ţinută de gală.

Uşa se dădu de perete şi în tindă îşi făcu apariţia Sobolev, îmbujorat, cu ochii strălucind de o lumină aparte.

— Cu ce ocazie să te felicităm, Mihail Dmitrievici? întrebă un general cu figură de caucazian, îmbrăcat în tunică cerchează încinsă peste piept cu banduliere cu capse aurite.

Toţi îşi ţinură respiraţia, dar Sobolev nu se grăbea cu răspunsul. Păstră o pauză teatrală pentru efect, îi cuprinse pe toţi cu privirea, iar Varei îi făcu cu ochiul.

Ea însă nu apucă să afle în ce fel îl răsplătise împăratul pe eroul de la Plevna, pentru că în spatele celui aflat în al nouălea cer răsări figura searbădă a lui Lavrenti Arkadievici Mizinov. Jandarmul dintâi al imperiului le făcu semn cu degetul lui Fandorin şi Varei, şi inima ei începu să bată iute-iute.

Când Varea trecu pe lângă Sobolev, acesta îi şopti încetişor:

— Te aştept neapărat, Varvara Andreevna. Din tindă intrară direct în camera aghiotanţilor, unde erau aşezaţi la nişte mese generalul de serviciu şi

doi ofiţeri. În dreapta se aflau odăile private ale suveranului, în stânga – cabinetul de lucru.

— Răspundeţi la întrebări tare, limpede şi la obiect, îi instrui pe drum Mizinov. În detaliu, dar fără digresiuni.

În cabinetul simplu, cu mobilier de campanie din mesteacăn pufos, se aflau două personaje: unul aşezat într-un fotoliu, celălalt în picioare, cu spatele la fereastră. Varea îl privi mai întâi, fireşte, pe cel aşezat în fotoliu. Acela însă nu era Alexandru, ci un bătrânel uscăţiv, cu ochelari în ramă de aur, cu o feţişoară inteligentă, cu buze subţiri şi ochi de gheaţă, care nu lăsau privirile să pătrundă în spatele lor. Era prinţul Korceakov, cancelarul de stat în persoană. Arăta întocmai ca în portrete, poate doar ceva mai delicat. Era, într-un anume sens, un personaj legendar. Se pare că fusese ministru de externe pe vremea când Varea încă nu venise pe lume. Dar cel mai important era că învăţase în acelaşi liceu cu Poetul. Versurile astea despre el sunt: „Al modei drag discipol, prieten al înaltei societăţi şi strălucit observator al vremilor năravuri”. Totuşi, la cei optzeci de ani ai lui, „al modei drag discipol” te obliga să te gândeşti la o altă poezie, inclusă şi ea în programa liceului:

Care din voi, la anii bătrâneţii
Ziua Liceului şi-o va petrece singur?
Nefericit prieten! Printre cei mai tineri
Oaspe anost, şi de prisos, şi stingher,
Gândi-te-vei la noi şi la frăţia noastră
Şi ochii-ţi vei umbri cu mâna tremurândă…[33]

Iar mâna cancelarului chiar tremura. Îşi scoase din buzunar o batistă fină şi îşi suflă nasul, gest care nu-l împiedică defel să-i cerceteze cu o privire critică mai întâi pe Varea, apoi pe Erast Petrovici. Asupra acestuia din urmă privirea personajului legendar zăbovind ceva mai mult.

Şi totuşi, vrăjită de vederea fostului licean de la Ţarskoe Selo, Varea uitase cu desăvârşire de principalul personaj prezent. Ea se întoarse tulburată spre fereastră, chibzui o clipă, apoi făcu o reverenţă – cam în genul celei care se făcea la şcoală, când intra directoarea în clasă.

Spre deosebire de Korceakov, suveranul manifestă mai mult interes faţă de persoana ei decât faţă de cea a lui Fandorin. Faimoşii ochi ai Romanovilor – pătrunzători, hipnotici şi vizibil bulbucaţi – priveau sever şi exigent. Îţi pătrundeau până-n străfundul sufletului, parcă aşa se spune, gândi Varea şi se înfurie puţin pe sine. Asta-i mentalitate de rob, astea-s prejudecăţi. El nu face decât să imite „privirea de vasilisc” cu care se fălea atâta tăticul lui, răsuci-s-ar în mormânt. Aşa că începu şi ea să-l examineze ostentativ pe cel din a cărui voinţă vieţuiau cele o sută optzeci de milioane de suflete ale imperiului.

Prima observaţie: bine, dar e foarte bătrân! Pleoape umflate, favoriţi şi mustăţi răsucite aproape cărunte, degete noduroase, de om suferind de gută. Nici nu-i de mirare, la anul împlineşte şaizeci de ani. Aproape de-o vârstă cu bunicul.

A doua observaţie: nu-i chiar aşa de blajin cum scrie la gazete. Este mai curând indiferent, obosit. A văzut tot ce se poate vedea pe lumea asta, nu-l miră şi nu-l bucură nimic în mod deosebit.

A treia şi cea mai interesantă observaţie: în pofida vârstei şi a rangului său imperial, nu-l lăsa indiferent sexul slab. Altfel, de ce mi-ai cutreiera cu privirea,

33 Fragment din poezia lui A.S. Puşkin ”19 octombrie 1825”, consacrată jubileului înfiinţării, la 19 octombrie 1811, a faimosului liceu de la Ţarskoe Selo, în care este amintit şi numele lui Korceakov, care i-a fost coleg viitorului poet.

maiestate, sânii şi talia? Se vede treaba că sunt adevărate bârfele despre el şi prinţesa Dolgorukova, de două ori mai tânără. Şi Varea încetă definitiv să se mai teamă de Ţarul-Eliberator.

— Maiestate, acesta este consilierul titular Fandorin, cel despre care v-am vorbit. Este însoţit de asistenta sa, domnişoara Suvorova.

Astfel îi prezentă şeful jandarmilor.

Ţarul nu spuse „bună ziua”, nici măcar nu înclină din cap. Termină fără grabă de inspectat silueta Varei, apoi îşi întoarse capul spre Erast Petrovici şi grăi cu voce modulată teatral:

— Îmi aduc aminte, Azazel. Şi Sobolev tocmai mi-a vorbit despre asta.

Se aşeză la birou şi făcu un semn spre Mizinov:

— Poţi începe. Eu şi Mihail Aleksandrovici te vom asculta.

Măcar că era el împărat, putea totuşi să invite o doamnă să ia loc, îşi zise, dezaprobator Varea, abandonând definitiv şi irevocabil încrederea în principiul monarhic.

— Cât timp am la dispoziţie? întrebă respectuos generalul. Ştiu cât sunteţi astăzi de ocupat, maiestate, şi-apoi mai aşteaptă şi eroii de la Plevna.

— Timp este atât cât va fi necesar. Aici nu e vorba doar de o problemă strategică, ci şi de una diplomatică, murmură împăratul şi îl privi cu un zâmbet afectuos pe Korceakov. Mihail Aleksandrovici a venit special pentru asta de la Bucureşti. Şi-a rupt bătrânele oase în caretă.

Prinţul îşi întinse mecanic buzele într-un zâmbet lipsit de cel mai mic semn de veselie, şi Varea îşi aminti că în urmă cu un an cancelarul trăise o tragedie personală: îi murise cineva apropiat, fiul, sau poate nepotul.

— Nu-ţi fie cu supărare, Lavrenti Arkadievici, spuse cancelarul cu glas abătut, dar am multe îndoieli. Întreaga poveste are un iz mult prea aventurist, chiar şi pentru stilul domnului Disraeli. Iar eroii vor aştepta. Aşteptarea unei decoraţii este cel mai plăcut mod de a-ţi petrece timpul. Aşadar, povesteşte, iar noi vom asculta.

Mizinov îşi îndreptă voiniceşte umerii, dar, în ciuda aşteptărilor, i se adresă nu lui Fandorin, ci Varei:

— Domnişoară Suvorova, povesteşte în amănunt ambele dumitale întâlniri cu Seamus McLaughlin, corespondentul ziarului *Daily Post* – cea din timpul celui de-al treilea asalt asupra Plevnei şi cea din ajunul zilei în care Osman paşa a străpuns frontul.

Şi Varei nu-i rămase decât să povestească.

Se vădi că şi ţarul, şi cancelarul ştiau bine să asculte. Korceakov o întrerupse doar de două ori. Prima oară o întrebă:

— Cine e contele Zurov? Nu e cumva fiul lui Aleksandr Platonovici?

Iar a doua oară:

— Deci, McLaughlin îl cunoştea bine pe Ganeţki, câtă vreme i se adresa cu numele şi patronimicul?

Iar suveranul bătu iritat cu palma în birou atunci când Varea vorbi despre informatorii pe care-i aveau în Plevna mulţi dintre jurnalişti:

— Încă nu mi-ai explicat, Mizinov, cum se face că Osman şi-a concentrat întreaga armată ca să străpungă frontul, iar agenţii tăi n-au raportat asta din timp!

Şeful jandarmeriei începu să se frământe, pregătindu-se să se justifice, dar ţarul Alexandru dădu din mână:

— Mai târziu. Continuă tu, Suvorova.

„Continuă tu”. Cum vine asta? Până şi când era doar şcolăriţă de clasa întâi i se adresau cu „dumneata”. Varea păstră o pauză demonstrativă, dar îşi

duse totuşi povestirea la bun sfârşit.

— După părerea mea, situaţia e limpede, spuse ţarul, privind spre Korceakov. Să pregătească Şuvalov o notă.

— Nu sunt convins, răspunse cancelarul. Să auzim concluziile preaonorabilului Lavrenti Arkadievici.

Zadarnic se strădui Varea să priceapă din ce motiv anume se iscase acest dezacord între împărat şi principalul său consilier diplomatic. Făcu lumină în această privinţă Mizinov.

Scoase din manşetă câteva foi de hârtie, tuşi, apoi începu să turuie ca un tocilar fruntaş:

— Dacă-mi permiteţi, voi trece de la particular la general. Deci, înainte de toate, trebuie să-mi fac *mea culpa*. Întreaga perioadă în care am asediat Plevna, împotriva noastră a acţionat un inamic viclean şi brutal, pe care serviciul meu nu a izbutit să îl descopere la timp. Tocmai din cauza acestui duşman atât de bine conspirat am pierdut atâta timp şi atâţia oameni, iar la 30 noiembrie era cât pe ce să pierdem definitiv roadele eforturilor noastre de atâtea luni.

La aceste cuvinte, împăratul îşi făcu o cruce mare:

— A ocrotit Dumnezeu Rusia.

— După al treilea asalt, noi – mai exact eu, pentru că eu am fost acela care a tras linie – am făcut o mare greşeală. Am ajuns la concluzia că principalul agent al turcilor era locotenent-colonelul de jandarmi Kazanzaki, dându-i astfel adevăratului vinovat deplină libertate de acţiune. Acum nu mai există îndoială că, de la bun început, supusul britanic McLaughlin a fost cel care ne-a adus atâtea prejudicii. Este, indiscutabil, un agent de înaltă clasă, un actor excepţional, care şi-a pregătit misiunea îndelung şi temeinic.

— Şi cum a ajuns un asemenea individ în armata activă? îl întrebă nemulţumit suveranul. La dumneata acolo se dă viză corespondenţilor fără nici o verificare?

— A fost verificat, se-nţelege, şi încă foarte amănunţit, zise şeful jandarmilor, desfăcându-şi braţele. Pentru fiecare din jurnaliştii străini s-a cerut de la redacţiile lor lista articolelor publicate, apoi ne-am pus de acord cu ambasadele noastre. Toţi corespondenţii sunt oameni cunoscuţi, cu renume, care nu au manifestat ostilitate faţă de Rusia. Iar McLaughlin în mod deosebit. V-am spus doar, este un personaj foarte atent la detalii. A reuşit să lege relaţii de prietenie cu mulţi generali şi ofiţeri ruşi încă de pe vremea campaniei din Asia Centrală. Iar prin reportajele de anul trecut despre atrocităţile comise de turci în Bulgaria, McLaughlin şi-a câştigat reputaţia de partizan al cauzei slave şi de prieten sincer al Rusiei. Şi în tot acest timp, el acţiona neîndoielnic conform instrucţiunilor secrete ale guvernului său, care, după cum se ştie, este făţiş ostil politicii noastre orientale. Iniţial, McLaughlin s-a mărginit la acţiuni de spionaj pur. Transmitea, fireşte, la Plevna date despre armata noastră, în care scop se folosea din plin de libertatea pe care am acordat-o mult prea pripit jurnaliştilor străini. Da, e adevărat, mulţi dintre ei aveau în oraşul asediat contacte necontrolate de noi, dar asta nu trezea suspiciuni contrainformaţiilor noastre. Vom trage pe viitor concluziile corespunzătoare. Este din nou vina mea… Câtă vreme i-a stat în putinţă, McLaughlin a acţionat cu mâna altora. Maiestatea Voastră îşi aminteşte, desigur, incidentul cu colonelul român Lucan, în carneţelul căruia figura enigmatica literă „J”. M-am grăbit să trag concluzia că e vorba de jandarmul Kazanzaki. M-am înşelat. „J” însemna „jurnalist”, adică acelaşi supus britanic. Şi totuşi, în timpul celui de-al treilea asalt, soarta Plevnei şi a întregului război a atârnat de un fir de păr. McLaughlin a trecut la diversiuni

directe. Sunt convins că nu acţiona pe riscul şi răspunderea lui, ci avea instrucţiuni în această privinţă de la şefii din Londra. Regret că nu am ordonat de la bun început supravegherea secretă a colonelului Wellesley, agent diplomatic britanic. Am raportat deja Maiestăţii Voastre manevrele antiruseşti întreprinse de acest domn, căruia interesele Turciei îi sunt în mod vădit mai apropiate decât ale noastre. Să ne oprim acum la evenimentele din 30 august. Generalul Sobolev, acţionând din proprie iniţiativă, a străpuns linia de apărare a turcilor şi a ajuns la periferia sudică a Plevnei. Era de înţeles: prevenit de agentul său în legătură cu planul nostru de atac, Osman paşa îşi concentrase întreaga forţă în centru. Lovitura lui Sobolev l-a luat prin surprindere. Dar nici comandamentul nostru nu a aflat la timp despre acest succes, iar Sobolev nu dispunea de forţele necesare pentru a-şi continua înaintarea. McLaughlin, laolaltă cu ceilalţi jurnalişti şi observatori străini, printre care, remarc asta în treacăt, se număra şi colonelul Wellesley, se aflau întâmplător chiar în punctul central al frontului nostru – între flancul central şi cel stâng. La ora şase, contele Zurov, aghiotantul lui Sobolev, a reuşit să se strecoare printre trupele de acoperire turceşti. Trecând pe lângă jurnalişti, pe care-i cunoştea bine, le-a strigat vestea despre succesul detaşamentului său. Ce s-a petrecut apoi? Toţi corespondenţii s-au năpustit în spatele frontului ca să transmită telegrafic, cât mai grabnic, ştirea că armata rusă învinge. Toţi – nu însă şi McLaughlin. Suvorova îl întâlneşte cam jumătate de oră mai târziu, plin de noroi şi, nu se ştie de ce, ieşind din tufăriş. Jurnalistul a avut, fără îndoială, şi timpul, şi posibilitatea de a-l ajunge şi ucide pe curier şi, cu acelaşi prilej, şi pe Kazanzaki, care, spre ghinionul lui, se ţinea scai de Zurov. Doar amândoi îl cunoşteau pe McLaughlin şi nu se aşteptau pentru nimic în lume la o asemenea mârşăvie din partea lui. Şi nu i-a fost greu deloc să înscenez apoi sinuciderea locotenent-colonelului: a târât cadavrul acestuia în tufişuri, a tras de două ori în aer cu pistolul jandarmului şi cu asta basta. Este capcana în care am căzut eu.

Mizinov îşi plecă fruntea dezolat, însă nu aşteptă dojana Maiestăţii Sale şi continuă:

— În ceea ce priveşte recenta străpungere a frontului, în acest caz McLaughlin a acţionat în înţelegere cu comandamentul turc. Era, s-ar putea spune, asul din mâneca lui Osman. Raţionamentul lor a fost simplu şi la obiect: Ganeţki este un general merituos, dar, iertată fie-mi francheţea, nu tocmai inteligent. După cum ştiu acum, nici prin minte nu i-a trecut să se îndoiască de informaţia furnizată de ziarist. Trebuie să fim recunoscători hotărârii cu care general-locotenentul Sobolev…

— Ba lui Erast Petrovici trebuie să-i fim recunoscători! nu se putu abţine Varea, ofensată de moarte pentru Fandorin: ia uite la el, stă acolo, tace mâlc şi nu-şi poate lua singur apărarea. Asta-i bună, ce, l-au adus aici în chip de mobilă?

— Fandorin este cel care a galopat în goana mare la Sobolev şi l-a convins să atace! mai spuse ea.

Împăratul o fixă uimit cu privirea pe impertinenta violatoare a etichetei, iar bătrânul Korceakov clătină mustrător din cap. Până şi Fandorin părea tulburat – se mută de pe un picior pe altul. În general, purtarea Varei nu fusese, pare-se, pe plac nimănui.

— Continuă, Mizinov, spuse împăratul, făcând un semn din cap.

— Cu voia Maiestăţii Voastre, interveni cancelarul, ridicând un deget zbârcit. Dacă McLaughlin pusese la cale o diversiune de asemenea importanţă, ce rost avea să o informeze pe această tânără în legătură cu intenţia sa? întrebă el, şi degetul se întoarse spre Varea.

— Dar e limpede! exclamă Mizinov, ştergându-şi fruntea asudată. Conta pe faptul că Suvorova va răspândi imediat în întreaga tabără o veste atât de năucitoare. Şi că această veste va ajunge neîntârziat şi la cunoştinţa statului-major. Că va stârni jubilaţie, confuzie. Canonada care s-ar fi auzit în depărtare ar fi fost luată drept salve de salut. Era posibil chiar să nici nu i se dea crezare primului raport privind atacarea lui Ganeţki, abia mai târziu aveau să îl verifice. Un mic amănunt, o improvizaţie de intrigant viclean.

— Să zicem, se declară de acord prinţul.

— Bine, dar unde-a dispărut acest McLaughlin? întrebă ţarul. Iată cine ar trebui luat la întrebări, şi ar trebui apoi organizată şi o confruntare directă cu Wellesley. Numai să nu ne scape colonelul!

Korceakov oftă visător:

— Da-a, un asemenea *comprometaj*, cum se spune în Zamoskvorecie, ne-ar permite să neutralizăm definitiv diplomaţia britanică.

— Din păcate, McLaughlin nu a fost găsit nici printre prizonieri, nici printre cei ucişi, oftă şi Mizinov, dar într-o altă tonalitate. A reuşit să fugă. Încă nu ştiu în ce fel anume. E viclean, şarpele. Nici sfetnicul lui Osman paşa, Ali bei, nu a fost aflat printre prizonieri. Bărbosul acela, care a zădărnicit primul nostru asalt şi care, după cum bănuim, este un alter ego al lui Anwar efendi. Despre acesta din urmă am prezentat Maiestăţii Voastre un raport scris.

Suveranul încuviinţă din cap.

— Ce părere ai acum, Mihail Aleksandrovici?

Cancelarul îşi închise ochii pe jumătate:

— Cred că ar putea ieşi o combinaţie interesantă, maiestate. Dacă totul se confirmă, atunci englezii au mers prea departe de data asta, au sărit peste cal. Dacă lucrăm temeinic, am putea trage oarece câştig.

— Ei hai, hai, ce-ai mai născocit acolo? îl întrebă curios Alexandru.

— Maiestate, odată Plevna cucerită, războiul a intrat în faza lui finală. Victoria definitivă asupra turcilor este o chestiune de săptămâni. Repet: *asupra turcilor*. Dar să nu păţim ca-n ‘53, când am început un război cu turcii şi ne-am pomenit în război cu întreaga Europă. Finanţele noastre nu ar putea susţine o asemenea confruntare. Ştiţi prea bine cât ne-a costat campania actuală.

Ţarul se crispă ca de-o durere de dinţi, iar Mizinov clătină abătut din cap.

— M-a alarmat în mod deosebit fermitatea şi duritatea acţiunilor acestui McLaughlin, continuă Korceakov. Asta demonstrează faptul că, în dorinţa ei de a ne opri accesul la strâmtori, Anglia este în stare să recurgă la orice măsuri, chiar şi extreme. Să nu uităm că escadra ei militară e ancorată în Bosfor. Şi că, în tot acest timp, în spatele frontului stă cu ochii pe noi scumpa noastră Austrie, care i-a înfipt o dată cuţitul în spate tatălui Maiestăţii Voastre. La drept vorbind, în vreme ce Maiestatea Voastră lupta aici cu Osman paşa, eu am meditat tot mai adânc la un alt război, unul diplomatic. Noi ne vărsăm sângele, cheltuim mijloace şi resurse enorme, şi putem rămâne în final cu mâna goală. Blestemata asta de Plevna ne-a mâncat timp preţios şi a şifonat reputaţia armatei noastre. Să ierte Maiestatea Voastră un moşneag, dacă tocmai într-o asemenea zi croncăne ca un corb despre…

— Lasă asta, Mihail Aleksandrovici, oftă împăratul, nu suntem la paradă. E ceva ce nu înţeleg eu?

— Înainte de a asculta lămuririle pe care ni le-a expus Lavrenti Arkadievici, eram foarte pesimist. Dacă m-aţi fi întrebat acum o jumătate de oră: „Spune-mi, vulpoi bătrân, pe ce putem conta după victorie?” aş fi răspuns cinstit: „Pe autonomia Bulgariei şi pe o bucăţică de Caucaz, asta e maximum posibil, un preţ jalnic pentru zecile de mii de morţi şi pentru milioanele

cheltuite”.

— Şi acum? întrebă suveranul, aplecându-se uşor înainte.

Cancelarul privi elocvent spre Varea şi Fandorin.

Mizinov pricepu aluzia şi spuse:

— Maiestate, înţeleg unde bate Mihail Aleksandrovici. Şi eu am ajuns la aceleaşi concluzii şi tocmai de aceea l-am adus cu mine pe consilierul titular Fandorin. Cât despre domnişoara Suvorova, am putea-o invita să plece.

Varea pufni. Aşadar, celor prezenţi ea nu le inspiră încredere. Ce umilinţă! Să fii trimisă pe uşă afară, şi tocmai în punctul cel mai important al discuţiei!

— R-rog să-mi fie iertată îndrăzneala, deschise Fandorin gura pentru prima oară în timpul audienţei, dar ar fi un gest nechibzuit.

— Ce anume? se miră împăratul, săltându-şi sprâncenele roşcate.

— Nu poţi avea încredere doar pe jumătate în asistentul tău. I-ar trezi doar resentimente inutile, ceea ce ar dăuna misiunii. Varvara Andreevna ştie atât de multe, încât va ghici oricum cu uşurinţă şi restul.

— Ai dreptate, recunoscu ţarul. Vorbeşte, prinţe.

— Trebuie să ne folosim de istoria asta pentru a acoperi Anglia de ruşine în faţa întregii lumi. Diversiune, crime, cârdăşie cu una dintre părţile beligerante, deci violarea statutului de ţară neutră. Asta-i ceva nemaiauzit. Sincer să fiu, mă miră imprudenţa contelui Beaconsfield. Dacă reuşeam să punem mâna pe McLaughlin şi acesta ne-ar fi dat nişte informaţii? Ce scandal! Un coşmar, nu alta! Pentru Anglia, se-nţelege. S-ar fi văzut obligată să-şi retragă escadra, să se justifice în faţa întregii Europe şi să-şi lingă rănile încă multă vreme de-aici înainte. În orice caz, în ce priveşte conflictul oriental, cabinetul din St. James ar fi fost nevoit să spună „pas”. Iar fără Londra, amicii noştri austro-ungari s-ar fi cuminţit pe loc. Abia atunci puteam folosi roadele victoriei şi…

— Visuri, îl întrerupse destul de tăios împăratul pe bătrân. Nu-l avem pe McLaughlin. Întrebarea este: Ce-i de făcut?

— Facem rost de el, răspunse imperturbabil Korceakov.

— Şi cum anume?

— Nu ştiu, Maiestate, nu eu sunt şeful Secţiei a treia.

Şi cancelarul amuţi, încrucişându-şi calm mâinile pe pântecele supt.

— Avem certitudinea vinovăţiei englezilor şi avem dovezi indirecte în acest sens, nu însă şi directe, preluă ştafeta Mizinov. Aşadar, trebuie să le obţinem sau… sau să le fabricăm. Hm…

— Explică-te, îl zori ţarul. Ce tot mormăi acolo, spune-o pe şleau. Nu jucăm gajuri aici.

— Am înţeles, Maiestate. McLaughlin se află în prezent fie la Constantinopol, fie, mai probabil, în drum spre Anglia, pentru că misiunea lui s-a încheiat. În Constantinopol avem o întreagă reţea de agenţi secreţi, n-ar fi prea greu să punem mâna pe ticălos. În Anglia e mai greu, sigur, dar cu o pregătire temeinică…

— Nu vreau să aud aşa ceva! strigă suveranul. Ce mârşăvie îţi trece prin minte!

— Chiar Maiestatea Voastră mi-a poruncit să fiu direct, spuse generalul, desfăcându-şi braţele.

— Sigur, n-ar fi rău să-l aduci pe McLaughlin vârât într-un sac, rosti îngândurat cancelarul, dar ar fi destul de complicat şi nesigur. Riscăm să ne vedem noi înşine implicaţi într-un scandal. La Constantinopol, mai treacă-meargă, dar la Londra n-aş recomanda.

— Bine, încuviinţă Mizinov, scuturând cu amărăciune din cap. Dacă McLaughlin va fi descoperit la Londra, nu ne atingem de el. Dar declanşăm în

presa lor un mare scandal pe tema comportamentului reprobabil al corespondentului britanic. Publicului englez n-o să-i fie pe plac năzbâtiile lui McLaughlin, pentru că nu se înscriu în nici un chip în mult-trâmbiţatul lor *fair play*.

Korceakov încuviinţă:

— Ei da, asta ar putea fi luat în consideraţie. Ca să legăm mâinile lui Beaconsfield şi Derby, ar ajunge şi un scandal cumsecade în ziare.

Cât timp durase această dezbatere, Varea se deplasase pe nesimţite, cu câte-un sfertuleţ de pas, spre Erast Petrovici, până când ajunse, în sfârşit, în imediata apropiere a consilierului titular.

— Cine-i Derby? îl întrebă ea în şoaptă.

— Ministrul de externe, îi adie Fandorin răspunsul, aproape fără să-şi mişte buzele.

Mizinov le aruncă o privire şopotitorilor şi fremătă ameninţător din sprâncene.

— McLaughlin al dumitale este, se pare, un individ trecut prin ciur şi dârmon, cu sufletul neîmpovărat de cine ştie ce prejudecăţi şi sentimente, îşi continuă cancelarul consideraţiile. Dacă îl găsiţi la Londra, s-ar putea avea cu el, şi fără un scandal de presă, o discuţie confidenţială. I s-ar putea prezenta probe, ar putea fi ameninţat cu dezvăluirea lor. Pentru că, în cazul declanşării unui scandal, ar fi un om terminat. Cunosc obiceiurile britanicilor: chiar dacă ar fi acoperit din cap până-n picioare de decoraţii, nimeni nu i-ar mai da mâna în societate. Totuşi, două crime, nu-i de glumă. Ar mirosi chiar a delict penal. E un om inteligent. Şi dacă i se mai propune şi o sumă frumuşică de bani, şi o moşioară undeva, pe lângă Volga… În acest caz, ne-ar putea da informaţiile necesare, pe care apoi Şuvalov le-ar putea folosi pentru a face presiuni asupra lordului Derby. Îl va ameninţa cu divulgarea acestor informaţii, iar cabinetul britanic ar deveni brusc blând ca un mieluşel… Ce zici, generale, va muşca McLaughlin din combinaţia asta – ameninţare şi mită?

— Nu va avea încotro, promise cu fermitate generalul. Eu am avut în vedere şi varianta aceasta. Este şi motivul pentru care l-am adus cu mine pe Erast Fandorin. Nu aş fi cutezat să însărcinez pe cineva cu o misiune atât de delicată fără aprobarea Maiestăţii Voastre. Şi asta pentru că miza e prea mare. Fandorin este ager, hotărât, are o gândire originală şi, mai ales, a mai fost la Londra într-o misiune secretă extrem de complicată, de care s-a achitat strălucit. Cunoaşte limba. Îl cunoaşte personal pe McLaughlin. Dacă trebuie – îl va răpi. Dacă nu are voie să-l răpească – se va înţelege cu el. Dacă nu se va înţelege – îl va ajuta pe Şuvalov să declanşeze un scandal pe cinste. Poate depune personal mărturie împotriva lui McLaughlin în calitate de martor ocular. Este înzestrat cu o putere de convingere ieşită din comun.

— Dar Şuvalov cine-i? şopti Varea.

— Ambasadorul nostru, răspunse distrat consilierul titular, cu gândul dus aiurea, părând că nu-l ascultă pe general.

— Ce zici, Fandorin, o vei scoate la capăt? întrebă împăratul. Faci o călătorie la Londra?

— Fac, M-maiestate, spuse Erast Petrovici. De ce n-aş face…

Suveranul îl privi scrutător, simţind reticenţa din glasul lui Fandorin, dar acesta din urmă nu mai adăugă nici un cuvânt.

— E-n regulă, Mizinov, acţionezi deci în două direcţii, conchise ţarul. Îl cauţi şi la Constantinopol, şi la Londra. Dar nu zăbovi, nu avem multă vreme la dispoziţie.

Când ieşiră în camera aghiotanţilor, Varea îl întrebă pe general:

— Şi dacă McLaughlin nu va fi totuşi găsit?

— Ai încredere în flerul meu, scumpă domnişoară, oftă generalul. Sunt sigur că ne vom mai întâlni cu acest gentleman.

Capitolul al doisprezecelea,

ÎN CARE EVENIMENTELE
IAU O ÎNTORSĂTURĂ NEAŞTEPTATĂ

Gazeta de Petersburg
8 (20) ianuarie 1878

Turcii cer pacea!

> „După capitularea lui Vessel paşa, după cucerirea oraşului Filippopol şi căderea anticului Adrianopol, care ieri şi-a deschis larg porţile în faţa cazacilor Generalului Alb, soarta războiului a fost decisă definitiv, iar în această dimineaţă la poziţiile ocupate de glorioasele noastre trupe a ajuns trenul cu delegaţia de pace a Turciei. Garnitura a fost reţinută la Adrianopol, iar delegaţia a fost transferată la statul-major al comandantului-şef al armatei, încartiruit în mica aşezare Harmanlî. Când lui Namîk paşa, şeful delegaţiei turce, în vârstă de şaptezeci şi şase de ani, i s-au adus la cunoştinţă condiţiile preliminare ale tratatului de pace, acesta a exclamat, cuprins de disperare: *Votre armée est victorieuse, votre ambition est satisfaite, la Turkie est détruite!*[34]
> *Ce să-i faci, am zice noi, Turcia primeşte ceea ce merită.”*

Nici măcar rămas-bun nu şi-au luat cum se cuvine. Sobolev o înşfăcase pe Varea în tinda „palatului de campanie”, o vrăjise cu aureola succesului şi gloriei lui, o dusese la cartierul general pentru a sărbători victoria. Ea abia apucase să facă un semn din cap spre Erast Petrovici, iar în dimineaţa următoare consilierul de stat nu mai era în tabără. Trifon, ordonanţa, îi spusese: „Au plecatără dumnealui. Mai veniţi peste o lună”.

Dar luna trecu, şi Fandorin tot nu-şi făcu apariţia. Se pare că nu era tocmai simplu să ia urma lui McLaughlin în Anglia.

Nu că Varea s-ar fi plictisit, dimpotrivă. De cum se urniseră din tabăra de la Plevna, viaţa devenise de-a dreptul captivantă. Se mutau zilnic dintr-un loc în altul – oraşe noi, peisaje montane uluitoare şi festivităţi fără sfârşit cu prilejul victoriilor aproape zilnice în bătălii. Statul-major al comandantului-şef se mutase mai întâi la Kazanlîk, dincolo de lanţul Munţilor Balcani, apoi mai la sud, la Harmanlî. Aici nici măcar nu era iarnă. Copacii erau verzi, zăpadă zăreai numai pe crestele munţilor îndepărtaţi.

În lipsa lui Fandorin, Varea nu-şi găsea nici o ocupaţie. Figura în continuare pe foaia de plată a statului-major, i se înmânase conştiincios şi la timp leafa şi pe decembrie, şi pe ianuarie, plus cheltuielile de călătorie, plus gratificaţia de Crăciun. Strânsese o sumă frumuşică, dar nu avea pe ce s-o cheltuiască. Dorise într-un rând să-şi cumpere de la Sofia o fermecătoare candelă de aramă (să juri că era Lampa lui Aladin) – vezi să nu. D’Hevrais şi Gridnev mai să se încaiere din ambiţia de a-i dărui Varei flecuşteţul acela. Aşa că se văzuse nevoită să renunţe.

A, da, cine era Gridnev. Un sublocotenent de optsprezece ani, pe care Sobolev îl pusese la ordinele ei. Eroul de la Plevna şi de la Şeinov era zi şi

---

34 Armata voastră a învins, ambiţia voastră a fost satisfăcută, Turcia este distrusă! (fr.)

noapte ocupat cu faptele lui de arme, dar nu o uita pe Varea. Când izbutea să dea o fugă până la statul-major, îi făcea obligatoriu o scurtă vizită, îi trimitea gigantice buchete de flori, o invita la diverse festivităţi (întâmpinaseră de două ori Anul Nou – o dată după calendarul occidental, o dată după cel rusesc). Dar pentru impertinentul Michel asta era prea puţin. Detaşase la dispoziţia Varei pe una dintre ordonanţele sale, ca să-i fie de ajutor în călătorii şi s-o apere. La început, sublocotenentul se bosumflase şi se uitase pieziş la şeful lui în fustă, dar se obişnuise destul de curând şi se pare că fusese chiar cuprins de anume simţăminte romantice faţă de el. Caraghios, sigur, dar măgulitor. Gridnev nu era un flăcău arătos (strategul Sobolev nici că i-ar fi trimis unul arătos), dar era nostim şi nestăpânit ca un căţelandru. Alături de el, Varea, la cei douăzeci şi doi de ani ai ei, se simţea femeie matură şi umblată prin lume.

Statutul Varei era destul de bizar. După toate aparenţele, cei de la statul-major o socoteau amanta lui Sobolev. Iar cum atitudinea tuturor faţă de Generalul Alb era de exaltare indulgentă, nimeni nu o condamna pentru asta. Dimpotrivă, o mică parte din strălucirea lui Sobolev se răsfrângea parcă şi asupra ei. Ba se poate spune că mulţi ofiţeri sigur s-ar fi revoltat dacă ar fi aflat că Varea ar cuteza să îl refuze pe gloriosul Ahile, rămânând credincioasă unui amărât de criptograf.

Acum, cinstit vorbind, în privinţa relaţiilor ei cu Petea treburile nu stăteau tocmai bine. A, nu, Petea nu era gelos, nu-i făcea scene. Însă după tentativa lui eşuată de sinucidere, Varei îi venea tot mai greu să discute cu el. În primul rând, pentru că aproape nu-l mai vedea: Petea „îşi spăla vina” prin muncă, fiindcă la secţia de criptare nu era cu putinţă să-ţi speli vina cu sânge. Muncea câte două schimburi la rând, dormea tot acolo, pe un pat pliant de campanie, nu mai trecea pe la clubul ziariştilor, nu participa la micile lor chefuri. Varea fusese nevoită să-şi petreacă fără el şi Crăciunul, şi Ajunul Crăciunului. La vederea Varei, chipul lui se strălumina de o bucurie calmă, tandră. Şi îi vorbea cum i-ai vorbi icoanei Sfintei Fecioare din Vladimir: ea este atât de luminoasă, ea este singura lui nădejde, fără ea s-ar fi pierdut cu totul.

Varei îi stârnea o milă nesfârşită. Şi, în acelaşi timp, îi răsărea în minte tot mai des o întrebare neplăcută: te poţi oare mărita din milă? S-ar zice că nu. Dar îi părea de neconceput să-i spună: „Ştii ceva, Petenka, m-am răzgândit, nu voi mai fi soţia ta”. Ar fi ca şi când ai da lovitura de graţie unui vânat rănit. Ce mai, oricum o cârmeşti, tot nu nimereşti.

În clubul de presă care pribegea dintr-un loc în altul se aduna, ca şi până atunci, o societate numeroasă, acum însă nu la fel de zgomotoasă ca în neuitatele vremuri ale lui Zurov. Jucau cărţi, dar cu moderaţie şi pe mize mici. Odată cu dispariţia lui McLaughlin partidele de şah încetaseră cu totul. Jurnaliştii nu aduceau vorba despre irlandez, în orice caz nu în prezenţa ruşilor, în schimb, ceilalţi doi corespondenţi britanici rămaşi cu ei erau supuşi unui boicot ostentativ, încât în final încetară să mai calce prin club.

Aveau loc, se-nţelege, şi beţii, şi scandaluri. În două rânduri era cât pe ce să se ajungă chiar la vărsare de sânge şi, ca un făcut, în ambele rânduri pricina fusese Varea.

Prima oară, pe când se aflau încă la Kazanlîk, un mărunt aghiotant aflat în trecere pe acolo, căruia încă nu-i era foarte clar statutul Varei, făcuse o glumă nereuşită: o numise „ducesa de Marlborough”, cu vădită aluzie la Sobolev ca la „ducele de Marlborough”. D’Hevrais pretinsese insolentului să prezinte scuze, acesta însă, beat fiind, se încăpăţânase şi cei doi ieşiseră afară să se înfrunte în duel cu pistoalele. Varea nu era atunci în cort, altfel ar fi oprit cu siguranţă acea gâlceavă stupidă. Dar, oricum, totul se terminase cu bine: aghiotantul

ratase, d'Hevrais îi zburase cu glonţul chipiul de pe cap, după care vinovatul de ultragiu se trezise şi îşi recunoscuse eroarea.

A doua oară, francezul însuşi fusese provocat la duel, şi tot pentru o glumă destul de nereuşită – de data aceea însă, chiar sub ochii Varei. Se întâmplase după ce tânărul Gridnev începuse de-acum să o însoţească pretutindeni. D'Hevrais remarcase în gura mare, în chip nechibzuit, că „mademoiselle Barbara” aduce acum cu împărăteasa Anna Ioannovna, veşnic însoţită de micuţul Arap, la care sublocotenentul, deloc intimidat de reputaţia de temut a corespondentului, îi ceruse neîntârziat satisfacţie. Întrucât scena se petrecuse în prezenţa Varei, nu se ajunsese la duel. Ea îi poruncise lui Gridnev să tacă, iar lui d'Hevrais – să-şi retragă cuvintele. Corespondentul se conformase pe loc, recunoscând că făcuse o comparaţie nefericită şi că *monsieur sous-lieutenant* aminteşte mai curând de un Hercule încleştat în lupta cu centaurii. Cu asta, se împăcaseră.

Uneori, Varei i se părea că d'Hevrais îi aruncă nişte priviri care puteau fi interpretate într-un singur sens, totuşi francezul se comporta aparent ca un veritabil cavaler Bayard. La fel ca şi ceilalţi jurnalişti, dispărea zile la rând în prima linie a frontului, de aceea se vedeau mai rar decât în timpul bătăliei pentru Plevna. Odată avuseseră însă o discuţie între patru ochi, pe care Varea, ulterior, o reconstituise din memorie cuvânt cu cuvânt şi o transcrisese în jurnalul ei (după plecarea lui Erast Petrovici, nici ea nu ştia de ce, începuse să ţină un jurnal – din lipsă de activitate, desigur).

Erau într-un han de lângă drum, într-o trecătoare. Se încălzeau la foc, beau vin fiert, iar pe jurnalist îl cam moleşise gerul de afară.

— A, mademoiselle Barbara, dacă eu n-aş fi eu, spusese, surâzând amar, d'Hevrais, fără să-şi dea seama că repetă aproape textual cuvintele lui Pierre Bezuhov, pe care Varea îl adora. Dacă aş fi în altă situaţie, dacă aş avea alt caracter, altă soartă…

Şi îi aruncase Varei o privire care-i făcuse inima să-i salte-n piept ca peste-o coardă.

— …Aş concura negreşit cu strălucitul Michel. Ce crezi, aş avea măcar o şansă în faţa lui?

— Fireşte că ai avea, răspunsese cinstit Varea, şi se dezmeticise brusc: suna ca o invitaţie la flirt. Vreau să spun că dumneata, Charles, ai avea exact şansa lui Mihail Dmitrievici, nici mai mare, nici mai mică. Adică nici una. Aproape.

Adăugase, totuşi, acest „aproape”. Oh, firea asta detestabilă, de nestârpit, fire de femeie!

Cum d'Hevrais părea mai vlăguit ca niciodată, Varea îi pusese întrebarea al cărei răspuns o interesa de mult:

— Charles, dumneata ai familie?

— Te interesează, de fapt, dacă am o soţie? zâmbise jurnalistul.

Varea se fâstâcise:

— Ei, nu numai. Părinţi, fraţi, surori…

Asta-i bună, ce rost are să fie ipocrită, se pusese ea la punct în sinea ei. Este o întrebare absolut normală. Şi adăugase cu fermitate:

— Şi despre soţie aş fi vrut să aflu, fireşte. Sobolev, de pildă, nu ascunde faptul că e însurat.

— Din păcate, mademoiselle Barbara, nu am nici soţie, nici logodnică. Nu am şi nici nu am avut vreodată. Nu s-ar potrivi stilului meu de viaţă. Mici idile am avut, ţi-o spun fără înconjur, pentru că eşti o femeie modernă şi nu iei în seamă mofturile astea inutile. (Varea zâmbi, măgulită). Cât despre familie…

Am doar un tată pe care-l iubesc din toată inima şi de care-mi este nespus de dor. Acum e în Franţa. Cândva, îţi voi povesti despre el. Dar după război, bine? Este o întreagă istorie.

Aşadar, s-ar zice că nu-i era indiferentă, atâta doar că nu voia să rivalizeze cu Sobolev. Din mândrie, se-nţelege.

Totuşi, împrejurarea respectivă nu-l împiedica pe francez să aibă relaţii foarte amicale cu Michel. Cel mai adesea d'Hevrais se alătura tocmai detaşamentului condus de Generalul Alb, cu atât mai mult cu cât acesta se afla permanent în avangarda ofensivelor, iar jurnaliştii se puteau aproviziona acolo cu ştiri.

Pe 8 ianuarie, Sobolev trimise după Varea o caretă, trofeu de război, şi o escortă de cazaci: o invita să-l viziteze în Adrianopolul abia cucerit. Pe bancheta moale din piele era aruncat un braţ de trandafiri de seră. Adunând toată vegetaţia într-un buchet, Mitea Gridnev îşi sfâşie în ţepi mănuşile nou-nouţe şi se necăji grozav. Pe drum, Varea îl linişti, îi promise, maliţioasă, că i le va da pe-ale ei (sublocotenentul avea mânuţe mici, ca de fetiţă). Mitea îşi încruntă sprâncenele spelbe, smârcâi ofensat pe nas şi jumătate de oră rămase îmbufnat, clipind din genele-i lungi, mătăsoase. Se prea poate ca genele să fi fost singurul atu fizic de care pirpiriul Mitea are noroc, se gândi Varea. Sunt exact ca ale lui Erast Petrovici, doar că sunt blonde. Mai departe, gândurile i se îndreptară, în mod firesc, spre Fandorin, dispărut nu se ştie pe unde. Măcar de s-ar întoarce mai curând! Cu el alături totul este... Mai senin? Mai interesant? Sigur, nu poţi aprecia asta aşa, pe loc, dar în mod limpede cu el e mai bine.

Se întunecase deja când au ajuns la destinaţie. Oraşul amuţise, nici ţipenie de om pe străzi, se auzeau doar, ţăcănind sonor, copitele cailor patrulelor şi duruitul artileriei concentrate pe şosea.

Cartierul general provizoriu se instalase în clădirea gării. Încă de departe Varea auzi muzică eroică – o fanfară cânta marşul triumfal „Glorie!" Toate ferestrele clădirii noi, construite în stil european, erau luminate, pe peronul gării erau aprinse focuri, coşurile bucătăriilor de campanie fumegau din plin. Pe Varea o uimi în primul rând faptul că la peron era tras cel mai autentic cu putinţă tren de pasageri – mici vagoane curăţele, locomotivă pufăind – de parcă nici n-ar fi fost război.

În sala de aşteptare era în toi o sărbătoare, fireşte. La mesele lipite în grabă una de alta, pe care era mâncare simplă, dar nenumărate sticle, chefuiau ofiţerii. Când Varea şi Gridnev intrară, tocmai bubuiau toţi ca unul „Ura!", ridicându-şi paharele şi întorcându-se spre masa la care stătea comandantul. Faimoasa tunică albă a generalului contrasta izbitor cu uniformele negre ale armatei şi cu cele cenuşii ale cazacilor. În afara lui Sobolev în persoană, la locurile de cinste mai stăteau nişte ofiţeri superiori (dintre ei, Varea îl cunoştea doar pe Perepiolkin) şi d'Hevrais. Chipurile tuturor erau vesele, îmbujorate. Se pare că sărbătoreau de multişor.

— Varvara Andreevna! zbieră Ahile, sărind din loc. Sunt fericit că ai socotit de cuviinţă să vii! „Ura!", domnilor, în onoarea unicei doamne!

Se ridicară cu toţii în picioare şi răcniră atât de asurzitor, încât Varea se sperie de-a binelea. Nu fusese niciodată întâmpinată atât de energic. Poate că nu făcuse bine acceptând invitaţia? Baroneasa Vreiskaia, directoarea infirmeriei de campanie cu al cărei personal locuia Varea, îşi prevenea adesea protejatele:

— Mesdames, ţineţi-vă cât mai departe de bărbaţi atunci când sunt încinşi de luptă sau, mai rău, de victorie. În ei se trezeşte atunci o sălbăticie atavică şi

orice bărbat, fie şi absolvent al Corpului de Paji, se transformă pentru o vreme într-un barbar. Lăsaţi-i un timp să se răcorească în compania camarazilor. Când îşi reiau aspectul civilizat, redevin controlabili.

Între noi fie vorba, Varea nu remarcă nimic barbar la comesenii ei, în afara unei galanterii exagerate şi a vociferărilor peste măsură de sonore. O aşezară la locul cel mai de cinste, în dreapta lui Sobolev. În stânga ei stătea d'Hevrais.

După ce bău şampanie şi se mai linişti puţin, ea întrebă:

— Spune-mi, Michel, ce-i cu trenul de afară? Nici nu mai ţin minte când am văzut ultima oară o locomotivă pe şine, întreagă, nu deraiată şi distrusă.

— Deci, nu ştiţi nimic! exclamă un tânăr colonel aşezat în capul mesei. Războiul s-a terminat! Astăzi au venit soli de pace de la Constantinopol! Pe calea ferată, ca în vreme de pace!

— Şi câţi sunt? se minună Varea. E o delegaţie?

— Nu, Varenka, o lămuri Sobolev. Nu sunt decât doi cu rang de paşă. Dar turcii s-au speriat în aşa hal după căderea Adrianopolului, încât, fără să piardă un minut, au agăţat pur şi simplu un vagon de stat-major la un tren obişnuit. Fără pasageri, se-nţelege.

— Şi unde-s solii?

— Au fost trimişi cu trăsurile la marele duce. De-aici până la cartierul general calea ferată este distrusă.

— Ah, de-o sută de ani n-am mai mers cu trenul, oftă ea visătoare. Să te laşi pe spate pe bancheta moale, să deschizi o carte, să bei un ceai fierbinte… Pe fereastră goneau stâlpi de telegraf, rotile ţăcăneau…

— Te-aş plimba, spuse Sobolev, păcat însă că ruta e limitată. De-aici nu se poate merge decât spre Constantinopol.

— Domnilohr, domnilohr! strigă d'Hevrais. Excelentă idee! *La guerre est en fait finie*, tuhrcii nu mai thrag! Iahr pe locomotivă e pus, de altfel, steagul tuhrcesc! Ce-ahr fi să ne plimbăm până la San Stefano şi retur? *Aller et retour*, ce zici, Michel?

D'Hevrais trecu definitiv la franceză, din ce în ce mai înflăcărat:

— Mademoiselle Barbara se va plimba într-un vagon capitonat, eu voi scrie un reportaj splendid, cu noi va călători şi un ofiţer din statul tău major, care va putea iscodi spatele frontului turcesc. Ei, Doamne, Michel, o să meargă perfect! Până la San Stefano şi retur! Turcilor nici prin minte n-o să le treacă! Şi chiar dacă le-ar trece, nu ar îndrăzni să deschidă focul – doar avem delegaţia lor! Michel, de la San Stefano se văd ca-n palmă luminile Constantinopolului! La San Stefano sunt vilele vizirilor turci! Ah, ce şansă!

— Asta-i iresponsabilitate şi spirit aventurier, i-o tăie locotenent-colonelul Perepiolkin. Sper, Mihail Dmitrievici, că aveţi destulă înţelepciune să rezistaţi tentaţiei.

Ce individ sec şi antipatic, acest Eremei Perepiolkin. La drept vorbind, în ultimele luni în sufletul Varei se dospise cea mai vie ostilitate faţă de acesta, chiar dacă lua de bune aprecierile la adresa capacităţii profesionale, chipurile, excepţionale ale şefului statului-major al lui Sobolev. Cred şi eu că-i plin de râvnă! Ce, e de colea? În mai puţin de şase luni sărise de la gradul de căpitan la cel de locotenent-colonel, se mai alesese şi cu un Ordin Sf. Gheorghe şi cu Sabia de merit Sf. Ana pentru rănile de război. Şi toate acestea mulţumită lui Michel. Iar acum se uită la ea chiorâş, ca şi când Varea i-ar fi furat ceva. De fapt, e de înţeles, e gelos, vrea ca Ahile să-i aparţină doar lui. Interesant, ce părere o avea Eremei Ionovici despre viciul lui Kazanzaki? Odată, într-o discuţie cu Sobolev, Varea chiar îşi îngăduise o aluzie maliţioasă pe tema asta, iar Michel izbucnise în asemenea hohote de râs, încât îl apucase tusea.

Şi totuşi, de această dată nesuferitul de Perepiolkin avea perfectă dreptate. „Ideea excelentă” a lui Charles îi părea şi Varei nebunie curată. Altminteri, acest proiect absurd primi din partea chefliilor o susţinere unanimă: un colonel de cazaci chiar îl bătu pe spate pe francez, numindu-l „cap bezmetic”. Sobolev zâmbea, dar până una-alta păstra tăcerea.

— Lăsaţi-mă să mă duc, Mihail Dmitrievici, se ruga un brav general de cavalerie (numele lui de familie era, pare-se, Strukov). Îmi urc în vagoane cazacii, zburăm pân-acolo ca vântul. Te pomeneşti că mai luăm şi vreun paşă prizonier. Asta-i bună, doar avem dreptul, încă nu ne-a sosit ordinul de încetare a acţiunilor militare.

Sobolev se uită la Varea, şi ea remarcă în ochii lui sclipirea aceea aparte.

— O, nu Strukov, ţi-ajunge Adrianopolul, i se adresă Ahile cu un zâmbet prădalnic şi continuă cu voce puternică: Ascultaţi comanda la mine, domnilor!

În sală se aşternu o linişte deplină.

— Îmi voi muta punctul de comandă la San Stefano! Batalionul trei de vânători urcă-n vagoane! N-au decât să se înghesuie ca sardelele-n cutie, dar să intre toţi, până la unul! În vagonul de stat-major voi călători eu însumi. Trenul se va întoarce apoi neîntârziat la Adrianopol după întăriri, şi va face cursa asta fără oprire. Până mâine la prânz voi avea acolo un întreg batalion. Misiunea dumitale, Strukov, este să ajungi la noi cu cavaleria cel târziu mâine seară. Până atunci mă voi descurca eu cu un batalion. Potrivit rapoartelor grupurilor noastre de recunoaştere, până acolo nu există trupe turceşti apte de luptă doar garda sultanului, chiar în Constantinopol, dar treaba ei este să-l apere pe Abdul-Hamid.

— Nu de turci trebuie să ne temem, excelenţă, interveni cu glas stins Perepiolkin. Să zicem că turcii nu vă vor atinge, sunt vlăguiţi. Dar comandantul-şef n-o să vă mângâie pe creştet pentru asta.

— Asta încă nu e sigur, Eremei Ionovici, răspunse Sobolev, mijindu-şi şiret ochii. Toţi ştiu că Ak-paşa e cam smintit, şi multe i se pot trece în contul smintelii. În acelaşi timp însă, ştirea despre ocuparea acelei suburbii a Constantinopolului, picând chiar în toiul tratativelor, s-ar putea să-i fie de mare folos Maiestăţii Sale imperiale. De ochii lumii o să mă dojenească, dar în taină o să-mi mulţumească. N-ar fi prima oară. Şi te-aş ruga să nu mai discuţi după primirea unui ordin.

— *Absolument*! dădu entuziasmat din cap d’Hevrais. *Un tour de génie*, Michel! Aşadahr, nu ideea mea a fost cea mai sthrălucită. Îmi va ieşi un rhepohrtaj mai bun decât chredeam.

Sobolev se ridică, îi întinse ceremonios braţul Varei:

— Nu ai dori să admiri luminile Constantinopolului, Varvara Andreevna?

Garnitura gonea prin beznă, Varea abia izbutea să citească numele gărilor: Babaeski, Lüleburgaz, Èorlu. Altfel, gări ca toate gările, aidoma celor de prin gubernia Tambov, doar că nu erau zugrăvite în alb, ci în galben. Luminiţe, siluete elegante de chiparoşi, la un moment dat, panglica argintată de lună a unui râu lucind prin dantelăria de fier a unui pod.

Vagonul era confortabil, avea divane de pluş şi o masă mare din lemn de mahon. Escorta şi Gulnora, iapa albă a lui Sobolev, ocupau compartimentul destinat suitei. De acolo răzbătea nechezatul necontenit al Gulnorei, care încă nu se liniştise după procesul chinuitor al îmbarcării. În salon călătoreau generalul în persoană, Varea, d’Hevrais şi câţiva ofiţeri, inclusiv Mitea Gridnev, care dormea paşnic într-un colţ. Ofiţerii fumau şi se buluciseră în jurul lui Perepiolkin, care marca pe hartă itinerarul trenului, corespondentul scria ceva

în blocnotesul lui, iar Varea şi Sobolev stăteau ceva mai la o parte şi purtau o conversaţie destul de încâlcită.

— ...Am crezut că e vorba de dragoste, se confesa cu glas scăzut Michel, în timp ce, chipurile, se uita pe fereastră în bezna de afară, dar care, Varea ştia asta, o privea de fapt pe ea, oglindită în geam. La urma urmei, nu te voi minţi. Nu m-am gândit la dragoste. Pasiunea mea dintâi este ambiţia personală, tot restul vine abia după ea. Aşa sunt eu construit. Dar ambiţia nu este un păcat dacă ţelul ei este nobil. Cred în steaua mea şi în ursita mea, Varvara Andreevna. Steaua mea e luminoasă, iar ursita-mi este una aleasă. Inima mea simte asta. Încă de când eram doar cadet...

— Tocmai începuseşi să-mi povesteşti despre soţia dumitale, îl întoarse cu blândeţe Varea la subiectul care o interesa.

— A, da. M-am însurat din ambiţie, recunosc. Am făcut o greşeală. Din ambiţie te poţi arunca sub glonţ, în nici un caz nu te poţi însura. Cum s-a întâmplat? Mă întorsesem din Turkestan aureolat de primele raze de glorie, dar chiar şi aşa şi-au spus cuvântul setea mea de mărire şi parvenitismul, obârşia umilă. Bunicul meu s-a ridicat în rang pornind din rândul funcţionarilor mărunţi. Şi, deodată, prinţesa Titova. Din neamul Riurikovilor. Să ajungi din garnizoană direct în înalta societate. Cum să nu fiu tentat? Sobolev vorbea sacadat, cu amărăciune şi, pare-se, cu sinceritate. Varea preţuia sinceritatea. Şi, fireşte, pricepea unde bate conversaţia. O putea întrerupe la timp, o putea conduce spre alt făgaş, dar n-avea inima asta. Cine ar fi avut?

— Am înţeles foarte curând, urmă el, că locul meu nu este în înalta societate. Atmosfera aceea nu-mi pria. Aşa am şi trăit noi doi: eu în campanii, ea în capitală. Imediat ce se termină războiul cer divorţul. Îmi pot permite, mi-am câştigat acest drept. Şi nimeni nu mă va condamna – la urma urmei, sunt totuşi un erou, spuse Sobolev zâmbind viclean. Deci, ce părere ai, Varenka?

— Despre ce? întrebă ea, arborând o mină inocentă.

Aşa-i şoptise ei la ureche blestemata-i cochetărie să se poarte. Ca şi când n-ar fi avut nici în clin, nici în mânecă cu declaraţia asta, care nu putea decât să complice lucrurile. Dar, oricum, era minunat.

— Să divorţez sau nu?

— Asta o hotărăşti doar dumneata însuţi. (Uite, acum e momentul, acum va rosti cuvintele acelea.)

Sobolev oftă adânc şi se avântă în vâltoare cu capul înainte:

— Te observ de multă vreme. Eşti inteligentă, sinceră, curajoasă, ai caracter. Eşti exact tovarăşa de viaţă de care am nevoie. Alături de dumneata aş deveni încă mai puternic. Şi nici dumitale nu ţi-ar părea rău, ţi-o jur... În fond, Varvara Andreevna, consideră că-ţi fac oficial o cere...

— Excelenţa voastră! răcni Perepiolkin (înghiţi-l-ar pământul). San Stefano! Coborâm?

Operaţiunea s-a desfăşurat cum nu se poate mai bine. Dezarmară paznicii buimăciţi ai gării (te-apucă şi râsul, zău aşa – şase soldaţi adormiţi) şi se răspândiră, împărţiţi în plutoane, prin orăşel.

Câtă vreme pe străzi se mai auziră schimburi răzleţe de focuri, Sobolev rămase în gară. Totul se încheie în jumătate de oră. Pierderi: un militar rănit, se pare însă că şi pe acela îl nimeriseră ai lui din greşeală.

Generalul inspectă în grabă centrul orăşelului luminat de felinare cu gaz. Dincolo de centru începea un labirint întunecos de străduţe întortocheate şi n-avea nici un rost să le scotocească. Pe post de reşedinţă şi bastion de

apărare (în cazul ivirii unor neplăceri) Sobolev alese masiva clădire a unei filiale a băncii Osman-Osman. Una din companii fu plasată chiar lângă zidurile băncii şi în interiorul ei, o a doua rămase la gară, iar o a treia se împărţi în patrule pe uliţele mărginaşe. Trenul o porni imediat înapoi, după întăriri.

Nu izbutiră să informeze telegrafic cartierul general al comandantului-şef despre cucerirea oraşului San Stefano: linia era mută. Turcii îşi dăduseră, probabil, toată silinţa în acest sens.

— Al doilea batalion ajunge cel mai târziu mâine la prânz, spuse Sobolev. Deocamdată nu se întrevede nimic interesant. Vom admira luminile Ţarigradului şi ne vom petrece timpul în conversaţii agreabile.

Îşi stabiliră statul-major provizoriu la etajul trei, în cabinetul directorial. Asta pentru că, în primul rând, de la ferestre se vedeau într-adevăr luminiţele îndepărtate ale capitalei turceşti şi, în al doilea rând, pentru că o uşă de metal dădea direct din cabinet în depozitul bancar. Pe rafturile din fontă erau aşezaţi în şiruri egale săculeţi cu sigilii de ceară. D’Hevrais citi ligatura arabă şi le spuse că în fiecare săculeţ sunt câte o sută de mii de lire.

— Şi mai spuneau că Turcia a dat faliment! se minună Mitea. Păi aici sunt milioane!

— Tocmai de aceea ne instalăm în cabinet, decise Sobolev. E mai sigur. Am fost deja învinuit o dată că aş fi jefuit vistieria hanului. Mi-ajunge.

Uşa spre depozit rămase întredeschisă şi nimeni nu mai scoase o vorbă despre milioanele din spatele ei. Fu adus din gară în sala de primire un aparat de telegraf, al cărui cablu fusese întins direct peste piaţă. Din cincisprezece în cincisprezece minute, Varea încerca să facă legătura măcar cu Adrianopolul, dar aparatul nu dădea semne de viaţă.

Îşi făcu apariţia o delegaţie a negustorimii şi a clerului din partea locului, implorându-i să nu le prade casele şi să nu le devasteze geamiile, ci mai bine să hotărască ei în schimb o contribuţie – cam cincizeci de mii de lire, mai mult n-au cum strânge de la amărâţii lor de orăşeni. Când şeful delegaţiei, un turc gras cu nasul coroiat, în surtuc şi cu fes, pricepu că în faţa lui se află nimeni altul decât legendarul Ak paşa, suma contribuţiei se dublă brusc.

Sobolev îi linişti pe băştinaşi, explicându-le că nu este împuternicit să perceapă o contribuţie. Cel cu nasul coroiat privi cu coada ochiului spre uşa întredeschisă a depozitului şi-şi dădu cu respect ochii peste cap:

— Înţeleg, efendi. O sută de mii de lire pentru un om atât de măreţ e un fleac.

Ştirile se răspândeau cu repeziciune pe aceste meleaguri. Nu trecură nici două ceasuri de la plecarea jălbaşilor din San Stefano, şi la Ak paşa se înfăţişă o delegaţie a negustorilor greci, de astă dată chiar din Constantinopol. Aceştia nu oferiră vreo contribuţie, ci aduseră „bravilor ostaşi creştini” dulciuri şi vin. Spuseră că în oraş sunt mulţi creştini pravoslavnici şi îl rugară să nu tragă cu tunurile, iar dacă va trebui numaidecât s-o facă, să nu tragă spre cartierul Pera, pentru că acolo-s magazine şi depozite de mărfuri, să tragă doar spre Galata sau, şi mai bine, spre cartierul armean şi spre cel evreiesc. Încercară să-i îndese în dar lui Sobolev o sabie de aur cu mânerul încrustat cu pietre preţioase, acesta însă îi dădu pe uşă afară şi, se pare, plecară liniştiţi.

— Ţarigrad! spuse Sobolev cu glas tremurând de emoţie, privind pe fereastră măreţul oraş sclipind de luminiţe. Veşnicul vis neîmplinit al ţarilor ruşi. De-aici se trage seva credinţei şi civilizaţiei noastre. Aici se află cheia spre întreaga Mediterană. Atât de aproape! Doar să-ntinzi mâna şi să-l iei. Oare vom pleca iarăşi cu buzele umflate?

— Nu se poate, excelenţă! exclamă Gridnev. Împăratul nu ar îngădui una

ca asta!

— Ei, Mitea. Vezi bine, înţelepţii ăia din spatele frontului, alde Korceakovii şi Gnatievii, se târguiesc deja, dau din codiţe în faţa englezilor. Nu-i ţine cureaua să pună mâna pe ceea ce aparţine de drept Rusiei din moşi-strămoşi, nu, nu-i ţine cureaua. În ‘29, Dibici s-a oprit la Adrianopol, noi, uite, am ajuns până la San Stefano. Vorba aceea, aproape-i cotul, dar nu-l poţi muşca. Eu, unul, văd măreaţa, puternica Rusie unind sub sceptrul ei ţinuturile slave de la Arhanghelsk la Ţarigrad şi de la Trieste la Vladivostok! Abia atunci Romanovii îşi vor fi împlinit destinul istoric şi vor putea trece, în sfârşit, de la veşnicele războaie la reconstrucţia mult-încercatului lor imperiu. Dacă însă ne vom retrage, va însemna că fiii şi nepoţii noştri vor vărsa şi ei sânge, pe-al lor şi pe-al străinilor, croindu-şi drum spre zidurile Ţarigradului. Acesta este Drumul Crucii hărăzit poporului rus!

— Îmi imaginez ce se întâmplă acum la Constantinopol, vorbi distrat d’Hevrais în franceză, privind şi el pe fereastră. Ak paşa e la San Stefano! Panică-n palat, se evacuează haremul, fug eunucii de li se cutremură fundurile grase. Interesant, Abdul-Hamid o fi apucat să treacă pe malul asiatic? Şi nimănui nici prin minte nu-i trece că dumneata, Michel, ai descins aici cu un singur batalion! Dacă asta era o partidă de pocher, ţi-ar fi reuşit o cacealma de pomină, cu deplina siguranţă că adversarul şi-ar fi aruncat cărţile şi ar fi spus „pas”.

— Din rău în mai rău! se alarmă Perepiolkin. Mihail Dmitrievici, excelenţă, nu-l ascultaţi! Vă nenorociţi! Şi-aşa am ajuns chiar în gura lupului! Lăsaţi-l în plata Domnului pe Abdul-Hamid!

Sobolev şi corespondentul se priviră drept în ochi.

— Ce am de pierdut, la urma urmei? întrebă generalul şi-şi trosni degetele, strângându-le pumn. Să zicem că garda sultanului nu se sperie, că mă întâmpină cu foc. Mă retrag şi gata. Ia spune, Charles, Abdul-Hamid are o gardă puternică?

— Are o gardă bună, numai că Abdul-Hamid nu-i va permite pentru nimic în lume să se dezlipească de el.

— Aşadar, nu vom fi urmăriţi. Intrăm deci în oraş în coloană, cu drapelul desfăşurat şi în bătaia tobelor, eu – în faţă, călare pe Gulnora, începu Sobolev, preumblându-se prin cabinet şi înfierbântându-se tot mai mult. Înaintea răsăritului, să nu se vadă cât suntem de puţini. Şi – spre palat. Fără un foc de armă! Ce zici, or să-mi înmâneze cheile Constantinopolului?

— Dar bineînţeles! exclamă cu ardoare d’Hevrais. Abia aceea se va putea numi capitulare totală!

— Iar pe englezi îi punem în faţa faptului împlinit! spuse generalul şi tăie aerul cu mâna. Până se dezmeticesc ei, oraşul va fi deja rusesc şi turcii vor capitula. Iar dacă ceva nu merge, tot un drac. Nici să cuceresc San Stefano nu mi-a permis nimeni!

— Va fi un final apoteotic! Şi-ţi dai seama, voi fi martorul lui direct! rosti emoţionat jurnalistul.

— Nu martor, ci participant, spuse Sobolev, şi-l bătu pe umăr.

— Nu vă las! interveni Perepiolkin, postându-se în faţa uşii.

Avea o expresie disperată: ochii căprui îi ieşiseră din orbite, fruntea-i era îmbrobonată de sudoare.

— În calitate de şef al statului-major, îmi exprim protestul! continuă Perepiolkin. Veniţi-vă în fire, excelenţă! Sunteţi general în suita Maiestăţii Sale, nu başbuzuc! Vă conjur!

— La o parte din calea mea, Perepiolkin, m-am săturat de dumneata!

strigă temutul ales al zeilor la pigmeul acela condus de raţiune. Când Osman paşa a pornit din Plevna să ne străpungă frontul, m-ai „conjurat” la fel, să nu acţionez fără ordin. Mai să cazi în genunchi în faţa mea atunci! Şi cine-a avut dreptate? Întocmai! Veţi vedea, voi avea cheile Ţarigradului!

— Extraordinar! exclamă Mitea. Nu-i aşa că e minunat, Varvara Andreevna?

Varea tăcea, pentru că nu ştia dacă e minunat sau nu. Teribilismul lui Sobolev o ameţise. Şi, în plus, se punea întrebarea: ea ce va face în acest caz? O va porni în marş, în răpăit de tobe, cu batalionul de vânători, ţinându-se de scara Gulnorei? Sau va rămâne singură, în toiul nopţii, într-un oraş inamic?

— Gridnev, îţi las aici escorta mea, vei păzi banca. Nu cumva s-o jefuiască localnicii şi apoi să pună asta în cârca lui Sobolev! spuse generalul.

— Dar excelenţa voastră! Mihail Dmitrici! mugi sublocotenentul. Vreau şi eu la Constantinopol!

— Şi cine-o va păzi pe Vahrvahra Andhreevna? graseie cu reproş în glas d’Hevrais.

Sobolev scoase din buzunar un ceas de aur, îi deschise cu un clinchet căpăcelul.

— E cinci şi jumătate. Peste două ore, două ore şi jumătate începe să se lumineze. Hei, Gukmasov!

— Poruncă, excelenţă! strigă chipeşul cornet, dând buzna ca vântul în cabinet.

— Adună companiile! Aliniaţi batalionul în coloană de marş! Stindardul şi toboşarii în faţă! Cântăreţii tot în faţă! Să fie un marş mândru! Şaua pe Gulnora! Mai cu viaţă! La şase fix pornim!

Ordonanţa o rupse la fugă, iar Sobolev îşi dezmorţi cu desfătare oasele şi spuse:

— Ei, asta e, Varvara Andreevna, fie voi deveni un erou mai măreţ ca Bonaparte, fie-mi voi pierde, în sfârşit, capul ăsta bezmetic.

— Nu ţi-l vei pierde, răspunse ea, privindu-l pe general cu sinceră admiraţie – atât era în clipa aceea de frumos, un veritabil Ahile.

— Ptiu-ptiu-ptiu, îşi scuipă în sân, superstiţios, Sobolev.

— Încă nu-i prea târziu să vă răzgândiţi, zvâcni Perepiolkin. Permiteţi-mi să-l întorc din drum pe Gukmasov, Mihail Dmitrievici!

Făcuse deja un pas spre uşă, dar în secunda aceea…

În secunda aceea se auzi pe trepte bocănit de cizme, uşa se dădu de perete şi în cabinet îşi făcură apariţia două personaje: Lavrenti Arkadievici Mizinov şi Fandorin.

— Erast Petrovici! strigă Varea şi mai să i se-arunce de gât, dar îşi luă seama la timp.

Mizinov mormăi:

— Aha, aici era! Perfect!

— Excelenţa voastră! se încruntă Sobolev, văzând în spatele celor doi uniformele albastre ale jandarmilor. Cum aţi ajuns aici? E adevărat, am întreprins această acţiune din proprie iniţiativă, ar fi totuşi prea de tot să mă arestaţi.

— Să te arestez? se minună Mizinov. De unde până unde? Abia am răzbit până la dumneata cu drezinele, cu o jumătate de campanie de jandarmi. Telegraful nu funcţionează, calea ferată e distrusă. De trei ori s-a deschis focul asupra noastră, am pierdut şapte oameni. Uite, mantaua mi-e găurită de gloanţe, mai zise el, arătându-şi mâneca ciuruită.

Erast Petrovici păşi în faţă. Nu se schimbase deloc în răstimpul în care lipsise, doar că era îmbrăcat civil, ca un adevărat dandy: cilindru, manta cu pelerină, guler de catifea.

— Bună ziua, Varvara Andreevna, spuse amabil consilierul titular. Ce mult ţi-a c-crescut părul. Îţi stă, totuşi, mai bine aşa.

În faţa lui Sobolev se înclină uşor:

— Vă felicit pentru S-sabia de Merit cu diamante, excelenţă. Este o mare onoare.

Spre Perepiolkin doar înclină din cap, apoi i se adresă corespondentului:

— *Salaam aleikum*, Anwar efendi.

Capitolul al treisprezecelea,

ÎN CARE FANDORIN ROSTEŞTE UN LUNG DISCURS

Die Wiener Zeitung (Viena)
21 (9) ianuarie 1878

„…În etapa finală a războiului, raportul de forţe dintre părţile aflate în conflict nu ne mai permite să ignorăm pericolul expansiunii panslave, care ameninţă hotarele de sud ale imperiului nostru dualist. Ţarul Alexandru şi sateliţii săi, România şi Serbia şi Muntenegru, au concentrat o armată de 700 de mii de soldaţi, înzestrată cu 1 500 de tunuri. Întrebarea este – împotriva cui? Împotriva armatei turce demoralizate, care, după cele mai optimiste estimări, numără în prezent cel mult 120 de mii de soldaţi flămânzi şi speriaţi?

Nu-i de glumă, domnilor! Trebuie să fii struţ ca să nu vezi pericolul care ameninţă întreaga Europă civilizată. Dacă vom sta şi vom privi cu braţele încrucişate…”

Fandorin îşi aruncă mantaua de pe umeri şi în mâna lui dreaptă luci stins un mic şi frumos revolver din oţel brunat. În aceeaşi secundă, Mizinov pocni din degete şi în cabinet intrară doi jandarmi, care-şi îndreptară carabinele spre corespondent.

— Ce-i bâlciul ăsta? răcni Sobolev. Care „*salaam aleikum*”? Care „efendi”?

Varea îl privi pe Charles. Acesta stătea în picioare lângă perete, cu braţele la piept, şi se uita la consilierul titular cu un zâmbet bănuitor şi zeflemitor.

— Dar bine, Erast Petrovici, îngână Varea, parcă plecasei după McLaughlin!

— Am fost în Anglia, Varvara Andreevna, însă nicidecum după McLaughlin. Mi-era l-limpede că el nu era şi nici nu putea fi acolo.

— Dar nu ai avut nici o obiecţie atunci când maiestatea sa…

Varea îşi curmă brusc vorba: cât pe ce să-i scape un secret de stat.

— Argumentele mele nu erau temeinic dovedite. Şi, oricum, trebuia să merg în Europa.

— Şi ce ai descoperit acolo?

— Cum era şi de aşteptat, nu-i vorba de nici un fel de intrigi ale cabinetului britanic. Asta-i unu. Da, nu suntem iubiţi la Londra. Da, se pregăteşte acolo un mare război. Dar să ucidă mesageri şi să pună la cale diversiuni – asta-i deja prea mult. Ar intra în contradicţie cu *fair play*-ul britanic. Acelaşi lucru mi l-a spus şi contele Şuvalov. Am v-vizitat apoi redacţia ziarului *Daily Post* şi m-am convins acolo de totala nevinovăţie a lui McLaughlin. Asta-i doi. P-prietenii şi colegii vorbesc despre Seamus ca despre un om franc şi sincer, ostil politicii britanice şi, mai mult, apropiat mişcării naţionaliste irlandeze. Un asemenea om nu poate nicicum corespunde profilului unui agent al perfidului Disraeli. La întoarcere – îmi era oricum în drum – am trecut prin Paris şi am petrecut acolo ceva mai mult timp. Am făcut o vizită la redacţia ziarului *Revue Parisienne*…

D'Hevrais se mişcă şi jandarmii îşi săltară brusc carabinele, gata să tragă. Jurnalistul clătină elocvent din cap şi-şi ascunse mâinile la spate, sub faldurile redingotei de călătorie.

— Aici am aflat, urmă Erast Petrovici ca şi când nimic nu s-ar fi-ntâmplat,

că ilustrul Charles d'Hevrais nu fusese văzut niciodată în redacţia natală. Asta-i trei. Îşi trimitea strălucitele articole, schiţe şi foiletoane prin poştă sau telegraf.

— Şi ce-i cu asta? se revoltă Sobolev. Charles nu-i fante de salon, el caută aventura.

— Şi o caută într-o măsură chiar mai mare decât vă puteţi imagina, excelenţă. Am scotocit în colecţia acestui ziar şi am descoperit nişte coincidenţe foarte interesante. Primele texte publicate ale domnului d'Hevrais au fost trimise din Bulgaria în urmă cu zece ani. Ca un făcut, exact în acea perioadă guvernator al Vilaietului Dunărean era Midhat paşa, al cărui secretar tocmai devenise tânărul funcţionar Anwar. În 1868, d'Hevrais trimite de la Constantinopol o serie de schiţe strălucite despre obiceiurile de la curtea sultanului. Era perioada primei ascensiuni din cariera lui Midhat paşa, când a fost invitat în capitală pentru a conduce Consiliul de Stat. Un an mai târziu, reformatorul a fost trimis într-un exil onorific în îndepărtata Mesopotamie, şi sprinţara peniţă a talentatului jurnalist se mută ca prin farmec din Constantinopol la Bagdad. Vreme de trei ani (exact perioada în care Midhat paşa a fost guvernator al Irakului), d'Hevrais scrie despre săpăturile arheologice din oraşele asiriene, despre şeicii arabi şi despre Canalul de Suez.

— Plăsmuiri! îl întrerupse furios Sobolev pe vorbitor. Charles a călătorit prin întregul Orient. A scris şi din alte locuri, pe care nu le aminteşti pentru că ies din tiparul ipotezei dumitale. În '73, de pildă, a fost cu mine la Hiva. Am crăpat amândoi de sete, ne-am topit amândoi sub arşiţă. Iar acolo nu exista nici un fel de Midhat, domnule anchetator!

— Dar de unde a ajuns el în Asia Centrală? îl întrebă Fandorin pe general.

— Din Iran, dacă nu mă înşel.

— Eu cred că nu din Iran, ci din Irak. La sfârşitul anului 1873, ziarul publică schiţele sale lirice despre Elada. De ce, nitam-nisam, despre Elada? Pentru că patronul lui Anwar efendi al nostru fusese la acea vreme transferat la Salonic. Că veni vorba, Varvara Andreevna, mai ţii minte foiletonul acela admirabil despre cizmele vechi?

Varea încuviinţă din cap, privindu-l ca vrăjită pe Fandorin. Acesta, e clar, bătea câmpii, dar o făcea atât de convingător, de frumos, de autoritar! Şi nu se mai bâlbâia deloc.

— În el se aminteşte despre un naufragiu petrecut în Golful Thermaikos, în 1873. De menţionat că oraşul Salonic se află chiar pe malul acelui golf. Din acelaşi foileton am înţeles că în 1867 autorul se afla la Sofia, iar în 1871, în Mesopotamia, pentru că acela este anul în care nişte nomazi arabi i-au ucis pe membrii expediţiei arheologice a lordului Andrew Wayard. După „Cizme vechi" am început să am de-acum suspiciuni serioase privindu-l pe monsieur d'Hevrais, dar prin manevrele lui abile a reuşit nu o dată să mă deruteze... Iar acum, urmă Fandorin, vârându-şi pistolul în buzunar şi întorcându-se spre Mizinov, hai să calculăm daunele pe care ni le-au pricinuit acţiunile domnului Anwar. Monsieur d'Hevrais s-a alăturat grupului corespondenţilor de război anul trecut, la sfârşitul lui iunie. Era perioada ofensivei victorioase a armatei noastre. Dunărea fusese traversată, armata turcă era demoralizată, drumul spre Sofia şi, de acolo, spre Constantinopol era deschis. Detaşamentul generalului Gurko cucerise deja trecătoarea Şipka, cheia spre lanţul Munţilor Balcani. În fond, câştigaserăm deja războiul. Ce se întâmplă însă mai departe? În urma unei greşeli fatale strecurate în mesajul cifrat, armata noastră ocupă Nicopole, o localitate nimănui de folos, timp în care corpul de armată al lui Osman paşa intră nestingherit în Plevna pustie, compromiţând astfel întreaga noastră ofensivă. Să ne reamintim împrejurările în care a avut loc această

enigmatică istorie. Criptograful Iablokov săvârşeşte o gravă greşeală, lăsând pe masă un mesaj secret. De ce a făcut Iablokov asta? Pentru că a fost profund emoţionat de vestea sosirii neaşteptate a logodnicei sale, domnişoara Suvorova.

Toţi îşi întoarseră privirile spre Varea, care se simţi ca un corp delict.

— Şi cine l-a vestit pe Iablokov despre sosirea logodnicei sale? Ziaristul d'Hevrais. Când criptograful, nebun de fericire, a plecat în goană, lui d'Hevrais nu i-a rămas decât să copieze mesajul cifrat, înlocuind „Plevna" cu „Nicopole". Cifrul armatei noastre este, ca să mă exprim delicat, foarte simplu. D'Hevrais avea cunoştinţă despre iminenta manevră a armatei ruse, pentru că v-am vorbit, Mihail Dmitrievici, în prezenţa lui despre Osman paşa. Mai ţineţi minte prima noastră întâlnire?

Sobolev încuviinţă ursuz din cap.

— Să ne amintim în continuare povestea cu legendarul Ali bei, căruia, chipurile, d'Hevrais i-a luat un interviu. Acest „interviu" ne-a costat viaţa a două mii de oameni, iar armata rusă s-a împotmolit serios la Plevna vreme îndelungată. Un truc riscant, căci Anwar a atras inevitabil bănuieli asupra persoanei sale, dar nu avea încotro. La urma urmei, ruşii puteau pur şi simplu să trimită doar nişte trupe de acoperire împotriva lui Osman paşa şi să-şi deplaseze principala forţă spre sud. Însă dezastrul cu care s-a soldat primul asalt a creat comandamentului nostru o percepţie exagerată a pericolului reprezentat de Plevna, şi armata s-a întors cu toată forţa împotriva acelui neînsemnat orăşel bulgar.

— Stai puţin, Erast Petrovici, dar Ali bei chiar a existat! tresări Varea. L-au văzut agenţii noştri la Plevna!

— Vom reveni la asta mai târziu. Acum să ne reamintim împrejurările în care a avut loc cel de-al doilea asalt asupra Plevnei, pentru eşecul căruia am dat vina pe trădarea colonelului român Lucan, care vânduse turcilor planul nostru de luptă. Aţi avut dreptate, Lavrenti Arkadievici, litera „J" din carneţelul lui Lucan venea de la „jurnalist", dar nu era vorba de McLaughlin, ci de d'Hevrais. Pe fantele român l-a recrutat fără mare bătaie de cap: datoriile la cărţi şi ambiţia nemăsurată au făcut din colonel o pradă uşoară. Iar la Bucureşti, d'Hevrais s-a folosit cu multă abilitate de domnişoara Suvorova pentru a scăpa de un agent care nu mai avea nici o valoare şi care, din contră, începea chiar să reprezinte un pericol. În plus, presupun că Anwar trebuia neapărat să se vadă cu Osman paşa. Expulzarea sa din armată – temporară şi cu o reabilitare anticipat prevăzută – i-a oferit această posibilitate. Corespondentul francez a lipsit o lună. Şi, ca un făcut, chiar în această perioadă agenţii noştri ne-au raportat că şeful armatei turce are un sfetnic de taină, pe nume Ali bei. Acest Ali bei îşi arată anume prin locuri aglomerate barba bătătoare la ochi. Presupun că ai făcut mare haz de noi, domnule spion.

D'Hevrais nu răspunse. Îl privea atent pe consilierul titular şi părea că aşteaptă ceva.

— Apariţia la Plevna a lui Ali bei era necesară pentru a îndepărta de jurnalistul d'Hevrais suspiciunea legată de acel nefast interviu. De altfel, nu mă îndoiesc că Anwar şi-a petrecut această lună cu mare folos: a pus de acord cu Osman-paşa, fără îndoială, viitoare acţiuni comune, şi-a stabilit nişte contacte sigure. Doar serviciul nostru de contrainformaţii nu îi împiedica pe corespondenţi să aibă propriii lor informatori în oraşul asediat. Dacă dorea, Anwar efendi putea face o vizită de câteva zile la Constantinopol, pentru că încă nu fuseseră tăiate liniile de comunicaţie cu Plevna. Simplu: de la Plevna ajungea la Sofia, acolo urca într-un tren, şi a doua zi era la Istanbul. Al treilea

asalt a fost deosebit de primejdios pentru Osman paşa, mai cu seamă din pricina atacului-surpriză al lui Mihail Dmitrievici. De data aceasta, Anwar a avut noroc, iar noi nu. I-a venit în ajutor şi acea împrejurare fatală – în drum spre cartierul general, aghiotantul domniei voastre, Zurov, a trecut în galop pe lângă corespondenţi şi le-a strigat în gura mare că sunteţi în Plevna. Anwar, fireşte, a înţeles prea bine importanţa acestei informaţii, dar şi-a dat seama şi în ce scop fusese trimis Zurov la comandament. Trebuia câştigat timp, trebuia să i se dea lui Osman paşa posibilitatea de a-şi regrupa trupele şi de a-l alunga din Plevna pe Mihail Dmitrievici cu micul lui detaşament înainte de a-i sosi întăriri. Şi Anwar a riscat din nou, a improvizat. Cu îndrăzneală, cu virtuozitate, cu talent. Şi, ca întotdeauna, fără milă. Când jurnaliştii, aflând despre ofensiva reuşită a flancului sudic, s-au repezit într-un suflet la aparatele de telegrafiat, Anwar a pornit-o în goană după Zurov şi Kazanzaki. Călare pe faimosul lui Iatagan, i-a prins din urmă fără mare efort şi, când au ajuns într-un loc pustiu, i-a împuşcat pe amândoi. În mod sigur călărea între Zurov şi Kazanzaki în momentul în care i-a atacat, şi anume, căpitanul era în dreapta lui, iar jandarmul în stânga. Anwar l-a împuşcat pe husar în tâmpla stângă din imediată apropiere, iar în secunda următoare şi-a trimis glonţul în fruntea locotenent-colonelului, care întorsese capul la auzul împuşcăturii. Asta nu i-a luat mai mult de o secundă. Împrejur mişunau militari, dar ei trei călăreau într-o vâlcea, nu puteau fi zăriţi, iar în toiul acelei canonade ar fi fost de mirare să ia aminte cineva la două împuşcături. Ucigaşul a lăsat cadavrul lui Zurov acolo unde căzuse, dar i-a înfipt în omoplat pumnalul jandarmului. Deci, mai întâi l-a împuşcat, iar cu pumnalul l-a străpuns când era deja mort, şi nu invers, cum am crezut iniţial. Scopul era clar: să arunce bănuiala asupra lui Kazanzaki. Din aceleaşi considerente Anwar a târât cadavrul locotenent-colonelului în cel mai apropiat tufiş şi a înscenat sinuciderea.

— Şi cu scrisoarea cum rămâne? îşi aminti Varea. Scrisoarea de la acela, cum îi zice, mă rog, Şaluşnika?

— O idee magnifică, recunoscu Fandorin. Evident, serviciile turce de informaţii aflaseră încă de la Tiflis despre înclinaţiile nefireşti ale lui Kazanzaki. Presupun că Anwar efendi îl observa atent pe locotenent-colonel şi nu excludea posibilitatea de a-l şantaja în viitor. Evenimentele însă au luat-o pe alt făgaş şi acea informaţie utilă a fost folosită pentru a ne deruta. Anwar nu a făcut decât să ia o foaie curată de hârtie şi să compună la repezeală un răvaş caricatural al unui bărbat cu înclinaţii nefireşti. Atâta doar că şi-a dat prea multă silinţă, de aceea încă de atunci scrisoarea mi s-a părut dubioasă. În primul rând, este greu de crezut că un prinţ gruzin putea scrie în aşa hal în limba rusă – oricum, a absolvit fără-ndoială măcar gimnaziul. Şi în al doilea rând, poate mai ţineţi minte că l-am întrebat pe Lavrenti Arkadievici despre plic, şi am aflat că bileţelul fusese găsit în buzunarul răposatului fără nici un fel de plic. În acest caz, este de neînţeles cum putea rămâne biletul imaculat. Doar Kazanzaki îl purtase cu sine, chipurile, un an întreg!

— Toate astea sunt bune şi frumoase, nu se mai putu abţine Mizinov, îmi expui pentru a doua oară în ultimele douăzeci şi patru de ore consideraţiunile dumitale, dar te întreb din nou: de ce ne-ai ascuns toate astea? De ce nu ne-ai împărtăşit mai devreme aceste bănuieli?

— Când respingi o versiune, trebuie obligatoriu să poţi susţine o alta în loc, iar această altă versiune nu se lăsa nicicum conturată, răspunse Erast Petrovici. Oponentul meu folosea metode mult prea diverse. Mi-e ruşine s-o recunosc, dar o vreme principalul meu suspect a fost domnul Perepiolkin.

— Eremei? făcu perplex Sobolev, desfăcându-şi braţele. Dar, domnilor,

asta-i de-acum paranoia!

Cât despre Perepiolkin, acesta clipi de câteva ori la rând şi-şi descheie gulerul strâns pe gât.

— Da, a fost o prostie, căzu de acord Fandorin. Dar domnul locotenent-colonel mi se-ncurca tot timpul printre picioare. Însăşi apariţia lui părea destul de suspectă: o eliberare miraculoasă din prizonierat, un foc de armă ratat, deşi tras de foarte aproape. De regulă, başbuzucii sunt buni ţintaşi. Apoi, istoria cu mesajul cifrat: Perepiolkin a fost cel care a predat generalului Kriedener telegrama cu ordinul de a cuceri oraşul Nicopole. Şi cine l-a îndemnat pe credulul jurnalist d'Hevrais să se furişeze la Plevna, la turci? Şi enigmatica literă „J"? Doar se ştie că lui Eremei Ionovici, prin bunăvoinţa lui Zurov, i se spunea de la o vreme „Jérôme". Asta, pe de o parte. Iar pe de altă parte, trebuie să recunoaşteţi că acoperirea lui Anwar efendi era de-a dreptul ideală. Puteam eu să construiesc oricâte ipoteze logice, era însă de-ajuns să-l privesc pe Charles d'Hevrais şi se alegea praful de toate argumentele mele. Priviţi-l pe acest om.

Fandorin arătă spre jurnalist. Îl priviră cu toţii pe d'Hevrais, iar acesta se înclină cu exagerată modestie.

— Puteţi crede că acest domn încântător, inteligent, european până-n vârful unghiilor este una şi aceeaşi persoană cu perfidul şi cumplitul şef al serviciului secret turc?

— Niciodată şi pentru nimic în lume! declară Sobolev. Eu nici acum nu cred una ca asta!

Erast Petrovici înclină satisfăcut din cap.

— Iar acum, istoria cu McLaughlin şi cu străpungerea eşuată a blocadei. Aici totul a fost simplu, Anwar nu şi-a asumat nici un risc. Nu a trebuit să facă nici un efort ca să să-i arunce credulului Seamus o „ştire de senzaţie". Informatorul a cărui identitate ne-o ascundea McLaughlin şi cu care se fălea atâta lucra, fără-ndoială, pentru tine, efendi.

Varea tresări, într-atât o şocă apelativul adresat lui Charles. O, nu, nu, aici e ceva care nu se leagă! Ce „efendi" poate fi Charles!

— Ai mizat foarte abil pe naivitatea lui McLaughlin şi, în aceeaşi măsură, pe vanitatea lui. Cât îl invidia pe strălucitul Charles d'Hevrais, cât visa să-l depăşească! Până atunci izbutise numai la şah, ba nici la şah întotdeauna, şi acum, poftim, ce noroc fantastic! *Exclusive information from most reliable sources*[35]. Şi ce *information*! Pentru o asemenea informaţie orice reporter şi-ar vinde sufletul diavolului. Dacă McLaughlin n-ar fi întâlnit-o în drumul lui pe Varvara Andreevna şi nu l-ar fi luat gura pe dinainte… Osman ar fi scos de pe poziţii corpul grenadierilor, ar fi străpuns blocada şi s-ar fi îndreptat spre Şipka. Şi atunci, situaţia pe front ar fi devenit, ca la şah, „pat".

— Dar dacă McLaughlin nu e spion, unde-a dispărut? întrebă Varea.

— Ţii minte istoria lui Ganeţki despre felul în care au năvălit başbuzucii în cartierul său general şi cum onorabilul general abia a scăpat cu fuga? Eu cred că diversioniştii aceia nu pe Ganeţki îl căutau, ci pe McLaughlin. Trebuia obligatoriu eliminat, şi a dispărut. Fără urmă. Cel mai probabil, irlandezul nostru, înşelat şi defăimat, zace acum undeva pe fundul râului Vid, cu un bolovan agăţat de gât. Sau, poate, başbuzucii, respectându-şi fermecătoarea lor datină, l-au tăiat bucăţele.

Varea se cutremură, amintindu-şi cum corespondentul acela cu faţă rotundă mâncase plăcinţele cu dulceaţă în timpul ultimei lor întâlniri. Mai avea

35 Informaţie în exclusivitate din surse demne de încredere (engl.).

de trăit doar două ore…

— Nu ţi-a fost milă de bietul McLaughlin? se interesă Fandorin, dar d'Hevrais (sau, poate, într-adevăr Anwar efendi?) îl invită printr-un gest elegant să continue şi-şi ascunse iarăşi o mână la spate.

Varea îşi aminti că, după cum spunea ştiinţa psihologiei, ascunderea mâinii la spate trădează o fire închisă şi refractară la adevăr. Este oare posibil? Se apropie de jurnalist, îi privi scrutător chipul, încercând că descopere ceva străin, înfricoşător în acele trăsături atât de cunoscute. Dar faţa lui era cea dintotdeauna, poate doar un pic mai palidă. D'Hevrais nu-i întoarse privirea.

— Spargerea blocadei a eşuat, dar dumneata ai ieşit iarăşi uscat din apă. M-am grăbit teribil să ajung de la Paris aici, în zona operaţiunilor militare. Ştiam de-acum cu certitudine că dumneata eşti dumneata şi realizam perfect ce pericol reprezinţi.

— Puteai să trimiţi o telegramă, bombăni Mizinov.

— Cu ce conţinut, excelenţă? „Jurnalistul d'Hevrais este Anwar efendi?" Aţi fi decis pe loc că Fandorin şi-a pierdut minţile. Ştiţi doar cât timp mi-a trebuit să vă expun toate dovezile, nu voiaţi în ruptul capului să renunţaţi la versiunea cu uneltirile englezilor. Iar generalul Sobolev, după cum vedeţi, nici după expunerea mea detaliată încă nu e convins.

Sobolev clătină îndărătnic din cap:

— Te ascultăm până la capăt, domnule Fandorin, apoi îl vom lăsa şi pe Charles să-şi spună cuvântul. Un proces nu se poate mărgini doar la cuvântul procurorului.

— *Merçi, Michel*, zâmbi scurt d'Hevrais. *Comme dit l'autre, a friend in need is a friend indeed*[36]. Doar o înthrebahre penthru *monsieur le procureur*. Cum ţi-a venit ideea să mă bănuieşti? *Au commencement*? Te rhog să-mi satisfaci această cuhriozitate.

— Ei, asta-i bună, se miră Erast Petrovici. Ai fost surprinzător de neatent. Nu e posibil să bravezi în aşa măsură şi să-ţi subapreciezi adversarul! Mi-a fost îndeajuns să-ţi văd pentru prima oară semnătura în *Revue Parisienne* d'Hevrais, ca să-mi amintesc pe loc că principalul nostru oponent, Anwar efendi, s-a născut, după unele surse, în orăşelul bosniac Hef-Rais. Iar Paladin d'Hevrais înseamnă „Cavalerul rătăcitor din Hef-Rais" – trebuie să fii de acord cu mine, este un pseudonim mult prea transparent. Dar, fireşte, putea fi vorba şi de o coincidenţă, însă aşa sau altfel, era oricum dubios. Probabil la începutul carierei jurnalistice încă nu-ţi imaginai că masca de corespondent te va ajuta în acţiuni de cu totul altă natură. Sunt convins că ai început să scrii pentru acel ziar parizian din raţiuni absolut inocente: lăsai frâu liber excepţionalelor tale calităţi literare şi, în acelaşi timp, trezeai interesul europenilor faţă de problemele Imperiului Otoman, mai cu seamă faţă de figura marelui reformator Midhat paşa. Te-ai achitat bine de misiune. În textele publicate de dumneata numele lui Midhat paşa figurează de cel puţin o sută cincizeci de ori. S-ar putea spune că dumneata eşti cel care a făcut din acest paşă un personaj popular şi respectat în întreaga Europă, mai ales în Franţa, unde, de altfel, locuieşte în prezent.

Varea tresări, amintindu-şi cum îi vorbise d'Hevrais despre tatăl său, faţă de care nutrea o dragoste fierbinte şi care se afla în Franţa. Oare tot ce aude acum să fie adevărat? Îl privi îngrozită pe corespondent. Acesta îşi păstra în continuare cel mai deplin sânge rece, dar zâmbetul lui îi păru Varei oarecum forţat.

---

36 Mulţumesc Michel. Cum se spune, prietenul la nevoie se cunoaşte (fr. şi engl.).

— Între noi fie vorba, eu nu cred că l-ai trădat pe Midhat paşa, continuă consilierul titular. Aici e vorba de un joc subtil. Acum, după înfrângerea Turciei, el se va întoarce în ţară încununat cu laurii martirului şi va conduce iarăşi guvernul. Din punctul de vedere al Europei, el este persoana ideală. La Paris este purtat pe braţe.

Fandorin îşi duse o mână la tâmplă şi Varea băgă brusc de seamă cât de palid şi de obosit îi e chipul.

— M-am grăbit grozav pe drumul de întoarcere, dar mi-a trebuit mai mult timp să parcurg cele trei sute de verste de la Sofia la Hermalî decât cele o mie cinci sute de verste de la Paris la Sofia. Drumurile din spatele frontului sunt ceva de nedescris. Dar, slavă Domnului, Lavrenti Arkadievici şi cu mine am ajuns la timp. De îndată ce generalul Strukov ne-a înştiinţat că excelenţa sa, însoţit de jurnalistul d'Hevrais, au pornit spre San Stefano, am înţeles: aceasta este deci mişcarea finală şi fatală a lui Anwar efendi. Nu degeaba a fost tăiată linia telegrafică. Mă temeam îngrozitor, Mihail Dmitrievici, că omul acesta va miza pe spiritul temerar şi pe ambiţia domniei voastre şi vă va convinge să porniţi asupra Constantinopolului.

— Şi de ce te-ai speriat în aşa hal, domnule procuror? îl întrebă ironic Sobolev. Să zicem că trupele ruseşti ar fi intrat în capitala Turciei, ce-i cu asta?

— Cum ce? zbieră Mizinov, ducându-şi mâna la inimă. Ai înnebunit! Asta ar fi însemnat sfârşitul tuturor!

— Al cui, „al tuturor”? ridică din umeri Sobolev, dar Varea observă expresia de nelinişte din ochii lui.

— Al armatei noastre, al cuceririlor noastre, al Rusiei! tună ameninţător şeful jandarmilor. Contele Şuvalov, ambasadorul nostru la Londra, ne-a transmis un mesaj cifrat. A văzut cu ochii lui un memorandum secret fabricat de cabinetul de pe St. James. Potrivit unei înţelegeri secrete între imperiile britanic şi austro-ungar, în cazul în care la Constantinopol îşi face apariţia fie şi un singur soldat rus, escadra de cuirasate a amiralului Hornby va deschide neîntârziat focul, iar armata austro-ungară va trece graniţele Rusiei şi ale Serbiei. Asta este, Mihail Dmitrievici. Iar în acest caz ne-ar fi aşteptat un dezastru mai cumplit decât cel din războiul Crimeii. Ţara este vlăguită de epopeea Plevnei, nu avem flotă în Marea Neagră, vistieria e goală. Ar fi însemnat dezastru total.

Sobolev tăcea, buimăcit.

— Dar excelenţa voastră a avut destulă înţelepciune şi măsură şi nu a pornit mai departe de San Stefano, adăugă respectuos Fandorin. Aşadar, Lavrenti Arkadievici şi cu mine puteam să nu ne grăbim chiar aşa.

Varea văzu chipul Generalului Alb împurpurându-se. Sobolev tuşi şi încuviinţă din cap cu un aer serios, privind cu mult interes pardoseala din marmură.

Dar trebuia ca exact în clipa aceea să-şi vâre capul pe uşă cornetul Gukmasov. Aruncă o privire ostilă uniformelor albastre şi răcni:

— Permiteţi să raportez, excelenţa voastră!

Varei i se făcu milă de bietul Ahile şi se întoarse cu spatele, în vreme ce prostovanul de cornet raportă, continuând să zbiere:

— Este ora şase fix! După cum aţi ordonat, batalionul s-a aliniat, Gulnora este înşeuată! O aşteptăm doar pe excelenţa voastră şi înainte, spre porţile Ţarigradului!

— Încetează, tâmpitule, bombăni generalul, stacojiu la faţă. Dă-le dracului de porţi…

Gukmasov dispăru perplex în spatele uşii. Nici nu se închiseseră bine

canaturile în urma lui, şi se petrecu ceva surprinzător.

— *Et maintenant, mesdames et messieurs, la parole est à la défence*![37] anunţă cu voce sonoră d’Hevrais.

Îşi scoase mâna dreaptă de la spate. În mână avea un pistol. Pistolul bubui şi fulgeră de două ori.

Varea văzu cum, ca la un semn, ambilor jandarmi le plesnesc uniformele în partea stângă a pieptului. Carabinele aterizară zăngănind pe podea, în vreme ce soldaţii se prăbuşiră la pământ aproape fără zgomot.

Varei îi ţiuiau urechile din pricina împuşcăturilor, dar nu apucă nici să ţipe, nici să se sperie. D’Hevrais îşi întinse braţul stâng, o înşfăcă zdravăn de cot şi o trase în faţa lui, ca pe un scut.

Piesa lui Gogol *Revizorul*, scena mută – acesta fu gândul stupid care-i trecu Varei prin minte văzând cum în uşă răsare şi înlemneşte un jandarm înalt şi voinic. Erast Petrovici şi Mizinov încremeniseră cu pistoalele îndreptate înainte. Generalul avea întipărită pe figură o strâmbătură mânioasă, consilierul titular – una nefericită. Sobolev îşi desfăcuse braţele şi împietrise astfel. Mitea Gridnev îşi căscase gura şi flutura din superbele-i gene. Perepiolkin ridicase o mână ca să-şi încheie gulerul la loc şi uitase să şi-o mai coboare.

— Charles, ai înnebunit! strigă Sobolev, făcând un pas înainte. Să te ascunzi în spatele unei doamne!

— Dahr monsieur Fandohrin a demonsthrat că sunt tuhrc, răspunse batjocoritor d’Hevrais şi Varea îi simţi în ceafă răsuflarea fierbinte. Iahr tuhrcii nu se poahrtă phrea blând cu femeile.

— U-u-u! mugi Mitea şi, repezindu-şi capul înainte ca un tăuraş, se aruncă asupra lui d’Hevrais.

Pistolul lui d’Hevrais mai bubui o dată, chiar de sub cotul Varei, şi tânărul locotenent căzu gemând cu faţa în jos.

Încremeniră iarăşi cu toţii.

D’Hevrais o trăgea pe Varea înapoi şi lateral.

— Nu mişcă nimeni că trag, îi preveni el cu voce scăzută.

Varei i se păru că în spatele ei peretele se dă la o parte şi, brusc, se pomeniră amândoi într-o altă încăpere.

A, da, depozitul băncii!

D’Hevrais trânti uşa de oţel şi trase zăvorul.

Rămaseră singuri, doar ei doi.

---

37 Şi acum, doamnelor şi domnilor, apărarea are cuvântul (fr.).

Capitolul al paisprezecelea,

ÎN CARE RUSIA ESTE DEFĂIMATĂ
ŞI SE AUDE LIMBA LUI DANTE

Informaţia guvernamentală
(Sankt-Petersburg)
9 (21) ianuarie 1878

> „...provoacă triste reflecţii. Iată câteva date esenţiale extrase din discursul ministrului finanţelor, secretarul de stat M.H. Reutern, rostit la şedinţa de joi a Uniunii Bancare Panslave. În 1874, pentru prima oară după mulţi ani, s-a înregistrat un sold pozitiv al veniturilor faţă de cheltuieli, a spus ministrul. Balanţa pe 1876 a înregistrat, potrivit Trezoreriei de Stat, un excedent bugetar de 40 de milioane de ruble. Totuşi, aproape un an de acţiuni militare a scos din Trezorerie un miliard 20 de milioane de ruble, încât nu mai există mijloacele necesare continuării războiului. Din cauza reducerii fondurilor alocate construcţiilor civile, în 1877 pe teritoriul imperiului nu s-a mai construit nici măcar o verstă de cale ferată. Suma datoriei interne şi a celei externe ale statului a crescut până la valori nemaiîntâlnite, reprezentând...”

D’Hevrais îi dădu drumul Varei şi ea se smuci, îngrozită, într-o parte.

Din spatele uşii solide răzbătea rumoare de voci înăbuşită.

— Spune-ţi condiţiile, Anwar! Era Erast Petrovici.

— Nici un fel de condiţii! (Mizinov). Deschide imediat, sau dau ordin să se dinamiteze uşa!

— Dumneata să dai ordine corpului dumitale de jandarmi! (Sobolev). Dacă dinamitezi, o ucizi şi pe ea!

— Domnilor, strigă franţuzeşte d’Hevrais, care nu era defel d’Hevrais. La urma urmelor, asta e lipsă de politeţe! Nu mă lăsaţi să stau de vorbă cu o doamnă!

— Charles! Sau cum te-o fi chemând! urlă Sobolev cu basul lui tunător de general. Dacă din capul Varvarei Andreevna se clinteşte un singur fir de păr, te spânzur de-un stâlp, fără anchetă şi fără judecată!

— Încă un cuvânt şi o împuşc mai întâi pe ea, apoi mă împuşc pe mine! strigă d’Hevrais pe un ton teatral strident şi, nitam-nisam, îi făcu Varei cu ochiul, ca şi când ar fi rostit o glumă nu tocmai cuviincioasă, dar teribil de amuzantă.

În spatele uşii se aşternu tăcerea.

— Nu mă privi de parcă mi-ar fi crescut deodată colţi şi coarne, mademoiselle Barbara, i se adresă d’Hevrais cu jumătate de glas, de data asta cu vocea lui normală, şi se frecă obosit la ochi. Bineînţeles că nu te voi ucide şi n-aş dori pentru nimic în lume să-ţi pun viaţa în primejdie.

— Serios? întrebă ea sarcastic. Atunci de ce ai avut nevoie de tot acest circ? De ce ai ucis trei oameni absolut nevinovaţi? Ce speri să obţii?

Anwar efendi (numele d’Hevrais trebuia uitat) îşi scoase ceasul.

— E şase şi cinci. Am avut nevoie de „tot acest circ” ca să câştig timp. Apropo, nu-ţi face griji în ce-l priveşte pe sublocotenent. Ştiind câtă afecţiune îi porţi, doar i-am găurit niţeluş coapsa, nimic grav. Mai târziu se va lăuda că a

fost rănit în război. Cât despre jandarmi, ce să-i faci, asta le e slujba.

Varea îl întrebă, prudent:

— Să câştigi timp? Pentru ce?

— Vezi dumneata, mademoiselle Barbara, conform planului, peste o oră şi douăzeci şi cinci de minute, adică la şapte şi jumătate, trebuie să intre în San Stefano regimentul infanteriştilor anatolieni. Este una dintre cele mai bune unităţi din întregul corp de gardă al armatei turce. Presupuneam că la ora aceea detaşamentul lui Sobolev ar fi ajuns deja la periferia Stambulului, ar fi nimerit sub focul flotei engleze şi ar fi bătut în retragere. Ostaşii gărzii i-ar fi lovit din spatele frontului pe ruşii care s-ar fi retras în dezordine. Un plan frumos, care până în ultima clipă a mers ca uns.

— Ce plan?

— Cum ţi-am spus, unul frumos. Iniţial, trebuia să împing delicat gândul lui Michel spre trenul de pasageri lăsat atât de ispititor în părăsire. În acest stadiu mi-ai fost de mare folos, îţi mulţumesc. „Să deschizi o cărticică, să bei un ceai fierbinte” – a fost magnific. Mai departe a mers uşor – redutabila ambiţie a incomparabilului nostru Ahile, frenezia lui nestăvilită şi credinţa în steaua lui ar fi desăvârşit planul. O, nu, Ahile nu ar fi fost ucis, nu aş fi îngăduit aşa ceva. În primul rând, pentru că sunt foarte ataşat de el, şi în al doilea rând, capturarea măreţului Ak paşa ar fi servit drept început spectaculos într-o a doua etapă a războiului balcanic.

Anwar oftă:

— Păcat că planul a eşuat. Fandorin, tânărul dumitale bătrânel, merită aplauze. Cum spun înţelepţii orientali, are ceea ce se cheamă karma.

— Cum spun, cum spun? făcu uimită Varea.

— Ei vezi, mademoiselle Barbara, dumneata eşti o domnişoară instruită, inteligentă, dar nu cunoşti noţiuni elementare, îi răspunse pe un ton dojenitor ciudatul interlocutor. „Karma” este una dintre noţiunile fundamentale ale filozofiei hinduse şi budiste. Ceva în genul ursitei în cazul creştinismului, dar infinit mai interesant. Nenorocirea Occidentului este că dispreţuieşte înţelepciunea Orientului. Şi doar Orientul este cu mult mai vârstnic, mai înţelept şi mai complex. Or, Turcia mea s-a nimerit aşezată chiar la răspântia dintre Occident şi Orient, ţara mea ar putea avea un viitor măreţ.

— Ştii ceva, fără predici, îi întrerupse Varea consideraţiunile filozofice. Ce ai de gând să faci?

— Cum ce? se minună Anwar. Să aştept ora şapte şi jumătate, fireşte. E adevărat, planul iniţial a eşuat, dar infanteriştii anatolieni vor ajunge oricum aici. Va începe lupta. Dacă înving gărzile noastre – şi au de partea lor şi superioritatea numerică, şi priceperea, şi factorul-surpriză sunt salvat. Dacă oamenii lui Sobolev vor rezista... Dar să nu ne pierdem în presupuneri. Că veni vorba, spuse el, privind cu seriozitate în ochii Varei, îţi cunosc firea hotărâtă, dar să nu-ţi treacă prin minte să-ţi avertizezi prietenii în legătură cu acest atac. De cum vei deschide gura să ţipi, mă voi vedea silit să-ţi îndes un căluş în ea. Şi voi face asta în pofida respectului şi simpatiei pe care le nutresc pentru dumneata. În vreme ce rostea aceste cuvinte, îşi dezlegă cravata şi făcu din ea un ghemotoc strâns pe care-l vârî în buzunar.

— Căluş, unei doamne? surâse Varea. Îmi plăceai mai mult ca francez.

— Te asigur că, în locul meu, un spion francez ar fi procedat întocmai, dacă de acţiunile sale ar fi depins atât de multe. Sunt obişnuit să nu-mi cruţ viaţa, mi-am pus-o adesea în joc în numele cauzei. Asta îmi dă dreptul să nu cruţ nici viaţa altora. Acesta, mademoiselle Barbara, este un joc care pe care. Este un joc necruţător, dar viaţa în general este necruţătoare. Îţi închipui că nu

mi-a fost milă de bravul Zurov sau de blajinul McLaughlin? Ba mi-a fost, şi-ncă cum, dar există valori mai presus de sentimentele personale.

— Şi care ar fi acele valori? exclamă Varea. Explică-mi, domnule intrigant, care sunt acele înalte valori în numele cărora poţi ucide un om care te socoteşte prieten?

— Excelentă temă de discuţie, spuse Anwar şi trase un scaun. Ia loc, mademoiselle Barbara, trebuie să ne petrecem timpul într-un fel. Şi nu te mai uita urât la mine. Nu sunt un monstru, sunt doar un inamic al ţării voastre. Nu vreau să crezi că sunt monstrul acela fără suflet pe care perspicacele monsieur Fandorin l-a descris în culori de-a dreptul supranaturale. Iată cine trebuia neutralizat din timp... Da, sunt un ucigaş. Dar aici suntem cu toţii ucigaşi: şi Fandorin al dumitale, şi răposatul Zurov, şi Mizinov. Cât despre Sobolev, el este un superucigaş, pur şi simplu se scaldă în sânge. În jocurile noastre, ale bărbaţilor, poţi juca doar două roluri: pe al ucigaşului sau pe al celui ucis. Nu-ţi face iluzii, mademoiselle, trăim cu toţii într-o junglă. Încearcă să mă tratezi fără prejudecăţi, să uiţi că dumneata eşti rusoaică şi eu turc. Sunt un om care şi-a ales în viaţă un drum foarte anevoios. Şi, în plus, un om căruia dumneata nu-i eşti indiferentă. Sunt chiar oarecum îndrăgostit de dumneata.

Varea se încruntă, ofensată de acel „oarecum”.

— Îţi sunt oarecum recunoscătoare.

— Ei vezi, m-am exprimat stângaci, spuse Anwar, desfăcându-şi braţele. Nu-mi pot permite să mă îndrăgostesc la modul serios, ar fi un lux intolerabil şi primejdios. Dar să nu mai vorbim despre asta. Mai bine-ţi răspund la întrebare. Să-ţi înşeli sau să-ţi ucizi prietenul reprezintă o mare încercare a soartei, dar uneori trebuie să-ţi sacrifici sentimentele personale. Eu, unul, am fost în stare chiar... începu el, şi colţul gurii i se strâmbă într-un rictus. Dar exemple de acest fel se află chiar sub ochii noştri! Sunt convins că dumneata, ca tânără progresistă ce te afli, simpatizezi fervent cu ideile revoluţionare. Aşa e? Dar eu văd că la voi, în Rusia, revoluţionarii au început deja să împuşte oameni. Curând se va dezlănţui un adevărat război clandestin – poţi avea încredere în cuvintele unui profesionist ca mine. Băieţi şi fete animaţi de idealuri vor începe să arunce în aer palate, trenuri şi caleşti. Iar în acestea, în afara ministrului reacţionar sau a guvernatorului nelegiuit, se vor afla inevitabil oameni nevinovaţi – rude, asistenţi, servitori. Dar ce contează, în numele ideii, merge. Dă-le doar timp, şi idealiştii voştri vor trăda încrederea celor apropiaţi, vor şi spiona, vor şi înşela, îşi vor ucide şi apostaţii. Şi toate acestea în numele ideii.

— Şi ideea dumitale care este? îl întrebă tăios Varea.

— Dacă-mi îngădui, ţi-o voi expune. Anwar îşi sprijini un cot de raftul pe care erau înşiraţi săculeţii cu bani.

— Eu văd salvarea nu în revoluţie, ci în evoluţie. Dar evoluţia trebuie îndreptată într-o direcţie corectă, trebuie ajutată. Secolul nostru, secolul al nouăsprezecelea, decide soarta omenirii, sunt absolut convins. Forţele raţiunii şi toleranţei trebuie ajutate să prevaleze, altfel în viitorul apropiat Pământul va fi zguduit de convulsii puternice şi inutile.

— Şi unde-şi au sălaşul raţiunea şi toleranţa? Pe domeniile lui Abdul-Hamid al dumitale?

— Nu, fireşte că nu. Am în vedere acele ţări în care omul învaţă, puţin câte puţin, să se respecte pe sine şi să-i respecte pe ceilalţi, să învingă nu cu bâta, ci cu arma convingerii, să-i susţină pe cei slabi, să-i tolereze pe cei care gândesc altfel. Ah, ce procese promiţătoare se desfăşoară în Occident şi în Statele Unite! Sigur, sunt departe de a-i idealiza. Şi la ei există încă multă murdărie, multe crime, multă prostie. Dar direcţia generală este cea corectă.

Trebuie ca omenirea să urmeze această cale, altfel se va cufunda în abisul haosului şi al tiraniei. Pata luminoasă de pe harta planetei este încă infimă, dar se lărgeşte cu repeziciune. Trebuie doar ocrotită de năvala întunericului. Se desfăşoară o grandioasă partidă de şah, în care eu joc cu albele.

— Aşadar, Rusia joacă cu negrele?

— Da. Uriaşul vostru stat reprezintă astăzi principalul obstacol. Prin nemărginitele sale întinderi, prin populaţia lui numeroasă şi ignorantă, prin maşinăria lui de stat greoaie şi agresivă. Studiez de multă vreme Rusia, i-am învăţat limba, am călătorit mult, am citit tratate istorice, am studiat mecanismul vostru de stat, am cunoscut oameni de vază. Ascultă-l numai pe adorabilul Michel, care năzuieşte să ajungă un nou Bonaparte! Misiunea poporului rus este să cucerească Ţarigradul şi să-i unească pe slavi? Şi pentru ce? Pentru ca voinţa Romanovilor să dicteze din nou Europei? Ce viziune de coşmar! Ştiu că nu-ţi face plăcere să auzi asta, mademoiselle Barbara, dar Rusia ascunde în ea o cumplită ameninţare la adresa civilizaţiei. În Rusia hălăduie forţe sălbatice, distrugătoare, care mai devreme sau mai târziu vor răzbate în afară, şi atunci lumea nu se va simţi deloc bine. Este o ţară instabilă, absurdă, care a luat tot ce e mai rău din Occident şi din Orient. Rusia trebuie neapărat pusă la locul ei, trebuie să i se mai scurteze braţele. Ar fi şi spre folosul ei, iar Europa ar avea astfel posibilitatea să-şi continue evoluţia în direcţia necesară. Vezi dumneata, mademoiselle Barbara (aici, vocea lui Anwar tremură uşor), îmi iubesc nespus nefericita Turcie. Este ţara marilor posibilităţi ratate. Dar sunt gata să sacrific, conştient, statul otoman, numai ca să pot îndepărta de omenire pericolul rusesc. Şi dacă tot am vorbit despre şah, ştii ce înseamnă „gambit”? Nu? În italiană, *gambetto* înseamnă „piedică”. *Dare il gambetto* înseamnă „a pune piedică”. Gambit se cheamă debutul unei partide de şah în care se sacrifică o piesă în beneficiul adversarului pentru a obţine un avantaj strategic. Am gândit eu însumi această mişcare şi i-am cedat Rusiei, de la bun început, o piesă ispititoare: grasa, apetisanta, vlăguita Turcie. Imperiul Otoman va pieri, dar ţarul Alexandru nu va câştiga partida. De fapt, războiul s-a încheiat cu bine, s-ar putea ca pentru Turcia să nu fie încă totul pierdut. Îi rămâne Midhat paşa. Este un om excepţional, mademoiselle Barbara, l-am scos anume din joc o vreme, acum însă îl voi reintroduce… Dacă voi avea această posibilitate, fireşte. Midhat paşa va reveni neapărat la Stambul şi va lua puterea în mâinile sale. Poate că atunci şi Turcia se va muta din zona întunecată în cea luminoasă.

Din spatele uşii răzbătu vocea lui Mizinov:

— Domnule Anwar, ce rost are s-o mai lungim? Asta-i pur şi simplu dovadă de laşitate din partea dumitale! Ieşi, şi îţi promit statutul de prizonier de război.

— Şi o spânzurătoare pentru uciderea lui Kazanzaki şi Zurov? şopti Anwar.

Varea trase cât putu mai mult aer în piept, dar turcul era cu ochii-n patru – scoase căluşul din buzunar şi clătină elocvent din cap. Apoi strigă:

— Trebuie să mă mai gândesc, *monsieur le général*. Vă dau răspunsul la şapte şi jumătate!

După care păstră o lungă tăcere. Se preumbla prin depozit şi de câteva ori se uită la ceas.

— Măcar de-ar răzbi până aici! mormăi într-un sfârşit omul acela bizar, lovind cu pumnul unul din rafturile de fontă. Fără mine, Abdul-Hamid o să-l devoreze pe nobilul Midhat!

O privi cu ochii lui albaştri, luminoşi şi îi explică:

— Iartă-mă, mademoiselle Barbara, sunt nervos. Viaţa mea în această partidă de şah reprezintă destul de mult. Viaţa mea este şi ea o piesă, dar pun

pe ea mai mare preţ decât pe Imperiul Otoman. Să spunem aşa: imperiul era nebunul, iar eu – regina. De dragul victoriei, poţi totuşi sacrifica şi regina… În orice caz, eu oricum nu am pierdut partida, am remiza asigurată! zise el şi izbucni într-un râs surescitat. Am reuşit să vă reţin armata la Plevna cu mult mai mult decât sperasem. V-aţi irosit de pomană forţele şi timpul. Anglia a apucat astfel să se pregătească de o confruntare, Austria şi-a recăpătat curajul. Chiar dacă nu va urma o a doua etapă a războiului, Rusia va rămâne cu buzele umflate. I-au trebuit douăzeci de ani ca să-şi revină după campania din Crimeea, după războiul ăsta o să-şi lingă rănile alţi douăzeci de ani. Şi asta acum, la finele celui de-al nouăsprezecelea secol, când fiecare an este atât de important. În douăzeci de ani, Europa va progresa mult. Încă de pe acum Rusiei i se pregăteşte statutul unei puteri de rangul doi. O va devora flagelul corupţiei şi al nihilismului, va înceta să mai reprezinte o ameninţare la adresa progresului.

În acest moment, Varea îşi pierdu răbdarea.

— Dar cine eşti dumneata să judeci cine aduce foloase civilizaţiei şi cine o distruge?! Auzi acolo, a studiat aparatul de stat, a cunoscut nişte mai-mari ai ţării! Dar pe contele Tolstoi, pe Fiodor Mihailovici Dostoievski i-ai cunoscut? Ai citit cumva literatură rusă? Sau n-ai avut timp? Doi ori doi fac întotdeauna patru, iar trei ori trei întotdeauna nouă? Două drepte paralele nu se intersectează niciodată? După Euclid al vostru nu se intersectează, dar uite că lui Lobacevski al nostru i s-au intersectat!

— Nu-ţi înţeleg metafora, răspunse Anwar ridicând din umeri. Şi am citit, fireşte, literatura rusă. E o literatură bună, nu-i mai rea decât cea engleză sau franceză. Dar literatura este o jucărioară, într-o ţară normală ea nu poate avea un rol însemnat. Doar şi eu sunt, într-un anume fel, literat. Trebuie să ne ocupăm de probleme serioase, nu să compunem povestioare romantice. Elveţia, de pildă, nu are o mare literatură, acolo însă viaţa este incomparabil mai demnă decât în Rusia voastră. Mi-am petrecut în Elveţia aproape întreaga copilărie şi adolescenţă, şi poţi să mă crezi dacă spun că…

Nu-şi sfârşi vorba: din depărtare răzbătu trosnetul focurilor de armă.

— A început! Au atacat înainte de vreme! Anwar îşi lipi urechea de uşă, ochii îi străluceau febril.

— Ce blestem, parcă anume în depozitul ăsta nenorocit nu e nici măcar o ferestruică!

Varea încerca zadarnic să-şi domolească bătăile bezmetice ale inimii. Zgomotul împuşcăturilor se apropia. Auzi cum Sobolev dă nişte ordine, dar nu desluşi cuvintele. Undeva se striga „Allah!”, se auzi o salvă.

Învârtind butoiaşul revolverului, Anwar mormăi:

— Aş putea să ies, dar mi-au rămas numai trei gloanţe… Urăsc lipsa de acţiune!

Anwar tresări – focurile de armă se auzeau chiar în clădire.

— Dacă înving ai noştri, te trimit la Adrianopol, vorbi repezit turcul. Se pare că acum războiul chiar va lua sfârşit. Nu va mai exista o a doua etapă. Păcat. Nu-ţi iese chiar totul după plan. Poate ne vom revedea. Acum, fireşte, mă deteşti, dar cu trecerea timpului vei înţelege că am avut dreptate.

— Nu te detest, spuse Varea. Doar mă întristează că un om atât de talentat ca dumneata se ocupă de asemenea mizerii. Ţin minte cum Mizinov a citit povestea vieţii dumitale…

— Chiar aşa? o întrerupse cu un aer absent Anwar, cu urechea ciulită la schimbul de focuri.

— Da. Atâtea intrigi, atâţia oameni ucişi! Doar cerchezul acela care înaintea

execuţiei cânta arii din opere era prietenul dumitale, nu? Şi pe el l-ai sacrificat?

— Nu-mi place să-mi amintesc istoria asta, vorbi el cu asprime. Ştii ce sunt eu? Sunt o moaşă, ajut fătul să apară pe lume, iar mâinile mele sunt pline până la cot de sânge şi mucozi…

O salvă răsună foarte aproape.

— Acum voi deschide uşa, spuse Anwar, ridicând cocoşul armei, ies să-i ajut pe ai mei. Dumneata rămâi aici şi, pentru numele lui Dumnezeu, nu ieşi afară. Curând totul se va sfârşi.

Trase zăvorul şi încremeni locului – în clădirea băncii nu se mai trăgea. Se auzea vocea cuiva, dar nu se putea pricepe dacă vorbeşte ruseşte sau turceşte. Varea îşi ţinu răsuflarea.

— Îţi stâlcesc mutra! Se pitise în colţişor, se făcuse mic-mic-mititel! răcni vocea de bas a unui iuncher, şi la auzul acelui grai dulce şi drag sufletul ei prinse a cânta.

Rezistaseră! Respinseseră atacul!

Schimbul de focuri se depărta tot mai mult şi se auzi, limpede, un prelung „Ura!"

Anwar stătea în picioare, cu ochii închişi. Chipul îi era liniştit şi trist. Când bubuitul armelor încetă cu totul, trase zăvorul şi întredeschise uşa.

— Asta a fost tot, mademoiselle Barbara. Captivitatea dumitale a luat sfârşit. Poţi ieşi.

— Şi dumneata? şopti Varea.

— Regina a fost sacrificată fără a se obţine mare lucru. Păcat. În rest, totul rămâne în vigoare. Ieşi, îţi doresc numai fericire.

— Nu! strigă ea şi se feri de braţul lui. Nu te las aici. Predă-te, voi depune mărturie la proces în favoarea dumitale.

— Ca să-mi coasă gâtul şi apoi să mă spânzure, totuşi? surâse Anwar. Nu, mulţumesc preaplecat. Două lucruri nu pot suporta pe lumea asta: umilirea şi capitularea. Adio, vreau să rămân singur câteva clipe.

O apucă totuşi pe Varea de mâneci şi o împinse delicat dincolo de prag. Uşa de oţel se închise imediat în urma ei.

Varea îi zări în faţa ei pe Fandorin, palid, şi pe generalul Mizinov, care stătea în picioare lângă un geam spart şi striga la jandarmii care măturau cioburile. Afară se luminase deja de ziuă.

— Unde-i Michel? întrebă speriată Varea. A fost ucis? E rănit?

— E zdravăn şi sănătos, răspunse Erast Petrovici, examinând-o cu atenţie. E-n elementul lui, în urmărirea duşmanului. Iar bietul Perepiolkin a fost iarăşi rănit, un iatagan i-a retezat jumătate de ureche. Va primi probabil încă o medalie. Şi nici în privinţa sublocotenentului Gridnev să nu-ţi faci griji, a scăpat şi el cu viaţă.

— Ştiu, răspunse ea, şi Fandorin se încruntă abia vizibil.

Se apropie Mizinov, care li se plânse:

— Încă o găurică-n manta. Câte una pe zi. Te-a eliberat? Perfect. Acum putem dinamita.

Se apropie cu atenţie de uşa depozitului, îşi plimbă palma pe oţelul ei.

— Cred că două cartuşe de dinamită ajung. Sau e prea mult? Bine-ar fi să-l putem prinde viu pe nemernic.

De după uşa depozitului răzbătu un fluierat vesel, melodios.

— Mai şi fluieră! se revoltă Mizinov. Ce zici de el? Ei las' că o să mi te saturi dumneata imediat de fluierat. Novgorodţev! Dă fuga la plutonul geniştilor după dinamită!

— Nu va fi nevoie de d-dinamită, spuse Erast Petrovici încetişor, ascultând cu atenţie melodia.

— Iar te bâlbâi, îl înştiinţă Varea. Asta înseamnă că totul s-a terminat?

Intră Sobolev bocănind din cizme, cu mantaua lui albă cu revere roşii descheiată.

— S-au retras! anunţă el cu glas răguşit după strigătele de luptă. Avem pierderi îngrozitoare, dar nu-i nimic, trebuie să sosească eşalonul. Ei, dar cine fluieră atât de frumos? E din *Lucia di Lammermoor*, ador opera asta! exclamă generalul şi începu să ţină isonul cu vocea lui plăcută, răguşită, de bariton:

Del ciel clemente un riso,
la vita a noi sara!

Încheie cu sentiment ultima strofă, şi în clipa următoare în spatele uşii răsună o împuşcătură.

EPILOG

Informaţia guberniei Moscova
19 februarie (3 martie) 1878

Tratatul de pace a fost semnat!

„Astăzi, în luminoasa zi aniversară a marelui act de milostivenie faţă de ţărani înfăptuit în urmă cu 17 ani de Maiestatea Sa Imperială[38], în letopiseţul Ţarului-Eliberator s-a înscris o nouă pagină luminoasă. Negociatorii ruşi şi cei turci au semnat la San Stefano pacea care pune capăt gloriosului război de eliberare a popoarelor creştine de sub stăpânirea otomană. Potrivit prevederilor tratatului, României şi Serbiei li se garantează independenţa deplină, se înfiinţează un întins Principat al Bulgariei, iar Rusia primeşte ca despăgubiri de război 1 miliard 410 milioane de ruble, cea mai mare parte a sumei constând în cedarea unor teritorii, şi anume Basarabia şi Dobrogea, precum şi Ardagan, Kars, Batumi, Bajazet…”

— Iată, pacea a fost semnată, o pace chiar foarte avantajoasă. Şi dumneata care tot cobeai, domnule pesimist, vorbi iarăşi Varea nu despre ceea ce ar fi vrut.

Consilierul titular îşi luase deja rămas-bun de la Petea, iar Piotr Iablokov, cel care până mai ieri era anchetat, iar acum era un om liber, urcase în vagon să ocupe cupeul şi să aranjeze bagajele. Cu prilejul încheierii victorioase a războiului, Petea fusese graţiat, ba primise şi o medalie pentru râvna dovedită în muncă.

Ar fi putut pleca încă în urmă cu două săptămâni. Petea se grăbea şi el, dar Varea tot tărăgănase, aştepta nici ea nu ştia ce.

Păcat că despărţirea de Sobolev nu fusese tocmai reuşită, Sobolev se simţise ofensat. Eh, dar Dumnezeu cu el, cu Sobolev. Precis se va găsi curând cineva care să consoleze un asemenea erou.

Şi venise şi ziua în care urma să-şi ia rămas-bun de la Erast Petrovici. Încă de cu zori Varea fusese toată numai nervi, îi făcuse scene isterice bietului Petea pentru o broşă care i se rătăcise, apoi izbucnise în plâns.

Fandorin rămânea la San Stefano: deşi tratatul fusese semnat, sforăriile diplomatice continuau fără istov. Venise la gară direct de la nu ştiu ce recepţie, în frac, cu ţilindru, cu cravată albă de mătase. Îi dăruise Varei un bucheţel de violete de Parma, ofta, îşi tot muta greutatea de pe un picior pe altul, dar în această zi nu se distingea prin elocinţă.

— Pacea e p-prea bună, răspunse el. Europa nu o va recunoaşte. Anwar şi-a jucat excelent g-gambitul, iar eu am pierdut. Mi-au dat o medalie, când trebuia să fiu dat în judecată.

— Cât eşti de nedrept cu dumneata însuţi! Îngrozitor de nedrept! începu Varea să turuie cu ardoare, de teamă că o va podidi plânsul. De ce te chinui veşnic aşa? Dacă n-ai fi fost dumneata, nu ştiu ce s-ar fi întâmplat cu noi toţi…

— Cam la fel mi-a vorbit şi Lavrenti Arkadievici, surâse cu amărăciune Fandorin. Şi mi-a p-promis orice răsplată-mi doresc şi îi stă în putinţă.

---

38 Referire la ”Manifestul din 19 februarie 1861”, un decret de emancipare a ţăranilor, prin care a fost abolită iobăgia şi s-a încercat ameliorarea stării ţărănimii.

Varea se bucură:

— Adevărat? Slavă Domnului! Şi ce răsplată i-ai cerut?

— Să mă trimită undeva, peste nouă mări şi nouă ţări, cât mai departe de toate astea, răspunse Fandorin, fluturând vag din mână.

— Ce prostie! Şi Mizinov ce-a zis?

— S-a înfuriat. Dar cuvântul e cuvânt. După ce se încheie tratativele, plec de la Constantinopol la Port Said, şi de acolo, cu vaporul, în Japonia. Mai departe de-atât nu se p-poate.

— În Japonia…

Lacrimile o podidiră totuşi, şi Varea şi le şterse furioasă cu mănuşa.

Sună clopotul, locomotiva şuieră. Petea se aplecă pe fereastra vagonului:

— Varenka, e timpul! Plecăm imediat!

Erast Petrovici se fâstâci, îşi plecă privirile.

— La r-revedere, Varvara Andreevna. Mi-a făcut mare plăcere…

Dar nu-şi termină vorba.

Varea îl apucă impetuos de mână, clipi iute-iute ca să-şi scuture lacrimile de pe gene.

— Erast… îi scăpă ei brusc, dar cuvintele-i rămaseră în gât, nu ţâşniră afară.

Fandorin îşi smuci bărbia şi nu spuse nimic.

Roţile trenului zăngăniră, vagonul se legănă.

— Varea! Mă duce trenul fără tine! strigă disperat Petea. Mai repede!

Ea privi în jur, mai zăbovi o clipă, apoi sări pe mica treaptă care începuse să lunece de-a lungul peronului.

— …şi primul lucru pe care o să-l fac o să fie o baie fierbinte. Apoi mă duc la băcănia lui Filipov după bomboane cu cremă de caise, care-ţi plac atâta. Apoi merg la librărie după noutăţi, apoi la universitate. Îţi închipui câte întrebări ni se vor pune, câte…

Varea stătea în picioare la geam şi dădea aprobator din cap în tactul sporovăielii fericite a lui Petea. Tot încerca să soarbă din priviri silueta neagră rămasă pe peron. Dar silueta se comporta ciudat, părea că se împrăştie… Sau cu ochii ei nu era ceva în regulă?

The Times (Londra)
10 martie (26 februarie) 1878

Guvernul Maiestăţii Sale spune „NU”

> „Astăzi, lordul Derby a anunţat că guvernul britanic, susţinut de guvernele majorităţii ţărilor europene, refuză categoric să recunoască condiţiile barbare de pace impuse Turciei de apetitul fără margini al ţarului Alexandru. Prevederile tratatului de la San Stefano sunt contrare intereselor securităţii europene şi trebuie revizuite în cadrul unui congres special, la care vor participa toate marile puteri.”